T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN KENTLİLEŞME EĞİLİMİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma Betül BAYKUŞ

ŞANLIURFA – 2020

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN KENTLİLEŞME EĞİLİMİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma Betül BAYKUŞ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAYAN

ŞANLIURFA - 2020

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Kamu Yönetimi Anabilim Dalı 185232001 numaralı Fatma Betül Baykuş'un hazırladığı "Toplumsal Cinsiyet Açısından Kentlileşme Eğilimi: Şanlıurfa Örneği" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 21/09/ 2020 tarihinde, saat 14:00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

21/09/ 2020

Sınav Jürisi	**Unvan, Adı Soyadı**	**Kanaati**	**İmzası**
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAYAN	Kabul	
Üye	Prof. Dr. Seyfettin ASLAN	Ek Tutanak	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi A. Vahap ULUÇ	Kabul	

Bu tezin Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

……/…../202..
Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Müdür

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	: Fatma Betül Baykuş
Öğrenci Numarası	: 185232001
Enstitü Anabilim Dalı	: Kamu Yönetimi
Programı	: Kamu Yönetimi
Başlık (Türkçe)	: Toplumsal Cinsiyet Açısından Kentlileşme Eğilimi: Şanlıurfa Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Toplumsal Cinsiyet Açısından Kentlileşme Eğilimi: Şanlıurfa Örneği) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 251 sayfalık kısmına ilişkin, 09/10/2020 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 6 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13/10/2020
Hazırlayan Öğrencinin
Fatma Betül BAYKUŞ
(İmzası)

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 13/10/2020

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAYAN
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖZET

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN KENTLİLEŞME EĞİLİMİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

BAYKUŞ, Fatma Betül

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Ahmet KAYAN

Ekim, 2020, 244 sayfa

Bu çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet bağlamında kentlileşme eğiliminin ne ölçüde sağlandığını belirlemeye çalışmaktır. Geleneksel bir yapıya sahip olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Şanlıurfa'yı temsilen üç merkez ilçe (Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü) örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmada, kent sakinlerinin kentlileşme eğilimlerinin meslek, gelir, eğitim, kentte geçirilen süre ve cinsiyet özellikleri açısından ne tür farklılıklar gösterdiği incelenmiştir.

Çalışma, kuramsal temel ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kuramsal temel ise iki alt bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde incelenen toplumsal cinsiyet, literatür taraması esas alınarak hazırlanmıştır. Bu bölümde toplumsal cinsiyet kavramı ile beraber, bu kavramın daha anlaşılır olması için alt elemanları ile beraber gelişimini sağlayan toplumsal kurumlar ele alınmıştır. Din, aile, ekonomi ve eğitim gibi toplumsal kurumların, bireyin cinsiyetinin şekillenmesinde oynadığı roller kısaca anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise kent, kentleşme, kentlileşme, göç ve toplumsal cinsiyet ile kent ilişkisi birlikte ele alınmıştır. Literatür taramasına dayanan bu bölümde, cinsiyet ve kent ilişkisi incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünü oluşturan uygulama bölümünde, ele alınan Urfa'nın sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yapısı kısaca açıklanmakta, daha sonra alan çalışmasını oluşturan uygulama bölümüne geçilmektedir.

Çalışmanın uygulama kısmı, kenti temsil amacıyla merkez ilçelerini temsil eden, (Haliliye, Karaköprü ve Eyyübiye) ilçelerinde yapılan anket çalışmasında dayanmaktadır. Anket bu üç merkez ilçede yaşayan kent halkına uygulanmıştır. Çalışma verileri spss bilgisayar programı aracılığı ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolar halinde ifade edilmiştir.

Çalışma verilerinden elde edilen sonuçlara göre, kent sakinlerinin sahip olduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerin, kent sakinlerinin modern kentlileşme yönünde değişmelerini sağlamakta çok yetersiz kaldığı, fakat meslek, gelir, eğitim, kentte geçirilen süre gibi özelliklerin kendi içinde anlamlı bazı değişmeleri ifade ettiği sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın sonunda cinsiyet etkeninin kent kültürünü edinme ve kent deneyimi açısından önemli farklılıklara yol açtığı tespit edilmiştir. Kadın denekler erkeklere oranla kent deneyimlerini geriden takip etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kent, Kentlileşme

ABSTRACT

URBANIZATION TENDENCY IN TERMS OF GENDER: THE CASE OF ŞANLIURFA

BAYKUS, Fatma Betul

Master Thesis

Department of Public Administration

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Ahmet KAYAN

October 2020, 244 pages

The purpose of this study is to try to determine to what extent the urbanization tendency has been achieved in the context of gender. In the Southeastern Anatolia Region, which has a traditional structure, three central districts representing Şanlıurfa (Eyyübiye, Haliliye and Karaköprü) were selected as the example . In the study, the differences between urbanization tendencies of city residents in terms of profession, income, education, time spent in the city and gender were examined.

The study consists of two parts: Theoretical foundation and application. The theoretical basis is examined in two subsections.

The gender examined in the first part of the study was prepared on the basis of the literature review. In this section, together with the concept of gender, social institutions that ensure its development with its sub-elements are discussed in order to make this concept more understandable. The roles played by social institutions such as religion, family, economy, and education in shaping the gender of the individual are briefly explained.

In the second part of the study, the city, urbanization, urbanization, migration, gender and urban relationship are discussed together. In this section,

which is based on literature review, the relationship between gender and city is examined.

The socio-economic, socio-cultural structure of Urfa is briefly explained in the application section, which constitutes the last part of the study, and then proceed to the application section that constitutes the field study.

The application part of the study is based on the survey study conducted in districts (Haliliye, Karaköprü and Eyyübiye), which represent the central districts in order to represent the city. The questionnaire was applied to the city people living in these three central districts. The study data were analyzed by SPSS software and the analysis results were expressed in chart.

According to the results obtained from the study data, the socio-economic and socio-cultural characteristics of the city dwellers are insufficient to enable the city dwellers to change in the direction of modern urbanization, but the characteristics such as profession, income, education, time spent in the city express some significant changes in themselves. concluded.

At the end of the study, it was determined that gender factor causes significant differences in terms of acquiring urban culture and urban experience. Female subjects follow their urban experiences behind compared to men.

Keywords: Gender, City, Urbanization

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN KENTLİLEŞME EĞİLİMİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR XI

TABLOLAR LİSTESİ XII

EKLER LİSTESİ XVI

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET 3

1.1.1. Bedenlerin Cinsiyetlendirilmesi 7

1.1.2. Kimlik ve Cinsiyet Kimliği 9

1.1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dayalı Kalıpyargı ve Ayrımcılıklar 11

1 2. CİNSİYET ROLLERİ 14

1.2.1. Toplumda Kadının Rolü 19

1.2.2. Toplumda Erkeğin Rolü 24

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM 28

1.3.1. Liberal Feminizm 30

1.3.2. Kültürel Feminizm 32

1.3.3. Marksist ve Sosyalist Feminizm 33

1.3.4. Radikal Feminizm 35

1.4. TOPLUMSAL KURUMLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 38

1.4.1. İnanç 40

1.4.2. Aile 44

1.4.3. Ekonomi 46

1.4.4. Eğitim 47

İKİNCİ BÖLÜM

KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME (KENT KÜLTÜRÜ) VE TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ

2.1. KENT 49

2.1.1. Gecekondu 53

2.2. KENTLEŞME 54

2.3. KENTLİLEŞME 60

2.3.1. Ekonomik Tutum ve Davranışlar 67

2.3.2. Sosyal Tutum ve Davranışlar 68

2.3.3. Siyasi Tutum ve Davranışlar 70

2.3.4. İnançsal Tutum ve Davranışlar 72

2.4. GÖÇ 73

2.5. TOPLUMSAL CİNSİYET VE KENT İLİŞKİSİ 77

2.5.1. Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi 82

2.5.2. Kent ve Toplumsallaşma 86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. ŞANLIURFA'NIN TEMEL ÖZELLİKLERİ 92

3.1.1. Şanlıurfa'nın Tarihi ve Demografik Yapısı 92

3.1.2. Sosyo-Kültürel Yapı 93

3.1.3. Ekonomik Yapı 94

3.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, SINIRLILIKLARI, PROBLEMLERİ, VERİ TOPLAMA 95

3.2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Sınırlılıklar 95

3.2.2. Problemler 97

3.2.3. Veri Toplama 97

3.2.4. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri 99

3.3. ANKET VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 101

3.3.1. Kişisel Bilgiler 101

3.3.2. Ekonomik Tutum ve Davranışlar 113

3.3.3. Sosyal Tutum ve Davranışlar 135

3.3.4. Siyasal Tutum ve Davranışlar 176

3.3.5. İnançsal Tutum ve Davranışlar 200

3.4. GENEL DEĞERLENDİRME 212

SONUÇ 218

KAYNAKÇA 225

EKLER

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran.
Çev.	: Çeviren.
Ed.	: Editör.
S.	: Sayfa.
ss.	: Sayfa Aralığı.
STK.	: Sivil Toplum Kuruluşu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Şanlıurfa/Diyarbakır Bölgesi Göç Verileri 94

Tablo 2: Katılım 100

Tablo 3: Cinsiyet Dağılımı 102

Tablo 4: Cinsiyet ve Meslek Durumu İlişkisi 102

Tablo 5: Cinsiyet ve Eğitim Durumu İlişkisi 103

Tablo 6: Cinsiyet ve Gelir Durumu 104

Tablo 7: Cinsiyet ve Kentte Geçirilen Süre 105

Tablo 8: Meslek Dağılım Durumu 106

Tablo 9: Meslek ve Eğitim Durumu İlişkisi 107

Tablo 10: Gelir Durumu Dağılımı 108

Tablo 11: Gelir ve Eğitim Durumu 109

Tablo 12: Eğitim Durumu Dağılımı 110

Tablo 13: Kentte Oturma Süresi 110

Tablo 14: Eğitim Durumu ve Kentte Oturma Süresi 111

Tablo 15: Yaş Özellikleri 112

Tablo 16: Medeni Durum Dağılımı 113

Tablo 17: Sosyal Güvenceniz Nedir? 114

Tablo 18: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı? 115

Tablo 19: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz? 117

Tablo 20: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz? 119

Tablo 21: Sosyal Güvenceniz Nedir? 120

Tablo 22: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı? 121

Tablo 23: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin edersiniz? 123

Tablo 24: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz? 124

Tablo 25: Sosyal Güvenceniz Nedir? 125

Tablo 26: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı? 127

Tablo 27: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz? 128

Tablo 28: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz? 130

Tablo 29: Sosyal Güvenceniz Nedir? 131

Tablo 30: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı? 132

Tablo 31: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz? 133

Tablo 32: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz? 134

Tablo 33: Boş Zamanlarınızda Nasıl Vakit Geçirirsiniz? 136

Tablo 34: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz? 138

Tablo 35: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz? 140

Tablo 36: Halı, Kilim ve Yün gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız? 142

Tablo 37: Nasıl Evlendiniz? 143

Tablo 38: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz? 145

Tablo 39: Boş Zamanlarınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? 147

Tablo 40: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Arkadaşlarınızla Gider misiniz? 149

Tablo 41: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz? 150

Tablo 42: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız? 152

Tablo 43: Nasıl Evlendiniz? 153

Tablo 44: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların da Çalışmasını Uygun Bulur musunuz? 155

Tablo 45: Boş Zamanlarınızı Nasıl Değerlendirirsiniz? 157

Tablo 46: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz? 159

Tablo 47: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz? 161

Tablo 48: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız? 163

Tablo 49: Nasıl Evlendiniz? 165

Tablo 50: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz? 167

Tablo 51: Boş Zamanlarınızda Nasıl Vakit Geçirirsiniz? 169

Tablo 52: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz? 170

Tablo 53: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz? 171

Tablo 54: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız? 172

Tablo 55: Nasıl Evlendiniz? 173

Tablo 56: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz? 175

Tablo 57: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız? 177

Tablo 58: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Veriyor? 178

Tablo 59: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz? 180

Tablo 60: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz? 182

Tablo 61: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız? 183

Tablo 62: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Verir? 184

Tablo 63: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz? 186

Tablo 64: Apartman ya da Kent yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz? 187

Tablo 65: Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız? 188

Tablo 66: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Veriyor? 190

Tablo 67: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz? 192

Tablo 68: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru bulur musunuz? 194

Tablo 69: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız? 195

Tablo 70: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Verir? 197

Tablo 71: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz? 198

Tablo 72: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz? 199

Tablo 73: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz? 201

Tablo 74: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz? 202

Tablo 75: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz? 204

Tablo 76: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz? 205

Tablo 77: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz? 207

Tablo 78: Türbe, Tekke Gibi Yerlere Gider misiniz? 209

Tablo 79: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz? 210

Tablo 80: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz? 211

EKLER LİSTESİ

1. Etik Kurulu Kararı Formu (1 Sayfa) Ek. s. 1

2. Anket Formu (3 Sayfa) Ek. s. 2

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireyin, toplumsal kurumlar aracılığıyla sosyalleşme sürecinde edindiği cinsiyet davranışlarının tamamını kapsamaktadır.

Kente göç etmiş bireylerin, kent ortamında sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin oluşturduğu bütünlük olarak kent kültürü, farklı alt kültürlerden gelen, değişik gelenek ve göreneklere sahip insanların yaşadığı kente özgü kültürel kodları edinmelerini sağlayan, kent ve kent toplumunun, sosyal, ekonomik ve politik koşullardan gelen birey ve grupların deneyimleriyle şekillenmektedir.

Dünya genelinde kentleşmenin miladı sayılan Sanayi Devrimi, kırsalda ekonomik sıkıntılar yaşayan köylülerin, birer endüstri merkezi haline gelen kentlere göç ederek kentsel mekanların bu gelen göçmenlere göre yapılanmasını sağlamıştır. Bu yeniden yapılanma ve yeni alanların oluşturulması dünya genelinde kentleşme hızını arttırmıştır.

Kente göçten sonra bireylerin bir arada yaşamalarını sağlayan ortak bir kültürün oluşmasıyla kentlileşme olgusu meydana gelmiştir.

Kentlileşme, kentli insan davranışlarının bireyin içerisinde yaşadığı toplumsal çevrede başta aile olmak üzere bütün toplumsal kurumlardaki gelişme süreçlerini anlatan bir süreçtir. Bu süreç ekonomik, sosyal, siyasal, psikolojik, inançsal ve estetik olmak üzere en az altı boyutta gözlenebilir. Kentlileşme, kentli insana özgü davranışlar olarak kendisini somutlaştırır.

Bu çalışmada, geleneksel ataerkil[*] sosyal düzenin hakim olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Şanlıurfa halkının kentlileşme eğilimleri toplumsal cinsiyet açısından incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti açıklayan temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda toplumsal kurumların bireyin cinsiyetinin şekillenmesinde nasıl bir rol oynadığı incelenmiştir.

[*]**Ataerkil**: Erkek egemenliğine dayalı toplumsal düzen.

İkinci bölümde kent, kentleşme ve kentlileşme olguları açıklanmaya çalışılmıştır. Bölümün sonunda toplumsal cinsiyet ve kent/kentlileşme ilişkisi incelenmiştir.

Üçüncü bölüm, kentle ilgili genel bir açıklama yapılarak görüşülen kent sakinlerinin anket sorularına verdikleri cevapların değerlendirilmesi yapılmıştır. Kent sakinlerinin meslek, gelir, eğitim, kentte geçirilen süre ve cinsiyet özellikleri, ekonomik, sosyal, siyasal ve inançsal tutum ve davranışları ele alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar bağlamında, kent sakinlerinin kentlileşme eğilimlerini etkileyen faktörlerle (meslek, gelir, eğitim, kentte geçirilen süre ve cinsiyet) bireyin, bu süreci hangi ölçüde gerçekleştirdiği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma sırasında kentli bireylerden elde edilen bilgiler ışığında, toplumsal cinsiyeti etkileyen faktörlerin, sonraki süreçte bölgedeki kentlileşmeyi ne şekilde etkileyeceği konusunda bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyete bağlı bazı alt kavramlar ile kadın ve erkek arasındaki farklılıkların toplumsal zemini ve alt elemanları ele alınacaktır. Cinsiyet, bedenlerin cinsiyetlendirilmesi, toplumsal cinsiyete bağlı kalıpyargı ve önyargılar ile beraber toplumda kadının ve erkeğin rolleri incelenecektir. Cinsiyet kimliği ve feminist akımlara değinildikten sonra toplumsal kurumların bireylerin cinsiyet rollerinin belirlenmesindeki rolleri incelenecektir.

1.1. CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların fiziksel ve biyolojik farklılıklar haricinde, toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir. Kavramın düşünsel temelinde, kadın ve erkek arasında ortaya çıkan farklılıkların eğitim, yetiştirilme tarzı, çevre ve toplumun bireylere biçmiş olduğu rollerin, toplum tarafından cinsiyet rollerinin dayatılmasıyla oluştuğu tezi yatmaktadır (Marshall, 2005, s. 98-100). 1950'lerden sonra ortaya çıkan kavram, kadınlık ve erkeklik rollerinin toplum tarafından belirlenmesini ve bireylere benimsetilmesini ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyet, toplumsal pratikler tarafından, kadın ve erkeklere tahakküm sonucu cinsiyete yönelik bazı davranış kalıplarının benimsetilmesini ve bunun sonucunda toplumsal olanın, giderek biyolojik hale dönüşmesini ifade etmektedir. Kurama göre, toplumsal cinsiyet rolleri bu toplumsal tahakküm sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum tarafından cinsiyetlendirilmesi ve yine toplum tarafından dayatılan normlar çerçevesinde cinsiyet rolünün benimsetilmesidir (Bourdieu, 2015). Toplumsal cinsiyet, toplum ve onun ürünü olan kültür tarafından üretilmektedir. Toplumun bireyler üzerindeki tahakküm gücü, erkeğe biyolojik yapısının çok üstünde sorumluluklar yükleyerek yalnızlaştırmışken, kadını, çocukluğundan itibaren sosyal hayatın dışına iterek ötekileştirmiş, biyolojik cinsiyetini kendi kuralları çerçevesinde şekillendirmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri biyolojik değildir, kültür tarafından inşa edilmiş kadınlık ve erkeklik rolleridir ve kadınlık/erkeklik rollerinin eşitsiz, birbiriyle ilişkili bir karşıtlıkla biçimlendiği bir düzendir. Kadınlık ve erkeklik birer kültürel inşadan ibarettir (Özbudun ve Uysal, 2012). Yani kültürel yenilenmeyle bu inşa edilmiş cinsiyetler de değişim/dönüşüm yaşayabilirler.

Cinsiyetlerin toplum tarafından belirtilmesi ve eril tahakküm haline dönüştürülmesi, toplumda diğer cinsiyetlere de yaşam alanı bırakmamakta, hepsini kendi varlığı içerisinde eritmektedir (Butler, 2018, 231). Toplumsal cinsiyet rolleri bütün cinsiyetler üzerinde sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir.

Toplumsal cinsiyeti kuramlar dizisine göre incelediğimizde, kavramın, psikanalitik, biyolojik, sosyal öğrenme, bilişsel gelişim, toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme, sosyal rol ve benlik sunumu gibi yaklaşımlar içerdiğini görüyoruz:

Psikanalitik kurama göre toplumsal cinsiyetin kazanılması, kişinin çocukluğunun üç döneme ayrılmasıyla gerçekleşir. Buna göre:

1. Oral ve anal dönemde her iki cinsin de deneyimleri aynıdır.

2. 18-24. ayı kapsayan dönemde (fallik dönem) , cinsiyet farklılığından dolayı kız çocuklarında hırçınlık, erkek çocuklarında ise anneye düşkünlük baş gösterir.

3. Son evrede (ödipal dönem) erkek çocukları annelerini kazanabilmek için babalarıyla yarış halinde olur; erkek çocuk baskın gücün etkisiyle babayla özdeşleşir. Kız çocuklarında ise erkek çocuklarından farklı olarak anneye karşı öfkelenme ve babaya yönelme başlar. Böylelikle bireyde cinsiyete özgü davranış kalıpları toplum yapısına göre gelişerek şekillenmeye başlar.

Psikanalitik yaklaşıma göre, eğilimler yasaklar tarafından şekillendirilir ve pekiştirilir (Butler, 2018, s. 131). Toplum tarafından belirlenen bu yasaklar çerçevesinde, kişinin kendi cinsiyetine bakışı, cinsiyetine dayalı davranış kalıplarını edinmesi gerçekleşmektedir.

Biyolojik kuramda ise erkek ve kadın beyninin çalışma farklılığından ötürü, bilişsel zeka, kavrama, mesleki beceri gibi yeteneklerin bu farklılıktan kaynaklandığı varsayılmaktadır, fakat somut bir bilgi elde edilmeği için kuram güvenilir sayılamamaktadır (Dökmen, 2009, s. 43-52). Her iki kuramın savunduğu ortak

görüşe göre cinsiyet rol dağılımı, fıtratta olmayan, daha sonra toplumsallaşma aşamasında inşa edilen bir olgudur. Sosyalleşme aşamasında ortaya çıktığı için, toplumsal norm ve değerlere göre şekil almaktadır.

Doğum esnasında bakılarak insanların cinsiyeti belirlenir ve kimliklendirme bunun üzerinden yapılır. Cinsiyet, bireyin kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamasıdır. "Bireyin bu kimliği kendilik kavramında en önemli unsur olmakla beraber, kişilik olarak işaret edilen eril ya da dişil olmanın öznel duyumudur" (Dökmen, 2009, s. 21-27). Toplumsal cinsiyete dayalı kadın erkek farklılığı, toplumsal rolleri, ekonomik konumları veya etnik topluluklara mensubiyetin tersine, cinsiyette, biyolojiden kaynaklı farklılıklardan ortaya çıkmıştır (Yuval-Davis, 2014, s. 32).

Cinsiyet olgusu, iki ayrı türü ayırt etmek için gereken kriterlerin ne olması gerektiği sorusu üzerinden ortaya çıkan problemli bir alana işaret etmektedir. Cinsiyet, diğer olgular gibi kendine bir kural olarak başvurulduğu derecede varlığını gösterir ve var olma kuvvetini başvurulan kurallardan alır (Butler, 2014, s. 25).

Bireylerde toplumsal cinsiyet bilincinin oluşumunda, sahip olunan bedenin cinsiyeti önemli bir etkendir; rol ve sorumluluklar bu cinsiyete bağlı olarak belirlenir (Bilican Gökkaya, 2018, s. 20). Biyolojik cinsiyet sabit, toplumsal cinsiyet ise farklı kültürlerde farklı şekillerde görülebildiği için değişkenler kategorisine dahil edilmektedir. Erkek ile kadın bedeni arasındaki biyolojik farklılıklar, eril merkezli bakışın uygulamalı şemaları çerçevesinde algılanır ve inşa edilir; dolayısıyla bu bakışın temel değerleriyle uyum halinde olmak zorundadır. Kültürel-bedensel eylemlere dayanan toplumsal cinsiyet, cinsiyet dediğimiz olguyu da kendisi gibi doğal olmayan bir yapıya dönüştürmüştür. Haliyle biyolojik farklılığa dayanan cinsiyet de toplumsal cinsiyet tarafından yeniden şekillenmiştir.

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal karşıtlıklar üzerinden kendini konumlandırmaktadır. Yani toplumsal cinsiyet bir bağlam, biyolojik cinsiyet de bu bağlama anlamlar taşıyan bir nesne konumundadır; bu da toplumsal cinsiyeti, diğerleri üzerinde belirleyici bir konuma getirmektedir. Bedenin cinsiyeti, üzerine farklı elbiselerin asıldığı bir askıya benzer, bireyler kişisel tercihlerine göre farklı kültürel işaretlere ait kıyafetler giyebilirler (Sancar, 2009, s.

178-179). Toplumsal cinsiyet, cinsler arasındaki eşitsizliğin toplumsal bağlamlarına ve anlamlarına dikkat çekerek, cinsiyet olgusunun sadece biyolojik bir olgu olarak algılanmasını reddeder. Toplumsal cinsiyetin anlamları, toplumsal süreçlerin işleyişi ile kurulur.

Toplumsal cinsiyet, topluma dayalı kültür tarafından oluşturulduğu için toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Dolayısıyla cinsiyete dayalı bireysel özgürlükler de kültürden kültüre farklılık gösterecektir. Toplumsal cinsiyet rollerini, biyolojik zorunluluktan çok, toplumsal olguların cinsiyet anlamları kazanması olarak da görebiliriz. Bu ilişkiler, toplumu oluşturan bütün kurumlar aracılığıyla oluşur, dolayısıyla aile ve özel alan gibi sınırlı alanlara sığdırılamaz. Farklı toplumsal alanların hepsinde farklı habituslar olarak varlığını sürdürür. Toplumsal cinsiyetin doğal kökenleri değil, toplumsal kökenleri bulunduğu için istenildiği zaman değiştirilebilir (Yavuz ve Serdaroğlu, 2010, s. 74).

Toplumsal cinsiyete dayalı rollerin inşası, kadın ile erkeğin, birincilin ikincile üstünlüğü ile sağlanmakta, kadın ötekileştirildikten sonra üzerinde tahakküm kurulmaktadır. Bunun sonucunda ise kadın bakış açısı yok sayılmakta, kadınların yaptığı farklı deneyimler göz ardı edilerek ikincilleştirilmektedir (Serdaroğlu, 2010, s. 162). Toplumsal uzamda bireylerin cinsiyetlendirilmesini önlemek, hem kadınların hem de erkeklerin kendi elleriyle oluşturduğu toplumsal yapıyı yine kendi elleriyle değiştirebileceklerine inanmaları ve bu değişimi, her iki cins için de eşitliğe dayalı olarak gerçekleştirmeleri gerekir.

Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından uygulanan, tamamen kurgusal bir yapıya sahip olan performatif* uygulamalarla, zaman içinde kendini oluşturmuştur. Zamana yayılması ve toplumsal bir edim olması sebebiyle insanın biyolojik yapısıyla alakası yoktur. Dolayısıyla toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Zamanla toplumda baş gösteren değişimlerle birlikte bu algıda da değişim yaşanabilir (Butler, 2018, s. 230). Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından inşa edilen bir kimlik olması sebebiyle bir süreci temsil eder; çünkü kurulmuş bir yapıdır, dolayısıyla hareketli ve

* **Performatif**: Standartlara ve kurallara dayanan eylemlerin tekrarıyla, toplumsal cinsiyetin doğallaştırılması ve gerçekleştirilmesi, ya da kültürel olarak sürdürülen zamansal bir süreç de denebilir.

yeniden yıkılıp üretilebilen bir yapıdır (Kara ve Gürhan, 2013, s. 90). Bireylerin bedeninin toplum tarafından cinsiyetlendirilerek toplumsal bir anlama kavuşturulduğu toplumsal cinsiyet, kültürün oluşumu ile beraber inşa olmaktadır. Bireysel sosyalleşme de bu kültürel kodlar ışığında şekillenir. Her birey, ilk gençliğinden itibaren bedeninin toplumsal zemindeki temsilini dikkate almak zorundadır.

Bir kimlik olarak toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten ayrı, her toplumda farklı şekillerde ortaya çıkan ve tarihsel süreç içinde değişim yaşayan insanları cinsiyetlerine göre konumlandıran, kimliklendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Berktay, 1995, s. 16). Kültürel bir alan içerisinde üstlenilen veya inşasına başlanan bir anlamlar dizisi olmakla beraber, kimse toplumsal cinsiyetle doğmamış, toplumsal cinsiyet her zaman sonradan edinilmiştir. Dolayısıyla kişide her iki cinsi birbirinden ayıran biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyete sebep olmaz. Ancak yine de kültürel cinsiyet (toplumsal cinsiyet) , biyolojik cinsiyet üzerinden gelişmektedir.

İnsan eliyle ortaya çıkarılan çevrede, toplumsal cinsiyet kategorilerinin yeniden üretimi ve dönüştürülmesi diyalektik bir ilişki içinde olmuştur (Mackenzie, 2002, s. 13). Erkek egemen düşünceye dayalı toplumsal cinsiyetçi anlayış ve bunun toplumsal zeminde desteğini bulan toplumsal cinsiyet temelli problemler, hem kadınlarla hem de erkeklerle ilgili konuları kapsar.

1.1.1. Bedenlerin Cinsiyetlendirilmesi

Toplumun yaşam şekline göre şekillenen cinsiyetlendirme, ilk sosyal kurum olarak bilinen aile, içine girilen sosyal çevre ve alınan eğitimin etkisiyle, kız ve erkek çocuklara, cinsiyetlerine göre roller biçmekte ve bu roller bağlamında cinslerin toplumdaki yerleri belirlenmektedir (Günay ve Bener, 2011, s. 158). Toplumsal açıdan oluşturulmuş bir kavram olarak toplumsal cinsiyet kavramını, toplumun siyasal, kültürel, sınıfsal, etnik ve bölgesel kimlik (Butler, 2018, s. 46) gibi ayırt edici kimliklerinden bağımsız olarak ele alamayız; dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Bireylerin cinsiyetlendirilmesi, birçok yöntemle kamusal olarak inşa edilir. Bu inşa sürecinde, toplumsal cinsiyet kategorilerinde, aynı sınıfa mensup olanlarla diğer kategorilere mensup olan

bireylerin ilişkileri düzenlenir. Cinsellik (cinsiyet) toplumsal mekânın ve üretim ilişkilerinin örgütlenmesinde yapısal olarak yerleşmiş bir öğedir (İmam, 2014, s. 82).

Kişilerin toplumsal rolleri, toplumsal pratiklerle şekillendirilmekte ve toplumsal cinsiyet bu şekilde oluşmaktadır. Bu, bedenin bilinçli yaptığı bir eylem değildir, tam tersine toplumsal ilişkilerin beden üzerinde yaptığı bir tahribat olarak değerlendirilmelidir. Cinsiyete dayalı farklar, değişik toplumsal alanlarda, farkına varılmadan uygulanan bir yaşam alanı olarak kadınlık ve erkeklik ayrımını toplumsal sermaye olarak oluşturmaktadır (Sancar, 2009, ss. 193-195). Kapitalizm, var olan cinsiyetçi rejimlerin sürdürülmesinde anahtar rol oynamakta olan "erkeğin aklı - kadının hissiyatı" ikilemini modern dünyanın bilim ve kültür ayrımına dönüştürerek cinsiyet hiyerarşilerini yeniden üretmiştir.

Toplum tarafından inşa edilmiş alanlarda, beden, cinsiyetlendirici görüş ve bölünme temellerinin taşıyıcısı olarak inşa edilir. Algıya dayanan bu bedenselleşmiş toplumsal düzen, başta bedenin biyolojik gerçekliği olmak üzere yeryüzündeki her şeye uygulanır. Erkeklerin kadınlara üstün olduğu inancını biyolojik farklılıklar ile pekiştirir ve bu görüşünü gündelik hayattaki işbölümü ile toplumsal düzene kazır (Bourdieu, 2015, s. 22-23). Örnek olarak, bebek bakımını annenin üstlenmesi, ev işlerinden kadının sorumlu tutulması vb. gösterilebilir. Toplum tarafından bireylerin cinsiyetlendirilmesi, bireylerin bedenlerindeki farklılıkların iki cins arasında farklılaşmaya yol açması ve kişilerin bu aşamada kendi cinsinden olanları taklit etmesi, başkaları tarafından telkinler alması ve baskın bireyler tarafından buyruklar almasıyla oluşur; biyolojik farklılıklar toplumsal zeminde birer farklılığa dönüşür (Bourdieu, 2015, ss. 74-75). Cinsiyete dayalı farklılık, nesneleştirilmiş bir dizi cinsiyet temelli davranışın, düşünülmeden yinelenmesidir.

Kültürel yapı, kişinin bilinci üzerinde bir tahakküm gücüne sahiptir. Bu güç, kişilerin cinsiyet algısını bile etkilemekte ve değiştirmektedir. Dolayısıyla biyolojik olan toplumsallaşmakta, toplumsal olan da biyolojik olanın yerine geçmektedir (Bourdieu, 2015, s. 13). Toplumsallaşma sürecinde nesneleşen değer ve davranışlar, yeni kuşaklar tarafından içselleştirilir. Böylece bireysel bedenlerin cinsiyetlendirilmesi gerçekleşmiş olur.

Cinsiyetlendirilmiş beden, biyolojik doğa parçaları olarak değil, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin inşa edildiği sosyal alanlar ve mekânlar olarak varlığını gösterir (Sancar, 2009, ss. 182-183) Bu sebeple toplumsal cinsiyet bir kural değil, gerçekleşmesi bireylerin uygulamalarına bağlı bir eylemdir. Daha doğrusu bireylerin toplumsal cinsiyet kategorileri, dışarıdan belirleyici somut nedenler tarafından belirlenmeyen varlıklardır ve insanların farklı şeyler uygulamalarıyla değişebilir; yani bireyler cinsiyet adına neyi yaparsa, sonuç odur. Toplumsal cinsiyet, kültürü oluşturan bireylerin eliyle oluşan bir eylemdir. Değişimi de yine bireylerin eliyle olacaktır.

Toplum tarafından cinsiyetlendirilmek, bu bağlam üzerinden yapılmış yasalara uyulmasını sağlamak; kişilerin biyolojik ve toplumsal cinsiyeti, hazları ve istekleri (Butler, 2018, ss. 171-172) , toplumu oluşturan mekanizmalar aracılığıyla düzenlenir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik olmayan toplumsal kökenlere dayanmaktadır. Bebeğin doğumundan önce cinsiyetin belirlenmesiyle toplumsal cinsiyet başlarken ve doğumla birlikte erkek/kadın özellikleri, zamanla bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü doğrultusunda oluşturulurken, toplumun kadın ve erkeklerden beklentileri de bu süreçte gerçekleşmektedir. Kültüre bağlı bir olgu olması sebebiyle kültürden kültüre toplumsal cinsiyet uygulamaları da değişmekte, kadınlık ve erkeklik toplumun onayı ile tanımlanmaktadır (Kara ve Gürhan, 2013, s. 67). Bu anlamda, toplumsal ret ve kabullerden geçerek biçimlenmiş bireyler, bireylerin toplum tarafından tanzim edilmiş pratikleri, temellerini, yüksek düzeyde ayrıştırılmış bir toplumsal düzenden alan tarihi yapılardır.

1.1.2. Kimlik ve Cinsiyet Kimliği

Berger ve Luckmann'a göre kimlik olgusu, kişi ile toplum arasında yaşanan ilişkiler sonucunda doğan bir fenomendir (akt. Metin, 2011, s. 82). Dolayısıyla kimlik, kişinin karakterinin yaşam döngüsüyle birlikte toplumsal çevre tarafından şekillendirilen bir olgu olmaktadır. Bu olgu, sosyal ilişkilerle birlikte güç kazanmakta ve bireyin bir parçası haline gelmektedir. Kişisel öznellik, etnik, dini ve diğer kimliklerle beraber cinsiyet kimliğini de kapsamaktadır (İmam, 2014, s. 83). Bireyin sınıf, cinsiyet, ırk, etnisite, yöre, nesil, din, millet benzeri ortak mensubiyetlerinden kaynaklanan, toplum tarafından inşa edilmiş ve yine toplum

tarafından onaylanarak tanınmış olan kimlik, insan davranışlarında belirleyici rol oynar.

Toplumsal cinsiyete dayalı cinsiyet kimliği ise biyolojik farklılıklar üzerinden gelişmekte ve daha sonra toplumsal mekanizmalar tarafından ele geçirilerek dışarıdan bir ameliye (uygulama) ile şekillendirilmektedir. Toplumun verdiği rol ile ilk biyolojik kimlik arasında çok önemli farklar oluşmaktadır. Bu durum, erkek çocuklar için eril, kız çocuklar için ise dişil rol dağılımının, toplum tarafından tanımlanması ve şekillendirilmesi anlamına gelmektedir (Metin, 2011, s. 85).

Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından verilmiş eril ve dişil kalıp ve imgelerdir (Berktay, 1996, s. 16). Bu kavram, inanç olgusu gibi toplumdan topluma farklılıklar gösteren, biyolojik cinsiyetten farklı, toplumun gereklerine, gelenek ve göreneklerine/inançlarına göre şekillenmiş cinsiyet kimliğidir. Toplumsal cinsiyete dayalı kimlik, erkek ve kadına farklı toplumsal anlamlar ve roller yükleyen, diğer eşitsizlik örneklerinde olduğu gibi, toplum tarafından üretilmiş bir olgu olarak görülmektedir.

İlk kaynağını toplumsal üretimden alan bireysel kimlikler,süreç içerisinde doğal bir mahiyet kazanıp o şekilde kabul edildiği için, zamanla miras olarak sonraki kuşaklara aktarılmaktadır. Kadın kimliği de bu bağlamda kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Kadının geleneksel kimliği nesneleşmiştir ve günlük hayatın devingenliği içerisinde sorgulanmaksızın kuşaklar boyunca devam etmiştir (Metin, 2011, s. 76). Kadın kimliği içerisinde toplumsal güç ilişkilerinin cinsiyetçi boyutuna değinilmemesi, bu ilişkileri anlamlandırma bakımından boşluklar oluşmasına sebep olmaktadır. Bu boşluk, cinsiyete dayalı bakış açısının toplumsal güç ilişkilerinde var olan ezen-ezilen olgusuna yönelmesini önlemektedir.

Toplumsal (sosyal) kimlik, bireyin, kişiselleşme süreci içinde, kendisi için toplum tarafından inşa edilmiş anlam kaynaklarıdır (Berktay, 2003, s. 116). Bir nevi toplum tarafından yapılmış sınıflandırma da denebilir. Ayrıca bireyi diğerlerinden ayıran öznel niteliklerini gösterir. Kim olduğu, kişisel özellikleri, toplumsal beklentileri bu kimlik üzerinden belirlenir.

Toplumsal zeminde bireyin diğer kimlikleri ile beraber anılan cinsiyet kimliği, esasında kişinin kendisini kadın ya da erkek olarak tanımlaması anlamına

gelmekte; yani kişinin toplumda hangi cinsiyete sahip olduğu algısını göstermektedir. Cinsiyet kimliği, yaşadığı toplumda, kadın ve erkeklerin toplumsal kimliklerini kodlayan, onların statü ve rollerini belirleyen bir araç konumunda görülmektedir (Kara ve Gürhan, 2013, s. 75). Dişil kimliğin nesneleşmesi, aynı zamanda kişisel kimliğin de nesneleşmesi anlamına gelmektedir. Gündelik hayatta bunu sorgulamak ve değiştirmek zor olacağından, kadın kendi kimliğine yabancılaşmaktadır. Gündelik hayatın tarihi süreç içinde tekrarlanan döngüsü, kadının ve erkeğin mevcut kimliklerini de üretmiş ve bu durum toplumsal cinsiyet olgusunu ortaya çıkarmıştır (Metin, 2011, s. 91).

Toplumlarda kişilerin ırk, dil, din, kültür, statü gibi etkenlerin yanı sıra cinsiyetleri aracılığıyla da kimlik kazandıkları öne sürülmektedir. Kişiler,sosyal zeminde toplum tarafından önceden belirlenen rolleri bağlamında idrak edilebilirler (Butler, 2018, s. 65). Dolayısıyla kişiler, toplum tarafından cinsiyet bağlamında kendilerine verilen kimliklerle anlamlandırılmaktadır. Kimlik olgusu, kadınlarda kamusal ve özel alanın sınırlarında tanımlanarak oluşmaktadır (İlyasoğlu, 2013, s. 123). Erkeklere de hem kamusal, hem de özel alana egemen olma hakkı verilmektedir. Çünkü hem inanç bağlamında, hem de toplumsal zeminde erkek bedeni üzerindeki sınırlandırma, kadınlara oranla daha azdır. Toplum, kadını ve erkeği uygun gördüğü rol, davranış ve sorumluluklara göre değiştirerek dönüştürmektedir (Günay ve Bener, 2011, s. 167). Toplumsal zeminde dönüştürme işlemi, toplum tarafından oluşturulan önyargı, kalıpyargı ve cinsiyete dayalı ayrımcılıklarla bu rolleri bireyin kişiliğinde şekillendirmektir. Birey cinsel rolünü toplumun bu yargılarına göre belirlemektedir.

1.1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dayalı Kalıpyargı ve Ayrımcılıklar

Kalıpyargılar (stereotypes) , bir grup ve üyelerinin, toplumsal kültür tarafından üretilmiş kültürel ve geleneksel normlara bağlılığını ifade eder. Kültürel kökenlere sahip bu sosyal gruplar, yapısal inşa sürecinde bu zihinsel yapı tarafından biçimlendirilerek meydana getirilir. Grupların sosyal konumları, psikolojik temelli yollarla oluşur ve kalıpyargı şemalarına göre bilgiler kodlanıp alınarak bireylerin zihinleri yönlendirilir. Şemalaşmış kalıpyargılar, kalıplaşarak genellikle işlevsel davranışlar, toplumsal beklentiler üretmeye hizmet eder. Kalıpyargılar önyargıların

sonucudur (Augoustions ve Walker, 1995, s. 108). Toplumsal beklentiler kalıpyargıları oluşturur.

Birey, sosyal alandaki varlığını, bu beklentileri yerine getirerek gerçekleştirir. Toplumsallaşma aşamasında bireyin karşısına çıkan bu beklentiler aynı zamanda toplumsal cinsiyet rol kalıpyargılarının da sosyalizasyon aracılığı ile kazanıldığını ve sosyal kontrol vasıtasıyla pekiştirildiğini göstermektedir. Kişinin, cinsiyet rolü ve yönelimi içinde yaşadıkları, toplumun kültürüne dayalı kalıpyargılara göre şekillenmektedir (Demirtaş Madran, 2012, s. 4). Dolayısıyla çevre, kişinin sosyalleşmesinde çok önemli bir fonksiyon görmektedir. Birey, toplumsal rollerini benimserken neredeyse tamamen çevreden etkilenmektedir.

Belirli bir kişiye ya da objeye ilişkin bilgi boşluklarını doldurma anlamına gelen kalıpyargı, kişiler hakkında hüküm vermeyi kolaylaştırmaktadır. Bireyin zihninde beliren bu imgeler, bu grup ve objelerin dış dünyadaki gerçek özellikleri gibi rol oynar; bu gruplara yönelik öğrenilen yeni özellikler de daha önceki imgelerin ışığında değerlendirilir. Dolayısıyla kişi hakkında duyulan yeni bir özellik, gerçekte olduğu gibi değil düşünce ve eğilimlerimize göre algılanır (Göregenli, 2012, s. 7). Yani düşünce kişiye göre değil, kişi düşünceye göre şekillenir.

Önyargı ise özünde bir sosyal grubun değerlendirilmesidir. Bir grubun iyi veya kötü, olumlu veya olumsuz olduğuna dair zihinde etiketlendirilmesi olarak da düşünülebilir. Önyargı, bireylerin zihinlerinde belirli bir türün imgeleri gibi düşünülebilir (Agoustions ve Walker, 1995, s. 230). Önyargıları belirleyen faktörler güdüsel kaynaklar, bilişsel ve sosyo-kültürel faktörler olarak görülebilir (Dökmen, 2009, s. 98-100). Belli bir toplumsal çevrede yetişen bireylerde belli bir ırka, millete ya da cinsiyete karşı beslenen önyargılar buna örnek verilebilir.

Ayrıca kuşaktan kuşağa aktarma sonucu oluşan bilgi kalıplarıyla üzerinde düşünülmeden yapılan eylemler ve toplumsal kökenlere dayalı kalıplaşmış davranışlardan oluşan önyargılar, geleneksel toplumda kadın ve erkeğe yönelik düşüncelerin belirlenmesinde de önemli rol oynar. Önyargı, toplumsal sınıflar ve grupların, çeşitli nitelikleri açısından bir hiyerarşi içerisinde örgütlenmeye bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Göregenli, 2012, s. 6). Kısacası önyargı, toplumda bazı kişi ve gruplara karşı zihinde oluşan hazır düşüncelerdir. Kişi, diğerlerine karşı

düşüncelerinde gözlemleme ve araştırma gereği duymadan daha önceden oluşmuş düşünce kalıplarına başvurmaktadır. Bu durum toplumun geneline yayıldığında bazı kişi ve gruplara karşı ırk, cinsiyet, inanç vb. farklılıklarından ötürü ayrımcı bir düşünce gelişebilir.

Cinsler arası ayrımcılığı, kültürel yapıda tekrarlanan düşünce ve davranışlar sağlamaktadır. Toplumsal söylemlerin dayanağı olan bu yapının işlevselliğini cinsler arası düzen temin etmektedir (Bourdieu, 2015, s. 130). Eril düşünceyi yansıtan bu söylemler, eril hâkimiyet alanını güçlendirirken, dişil alanı sınırlandırarak hakimiyet altında tutmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı ilişkilerde hükmedilenler, baskı ilişkilerinde hâkim olanın bakış açısıyla ortaya çıkarılmış kategoriler ışığında dünyaya bakacağından, bu durum kategorilerin doğal olduğu hissini uyandıracaktır (Bourdieu, 2015, s. 50). Yani hükmedilen bu ikincil konumun, kendisi için doğal olduğuna inanmaya başlayacaktır.

Ataerkil düzen kadının korunmaya muhtaç, eksik olduğu düşüncesini hem kadınlara, hem de erkeklere aşılayarak kendi düzenini sağlamaktadır. Bu düşünce kadınları olduğu kadar erkekleri de sınırlandıran bir düşünce olarak görülmektedir. Örneğin kadını kendi ayakları üzerinde duramayan zayıf bir birey haline getirirken, erkekleri de hayatı boyunca kadınlara karşı sorumlu olmaya itecektir. Özellikle bireyselleşmenin yaşandığı modern toplumlarda bu durum erkekler açısından bir yük olarak görülebilir.

Kişinin zihninde yaptığı sınıflandırma süreci, bireyin mensup olduğu grup ile diğerleri üzerinde elde ettiği bilgileri düzenler. Kalıpyargılarda ise, toplumsal düzeyde, farklı sosyal aktiviteleri açıklayan ve meşrulaştıran grup içerisinde ideolojilerin oluşturulmasını ve sürdürülmesini sağlayan (Göregenli, 2012, s. 7-8) birleştirici bir etken niteliğindedir. Toplumda öteki olarak sınıflandırılan gruplara yönelik önyargı ve ayrımcılık, güçle ilgili söylemsel yapının baskınlığına bağlı olarak toplumdaki hiyerarşik örgütlenme, gücün inşası ve adaletsizlik olarak görülmektedir.

Ayrımcılık bütün yönleriyle, belli bir hiyerarşik sosyal sistemde anlamlı bir bütün oluşturur ve ayrımcı eylemlere dönüşür. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikte, kadın hakları aleyhine işleyen toplumsal bir bölünme görülmektedir

(Adaçay, 2017, s. 1). Cinsiyete dayalı ayrımcılık ise saygınlık, güç ve mülkiyet dağılımının kişisel özelliklere değil, cinsiyete dayandırılmasıyla meydana gelmekte ve genelde bir cinsin diğeri üzerinde baskın ya da üstün olduğu anlamına gelmektedir. Geleneksel inanca sahip toplumlarda kadının üretime katılımının gereksiz olduğu düşüncesinin dayandığı temel, kadının zaten çocuk doğurup yetiştirerek üretime yeterince katıldığı düşüncesine dayanmaktadır (Aktaş, 1991, s. 145-146). Bu düşünce, kadının annelik görevinin kutsallığını işaret ettiği kadar, ataerkil sistemin kadını sınırlandırma stratejilerinden biri olarak görülebilir.

Ataerkil erkek, statüsü irrasyonel, şizofrenik çelişkilere bağlı, düşman olarak gördüğü kadına bağımlı bir varlıktır (Mernissi, 2014, s. 103). Özellikle Ortadoğu'nun geleneksel kültürünü almış toplumlarda, bu statü namus kavramı üzerinden kendini inşa etmiştir. Kadın, bazen evlilik dışı ilişkide bulunduğuna dair, sadece şüphe olsa dahi, baba, erkek kardeşler, onlar da bulunmazsa erkek akrabalar tarafından öldürüldüğü halde, aynı durum bir erkeğin başına geldiğinde bırakın böyle bir ceza alması, ayıplanmaz bile (İmam, 2014, s. 88). Bu ayrımcılık, toplumdan topluma farklılık gösterse de kadına yönelik şiddette kayda değer bir farklılık olmamaktadır. Hatta bu siyasal sistemin onayı ile daha da derinleşmektedir. Örneğin Nijerya'da kadınların kamusal alanlarda kaçırılmaları devlet tarafından göz ardı edilmektedir (İmam, 2014, s. 91).

Kadınlara yönelik yapılan eşitlikçi düzenlemelerde telafi edilen hak kısıtlamalarına kağıt üstünde sahip olmak,olumlu olmakla beraber,bireylerin bu hakları kullanabilecek, sahiplenebilecek bir güce sahip olması gerekir. Toplumda kadın erkek ayrımı yapılmadan bütün bireylere eşit eğitim hakkı tanınmalıdır. Kadınlar da erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip oldukları takdirde, kendilerine verilen bu hakları kullanabilme, sahiplenip koruma bilincinde olacaklardır. Bu ayrımcılığı hafifleten politikaların yardımıyla kadınlar, daha güçlü olan erkekler tarafından tüketilecek cinsel nesneler olarak görülmeyecek ve ekonomik olarak bağımsız bireyler olacaklardır (Philliphs, 2007, s. 117).

1 2. CİNSİYET ROLLERİ

Sosyal rol, toplumsal açıdan kabul edilmiş, sosyal bir kategorideki bireylerin tamamından beklenen, önceden edinilmiş tepkilerdir (Dökmen, 2009, s. 82). Cinsiyet

rolleri, toplumsal zeminde eril ve dişil olarak kabul edilmiş ve kişilere de bu roller çerçevesinde davranmalarının öngörüldüğü toplumsal niteliklerdir. Kazanım ve niteliksel açıdan toplumsal cinsiyete dayalı roller, kişi bedeni üzerinden kişinin ait olduğu kültürün belirtilerini göstermekte ve kültür tarafından üretilmektedirler.

Toplumsal çevrenin aile üzerindeki etkisi ile cinsiyet rolleri oluşmakta, kız ve erkek bireyler bu çevre içinde alınan eğitim ile toplumsal cinsiyet kimliğini kazanmaktadırlar (Günay ve Bener, 2011, s. 158). Bu açıdan toplumsal cinsiyet rollerine, kültüre dayalı kavramlar gözüyle de bakılabilir.

Toplumsal kurumlar aracılığıyla bireylerde cinsiyet algısı oluşurken her birine farklı roller, davranış kalıpları ve duruşlar dayatılır. Örneğin erkeğe şerefli düşünce ile ahlaklı olması gerektiği telkin edilir ve karşılıklı ilişkilerde doğrudan karşısındakinin gözlerine bakması, dik durması ve asker gibi dimdik durması öğretilirken, kadınlardan itaatkar, kamburumsu eğik duruş, yumuşak başlılığa özgü bükük ve uysal duruş sergilemesi istenir (Bourdieu, 2015, s. 42). Kız ve erkek çocuklarında cinsiyet algısı oluşmaya başladığı andan itibaren her ikisi de kendi rol modellerinin davranışlarını taklit etmektedirler. Örneğin kız çocukları daha uysal, itaatkâr, yumuşak, bebeklerle oynarken, erkek çocukları daha haşarı, atılgan evin dışına çıkmak isteyen, kavgacı bir kişiliğe bürünmektedirler (Beauvoir, 1965, ss. 98-99).

Toplumda güçlü pozisyonda olan grup ve kişiler, toplumun diğer üyelerini ekonomik kaynaklara erişim konusunda sınırlandırabilirler. Toplumsal cinsiyete yönelik kalıpyargılar, genellikle kadınları ve erkekleri iki grup halinde sınıflandırmak suretiyle her iki gruba farklı cinsiyet rollerini dayatarak meydana gelmektedir (Dökmen, 2009, s. 104). Cinsiyet kalıpyargılarında belirleyici etkenlerin başında görülen güç etkeninin, özellikle iş ortamında erkeklerin güç sahibi olması ve bu güce dayanarak statüsünün üstün olduğu düşüncesinin kabulü, erkeğin toplum içinde daha değerli ve birincil olduğu algısını pekiştirir. Dolayısıyla toplumda kadın ve kadının üretim gücü ikincil konuma düşmekte, bu anlamda ekonomik üretim açısından sınırlandırılarak kaynakları kısıtlanmaktadır.

Erkeklik ve kadınlık, egemen güçlerin ortak çıkarları etrafında kurulan toplumsal ve siyasal bütüncül kimlikler olarak inşa edilir. Bu inşa sürecinde,

toplumsal cinsiyete dayalı rollerle, kadın ve erkeklere, cinsiyetlerine göre farklı sıfatlar ve meslekler verilmektedir. Örneğin kadınlara duygusallık, merhamet, sevecenlik gibi hissiyata dayalı meslekler yakıştırılırken, erkeklere doktor, vali, paşa gibi sert ve mantığa dayalı meslekler uygun görülür (Metin, 2011, s. 86). Bu yakıştırmalar daha çocukluk döneminde yapıldığı için, toplumsal cinsiyet rolleri bireyin kimliğinin birer parçası haline gelmektedir. Birey, yaşamı boyunca toplumda kabul görmüş kadınlık ve erkeklik kodları ile donatılmıştır, dolayısıyla yaşamı boyunca bu kodlara dayalı rollerle karşı karşıya kalmaktadır (Metin, 2011, ss. 88-89)

Cinsiyet rolü toplum tarafından kadına ve erkeğe uygun olduğu düşünülen davranış kalıplarıdır (Dökmen, 2009, ss. 29-31). Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplumsal açıdan kadın ve erkeklerin davranışlarını temel alan, kız ve erkek çocuklarından sosyalleşme sürecinde yaptıkları etkinliklerle cinsiyetlerine uygun davranış biçimleri, yani toplum tarafından tanımlanmış ve yapılması beklenen, cinsiyete dayalı beklentiler bütünüdür; bir yanıyla kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamda ifade biçimidir.

Bir toplumda, toplumsal cinsiyet rollerini anlamak için o bağlamda kadınlığın ve erkekliğin öteki olarak nasıl inşa edildiğini bilmemiz gerekir. Kadın ve erkek ilişkileri üzerinden bu ilişkileri kavramak mümkündür. Zira toplumsal cinsiyet olgusunun varlığı ilişkisel ve bağlamsaldır (Sancar, 2009, s. 63). Örneğin, kapitalist sistemde eşitsizliği kuran iktidar ilişkilerinin kaynağı, erkeğin yüklendiği geçim sorumluluğunun, kadının emeğinin özel alana itilmesiyle birleşmesi sonucu ortaya çıkan modern cinsiyet rejimi, varlıksızların dünyasında sınıfsal yapı ve cinsiyet konumları arasındaki bağlamsal ilişkidir.

Toplumsal alanlarda erkeğin kimliği, resmi, kamusal, yüksek ve sürekli olmayandır. Kadın, alçak ve bükük duruş ile sürekli ve değersiz işlere aittir. Kendisine toplum tarafından verilen alçaltılmış kimliğin görüntüsünü vermek zorundadır. (Bourdieu, 2015, s. 45). Kimlik olgusu, kadınlarda kamusal ve özel alanın sınırlarında tanımlanarak oluşmaktadır. Yani özel alanla sınırlandırılan kadının kamusal alanda boy göstermesiyle geleneksel toplumda kadın kimliği özel ile kamusal alanın sınırında şekillenmektedir.

Birer bedene sahip olmanın farkında olan bireylerin yaşadığı toplumsal cinsiyet ilişkilerinin mevcut olduğu bir yerde, bireyin, toplumsal cinsiyetin dayattığı kurallara boyun eğmemesi mümkün değildir (Butler, 2014, s. 15). Bu nedenle kişide toplumsal cinsiyet rolleri benimsenirken, yaşadığı toplum tarafından bu rollerin yerine getirme beklentisi bireyler üzerinde bir baskı oluşturmaktadır.

Toplumsal cinsiyete bağlı stresi ölçme analizi yapan Koç ve arkadaşları toplumsal cinsiyete dayalı rollerde kültürel inançlar ve beklentilerin birey üzerinde strese sebep olduğunu; bu stresin ise bireyin toplum tarafından belirlenen sorumlulukları yerine getirmekte yetersizlik yaşama kaygısından ileri geldiğini savunmaktadır (Koç, Haskan Avcı ve Bayar, 2017, s. 286). Kişi, sosyal alanda belirtilen rol ve yükümlülüklerini biyolojik farklılıklarıyla değil, toplumun her iki cinsi nasıl gördüğü ve onlara biçtiği ölçülerde kadınlık ve erkeklik rollerini belirler. Toplumdan dışlanmamak için kendisine biçilen cinsiyet rollerini benimseme ihtiyacı duyacak olan birey, bu rolleri yeterince benimseyemediğinde toplumdan dışlanma endişesi yaşayacaktır

Bu nedenle bireyler, sosyalleşme ile dışarının müdahalesi olmadan kendi cinsiyetinin farkına vararak toplumsal cinsiyet davranışlarını benimseyeceklerdir (Dökmen, 2009, ss. 64-65). Birey, toplumla iç içe olarak toplumsal alanlardan kopuk olmamaya çalışacaktır. Bu durum, bize, cinsiyet rollerinin toplumsal zeminde oluştuğunu gösterir. Toplum üyeleri, içinde yaşadığı çevreyi üretirken toplumsal çevre de bireyleri üretir.

Kültürel keyfiyete dayalı farklı kimliklerin ortaya çıkışı, bireyin toplumsallaşma aşamasında toplumsal kurumların bir araya gelmesi, ayrıca bireyin kişisel çalışması sonucunda oluşmuştur. Bireyler bu ilke ekseninde dünyayı algılar (Bourdieu, 2015, s. 38). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin sosyal alanda belirtilen rol ve yükümlülüklerini ifade eder. Biyolojik olarak var olan farklılıkları değil, toplumsal zeminde her ikisine biçilen rol, kadınlık ve erkeklik olgusunu oluşturmaktadır.

Siyaset ve politika gibi kavramların eril iktidarı temsil ettiğini ifade eden Phillips, eril iktidarı "Kamusal kararlar, kamusal mekânlarda (eril mekanlarda) vuku bulur, fakat politika kimin çocuklara baktığını, temizliği kimin yaptığını, çayı kimin

yaptığını sorun yapmaz" (Phillips, 2007, s. 116) şeklinde ifade etmiştir. Toplumsal zeminde bireye yüklenen cinsiyet rollerinin biçilmesinde kamu yararı sağlayan, güce ve dayanıklılığa dayalı ve takdir kazanan meslekler genelde erkeklere yakıştırılırken, kadınlara ise ev işi, çocuk bakımı, bakım hizmetleri, öğretmenlik, hemşirelik vb. yani özel alan sınırları çerçevesindeki meslekler yakıştırılmaktadır. Bireyler mesleki seçimlerini çevreden gelen bu yaklaşımların etkisinde kalarak yapmaktadır.

Cinsiyete dayalı roller açısından kadın ve erkek arasında var olduğu düşünülen farklılıkların belirleyici bir yeri bulunmaktadır. Zihinsel yetenek, duygusal tutumlar, başarı dereceleri gibi farklar, ya da erkeklerin daha zeki, kadınların daha konuşkan olmaları, analitik derslerde erkeklerin daha başarılı olduğu, sözel derslerde de kadınların daha başarılı olduğu, kadınların daha pasif, boyun eğici, erkeklerin daha atılgan olduğu gibi düşüncelerin (Dökmen, 2009, s. 145) , bu rollerin pekişmesinde belirli bir yere sahip oldukları düşünülmektedir. Fakatbu fark, kadın ve erkeğe eşit şartlar ve imkanlar sunulduğu takdirde araştırılabilir.

Bu durum kentsel mekânlarda kendini daha çok gösterir. Bu açıdan Demirtaş'ın yaptığı bir araştırma, kadın ve erkeklerin düşünme ihtiyacı kabiliyetleri arasında anlamlı bir farklılık gözetilmediği (Demirtaş Madran, 2012, s. 7) şeklinde sonuçlanmıştır. Dolayısıyla cinsiyet ayrımı yapılm adan, ikisine de eşit şartlar verildiği takdirde, bir farklılığın gerçekliği de tartışılır olacaktır.

Kara ve Gürhan'ın yaptığı bir araştırmaya göre geleneksel toplumlarda kentleşme ile beraber kadının üstündeki baskı kısmen azalmıştır. Fakat kadınlara yüklenen namus kavramı, geleneksel toplumlarda hala çok önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel bölgelerde toplum erkeğe de bazı roller biçmektedir. Örneğin"Sen erkeksin yaparsın, evin namusu senden sorulur, erkek adamsın" gibi sorumluluklar erkeklere yüklenirken, kadınlara da "Kızlar yalnız çıkmaz, ayıptır, yakışmaz" gibi sözlerle bireylere toplumsal cinsiyet rolleri belletilmektedir. Araştırmacılar, inancın da bu konuda çok önemli bir işleve sahip olduğunu tespit etmişlerdir."Günah" kavramı ile bedenler, inancın koyduğu kurallar ve çizgilerle sınırlandırılarak bireyi belli bir şekilde davranmaya zorlamışlardır (Kara ve Gürhan, 2013, s. 71). Dolayısıyla geleneksel bir yapıya sahip toplumlarda, bireyin bedeninin sınırlandırılmasında toplumsal düşünce yapısının ve inancın etkisi çok önemli bir yer

tutmaktadır. Toplumsal bir kurum olarak kabul edilen ailede ve evde, iş ve sorumluluklar, cinsiyete dayanılarak paylaştırılmaktadır (Günay ve Bener, 2011, s. 159).

Toplumsal cinsiyet rollerine göre kadın, işbirliğine açık, duyarlı, hassas yapısıyla insan yetiştirmeye yatkın, erkek ise baskın, agresif, girişken, zor koşullara daha dayanıklı bir yapıda görünmektedir (Özmete ve Zubaroğlu Yanardağ, 2016, s. 92). Kadın ve erkeğe biçilen roller kadını arka plana iterken, kamusal alanlarda topluma yönelik yapılan düzenlemelerin, erkek eli ile yapılmasına yol açmaktadır. Bu durum, kadınlar için yapılacak düzenlemelerin de erkek düşünce yapısına göre yapıldığı anlamına gelmektedir (Butler, 2018, s. 56). Toplumda kadına ve erkeğe yönelik roller önceden belirlenmekte, fakat erkeğe yönelik olumlu bakış açısına rağmen, bazı toplumlarda belirgin, bazılarında ise belli belirsiz görülen olumsuz bakış açısı kadının erkeğin olumsuzu olarak görülmesine yol açmaktadır.

1.2.1. Toplumda Kadının Rolü

İlk toplumlarda erkek, yaptığı iş gereği daha çok dışa dönük olarak aktif olurken, kadın evde soyun devamını sürdürmek için çocuk doğurmak, halı ve kilim dokumak, çanak çömlek yapmak gibi daha az kuvvet gerektiren işlerde çalışmıştır. Hatta toprağın işlenmesinde erkek ile beraber emek vermiştir. Kadına düşen çoğalma görevi hiç de küçümsenen bir görev olarak görülmemiş, tam tersine kadının doğurgan verimliliği ile geçimlerini sağladıkları toprağın verimliği birbiriyle eşit tutulmuştur. Kadına verilen bu kutsi değer, anaerkil düşüncenin temelini oluşturmuştur (Arat, 1986, s. 21; Berktay, 1996, s. 45). Anaerkil düşüncede kadın, statü açısından üst sıralarda yer almaktaydı. Dini ritüellerde ve siyasal faaliyetlerde önemli bir rol oynamıştır.

Yerleşik hayata alışma, tarımsal faaliyetlerin kurumsallaşmasıyla kadının statüsü gün geçtikçe düşmüş, bazı dönemlerde insanlığı bile sorgulanır olmuştur. Kamusal mekânlardan tecrit edilerek eve kapatılmış; davranışları çeşitli şekillerde sınırlandırılmıştır. Örneğin Aristotales'in "Sessizlik kadının izzetidir" (Berktay, 1996, s. 87) sözü kadının konuşmasının sınırlandırması olarak görülebilir. Geleneksel toplumlarda kadınların daha sessiz olması, hareketlerinde daha uysal olması gerekliliği gibi düşünce ve uygulamalar da benzer bir nitelik taşır. Bu

toplumlarda patriyarkal* düşünce sistemi, kadınlara ses konusunda sınırlandırma getirerek onların elinden iktidar hakkını almaktadır (Saygılıgil, 2013, s. 216).

Bir kültür taşıyıcısı olarak kadın, yerleşik toplumsal değerlerin yeni nesle aktarımında doğurganlık özelliği ile önemli bir rol oynamaktadır (İmam, 2014, s. 86). Ataerkil sistemin varlığını sürdürebilmesi için kadının doğurganlığının (yani cinselliğinin) kontrol altına alınması gerektiği düşüncesinden ötürü, din, aile, eğitim kurumları, akraba ve tanıdıklar aracılığıyla kadın bedeninin sınırlandırılmasına ihtiyaç vardır.

Cinsiyet farklılığı ve bu farklılıklara dayalı ayrımcı toplumsal kuralların da yardımıyla, sivil toplum kamusal ve özel alan olarak ikiye ayrılmış ve kadın özel alanla sınırlandırılarak kendisini ilgilendiren sorunlardan da soyutlanmıştır (Yuval-Davis, 2014, s. 38). Dolayısıyla kamusal alandan tecrit edilen kadınlar, toplumsal sorunlara karşı duyarsızlaşarak kendi sınırlı dünyalarındaki küçük sorunlarla meşgul olacaktır.

Kadının doğurganlığı, kutsal addedilen toprakla eşdeğerde görüldüğü, toprağın bütün canlıların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli bir kaynak olması ve kadın bedeni gibi çoğalma eğiliminde olmasından dolayı her ikisinin neredeyse kutsandığı dönemden, yalnızca verilen tohumun taşıyıcısı konumuna indirilmiş ve nesneleştirilmiştir (Berktay, 1996, s. 58). Kadın, geleneksel toplumda tek başına bir anlam ifade edemediği için kadın, erkeğin varlığıyla var olmakta, dolayısıyla toplumda varlığını sağlayabilmek için kendi varlığını inkâr ederek erkeğin varlığında kendini ifade etmektedir.

Ayrıca özel mülkiyetin ortaya çıkışı, erkeğin sermaye birikimi yapmasının önünü açmış, erkek bu birikim ile ekonomik gücünü arttırırken kadının sosyo-kültürel yapı ve iktisadi zeminde ötekileştirilmesine yol açmıştır. Bu durumda erkeğin yardımcısı konumuna indirilerek ona göre tanımlanmasına neden olunmuş, dolayısıyla kadının varlığı erkeğin statüsüne bağlanmıştır. Butler, bu durumu"bakıcı-hazne" teorisiyle açıklamaya çalışmıştır. Bakıcı-hazne teorisi, "Dişil olanın insanın üremesi için zorunlu olduğu, ancak kendisinin insan sayılmadığı, bütün süreçlerde,

*__Patriyarkal__: Babanın her türlü toplumsal, sosyal ve göksel iktidarın temsilcisi olarak görülmesi.

kendi bedeninde oluşan insan formunun üzerinde kendine ait hiçbir tasarruf bulunmayan varlık" olarak özetlenebilir (Butler, 2014, s. 67). Kadının toplumsal zemindeki statüsü bakıcı, temizlik, ev işi ve çocuk doğurmakla sınırlandırıldığı halde bir birey olarak nitelenmemiştir.

Anadolu uygarlıklarında İslam'dan önce kadın erkek ile eşit statüde görülmüştür. Fakat İslamiyet'e geçişten sonra, yerleşik Arap kültürünün de etkisiyle kadının erkeğin bir uzvu olduğu düşüncesi kadınların değerini düşürürken, bir yandan da eve kapatılarak kendilerine yönelik sınırlandırıcı bir refleks meydana getirilmiştir. Ayrıca kadınların çocuklar üzerindeki hakkının ikincil konuma düşmesi, şahitlik konusunda iki kadının bir erkeğin şahitliğine eşdeğer görülmesi, evlilik konusunda Arap kültürüne özgü çokeşli evliliğin mevcudiyeti kadınlara yönelik olumsuz algıyı pekiştirmiştir (Arat, 1982, s. 81-85). Bir topluma ait düşünce ve davranış kalıplarının inanç yoluyla başka toplumlara geçişi, dinin gerçekliğinden uzaklaşılmasına neden olurken, taklit edilen toplumun kültürel davranışlarının inanç olarak kabul edilmesine, yani inanç yoluyla kültürel asimilasyona neden olmaktadır.

Kadının biyolojik yapısı, toplumsal gelişmenin sağlanmasında ve emeğin değerlendirilmesinde öne çıkarılmış, evin içine mahkûm edilerek dar ve bağımlı bir hayata mecbur bırakılmıştır. Erkek ise evin dışında toplumun içine karışarak orada kendine yer edinmiş, toplum içinde birincil konuma yükselmiştir. Bu ikili yapıyı meşrulaştırmak için tüm toplumsal kurumların elbirliği ile ayrımcılığın kültürel gelenekten değil, biyolojik farklılıktan kaynaklandığı şeklinde bir düşünce yerleşmiştir (Reed, 2012, s. 71).

Geleneksel kırsal toplumlarda cinsel rol eğitimi, kadının geleneksel kültür kalıplarını içselleştirerek sosyalleşmesini sağlamakta, bu da hayatın her evresinde erkeğin himayesi ve yönetimine ihtiyacı olduğu şeklindeki kalıpdeğerlerin kadın tarafından da içselleşmesine sebep olmuştur (Aktaş, 2013, s. 58-59). Kadınların yetiştirilme ve dünyayı tecrübe etme şekli, onları çoğunlukla ihtiyaçlarını dile getirmekten alıkoymuştur. Sosyalizasyon sürecinde kadın, söylenmeye değer bir şeyinin olmadığına inandırılarak sosyalleşir (Alkan, 1999, s. 18).

Kadının çalışma hayatına katılması, başka sınırlandırılmalarla karşılaşmasına da yol açmaktadır. Toplumsal yaşamda kendine yer açabilmek, kamusal alanda ve

kentsel mekânlarda tutunabilmek için kadınlığını ve hatta bireyselliğini bastırmaktadır (Göle, 2008, s. 111). Geleneksel ataerkil değerler kent hayatının modern yapısında da varlığını sürdürmekte, kentsel alanlarda da iyi bir anne ve iyi bir eş olmak, kadın için önemli olarak kabul edilmektedir (Aktaş, 2013, s. 54). Üretici konumunda toplumsal ilerlemenin itici gücü olan kadının toplumsal cinsiyet temelinde çalışma hayatına geçişi, yükünü azaltmamış, aksine daha da arttırmıştır.

Ayrıca namus olgusunun kadının hayatının her alanında varlığını sürdürmesi, çalışma hayatına girince daha katı kurallarla karşılaşmasına neden olmaktadır (Kara ve Gürhan, 2013, s. 81). Kadın sosyal hayata müdahil olduğunda, ister okulda, isterse çalışma ortamında olsun, cinsiyetini evde bırakmak zorunda bırakılmıştır.

Toplumda kadınların nasıl olması gerektiği hakkındaki kanı, ya ahlaki bir obje (namus) olarak ya da kendisinden üstün gördüğü erkeğe tamamen tabi olması gereken nötr bir varlık olarak görülmektedir (Wollstonecraft, 2007, s. 39). Toplumsal cinsiyetin oluşumunda hâkim kültürün yeri oldukça önemlidir. Yerleşik kültür, kadına etkin ve bağımsız bir kişiliğe sahip olma hakkını çok az tanımakta, kadını bir simge konumuna indirgenmektedir. Kadına biçilen bu konumda simgeleme yetkisi erkeğe verilmekte ve bu da kadının erkek tarafından bir nesneye dönüştürülmesine yol açmaktadır.

Kadının toplumsal alandaki ikincil konumunu muhafazakâr bir bakış açısıyla eleştiren Aktaş'a göre, Batı kaynaklı gelişme hareketleri kadının kamusal alana ve çalışma hayatına karışmasını sağlamıştır; ancak bu durum kadının yükünü azaltacağı yerde, daha çok arttırmıştır. Aktaş, kapitalist toplum içinde iki kadın profili çizmiştir. Bunları "yoz/nesne kadın" ve "tüketici/boş kadın" olarak kavramsallaştırdıktan sonra, yoz/nesne kadın tipini makineleşme sonrası toplumlarda kendine yabancılaşmış, temel felsefesi zevk olan, kapitalist sistem tarafından sömürülen, kendi bedeninin metalaşmasından rahatsız olmayan kadın olarak açıklamıştır. Tüketici/boş kadını ise, üretime hiçbir şekilde katılmayan, birilerinin sırtından yaşamını idame eden, kapitalist sistemin dayattığı malları bencilce bir israfla tüketen, durumunun tahlilini yapmaktan aciz kadın tipi olarak ifade etmiştir (Aktaş, 1991, ss. 53-79). Kadına verilen özgürlük aslında onu daha da bağımlı hale getirmiştir. Kapitalizmin bilinçsiz tüketim alışkanlığı, kadınları sadece tüketim odaklı yaşamaya

sevk etmiş, yoğun yaşam şartları, çalışan kadınları bireysellikten uzaklaştırırken, çalışma hayatına katılmayanları yalnızlaştırmıştır. Bu konuda en önemli etkenlerden biri sayılan kitle iletişim araçları, kadına biçilen rolü, ya erkeğe hitap eden obje, ya da eşi ve çocukları için her şeyin en iyisini yapan mazbut ev hanımı; eşinin, çocuklarının koruyucu ve bakıcısı şeklinde tanımlamaktadır (Demirgöz Bal, 2014, s. 18).

Bazı durumlarda kadın, üzerindeki toplumsal baskının azaltılması için çareyi evlenmekte bulmaktadır. Bir tür kaçış isteğiyle yapılan evliliklerin sonu, mutsuz ebeveyn ve çocuklar olmaktadır. Oysa evlilik iki bağımsız bireyin birleşmesidir; baba evindeyken yaşadığı toplumsal baskıdan kurtulmak için bir sığınak aramak, bir kaçış yeri değildir. Kadınlar evlat sahibi olmadan ya da biriyle evli olmadan da özgün bir kişiliğe sahip olmalıdır (Beauvoir, 1965, s. 112). Bu ise ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşması halinde sağlanabilir. Kadına ve erkeğe bireysel açıdan eşit yaklaşılması, biyolojik farklılıkların, bireysel haklar açısından dezavantaja dönüşmemesi halinde bu eşitlik sağlanabilir. Bu eşitlik sağlandığı takdirde kadın evliliği bir kurtuluş olarak görmeyecektir.

Kadınlara yönelik olumlu ve olumsuz yaklaşımların genelinde gerekçe olarak kadınların erkeklerden ayrı bir toplumsal kategoride yer alması sebep gösterilmiştir. Kişinin, bedenine yabancılaşması ve cinsiyetinin toplumsal zeminde şekillendirilmesi sonucu çekingenlik, utanma, rahatsızlık duyma yaşanır. Toplumsal cinsiyet temelli düşünceye göre, toplumda dişil olma eril iktidar tarafından tanımlanmayı, onlar tarafından belirlenmeyi gerektirir (Bilican Gökkaya, 2018, s. 109). Cinsiyet, karşı cinsin kuralları çerçevesinde şekillenir. Kapitalist sistemde geleneksel algıların da yardımıyla eril iktidar, kadınlara kurallar dayatırken, erkeğin, iktidarını sürdürmesi için hiçbir kural tanımamasına engel olamamaktadır (Yıldırım, 2007, s. 51). Dolayısıyla kadınlık eril iktidarın sınırları çerçevesinde gelişen bir olgu olagelmiş ve cinsiyete dayalı eşitsizlik bu temel üzerinden şekillenmiştir.

Cinsiyete dayalı eşitsizlik, kadınlara yönelik ayrımcılıkları ifade etmektedir Bu ifade, ekonomik kaynaklara ve imkânlara ulaşımda, kamusal hizmetlerden faydalanmada, çalışma hayatı ve politik sahada kadınlara yönelik sınırlandırmaları içermektedir (Adaçay, 2017, s. 1-2). Kamusal ve kentsel mekânlardan bütün

yurttaşların eşit bir şekilde faydalanması gerekirken, toplumsal kültüre dayalı bazı yasaklar sonucunda kadınlar bu haklardan mahrum edilmiştir.

1.2.2. Toplumda Erkeğin Rolü

Sosyalleşme dört süreç içerisinde gerçekleşir. Bunlar manipülasyon, yönlendirme, sözel tanılar ve etkinlik teşhiri aracılığıyla gerçekleşir. Cinsiyete dayalı rollerin edinilmesi ise bireyin toplumda cinsiyetine göre davranış kalıplarını bu aşamalardan geçirerek benimsemesiyle gerçekleşir.

Manipülasyon sürecinde bireye yapılan muamele ile cinsiyet rolü benimsetilir. Örneğin erkek çocuklarına bağımsız ve güçlü bireylermiş gibi davranılması, onun cinsiyet rolünün bu yönde gelişmesine sebep olmaktadır. Toplum tarafından yapılan cinsiyetlendirmeyle, ayrıcalıklar verilerek erkeğin üstünlüğü pekiştirilir. Fakat üstünlük verilirken, erkek bir varlık olmaktan çıkarılmakta ve yalnızlaştırılmaktadır (Bourdieu, 2015, s. 98). Erkeğin hayatının her döneminde güçlü görünme zorunluluğu, onun yalnızlaşmasına neden olmaktadır.

Eril tahakküm, gücünü, ilişkinin tarafları arasında doğallaşmış bir toplumsal düzen içinde neredeyse biyolojik hale gelmiş bir doğanın içine yerleştirerek meşrulaştırmasıyla sağlar. Toplumsal düzenin üzerinde temellendiği eril tahakküm, bireyler tarafından benimseninceye kadar, bir makine gibi işler. (Bourdieu, 2015, s. 22-38). Erkeğe biyolojik üstünlüğünden ötürü verilen ayrıcalıklı konum, gündelik hayatın tekrarlarıyla pekişmekte ve zamanla doğal bir durum gibi kabul edilmektedir. Burada toplumsal kurumların oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Erkekliğin inşasında toplumsal kurumların (din, devlet, medya, okul, yerel kütür vs.) varlığı, erkeklik modellerinin inşasında patriarkal destek vermektedir (Sancar, 2009, s. 40).

Diğer toplumsallaşma süreci olan yönlendirmede, erkek ve kız çocukları farklı nesnelere yönlendirilerek cinsiyet rolleri benimsetilir. Örneğin erkek çocuklarına silah, araba vb. oyuncaklar verilerek ona güçlü ve özgür olma güdüsü aşılanmaya çalışılır. Kız çocuklarına ise bebeklerle oynama ve evcilik oyunu gibi meşgalelerle ev kadını, annelik ve kadınlık rolü benimsetilmeye çalışılır. İnşa sürecinde erkeklik bir söylem nesnesidir (Sancar, 2009, s. 18). Cinsiyet rolleri toplum tarafından belirlendiği için toplumsal zeminde erkeklik de kadınlık da birer söylemsel nesne olarak kalmaktadırlar. Cinsiyetlerin inşa sürecinde performatif

uygulamalar, toplumsal cinsiyet rollerinin bireyler tarafından içselleştirilmesi için çok önemli görülmektedir.

Toplumda kadına ve erkeğe farklı roller biçilmiştir. Bebeklerin doğumundan itibaren aile ve toplum içinde süregelen bir toplumsallaşma, ya da toplumsal cinsiyet algısına uygun düşünce ve davranışların benimsetilmesi süreci içerisinde gerçekleşir. Cinsiyete dayalı bu rollerde, erkeğe kadınlardan farklı roller biçilmiştir. Örneğin erkek ev halkının reisi, ekmeği kazanan, mülkiyetin sahibi ve yöneticisi, siyasette, dinde, iş ve meslek hayatında aktif yer alan figür olarak kabul edilir (Bhasin, 2003. s. 14).

Kızlara güzelliği, narinliği, yumuşak huyluluğu konusunda övgüler dizilirken, erkek çocuklara güçlü yapısı, erkek adamlığı gibi özellikleriyle hitap edilir. Toplumun erkeği şartlandırması, annesiyle olan ilişkisinden başlayarak gerçek bir erkek olması yolunda kendisine yapılan baskılar ve karısının kendisine itaat etmesini yasal olarak talep etme gibi yollarla gerçekleşir. Bu da bireyde sevgiden uzak nefret tepkileri üretmektedir (Mernissi, 1995, s. 202). Cinsiyetin inşası her iki taraf için de bazı zorlukları beraberinde getirmektedir. Kadınları birey olmaktan uzaklaştırırken, erkekleri de güçlü ve duygusuz dünyalarında yalnızlaştırmaktadır.

Sürecin toplumsallaşma evresinde bireyler gündelik hayatta kendilerine rol model olan ebeveynlerinin hareketlerini taklit ederek cinsiyet rollerini benimsemektedir. Örneğin kız çocukları annelerine ev işlerinde ve küçük kardeşlerinin bakımında yardım ederek kadınlığı ve anneliği öğrenmektedir. Erkek çocukları ise babalarının ev içindeki davranışlarını taklit ederek erkekliği öğrenmektedir. Baba karakterinde varlığını sürdüren ataerkil düşünce yapısı da bu evrede benimsetilmektedir. Erkek çocuklarda toplumsal cinsiyet rollerinin kabullenilmesi ve şekillenmesi toplumun katı kurallarından ve ataerkil düşünce yapısından kaynaklı psikolojik baskıyla şekillenmekte, eril kimlik netleşerek kişiliğin bir parçası haline gelmektedir (Butler, 2018, s. 124-125).

Erkek çocukları babalarını taklit ederken, baba karakterinin anne ve ev üstündeki otoritesini de taklit eder. Anneye karşı davranışlarında babanınkine yakın bir tavır takınırken babaya karşı ise evdeki mutlak otorite olarak saygı, korku ve hayranlıkla karışık duygulara dayalı davranışlar sergiler. Eril ile dişil arasındaki bu

bağlantının toplumdaki otorite ilişkisini işaretlediği kültürlerde, cinsiyete dayalı ayrımcılığın, aynı zamanda politik ayrımcılıkla birbirine bağlı olma sebebiyle eril olanın gücü ve kimliksel üstünlüğü, dişil olanı denetleme gücüyle eşdeğer görülmektedir (Berktay, 1996, s. 114). Bu tutum aynı zamanda toplumdaki güç ilişkilerini de simgelemektedir. Hem kadın hem de erkekler için cinsiyetlerinin inşasında rol modeller çok önemlidir. Kız çocukları yaşamlarının ilk safhalarında kadınlığı annelerinden öğrenirken, erkek çocuklar, erkekliklerinin inşasını babayı rol model alarak başlatacaklardır. Yaşamlarının sonraki safhalarında temas edecekleri diğer toplumsal kurumlarla bu inşa süreci tamamlanacaktır.

Toplum erkekliği inşa ederken tıpkı kadınlar gibi onlara da belli başlı mekanlarda cinsiyet rolünü benimsemesi için imkanlar sunmaktadır. Örneğin, Türkiye'de erkek homo-sosyalliğinin[*] inşa edildiği yerlerin başında gelen kahvehaneler, erkeklerin toplumsal cinsiyet konumlarına bağlı engellemelerden ve sıkıntılardan kaçıp kendilerini terapi ettikleri yerler olarak görülür (Sancar, 2009, s. 263-264). Kahvehaneler toplumsal cinsiyete dayalı rollerin benimsenmesi ve erkekliğin inşası için, hemcinsleriyle bir araya gelerek sosyalleşme ihtiyaçlarını giderebildikleri mekânlardır. Kadınlar ise kamusal alanda sınırlandırıldıkları için hemcinsleriyle evlerde altın günü gibi etkinlikler düzenleyerek bu ihtiyaçlarını gidermektedirler.

Erkekliğin inşasında kabullenme önemli bir süreç olarak görülür. Kabullenmenin şartları toplumdan topluma farklılık göstermekte, örneğin Türkiye'de kabullenmenin en önemli şartlarından biri, erkeklerin çalışıyor olması gerektiğidir. Çalışma, erkekliği inşa eden en önemli işlevlerin başında gelmektedir. Erkeğin toplumsal alan içerisindeki sosyal değeri iktisadi gücü ile ölçülmektedir (Sancar 2009, s. 102). Çalışma alanı, erkeklik ile iktisadi bağımsızlığı yan yana analiz etme adına cinsiyet rejimlerine önemli bir olanak sunmaktadır. Erkekliğin inşa sürecinin belli toplumsal cinsiyet kategorileri tarafından onaylanması gerekmektedir. Onay görmesi açısından en önemli toplumsal cinsiyet kategorisine sahip olan kadınlar, inşa edilen erkekliğin kabullenilmesinde çok önemli bir rol oynar. Bu onay, hegamonik erkeklik pratiklerinin gücünün meşrulaşmasında çok önemli bir rol oynamaktadır

[*]**Homo-sosyal**: Aynı cinsten insanlar arasında kurulan sosyal bağlar.

(Sancar, 2009, s. 38). Erkekliğin inşasının toplumda onay görmesi hem cinsiyet kimliğinin kabullenilmesi, hem de cinsiyete dayalı rollerin benimsenmesi açısından çok önemlidir. Bu durum hem kadınlar, hem de erkekler için geçerlidir. Cinsiyetin kabullenilmesi ve bireyde inşa süreci çok önemli bir olgudur. Kadın bu süreçte erkeğe yardımcı konumunu kabullenirken, erkek ise kendine verilen üstün ayrıcalıklı konumunu pekiştirmektedir.

Eril sosyodise[*] gücünü, tahakküm ilişkisinin kendisinin de doğallaşmış olduğu bir toplumsal düzen olan biyolojik bir doğanın içine yerleştirerek meşrulaştırma işlemi ile sağlar (Bourdieu, 2015, s. 37). Toplumsal kurumlarda, erkeğe sunulan ayrıcalıklı yaşamın tamamen biyolojik farklılıktan ileri geldiği şeklinde bir ikna süreci vardır. Bu egemen eril gücü üreten köklü kurumların başında devlet, yasalar, işçi sendikaları, ticari şirketler, aile, ordu, gibi kurumlar gelmekte ve bu kurumlar sayesinde iktisadi ve kamusal faaliyetler, dişil karşıtı ataerkil değerlerle yoğrularak meşrulaştırılmakta ve arzulanır kılınmaktadır.

Erkeğe verilen bu ayrıcalıklı konum, ilk topluluklardaki kabileler arası savaşlarda savaşçılara duyulan ihtiyaçtan ileri gelmektedir. Yani erkek savaşabildiği için üstün konuma gelmektedir. Bundan dolayı kadınların değeri doğurabildikleri savaşçı sayısıyla ölçülmektedir. Örneğin geleneksel bir yapıya sahip Çin'de kadının statüsü ancak bir erkek çocuk doğurarak sağlamlaşmakta (Mitchel ve Oakley, 1998, ss. 102-103). Çin'in bu geleneksel tavrı Ortadoğu'nun birçok ülkesinde mevcuttur. Örneğin Türkiye'nin özellikle Güneydoğu kesiminde erkek çocuk doğurmak bir ayrıcalık olarak görülmektedir. Erkek çocuğu olmayan ailelere "Körocak" sıfatı yakıştırılmaktadır. Körocak deyimi, hem hiç çocuğu olmayan, hem de kız çocuğuna sahip olup erkek çocuğu bulunmayan aileler için kullanılan bir sıfattır. Körocak terimi, erkek çocuğu olmayanların soylarının devam edemeyeceği,"Babasoylu" düşünceden temel almaktadır (Berktay, 1996, ss. 80-83). Savaşçı yetiştirme düşüncesinden türeyen bu düşüncenin, günümüzde hala devam etmesinin sebebinin kadının toplumda bir yer edinebilmesinin ilk adımı olan evlilikten sonra, bu yerin

[*]**Eril sosyodise:** Sosyodise, bir olgunun özelliklerinin doğası gereği öyle olabileceği anlamında kullanılmaktadır. Eril sosyodise ise erkek egemenliğinin doğal olduğunu ileri süren toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapmaktadır.

daha saygınlaşması ve hem evliliği açısından bir güvenceye sahip olması, hem de toplum tarafından saygınlığının artması için erkek çocuk doğurma gerekliliğidir. Ayrıca yaşlılığının garantisi olabilecek erkek çocuk, annenin ve babanın güçten düşüp bakıma muhtaç olduğu dönemde ebeveynlerin bakımını üstlenecektir (Berktay, 1996, s. 162). Yani erkek çocuk aslında bir sigortadır. Dolayısıyla anne ve babalar geleceklerini garantileyebilmek için erkek çocuğuna sahip olmak isterler. Fakat kentleşme, dar gelir ve modern yaşamın zorunlulukları bir araya gelince, günümüzde bu düşüncenin de temelleri sarsılmakta, ancak eril üstünlük hala devam etmektedir. Erkekliği temsil eden fiziksel güç, yerini başka bir güce bırakmaktadır.

Hiyerarşiye dayalı toplumlarda, iktidar, hem sistemde hem de kişiler arası ilişkilerde gücü elinde bulundurma temelinde tanımlanır ve hayata geçirilir (Göregenli, 2012, ss. 6-7). Gücün tanımının iktidarla eş tutulduğu toplumlarda, hegamonik erkeklik iktidarını sürdürebilmek için gücü elinde tutmaya devam edecektir.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM

Araştırma konusunun iki temel kavramlarından birini ifade eden toplumsal cinsiyeti tanımlarken, feminist kuramlara ve feminist mücadelenin gelişimine yer vermek, araştırmamızın kökeni ve temelleri hakkında bilgi sahibi olmak açısından önemli görülmektedir.

Feminizm 18. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkan, cinsler arası eşitliği kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan toplumsal/düşünsel harekettir (Marshall, 2005, s. 240). Kadınlara yönelik ayrımcılığın ve ötekileştirmenin eleştirisini yapan feminist düşünce, kadınların, gayrı meşru yollarla erkekler tarafından tahakküm altına alındığını ve bu tahakkümün kökenlerine inerek kadınları ikincilleştiren geleneksel toplum yapısı içindeki anlayışı kırmayı amaçlayan bir düşünce şeklidir (Serdaroğlu, 2010, s. 161). Ataerkil toplumsal düzenin sosyolojik ve tarihsel temelleri içinde, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet olgularını inceleyen bir düşünce akımıdır.

Feminizm, ilhamını doğal haklar bildirgesinden alan, hem toplum hem de aile içinde kadınlardan yana bir değişimi ifade etmektedir. Kadın ve erkeklerin kamusal

alanda hak eşitliğinin sağlanması, ev içinde işbölümü, işyerinde kadınlara yönelik bazı düzenlemeler gibi sosyal bir değişimi talep etmektedir. Felsefi anlamda feminizm, özellikle, Ortaçağ Avrupa'sında kadınların cadı diye suçlanarak yakılması, kutsal kitaplara bile dokunmasının yasaklanmasına tepki olarak ortaya çıkar. Mirastan pay alamayan, mülkiyet ve boşanma hakkı olmayan, toplumdan soyutlanmış bir varlık olarak görülen kadınların haklarını hatırlatma amacıyla ortaya çıkmıştır. İnsan haklarına yönelik iyileştirmeler yapıldığı halde kadınlara yönelik herhangi bir düzenlemenin yapılmamasını, kendilerine hak verilmeyen kadınların hak arayışının tarihçesini ifade etmektedir (Öztürk, 1999, s. 20). Kadınların özgürleşmesini, haklarının meşrulaştırılmasını, baskı altında tutulmalarının engellenmesini, kamusal veya özel alandaki eylemlerinde ve faaliyetlerinde eşit haklara sahip olma durumunu ifade eden bir yaklaşımdır.

Feminizmin tarihçesi üç dalga olarak kategorize edilmiştir. Birinci dalga feminizm genel olarak üç talep üzerinde yoğunlaşmıştır: Kadınlar için oy, eğitim ve mülkiyet hakkı. Bu döneme Mary Wollstonecraft'ın "Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi" isimli kitabı ilham olmuştur. İkinci dalga feminizmde ise daha çok kadının aile içindeki eşitsiz konumu üzerinde durulmuştur. Özellikle çocuk doğumu ve bakımının annenin görevi olarak görülmesi, kadınların eve kapanarak varlığını başkaları için feda etmesi durumu, bu dönemde gelişen feminist düşüncenin üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. Ayrıca toplumsal cinsiyet düşüncesinin temeli bu döneme dayanmaktadır. Örneğin Simone de Beauvoir'un "Kadın doğulmaz kadın olunur" düşüncesi, toplumsal cinsiyet olgusunun temelini oluşturur niteliktedir.

Üçüncü dalga feminizm, kadın haklarının savunulmasında, diğer ezilen sınıfların da haklarının savunulmasının talebini ifade etmektedir (Köse Akkirman, 2017, s. 8). Kadınlar, haklarını savunurken ırk, dil, din, cinsiyet vb. ayrımlar yapmadan diğer ötekileştirilenlerin de haklarını savunmalıdır. Feminizm ile ilgili bu üç görüşün yanı sıra Aydınlanma düşüncesinin ürettiği Modernizmden doğan, Batı düşüncelerinin etkisinde gelişen feminist akımlar şöyle sıralanabilir: Liberal Feminizm, Marksist Feminizm, Radikal Feminizm, Kültürel Feminizm vb. Öte yandan 1970'li yıllardan itibaren gelişen Post-modern Feminist düşünce de bu akımlar arasında sayılabilir.

Liberal görüş bütün farklılıkların kendini ifade edebilmesi üzerinde dururken, sosyalist ve komünist düşünce, aslında özgürlüğün belli bir sınıfa mahsus olduğunu, eşitliğin ancak bu sınıf için söz konusu olabileceğini savunur (Mitchel ve Oakley, 1998, s. 44). Ayrıca Postmodern feminizme zemin oluşturan üç akım bulunduğunu söyleyebiliriz. Bunlar sırasıyla Postmodernizm, Simone de Beauvoir'in düşünceleri çerçevesinde gelişen Varoluşçu feminizm ve Fransız Feminizmi, diğer bir adıyla Linguistik Feminizmdir. Liberal Aydınlanmacı ve sosyalist feminizm bu görüşlerin etkisinde gelişmiştir. Postmodern feminist düşünce, kadınların sorunlarına kökten bir çözüm bulunacağının bir ütopya olacağını ileri sürmektedir. Diğer feminist kuramlar olarak Siyahi Feminizm, Lezbiyen Feminizm ve Anarşist Feminizm gibi akımlar sayılabilir.

1.3.1. Liberal Feminizm

Fransız Devrimi'ni doğuran Aydınlanma döneminin eşitlik, özgürlük ve kardeşlik ilkelerinin meydana getirdiği değişim ve dönüşüm feminist düşüncenin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan bu kavram ile kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması gerektiğine dair kimi sesler duyulmaya başlandı. Karanlık ortaçağın bitiminde yaşanan bilimsel gelişmeler ve Rönesans hareketi, Tanrıya dair düşüncelerin değişmesine neden olmuştu. Bu düşünceler kralın tahtından edilebileceği gerçeğini ortaya çıkardı. Bu durum başta erkek-tanrı olmak üzere daha sonrasında gelen erkek-kral ile aile babasının otoritesinin sarsılmasına sebep olmuştur. Fransız Devrimi siyasal haklar açısından önemli bir köşe taşını temsil ederken, aynı zamanda kadın haklarına yönelik taleplerin de artışını sağlamıştır. 18. yüzyıl, Batı dünyasını saran devrimci dalgadan feminist düşünce de payını almıştır (Donovan, 2015, s. 22).

18. Yüzyılın ortalarına kadar kadına yönelik bakış açısı, eş ve anne olarak evin sınırları içerisinde olması gerektiği şeklindeydi. Fakat XVIII. yüzyılın ortalarından XIX. yüzyılın başlarına kadar yaşanan tarihsel dönüşümler, öncelikle Endüstri Devrimi, kadını özel alanda tecrit ederek, iş yeri ile ev mekânını birbirinden ayırdı. Makineleşmede yaşanan hızlanma küçük ev sanayinin çökmesine neden oldu ve evin özel alanı ile işin kamusal alanı birbirinden tamamen ayrıldı. Bu gelişmeler,

kamusal alanın akılcılık, özel alanın ise akıl-dışı olarak nitelenmesine yol açtı (Donovan, 2015, s. 25).

Çeşitli ideolojilerden etkilenen feminist düşüncede öncü rolü üstlenenlerin başında 1792'de yayınlanan "Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi" adlı kitabı ile Mary Wollstonecraft gelmektedir. Aydınlanmacı liberal görüşün etkisinde kalan yazar, bu kitabında, kadınların erkeklerden geri olmadıklarını, sadece kendilerine verilen hak ve imkânlar çerçevesinde geliştikleri için geri bırakıldıklarını savunmuştur. İç dünyalarında kendilerini eğitecek imkânlardan mahrum edilmiş kadınlar, toplumun kendilerine biçtiği role dayanarak verilen eğitim ile tabiatı iyi olanları duygusal yaparken, kötü tabiatlı olanları da yüzeysel ve zalim yapar (Wollstonecraft, 2007, s. 115). Kadınlık cinsiyetinin toplumsal kurumlar tarafından oluşturulduğunu, dolayısıyla kendilerine biçilen rol ve sınırlar çerçevesinde geliştiği şeklinde de ifade edilebilir.

Ayrıca giyotinle idam edilen Olympe de "Gauges'in *LesDroits de la femme"* (Kadın Hakları) adlı broşürü ve 1790'da, Amerikalı Judith Argent Murrey'in "*On the Equality of the Sexes"* (Cinsiyetler Arasındaki Eşitlik Üzerine) adlı eseri liberal düşüncenin etkisinde kalan bu akımın öncü kaynaklarından olmuştur. Ayrıca Sarah Grimke'nin 1838 tarihli "*Letters on Equality*" (Eşitlik Üzerine Mektuplar) isimli kitabı da liberal feminizmin öncü kaynaklarındandır. Liberal aydınlanmacı düşüncenin temel ilkesi olan eleştirel düşünce ile kaleme alınan bu eser liberal gelenek içinde, kadının bağımlı konuma itilmesine ikna edici tezlerle karşı çıkmıştır (Donovan, 2015, s. 21-42).

Liberal feminizmin temel ilgi alanı, kadınların da erkeklerle eşit iktisadi ve politik haklara sahip olması noktası olmuştur. Bu eşitliği üç noktada toplamak mümkündür: Çalışma hayatında eşitlik, aile hayatında eşitlik ve sosyal hayatta eşitlik (Dikici, 2016, s. 524-525). Eşit işe eşit ücret prensibine ilaveten devletin, kadınların çalıştığı bütün kamu ya da özel alanlara kreş açma zorunluluğu getirmesi gerektiği savunulur. Sadece kreşlerin yaygınlaşmasıyla kadın evde çocuk bakma yükümlülüğünden kurtulup iş hayatına atılabilir.

Liberal feminizm, din, dil, ırk, cinsiyet gibi farklılıkların göz ardı edilerek insanlara bakılmasını, kişinin birey olarak görülmesi gerektiğini savunur. Liberal

görüş üzerinden şekillenen bu akımın düşünürleri, kadının kamu hayatına katılımını, bireycilik, doğal haklar gibi argümanlar etrafında tartışmışlardır. Ayrıca tarihsel düşüncede kadının zihinsel olarak erkekten daha düşük performansta olduğu düşüncesine karşı çıkan liberal feminist düşünceye göre, kadının erkeğe oranla geri kalmasının nedeni eğitimde yaşanan fırsat eşitsizliğidir. Bu eşitsizliği ortadan kaldırabilmek için kız erkek ayrımı yapmadan bütün çocuklara eşit eğitim imkânı vermek gibi düzenlemeler yapılmalıdır (Sevim, 2005, s. 59). Kadına da erkekle eşit imkânlar sunulduğu takdirde, kadının doğasına mal edilmeye çalışılan duygusallık, hayalcilik ve irrasyonellik gibi olumsuz özelliklerin de cinsiyetten kaynaklanmadığının görüleceği savunulmuştur.

1.3.2. Kültürel Feminizm

19. yüzyıl feminist teorilerinde ayrıca önem teşkil eden bir diğer feminist akım da "Kültürel feminizm" olmuştur. Aydınlanmacı ve liberal feminizmden bir adım öne geçen bu akıma öncülük eden feminist düşünürler, siyasal değişimden çok kültürel bir dönüşüme önem verirler. Eğitim, kendini geliştirme ve eleştirel düşünmenin önemini kabul etmekle birlikte, hayatın akıldışı, sezgisel ve kolektif yönü üzerinde dururlar. Kadın ve erkek arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine, genelde kadınların kişisel kuvvet, gurur ve kamusal yenilenme gibi farklılıkları üzerinde dururlar (Donovan, 2015, ss. 73-74). Liberal feminizmde öne çıkan fırsat eşitliği, eşit siyasal haklar, kamusal alanda eşitlik gibi talepler, kültürel feminizmde kadının doğasında var olan barışçıl eğilim ile dünyaya yön verilebileceği düşüncesiyle bir adım daha yükseltilmiştir.

Dişil etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen kadın toplum görüşünü (anaerkil) esas alan kültürel feminizmde, barışseverlik, farklılıkların şiddetsiz bir aradalığı, işbirliği ve kamusal hayatın uyumlu bir şekilde düzenlenmesi gibi düşünceler savunulmuştur (Sevim, 2005, ss. 61-62). Eril dünyanın savaşa, rekabete, çürümüş politik oyunlarına ve etik dışı kurallarına karşı kadının doğasında bulunan bu olumlu özelliklerle dünyanın daha yaşanılır bir alan olacağı öne sürülmüştür. Akıldışı olanı dışlayan, cinsiyetçi yaklaşımları reddederek kadına atfedilen duygusallık, barışsever, özenli ve sezgisel özelliklerin toplumsal olarak kullanılması

durumunda siyaset, toplum ve diğer kurumlarda düzelmeler yaşanacağı düşünülmektedir.

Kültürel feminist hareketi başlatan ilk eser Margaret Fuller'in "*Woman in the Nineteenth Century*" (19. Yüzyılda Kadın) adlı kitabı olmuştur (Donovan, 2015, s. 75). Kültürel feminist gelenek, Aydınlanmacı akılcıların mekanik görüşünü reddederek, bilginin duygusal, sezgisel yönünü öne çıkaran organik dünya görüşünü savunur. Liberal feminizm gibi bireyci temele dayanan kültürel feminizmde bireyciliğin tanımı biraz farklıdır. Kültürel feminizmde bireyin doğal gelişimine ket vuran her şeye karşı durulmaktadır. Örneğin siyasal sistemler, toplumsal normlar ve cinsiyetçi yaklaşımlar gibi bireyin organik gelişimini etkileyen dış faktörlere karşı çıkılır.

Kadın ve erkeği iki ayrı kutup olarak kabul eden bu feminist gelenek, bu iki kutbun uyumlu bir iç içe geçiş yaşamaları halinde, kadının doğasında bulunan barışçıl kültürün diğer kültürleri kadınlaştıracağını öne sürer (Özsöz, 2008, s. 54). Yani kadın ve erkeği sert farklılıklarla birbirinden ayırma yerine, ikisini birbirini tamamlayan birer yarım olarak ele alan bu düşüncede, bu yarımlar birbirini tamamladığı takdirde ortaya tam uyumlu bir sistem çıkacağı varsayılır. Bu düzenle hem kamusal alanda, hem de özel alanda eşitlik ve adalet sağlanabilir.

1.3.3. Marksist ve Sosyalist Feminizm

19. yüzyılın sonlarına doğru Liberal Feminizmin kadınlara yönelik sosyal eşitlik, eğitim ve fırsat eşitliği gibi iyileştirmelerin gerçekten uygulanıp uygulanmayacağına yönelik tartışmalar Marksist Feminizmin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Sevim, 2005, s. 64). Marksist feminizm, liberal feminizmin kadın hakları konusunda önerdiği çözümlerin yetersiz olması ve bu çözümlerin sınıflı bir toplumda hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği düşüncesi ile ortaya çıkmıştır.

Sınıflı bir toplumda fırsat eşitliğinin hiçbir zaman sağlanamayacağını düşünen Marksistler, kadının ezilmesinin asıl sorumlusu olarak kapitalist sistemi görür ve kadının kurtuluşunun sosyalist sisteme geçişle sağlanacağını, çünkü sosyalist sistemde kadının, ekonomik özgürlüğünü kazanarak erkekle eşit duruma geleceğini savunur. Marksist düşünceye hakim olan kapitalist sistemin eleştirisi, bu

ideolojiden etkilenen Marksist feminizmin de temel dayanak noktaları arasındadır. Fakat Marksist feminizm, Marksizm'in sömürgeci kapitalist sistemi eleştirirken, özünde kadınların erkek egemenliğine dayanan ataerkil sisteme tabi bir sınıf olarak mevcudiyetlerini sürdürmelerine itiraz etmediğini savunmuştur. Sorunun kaynağını sınıfsal baskıda gören bu gelenek, yönetici sınıfın dayattığı egemen ideolojiye vurgu yapar (Özsöz, 2008, s. 52).

Üretim tarzları ya da kapitalizm ile kadınların statüsü arasında bir ilişki kurmaya çalışan bu akım, toplumda kadının ezilmesini maddi bir temelde saptamaya çalışmıştır. Kapitalist sistemde işçi emeğinin sömürüldüğünü savunan erkek şovenizmi, kadın emeğinin sömürülmesinin yol açtığı daha büyük sorunları, bu tutumuyla göz ardı etmektedir. Kadının sömürülmesinin daha vahim sonuçları vardır.Bu sonuçlardan biri, kadının kendi emeğine yabancılaştırılmasıdır. Aile kurumunun ortadan kaldırılması, ya da dışarıda çalışan erkeğin emeğinin ücretlendirilmesi gibi, kadının ev içinde yaptığı işinde ücretlendirilmesi ile kadının durumu düzelebilecektir (Öztürk, 1999, s. 84). Bir bakıma kültürel feminizmin ilkelerini andıran bu yaklaşıma göre ev işi, çocuk bakımı vb. işlerin kadınlara yüklenilmesi ve bu işlerin ücrete tabi tutulmaması kadının emeği değersizleştirilmektedir. Emeği değersizleşen kadın, emsali olan işçi sınıfı gibi, emeğinin tam karşılığını alamayarak emeğine karşı yabancılaşmaktadır. Bu sorunun çözümü için Marksist feministler ev içi hizmetlerin ücretlendirilmesini önermişlerdir. Modernleşme ile beraber çekirdek ailenin gelişmesi, ev içinde emeğin özelleşmesine ve aşağılanmasına sebep olmuş, ev idaresi toplumsal niteliğinden kopmuş, yani kadının emeği toplumsal alanda fayda sağlayamadığı için özel hizmete dönüşmüştür.

Marksist feministler, kadının durumunu Engels'in "Ailenin Kökenleri" isimli eserindeki teoriye dayandırmışlardır. Engels'in bu teorisine göre, eski toplumlarda kadın ve erkek arasında işbölümü vardı ve iki cins arasında cinsiyete dayalı anlaşmazlıklar yaşanmazdı. Kadın ev içindeki üretim araçlarından, erkek evin dışındaki üretim araçlarından sorumluydu. Daha sonra üretimin ev dışı üretim araçlarında yoğunlaşmasıyla (büyük baş hayvancılık, madencilik, dokumacılık vb.) erkeklerin emek üretiminde servet biriktirmesine, dolayısıyla erkeğin kadın üzerinde ekonomik üstünlük elde etmesine neden oldu. Elde edilen bu üstünlük hukuk literatüründe analık hukuku yerine babalık hukukunun (mirasın babadan

devralınması, babalık hakkı vb.) yerleşmesine neden olmuştur (İmançer, 2002, s. 154).

Erkeklerin kamusal alanda güç kazanması, hem özel alanda üstünlük sağlamasının, hem de kadınların kamusal alandan soyutlanarak özel alana hapsedilmesinin önünü açmıştır. Kadın üretiminin ise ev işi, çocuk ve yaşlı bakımı gibi işlerle sınırlandırılması ise kadının emeğini değersizleştirilmiştir. Engels bu durumun ortadan kalkması için, ev işlerinin de ücretlendirilmesini talep etmiştir.

Feminizm, Marksizm'den etkilenmekle birlikte, ideolojik temelini maddecilik yerine cinsiyete dayandırmıştır. Marksizm'in diyalektik materyalizm yöntemi, feminist teoride bilinç yükseltme olarak yorumlanır. Modern feminist kuramın bilinç yükseltmede önceliği, kişinin kendisinin devrimci bir praksis (eylem) olduğunu düşünmesidir. Yani beceri gerektirmeyen, monoton işlerden kaçınarak, üretime dayalı insanın kendini geliştirecek işlere yönelerek pratik içinde yeniden örgütlenme şekilleri keşfetmesine dayanmaktadır (İmançer, 2002, s. 156).

Sosyalist feminizm ile Marksist feminizmin içerik açısından birbirinden pek bir farkı yoktur. Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, günümüzde birbiriyle etkileşim içinde olan iki yapı olarak kapitalizm ve ataerkillik ele alınarak gelişmiştir. Sosyalist feminizm, ataerkil sistemin kapitalizmden önce tarih boyunca var olduğunu belirtmekte ve bugün kapitalist toplumlardaki biçimini incelemektedir. Dolayısıyla, kadınların ezilmesinde temel etken olarak, yalnızca sermayeyi ele alıp ataerkilliğin görmezden gelindiği düşüncesinden hareket ederek Marksist feminizmi eleştirmiştir (Köse Akkirman, 2017, s. 18).

1.3.4. Radikal Feminizm

Radikal feminist yaklaşımı, 1960'ların sonlarından 1970'lerin başlarına kadar New York ve Boston'da medeni haklar ve savaş karşıtı bir grup gösterici kadının başlattığı bir akım olarak bilinmektedir. Bu düşüncenin ortaya çıkışında, diğer feminist kuramların yetersiz olduğunun düşünülmesi etkendir. Radikal feminizm, Liberal ve Marksist feminist kuramların kadının sorunlarına ve özgürlüğünün sağlanmasına kalıcı bir çözüm bulamamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Sevim, 2005, s. 75). 20. yüzyılda Radikal feministler, Washington'da kendi konumlarıyla

ilgili yaptıkları bir sunumda, erkek seyirciler tarafından yuhalanıp, ıslıklar ve sloganlarla susturulmaya çalışılmışlardır (Donovan, 2014, s. 265).

İkinci Dalga Feminizmin ilk dönemlerine damgasını vuran "Kız kardeşlik" düşüncesini referans alan radikal feministler, kadınlar arasında farklılıklar olduğunu, ancak bunun ötesinde kadınların belli bir dereceye kadar paylaştıkları ortak ihtiyaçlar ve baskılar bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Kadın bedenine ve cinselliğine odaklanan radikal feministler, kadının ezilmesinin bütün ezilme biçimlerinin kökenini oluşturan"Evrensel" bir olgu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Sınıfsal, ırksal, etnik vb. diğer farklılıklar önemsemeksizin, kadınların sırf kadın olmalarından ötürü erkek baskısına maruz kaldıklarını öne sürmüşlerdir. Kadın bedenini yaklaşımlarının merkezine yerleştiren Radikal feministler, üreme yetisi üzerinde sistemli bir biçimde durarak özel alanın politik bir alan olduğunu savunmuşlar ve cinsellik, doğurganlık, annelik ve çocuk bakımı gibi konuları politik alanın içine çekmişlerdir (Erdoğan, 2014, s. 5).

Radikal feminist akım, odak noktasına kadın ve erkek arasındaki cinsiyete dayalı eşitsizliği almıştır. Bir diğer ifadeyle radikal feminist düşünürler, ataerkil toplumda kadına yönelik hak eşitsizliğinin kaynaklarını ve bunların üstesinden gelebilecek yolları bulmayı temel çıkış noktası yapmışlardır. Bu çerçevede radikal feminist düşünürler, liberal feministlerin aksine toplumsal düzlemde ufak çaplı düzeltmeler yerine, toplumsal yapının, kadınların maruz kaldığı eşitsizliği ortadan kaldıracak şekilde kökten düzenlenmesi gerektiğini savunmuşlardır (Çetinel ve Ersoy Yılmaz, 2016, s. 7).

Ast-üst ilişkisinin olmadığı, ayrıcalıklı statünün azaltıldığı, kurumsallaşmanın olmadığı bir feminist kuram olarak öne çıkmıştır. Marksist temele dayanan bu düşünceye göre, cinsiyetçiliğe dayanan toplumsal yapının tasfiyesi için üretim araçlarının kadınların denetimine bırakılması gerekmektedir; bu gerçekleşebildiği takdirde cinsiyetçi ayrımcılık ortadan kalkacaktır (Öztürk, 1999, s. 85).

Radikal feministler, Yeni Sol'un[*] öne çıkardığı toplumsal adalet, barış gibi genel büyük sorunların yanına, bu kavramlar kadar önemli buldukları öznellik

[*]**Yeni Sol**: 1960 ve 1970'li yıllarda çeşitli ülkelerde ortaya çıkan sol siyasal akım.

sorununu eklemeye çalışmışlardır. Özel ve kamusal alan arasındaki ayrımın arka planında yatan ataerkil sistemi eleştiren radikal feminizm, özel alanı, öznellik, eşitsizlik, doğal hisler, aşk ve taraflılık gibi sıfatlarla nitelemişlerdir. Kamusal alanı ise evrensellik, bağımsızlık, eşitlik, rasyonalite ve tarafsızlık gibi sıfatlarla ifade etmişlerdir. Buna göre, kadın dişil varlığıyla özel alanı temsil ederken, erkek kamusal alanın özgül varlığını temsil etmektedir. Yani ataerkil sistem, iktidar, baskı, savaş ve rekabet gibi unsurlar ortaya çıkararak, bu mekanizmalar içinde kadını ezmektedir. Kadının ezilmesi, ataerkilin özel alanında (aile sisteminde) her gün yeniden üretilmektedir (Köse Akkirmanoğlu, 2017, s. 19).

Radikal feminizmin öncü eserleri arasında, SchulamithFirestone'iun 1971 yılında yayınlanan "*Dialectic of Sex*" (Cinselliğin Diyalektiği) adlı kitabı sayılabilir (Donovan, 2014, s. 270). Firestone, bu çalışmasında kadın erkek arasındaki eşitsizliğin sebebinin biyolojik farklılıktan kaynaklandığını savunmaktadır. Kadının doğurganlık ve emzirme özelliği, kadının ev ve annelik ile sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Bu farklılıkların ortadan kaldırılması için yazar, kadınların biyolojik kaderlerinden kurtulabilmeleri için teknolojinin kullanılmasını önermiştir. Yani erkeklerin de kadınlar gibi çocuk doğumu ve emzirme gibi görevleri yerine getirebilmesini önermiştir (İmançer, 2002, s. 158). Böylelikle topluma yerleşmiş kadınlık ve erkeklik, rolleri ile tanımlanmayacak, yani cinsiyetçi yaklaşımlar ortadan kalkacaktır.

Yerleşik cinsiyet rollerini reddeden Radikal feministler, gey ve lezbiyenlerin toplumda ikincil konuma düşmemesi için yerleşik cinsiyet rollerinin kaldırılmasını savunmuşlardır. Ayrıca kadın bedeninin medya aracılığıyla metalaşmasını eleştiren Radikaller, pornografinin kadının ikincil konumda tutulması için önemli bir araç olduğunu iddia etmektedirler. Bir diğer Radikal feminist olan Dorothy Smith, özelde sosyal bilimler, genelde yaşamın tüm alanlarında var olan ataerkil eğilime çözüm olarak kadınların sosyolojisini (womensociology) önermektedir.

Özsöz'e göre Smith'in bu yaklaşımı üç temel amaç içerir: Var olan metodolojik kabulleri ve pratikleri, yerlerine feminist metodolojiyi koyacak şekilde eleştirmek, pozitivist bilimin, epistemolojik varsayımlarını sorgulamak, son olarak da ataerkil ve pozitivist yaklaşımlardan soyutlanmış özgür bir feminist bakış açısı

(standpoint) inşa etmektir (Özsöz, 2008, s. 52) , Yerleşik düzen ve fikirlere eleştirel bakan bu bakış açısına göre, başta cinsiyet rolleri olmak üzere topluma yerleşmiş fikir, ideoloji ve ataerkil davranış kalıpları, toplumda eşitsizliğe sebep olmaktadırlar. Eşitsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için toplumsal kurumların topyekûn değiştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca kadının ikincil konumuna sebep olarak aile kurumunu hedef alan Radikal feministlere göre, bu durumun ortadan kaldırılması için ailenin kökten kaldırılmasını savunmuşlardır.

1.4. TOPLUMSAL KURUMLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kişiler bir araya gelerek toplulukları oluşturur. Bu toplulukların bir toplum haline gelebilmesi için toplumsal kurumlarını oluşturmuş olması gereklidir. Toplumsal kurum, bir toplumun temel kaygı (toplumsal düzen gibi) ve faaliyetlerini düzenleyen, toplumsal ihtiyaçlarını (eğitim, inanç, ekonomi ve aile gibi) karşılayan, tüm yapısal bileşenlerini karşılayan bir sistemdir (Marshall, 2005, s. 438). Toplumsal olgular, bütün toplumların özgün yapılarına göre biçimlenerek tanzim ettiği kişiler arası ilişkilerin sonucunda ortaya çıkar. Her bir toplumsal kurumun, toplumsal yapıya bağlı olarak tanzim ettiği özgün kurallar düzeni, davranış biçimleri, belirlenmiş rol ve statüleri vardır.

Bu kurumlar, toplumu biçimlendirirken yine topluma ait ortak kültür, değer yargıları, inanç ve davranış biçimlerini de oluşturmaktadır. Kültürel aktarım yoluyla davranış kalıpları kuşaktan kuşağa geçerek toplumun genel davranış kalıplarına dönüşmektedir. Zamanla yerleşen bu davranış kalıpları, yerel kültürün bir parçası haline gelerek sabitleşmekte, daha sonraki nesillere aktarılarak artık kültürün birer parçası haline geldiği için geleneksel bir duruma gelmekte ve değiştirilmesi neredeyse imkânsız hale gelmektedir (Metin, 2011, s. 78).

Toplumsal kurumlar aracılığıyla bireylere aktarılan toplumsal cinsiyet de kültürle beraber aktarılmaktadır. Bireylere kadın ve erkek rollerini cinsiyetlerine göre benimsetmekte ve cinsiyetlerine göre sorumluluklar yüklemektedir (Bilican Gökkaya, 2018, s. 15). Toplumun birer üyesi olan kadın ve erkekler, toplumsallaşma aşamalarında bu kurumlar aracılığıyla kadınlık ve erkeklik cinsiyetlerini o topluma özgü kurallarla edinmektedirler. Toplumda beliren norm ve kurallar ise genellikle

baskın olanın lehine şekillenmektedir (Berktay, 1996, s. 19-20). Bu kurumlar, meydana gelen bu kurallar çerçevesinde işleyişini sürdürürler. Dolayısıyla toplumda köklü bir yere sahip olan bu kurumların genelinde bir tahakküm gücü bulunmaktadır.

Bu durum her dönemde kendini farklı bir şekilde göstermiştir. İlk dönemlerde katı bir ataerkil sistem ile bu denge sağlanmaya çalışılırken, sonraki dönemlerde farklı formatlarda düzenini sağlamaya çalışmıştır. Örneğin modern dönemin ortaya çıkardığı birey, liberal paradigmada soyut, sahte bir evrensellikle donatılmış, sınıfsız, toplumsal cinsiyetten, milletten, cinsiyetten arınmış bir insan olarak kavramsallaştırıldığı halde, insanın bütün yaşam alanına sızan ulus-devlet ve cemaat ilişkileri bu kavramın temel dinamiklerini ortadan kaldırmıştır (Berktay, 2003, s. 73). Bu dinamikler, toplumda ikinci plandaki kadınları daha da ötekileştirmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik başka isimlerle varlığını sürdürmektedir.

Toplum insan kişiliği üzerinde kurumları aracılığıyla belirleyici olabilmektedir. Örneğin toplumda bazı kesimlere daha geniş özgürlükler verildiği halde bir kesime daha kısıtlayıcı olunursa, kısıtlanmayan bireyler daha şeffaf olurken, kısıtlananlar ise daha kapalı ve az paylaşımcı olacaklardır. Erdem, ahlak vb. evrensel değerler gerçek anlamda varlılarını sürdürebilmeleri için, bunlara her bireyin özgür bir iradeyle uyması gerekir (Wollstonecraft, 2007, s. 281). Kısacası birey, inandığı değerlere kendi akıl ve vicdanına dayanarak hür iradesiyle inanmalıdır. Bir tarafta herhangi bir baskı varsa orda özgür iradeden bahsedilemez.

Bir toplumda kadın ve erkeğin konumunu, toplumsal kurumlara bakarak da öğrenebiliriz. Topluma ait inanç sistemi, kadın ve erkeğe bakış açısına ilişkin cinsiyete dayalı roller konusunda fikir verirken, aile, ekonomik ilişkiler, eğitim sistemi gibi toplumsal kurumlar da bu konuda bize yardımcı olabilir. Kültürünü tanımak istediğimiz toplumlarda, öncelikle bakmamız gereken nokta, o toplumun kadınlarının yaşadığı kültürdür (Shaaban, 2014, s. 191). Kadınların içinde bulunduğu durum, toplumun gelişim açısından hangi seviyede bulunduğunu gösterecektir. Yani toplumsal kültürde, kadına ve erkeğe yönelik düşünce ve yaklaşımlar, bize o toplumun toplumsal cinsiyet özelliklerini gösterecektir.

Bu kültür, toplumsal kurumlar aracılığıyla oluştuğu için araştırmada, bu kurumların cinsiyet üzerine etkileri incelenmiştir. Konunun sınırlılığı açısından inanç, aile, eğitim ve ekonomiye dayalı kurumlar incelenecektir.

1.4.1. İnanç

Toplumun çoğunluğu tarafından ortak kabul edilen din, toplumsal birlik için önemli bir işlev görmektedir. Din, toplumsal gerçekliğine kutsallık atfedilmiş, düzeni dönüştüren bir sistem olarak görülebilir (Vergin, 2000, s. 43). Din, toplumsal düzeni sağlayabilecek bir mekanizma olması açısından çok önemli bir işleve sahiptir. Fakat toplumun kültürel öğelerinden bağımsız olarak varlığını sürdüremeyeceği için ilk haliyle kalmayacak, toplumun yapısına göre şekillenecektir (Berktay, 1996, s. 15). Bir düşünce, içinden çıktığı toplumun kültürel birikimine göre şekillenir. Yani toplumun oluşumundan itibaren tekrarlanarak kültürün birer parçası haline gelen toplumsal davranış ve düşünce kalıpları, o toplumdan çıkan dini inançlara da nüfuz edecektir.

İslam dininin ortaya çıktığı Arap coğrafyasında, daha önceden Hıristiyan ve Musevi dinler de yaşanmıştır. Daha sonradan gelen dinin öğretilerinde farklılık olduğu halde bu inançların toplumun kültürel bir parçası haline gelmiş olmasından dolayı İslamiyet de etkilenmiş olabilir. Örneğin, Ahmed "Hıristiyan âleminde, mevcut olan erkek üstünlüğünün tanrı buyruğu olduğuna inanılırdı; dolayısıyla ilahi hukuk da bu erkek üstünlüğü üzerinden gelişmiştir. Aynı coğrafyada meydana gelen İslamiyet'te de Kuran, bu gelenek ve göreneklerin etkisiyle yorumlanırken fıkıh âlimleri bu kültürün etkisiyle erkeklerin haklarının geçtiği ayetleri, onları üstün gösterecek bir şekilde anlamlandırmış, kadınların haklarının geçtiği ayetler ise daha çok tavsiye niteliğinde olmuştur" demektedir (Ahmed, 2014, s. 69). Müslümanlıkta kadınlara yönelik düzenlemeler sadece İslami öğretiden kaynaklanmamaktadır. Diğer tek tanrılı dinlere özgü gelenek ve göreneklerin de bu düzenlemelerde payı vardır. Doğduğu topraklarda tutunup kökleşebilmesi için İslam öncesi pratiklerle beraber gelenek ve görenekleri de öğretinin içine katarak varlığını sürdürmeye çalışmıştır (İlkkaracan, 2014, s. 16).

Kuran'da sorumluluk ve haklar açısından kadın-erkek her iki cinsin de eşit, aynı kaynaktan yaratıldığı düşüncesi, "Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini

yaratan Allah'a karşı itaatsizlikten sakının" (4:1) ayeti ile teyit edilmektedir. Dolayısıyla kadın ve erkeklerin Allah'a karşı eşit sorumluluklara sahip olduğu, birinin birinden daha üstün olmadığı düşüncesi esas alınmıştır. Fakat egemen toplumsal kültürün etkisiyle bu eşitlikçi yaklaşım pratik hayatta terk edilmiştir. Daha önceki dinler ve geleneklerde İslam ve öncesi Arap toplumundan devralınan kadın karşıtı geleneksel kültür yüceltilmiştir. Örneğin kadının çocuk doğurmak ve erkeğe hizmet etmek için yaratıldığı, ancak bu görevlerini yerine getirdiği takdirde cennete girmeyi hak edeceği düşüncesi de yine bu geleneksel kültürden devralınmıştır (Ahmed, 2014, s. 72). İslamiyet'te kadına yönelik önyargının Musevi ve İsevi gelenekten geldiğini söylemek mümkündür. O günün Yahudi toplumunda kadınları dışlayan tutumun etkisiyle, İslamiyet'te de kadınlar kamusal alandan tecrit edilmiş ve özel alanla sınırlandırılmışlardır (Öztürk, 1999, s. 62).

Diğer tek tanrılı dinlerde olduğu gibi İslam'da da kadının erkeğin bir uzvundan yaratıldığı düşüncesi tartışmalı konulardan olmuştur. Kuran'da"Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratan Allah'a karşı itaatsizlikten sakının" (4: 1) ayetine dayanılarak bu düşünce desteklenirken, aynı zamanda 51. Suredeki "Biz her şeyden çift çift yarattık" (51: 49) ayeti de mevcuttur. Her şey çift halinde yaratıldığı için eşi olmayan eksik kalacaktır (Murata, 2019, s. 348) düşüncesi de kadın ve erkeğin bir bütünü tamamlamak için iki eşit parça olduğu düşüncesine varılabilir. Allah her kadın ve erkeği birbirini tamamlamak üzere çift halinde yaratmış, anatomik yapısını birbirinden farklı yaratarak ilahi projesini gerçekleştirmek üzere her iki cinsi de yaratmıştır (Mernissi, 2014, s. 35). Fakat ataerkil düşünce sistemi kadını, erkeğin ikincili konumuna düşürmüştür.

Kutsal kitaplarda geçen, kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığı ifadesi, kadını insan sınıfından saymayan, oluştuğu organa bağlayan bir düşünce içermektedir. Örneğin Murata "Havva Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldı ve onun için Adem'in etkisini aldı, bu şekilde Havva üzerinde etkin olan Adem'in mertebesine ulaşamadı, dolayısıyla Havva,oluştuğu kaburga kemiğinin ölçüsünde insanlık mertebesine ulaştı. Haliyle algısı da erkeğin gerisinde kalmıştır" tespitinde bulunmuştur (Murata, 2019, s. 364). Tek tanrılı dinlerin yayıldığı Ortadoğu coğrafyasında kutsal kitapların kadına biçtiği ikincil rol, coğrafyanın özellikle İbrani kültürüne dayalı geleneksel kültüre dayandığı düşünülmektedir. Bu geleneğe göre

kadınların kocalarına itaat etmeleri, evlerinden çıkmamaları, eşlerine ve çocuklarına hizmet etmeleri öğütlenmiştir (Öztürk, 1999, s. 128).

Kuran'da kadın ve erkeğin eşit olduğuna dair birçok ayet geçtiği halde, kültürel birikimin etkisiyle topluma hakim ataerkil düşünce sistemi, kadının ikincil konumda kalmasını sağlamıştır.

İslam, diğer dinlere oranla daha ılımlı ve eşitlikçi bir yapıya sahip olmuştur. Örneğin kadına evlilikte verilen altının kadına ait olması, erkeğin kadına karşı sorumluluklarının olması, evlilik hususunda kadının kararlarında özgür bırakılması da eşitlikçi yaklaşıldığını göstermektedir. "İlim Çin'de de olsa ona talip olun, çünkü ilim her Müslümana farzdır" (Kösmene, 2012) hadisi, kadın ve erkeğin eğitim konusunda eşit biçimde sorumlu tutulduğu şeklinde yorumlanabilir. Fakat topluma hakim olan düşünce yapısı ve ekonomik eşitsizlikle beraber fiziksel eşitsizlik gibi olgular, geleneksel eğilimlerin bir kısmının İslamiyet'te de devam etmesine sebep olmuştur.

İslam kültüründe, toplumsal cinsiyet kimliği, değiştirilmesi mümkün olmayan, kadının fıtratından kaynaklı, değiştirme çabasına girilmesi ilahi karara karşı gelinmesi anlamına gelen bir olgu olarak görülmektedir. Bu durumda kadın ile erkek arasına çekilen sınırların bulanıklaştırılmasına yönelik her çaba hastalıklı nefs durumu olarak algılanmaktadır (Berktay, 2003, s. 126). Dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı cinsiyet rolleri dini inançlar tarafından korunmaktadır.

Toplumsal aktörler, var olan düzenin devamlılığı için toplumsal kurumları sorgulamak yerine, oluşturulan kural ve kaideleri olduğu gibi kabullenmişlerdir. Fakat dinsel öğretiler kadınlar üstünde ağırlığını daha çok hissettirmektedirler. Kültürel inanç ve kültür pratikleri kadınları ikincil bir konuma itmekte, aile içinde hak eşitliğini sağlayacak yapılanmaları engellemektedir (Kara ve Gürhan, 2013, s. 71-72). Geleneksel toplumlarda inancın ve kültürün, özellikle kadın bedenini sınırlandırma konusunda ortak düşünceler taşıması, dinin zamanla kültürden etkilenerek oluştuğu, topluma göre şekillendirildiği anlamına gelebilir. Müslüman toplumlarda uygulanan harem geleneği, cinsiyetler arasındaki ayrımı derinleştirdiği ve bu durumun mekânsal farklılaşmaya sebep olduğu söylenebilir. Bu durumun cinsiyetler arası ilişkilerin erkek egemen bir zihniyete göre düzenlenmesine yol

açmış, iktidar farklılaşmasının önünü açmıştır. Harem kurumu, toplumsal cinsiyetin inşa edildiği bir kurum olarak görülmektedir (Schick, 2014, s. 169).

Kamusal alan ve özel alan ayrımı yapılarak, kadının eve kapatılması sağlanmış, bununla hem ekonomik üretimin devamlılığı temin edilmeye çalışılmış, hem de kamusal alanın erkek egemen düşünce sistemine göre düzenlenmesine çalışılmıştır.

Kadın ve erkek arasındaki ayrım ve kadının özel alanla sınırlandırılması, kırsaldan kente doğru yaşanan göç sonrasında farklı bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Geleneksel İslam kültüründe kadın ve erkeğin birbirinden uzak tutulmasını özel alanda haremlik-selamlık düzeniyle sağlanırken, kamusal alanda da kadınların görünürlüğünün azaltılmasını sağlayan peçe kullanılmıştır (Mernissi, 1995, s. 176).

Kadının görünürlüğü bu şekilde sınırlandırılırken, kırsaldan kente göçle kentte ayrı bir kadın profili ortaya çıkmıştır. Kentlere yapılan göç, kadınlarda dine ve dinsel öğretilere daha çok bağlanmaya yol açtığı için ev içine tamamen hapsedilmiş, daha çocuk yaşta kadınlık öğretilmiş, kişiliğinin oluştuğu yetişkinlik çağında dahi kültüre dayalı kalıpyargıların engellemesiyle kişiliğini bulamamış, bundan ötürü de çocuk olmaktan kurtulamamış yeni bir kadın profili ortaya çıkmıştır (Wollstonecraft, 2007, s. 173). Toplumun her evresinde kadına yönelik politikalar değişmiş, fakat bu politikaların ardında yatan eril düşüncenin değişmediği düşünülmektedir.

Türkiye gibi geleneksel yapısını sürdürmeye çalışan toplumlarda kadının kamusal alanlarda varlığı coğrafi farklılıklara göre değişirken, varlığını sürdüren ataerkil düşünce kalıbının temelde değişmediği düşünülmektedir. Topluma hakimolan kültürel, geleneksel ve toplumsal modellere sığınma isteği, Batının damgasını taşıyan kent ve sanayi uygarlığının ortaya çıkardığı kargaşanın yadırganmasının bir ifadesi olarak görülebilir (Vergin, 2000, s. 61). Bununla beraber toplum tarafından kurumlara yönelik bakış açısının da değişeceği öngörülmüştür. Örneğin kırsal alanda daha gevşek tutulan inançlar, kentte yoğunluk kazanabilir. Kadının kırsal alanda serbest dolaşımına müdahale edilmezken, özellikle kente göçün ilk yıllarında eve kapandığı savunulmuştur.

1.4.2. Aile

Aile birey ve toplum arasında bir denge mekanizması oluşturarak bireyi topluma kazandıran bir kurum olarak görülmektedir. Birey ve toplum arasında kurulan ilişkileri düzenleyen aile, bireyin toplumdan kopuklaşarak yozlaşmasını önleyen aracı bir kurum olma özelliği taşımaktadır (Özbay, 2015, s. 33).

Toplumsal kurumların en küçük birimi olan aile, doğurganlık ve emek bağlamında sosyalizasyon ve yeniden üretimin yaşandığı bir kurum olmaktadır. Burada sosyalizasyon kadınlık ve erkeklik rollerinin paylaşımı üzerinden kurulum işlevini gösterir ve bu roller diğer aile bireyleriyle birlikte anlam kazanır (Saygılıgil, 2013, s. 211).

Kır ve kent yaşam koşullarında yaşanan farklılık, tarımsal, sanayi ve sanayi ötesi ekonomi ve toplum yapıları, çok farklı hayat koşullarının ortaya çıkmasına ve bunların içerisinde de kadın ve erkeklerin farklı toplumsal cinsiyet rolleri geliştirmesine neden olmaktadır. Farklı kültürlerde aile kurumu, farklılar taşısa davarlığını hep sürdürmüştür (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2012, s. 4). Dolayısıyla toplumlar arasında yaşanan farklılıklar, bireylerde cinsiyet rollerinin de değişmesine sebep olmuştur. Örneğin Türkiye'nin batı kesimi ile doğu kesimi arasında aile yapıları farklılık göstermektedir. Hatta aynı kentte fakat farklı mekanlarda ikamet eden ailelerde bile yapısal farklılıklar gözlenmektedir. Cinsiyete dayalı rollerde birçok faktör rol oynamaktadır. Kadınlık ve erkeklik, küreselleşme sürecinde egemen hale gelen"marjinal" kültürler tarafından da yeniden tanımlanıp şekillendirilmektedir (Aktaş, 2019).

Aile sosyal alanda bir arada yaşayan bireyler arasındaki ilişkilerin biçimlenmesinde temel rol oynayan, toplumsal değerlerin bir kuşaktan diğerine aktarılmasında öncül toplumsallaştırıcı araçların başında gelen ve insan topluluklarının varlığını sürdürmesini garanti altına almak için oluşturulmuş olan temel kurumdur. Bir arada yaşayan bireysel ilişkileri ve dolayısıyla toplumun kendisini biçimlendirir. Toplumsal kurumların oluşumu ve değişimi, aile kurumunun yapısını, ailenin üyeleri arasındaki ve aile içi kuşaklar arası ilişkileri de değiştirir. Toplumun iktisadi, mekânsal, kültürel ve siyasal kurumlarını etkilerken, onlardaki değişikliklerden etkilenerek kendisi de değişikliklere uyarlanabilir (Çarkoğlu ve

Kalaycıoğlu, 2012, s. 3). Aile toplumda düzenleyici bir araç rolü oynarken, aynı zamanda toplumsal kurum ve faktörler tarafından düzenlenir.

Ailenin toplumsal cinsiyete bağlı cinsiyet rollerinin belirlenmesinde, toplumdan topluma farklılık gösterdiği savunulmaktadır.

Geleneksel ailelerde baba, evin reisi, ekonomik gücü elinde bulunduran, son sözü söyleyen ebeveyn rolüyle evin idaresini sağlarken, modern toplumda anne ve babanın ortak kararları doğrultusunda ev idare edilmektedir. Kadın ve erkeğe dair kanaat ve tutumlar, toplumsal yapıda önemli bir etkiye sahip olmakla birlikte ailedeki görev paylaşımıyla büyük ölçüde vücut bulmaktadır. Geleneksel toplumlarda aile, eve dair iş ve sorumlulukları cinsiyete dayanılarak paylaşıldığı özel alanı ifade etmektedir (Günay ve Bener, 2011, s. 159). Bu toplumlarda, kadına atfedilen rollerin en önemli karakteristiği, kadının ev içi rolleriyle, daha çok bir anne ve Eş olarak tanımlaması olduğu savunulmaktadır. Bu rollerle kadının sosyalleşme sürecinin, erkek egemen toplumsal yaşamda, kadın olmak ve buna uygun olan tutum ve davranışların öğretilmesi ya da benimsetilmesi şeklinde geliştiği savunulmaktadır (Akın ve Aydemir, 2007, s. 44).

Özellikle geleneksel toplumlarda görülen namus olgusunda yüklendiği kültürel önem, kadınları hassas ve kırılgan bir konuma sokmakta, bu konumlarından dolayı ataerkil düşüncenin kadınlar üzerinde daha fazla baskı kurmasına sebep olmaktadır (Shalhoub-Kevorkian, 2014, s. 229). Gelenekçi toplumlarda kadın, fiziksel ve toplumsal zırhlarını, toplumun dayattığı sınırlandırmalar çerçevesinde korumak zorundadır. Geleneksel toplumlarda kızlar, ayrıntılı bir yasak ve direktifler sistemiyle toplumsal cinsiyet rollerini çok daha erken yaşlarda öğrenmekte, geleneksel kültür, ölümden daha az şiddetli ceza yaptırımları uygulayarak herhangi bir namus ihlalinin önünü almaya çalışmaktadır. (Abu-Odeh, 2014, s. 257). Örneğin kadınların kamusal alandan tecrit edilmesi için kadınlara eğitim, sağlık, özel mülkiyet, miras gibi haklarda sınırlandırma getirilerek bu sonuç sağlanmaya çalışılmıştır.

Toplumda kadının eve kapanmasını sağlayan en büyük etkenlerden biri olan annelik kurumu, gerçek anlamından çıkarılarak kadının özgürlüğüne, bireyleşmesine engel olan bir kurum haline gelmektedir (Yıldırım, 2007, s. 51). Ayrıca toplumda

evlilik kurumuna duyulan saygı, aynı zamanda kadınların da kendilerine yer açabilme şanslarından biri olarak görülmektedir. Kadınlar evlenerek, toplumda bazı haklar elde etmektedirler. Yasalar erkek tarafından yüzüstü bırakılmamaları için onları güvence altına almaya çalışmıştır. Kadın erkeğin varlığıyla toplumda belli bir yere gelmiştir (Beauvoir, 1965, ss. 88-89). Fakat ekonomik açıdan erkeğe bağımlı olmasının kadını ikinci planda kalmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Toplumsal görünürlüğü bir erkekle evliliğinde gerçekleşmektedir. Bu durum, özellikle geleneksel toplumlarda kızların erken yaşta evlendirilmesinin ardındaki düşüncelerden biri sayılabilir.

1.4.3. Ekonomi

İktisadi ve toplumsal yaşamın yarısı kadınlar tarafından oluşturulmaktadır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşamı hem ev içinde, hem de ev dışında gerçekleşmektedir. Ancak ekonomik yaşama katılımları ile toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma biçimleri ve payları doğru orantılı değildir. Örneğin yetersiz öğrenim görmüş düşük vasıflı kadınların çoğunluğu, geleneksel usullerle yapılan tarım sektöründe çalışırken yapılan iş ücretlendirilmemektedir. Kentte yoğun olarak çalışan erkekler, tarımsal alanda yoğun olarak çalışanlar ise kadınlardır. Bunun ardında yatan nedenin, kadınların ve çocukların kullanılması ve kadınları kamusal alanın ve karar mekanizmalarının dışına iten geleneksel zihniyet ve yapı olduğu savunulmaktadır (Yumuş, 2011, s. 41).

Geleneksel toplumlarda yaşam alanları, kamusal ve özel olmak üzere iki alana ayrılmıştır. Kamusal alan erkeklere, özel alan ise kadın ve çocuklara aittir. Fakat kadın ve çocuklara ait olması gereken özel alan yine erkek hegemonyası altında bulunmaktadır (Cindoğlu, 2014, s. 118). Hem kamusal alan, hem de özel alan erkek hâkimiyeti altında varlığını sürdürmektedir. Kamusal alandan tecrit edilen kadının ekonomik faaliyette bulunmasının önü kesilince, iktisadi açıdan erkeğe bağımlı hale gelmiştir. Erkek maddi gücünün de etkisiyle her iki alanı da kontrol edecek hale gelmektedir.

Siyasal sistemin yol açtığı, erkeklerin kendilerini ezik ve yetersiz hissettiği durumlarda hıncını ailesinden çıkarmaya kalkmasının aile meselesi diye göz ardı edildiği düşünülmektedir. Böylelikle erkek sömürüldüğünü fark etmezken, bu durum,

hem sistem hem de erkek egemenliği karşısında kadını güçsüzleştirilmektedir. Böylelikle kadın ve erkeğin birbirine yabancılaşması sağlanmakta, elbirliğiyle sömürüye karşı durmaları engellenmektedir. Toplumsal sistem, geleneksel aile reisi konumundaki erkeği aslında kadının konumuna düşürmekte, aile reisi, kadının kocasına bağımlılığı gibi, ekonomik açıdan devlete bağımlı kılınmakta ve bunun karşılığında kadının erkeğe itaat ettiği gibi erkek de sisteme itaat etmektedir (Mernissi, 1995, s. 214-215).

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik, çalışma alanında da kadınları ikincil konuma düşürmektedir. Sancar bu duruma neden olarak "Çalışma yaşamında kadınlara yönelik ayrımcılığın altında, erkeklerin daha rasyonel ve akılcı davrandığı, dolayısıyla daha katı ve kâr odaklı olduğu, kadınların ise daha duygusal düşündüğü, vereceği kararlarda da hissiyatlı davranacağı ve bunun zararla sonuçlanacağı düşüncesi yatmaktadır" (Sancar, 2009, ss. 80-84) tespitinde bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin hakim olduğu kamusal istihdam alanlarında kadınlara yönelik bir diğer ayrımcılık da kadın bedeni ve cinselliğine açık ya da dolaylı yoldan göndermeler yapılması ve cinsiyetin bu şekilde inşasının sağlanmasıdır.

Ekonomik açıdan eşine bağımlı olan kadınlar, evlilik hayatında saygı kalmasa bile hayatını idame ettirecek gelirden yoksun olduğu için evliliğini sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda erkek kadını bir yük olarak görmekte, artık saygı duymamaktadır. Tersi durumda ise, kadınların saygı ve sevgi çerçevesinde evliliklerini sürdürebilecekleri, iktisadi ve sosyal anlamda eşit statülerde oldukları için ilişkilerinin daha sağlıklı olacağı savunulmaktadır (Beauvoir, 1965, s. 113). Toplumda böyle bir eşitsizliğin yaşanmaması için aileler kız erkek ayrımı yapmadan bütün çocuklarına eşit imkânlar sağlamalıdır. Ekonomik açıdan bağımsız olabilmeleri için, eğitim alanında aileler çocuklarına eşit imkanlar sunabilmelidir.

1.4.4. Eğitim

Eğitim, insanda gerçek erdemi ortaya çıkarmakta, bu da karşılıklı ilişkilerde fiziksel görünümden çok akıl ve ruhsal yücelikle saygınlık doğurmaktadır (Wollstonecrsaft, 2007, s. 195). Toplumda etkin bir role sahip olması, bireyin topluma adapte olabilme, haklarını bilme ve kullanabilmesi ile yakından ilişkilidir.

Bu haklardan biri olan eğitim, diğer haklarını kullanabilmesi açısından oldukça önemli görülmektedir.

Eğitim, 19. yüzyıla kadar yönetimi elinde tutan soylularla varlıklıların tekelinde iken, bu hakkın halka da verilmesi gerektiği düşüncesi, 1789 Fransa Devrimi ile hayata geçmeye başlamıştır. Bu hak, daha sonra Birleşmiş Milletlerce benimsenen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Örgütü'nün (UNESCO) ve Avrupa Konseyi'nin temel ilkelerinde, İnsan Hakları Helsinki Son Senedinde, Paris Antlaşması'nda, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerinde yer alarak teminat altına almıştır (Özaydınlık, 2015, ss. 95-96). Birçok uluslararası sözleşmede bu hakkın bütün insanlara verildiğine dair açık hükümler bulunmasına rağmen, cinsiyetçi düşünceden dolayı, bazı yerlerde kızlara verilmemektedir.

Kırsal alanlarda bu hakkın verilmemesinin üzerinde çok durulmazken, kentsel alanlarda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı sorunların azaltılması için bireylerin kadın-erkek ayrımı olmadan eşit şartlarda eğitilmesi ve işgücüne katılımının sağlanması üstünde durulmaktadır. Şayet kadınlar erkeklerle eşit oranda kent ekonomisine katkıda bulunur, toplumsal kurumlara eşit oranda müdahil olurlarsa, bunun kadınların toplumsal kimliğine güç verdiği savunulmaktadır (Henden Şolt, 2018, s. 14). Hastane, okul vb. kamu kurumlarında kendi başlarına iş görebilmeleri için bu ayrımcılığın ortadan kaldırılması gereklidir.

Kent hayatının bireylere en önemli katkılarından biri, bireylerde toplumsal eşitsizliği ve kentsel mekanları, algılamada ve yorumlamada yaşanan değişimdir. Kentsel alanlarda sunulan kamusal hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmeye alınmasında gerekli olan, kadın vatandaşların şehir hayatına eşit şartlarda katılımını engelleyen faktörlerin ve yerel eşitsizliklerin doğru bir şekilde algılanmasını ve tanımlamasını yapmaktır. Yerel yönetimler eliyle kamusal eylem planlarının yapılması ve kamusal hizmetlerin sunumunda yeni yöntemlerin oluşturulması gerekmektedir (Henden Şolt, 2018, ss. 12-13). Kadınların kamusal alanlarda özellikle kentsel mekanlarda kendilerine vatandaş olarak verilen hakların bilincinde olması da yine belli bir düzeyde eğitimi gerektirmektedir (Wollstonecraft, 2007, s. 5).

İKİNCİ BÖLÜM

KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME (KENT KÜLTÜRÜ) VE TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde kent, kentleşme ve kentlileşme kavramları ayrı ayrı ele alındıktan sonra, göç olgusuna değinilecektir. Kentlileşme ve toplumsal cinsiyet kavramları incelendikten sonra, kentsel mekanlar ve cinsiyet olguları birlikte ele alındıktan sonra, cinsiyet olgusunun bu mekanlara yansıtılması üzerinde durulacaktır.

2.1. KENT

Kent, çeşitli etnik grupları, kültür, meslek ve sosyo-ekonomik sınıfları içine alan, farklı inançlara sahip bireyleri barındıran heterojen bir yapıya sahiptir (Görmez, 1991, s. 25). Farklı toplumsal yapılardan gelen insanların yaşam şekillerinin bir araya gelmesi, kişide akılcılığın oluşumunu, altyapının gelişimini, göreli bakış açısı ve hoşgörü ortamının meydana gelmsini sağlayan birleştirici bir yapı olarak görülür (Wirth, 2002, s. 84). Kent, farklılıkların ve çoğulluğun mekânıdır.

Lefebvre, kenti ”Yaya yürüyen insanların obje yığınları önünde ve içinde buluştukları, yaptığı eylemlerin sonucunu göremeyecek şekilde çaprazlama temas kurdukları, öngörülemeyen durumlar meydana getirecek şekilde içinde bulundukları durumu karmaşık hale getirdikleri mekanların bir araya geldiği bir yapılanma” olarak görmektedir (Lefebvre, 2017, s. 41-54). Kenti, kaos ortamında bir düzen şeklinde gördüğü söylenebilir.

Kent, farklılıkları bir araya getirme özelliği ile hem kırdan, hem de sanayiden gelen bireyleri bir araya getiren bir yapı olarak görülebilir. Bir araya getirme özelliği ile bu unsurları dönüştüren kent, homojen malzeme ve içerikleri, eski düzen ve düzensizlikler de dâhil olmak üzere, bünyesinde barındırdığı bütün unsurları bir araya getirerek, önceden var olan iletişim biçimlerini de ekleyerek dönüştürmektedir. Kent, endüstri ve tarımsal unsurların yapısal kodlarını bozarak yeniden yapılandırır (Lefevbre, 2017, s. 163).

Park’a göre kent, kişinin içinde yaşadığı dünyayı isteklerine daha uygun hale getirebilmek için verdiği çabaların en tutarlısıdır. Ancak insanın yarattığı bir dünya

olan bu kent, aynı zamanda insanın hayatı boyunca içinde yaşamak zorunda olduğu bir dünyadır; dolayısıyla insanlar kentleri inşa ederlerken kendilerini de yeniden inşa etmiş oluyorlar (Akt. Harvey, 2012, ss. 43-44).

Yönetsel anlamda kent, belediye sınırları içinde kalan nüfus olarak tanımlanmaktadır (Niray, 2002, s. 2). Nüfusu 5000 ve üzeri olan yerleşim yerleri kent olarak kabul edilmektedir.

Şehir, içinde barındırdığı insanlarla bütünleşmiş, kırdan farklı ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü, toplumsal, politik, psikolojik ve kültürel anlamda farklı nitelik ve olanaklarla meydana gelmiş nüfus birikim sürecinin yaşandığı yerlerdir. Dolayısıyla kentleri tek başına komüniteler olarak değil, sosyolojik araştırmalarda toplumsal yapının temel taşı olarak düşünmek daha doğru olacaktır (Kıray, 1998, s. 9).

Kent, içinde barındırdığı farklılıklarla ideolojik çatışmalara zemin hazırlar; farklılıkların çıkarları uğruna çatışma imkânları kentsel demokrasi seviyesini belirler. Bireyin kendini ilgilendiren konular hakkında pasif, çekingen ve ihtiyatlı davranması ise demokrasinin eksikliğini gösterir (Lefebvre, 2017, s. 130). Kişi ve gruplar çıkar ve talepleri için mücadele edebildikçe eşitlik ve demokrasi o kadar gerçekleşir.

Kenti oluşturan temel süreçler rekabet, yoğunlaşma, merkezileşme ve ayrışma olarak sıralanabilir (Weber, 2000, s. 25). Bu süreçlerin ardından kente özgü mekânlar oluşacaktır. Kentsel mekanlar birçok farklılığın bir arada yaşayabilmesini sağlamakta, bu da haliyle kentleri toplumsal ilişkiler bağlamında değerlendirmeyi gerektirmektedir (Henden Şolt, 2018, s. 13: Akkoyunlu Ertan, 2013, s. 15).

İlk kentler, genelde ya nehir ağızlarında ya da ulaşım yollarının kilit noktalarında kurulmuştur. Kentlerin kuruluşuna iktisadi, dini, hukuki, askeri ve estetik etkenler etki etmiştir. Çok yönlülük, serbest ticaret, ekonomi, işbölümü ve uzmanlaşma, nüfus yoğunluğu, idari yönetim gibi faktörler de bu etkenlere dahildir (Weber, 2000). Kentleri ortaya çıkaran iktisadi sebeplerin başında, tarımsal teknolojinin gelişmesiyle üretimde fazlalığın oluşması gelmektedir. Tarım teknolojisi aynı zamanda nüfus fazlalığını da ortaya çıkarmış ve bu durum kentlerin gelişimini tetiklemiştir.

Eski Mezopotamya'da kentler, etrafı surlarla çevrili, iki buçuk metre eninde dar sokaklara sahip, en fazla üç katlı evleri ve cami minaresi gibi evlere tepeden bakan ziggurat (tapınak kulesi) bulunan kentlerdi (Yılmaz ve Çitçi, 2011, s. 256).

Tarihte kentler, kıra karşıt bir yapılanma olarak meydana gelmiştir. Feodal gelişimin bir ürünü olan kentler, aynı zamanda bu toplumsal sistemin çözülme ve dağılmasında da önemli bir rol oynamıştır. Toplumda, birimler arası ürün değişimine (takas) bağlı olarak, ekonomide kullanım değerinin yerini değiş tokuşa bırakması, feodal bağların gevşemesine elverişli koşulları hazırlamış, hizmet gören köylü kesiminin de özgür işgücü haline gelmesine yol açmıştır (Sencer, 1979, s. 15-16). Tarihsel süreç içinde kentleşmeyi ortaya çıkaran en temel etken olarak kırsalın itici gücü görülmektedir. Ayrıca ilk kent sakini sayılan kır kökenli kesim, daha sonraları kent orta sınıfını (burjuva) temsil edecektir. Derebeyi malikânelerindeki köleci ekonomik koşulların boyunduruğundan kurtulan üretici güçlerin gelişmesi, ürün fazlalığının oluşmasına neden olmuştur. Senyör şatoları etrafında sanatçı ve zanaatkârların toplanmasıyla bu ürün fazlalığı ekonomik faaliyetlerde kullanılmış ve bununla beraber kentsel ekonomi gittikçe güçlenmeye başlamıştır.

Ticari alışverişlerde malın değiş tokuş edilmesine aracı olan tüccar sınıfının ortaya çıkışı, feodal ekonominin çöküşünü hızlandırmıştır. Pazar ekonomisi gelişmeye başlamış, bu yeni sosyal ve iktisadi düzenlenme, gelişme süreci içinde ileri bir dönemin ön koşullarını hazırlamıştır. 15. Yüzyıldan itibaren yükselmeye başlayan Merkantilist* ekonomi politikaları sonucu ivme kazanan mali birikim, teknoloji ve üretim örgütlenmesi alanında güçlü değişmelerin önünü açmıştır. Bilimsel gelişimin neden olduğu üretim ve ulaşım imkânının artmasıyla büyük ilerlemeler sağlanmıştır. Bu ilerlemeler sonucunda Sanayi Devrimi başlamıştır (Özer, 2004, s. 6-7). Sanayi Devrimi sonrasında kentsel gelişmelerde, kentleşme oranında artış yaşanmış, bu bağlamda kent kültürü yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kent, köyden farklı olarak yoğun ve heterojen bir nüfus yapısına ve kamu hizmeti açısından gelişmiş, planlı konutlara sahiptir. Kentin sosyo-kültürel yapısı, çeşitli etnik grupları, farklı kültür ve meslek gruplarını ve sosyo-ekonomik sınıfları

*__Merkantilizm__: XV. ve XIII. yüzyıl arasında ortaya çıkmış, ticaret burjuvazisinin çıkarlarını savunan görüş.

içine alan, cemiyet kültürünün geliştiği heterojen bir yapı barındırır. Kente özgü mekânsal büyümeler, işbölümünde daha çok belirleyici koşulları sağlar; hacmi büyük oranda bölünmüş bir hizmet çeşitliliği sağlar (Simmel, 1996, s. 87-88).

İnsanlar, daha kaliteli bir yaşam kurmak amacıyla kentleri meydana getirmişlerdir. Kentte daha iyi bir hayat ideali, her dönemin şartlarına ve koşullarına göre değişiklik göstermiştir. Değişmeyen temel neden, kentlerin, bireylerin uygarlaşma eğilimleri sonucu ortaya çıktığı gerçeğidir. Kentlerin büyümesinde toplumsal nedenler olarak kentin sunduğu eğitim, eğlence, daha yüksek bir yaşam standardı, entelektüel birikimin edinileceği mekânlar, kentsel ortamlara uyum ve kent yaşamına dair değerlerin yayılması şeklinde sıralanabilir. Siyasal nedenler ise serbest ticaret koşulları, istihdam alanında çeşitlilik, resmi kurumlara yakınlık gibi etkenler sıralanabilir (Weber, 2000, s. 14-15).

Kentler, bireyler arası mesafenin asgari düzeye indirildiği, toplumsal çelişkilerin, çatışmaların, gruplaşmaların, örgütleşme ve sınıfsal farklılaşmaların yoğun bir şekilde yaşandığı alanlar olarak görülür. İlişkilerin, yoğun yaşandığı kentte, bireyler arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kenti de içine alan bir üst güce ihtiyaç duyulur. Bu güç aynı zamanda kentsel gelişmeyi ve düzenin devamlılığını sağlayacak bir güç olmalıdır. Bu üst gücün yapacağı düzenlemelerle güvence altına alınmış vatandaş hakları, etik değerler, inanç ve hoşgörüye dayalı değerlerin varlığı gereklidir (Cansever, 1996, s. 126: Özer, 2004, s. 10). Bu değerlerin varlığı birey açısından diğer kent sakinlerine saygı ve hoşgörü sağlarken, kişisel hakların korunması üst yöneticiler tarafından temin edilir.

Kent, yerel bir yönetime sahip, yasal, çevresinden etkilenerek bir merkez oluşturan, toplama/dağıtma merkezi olan tarım dışı faaliyetlerin yoğunlaştığı, her türlü ekonomik faaliyetin yaşandığı, bu faaliyetlerde kontrolü sağlayan, örgütlenme ve uzmanlaşmanın özgün bir yaşama sahip olduğu bir yerleşim birimi olarak görülmektedir (Suher, 1991, s. 3). Farklılıkları bir arada tutan, aynı zamanda bir arada yaşamın zorunluluğuna dayalı, ortak bir kültürün ortaya çıktığı, grupların kendi çıkarlarını sistematik bir şekilde savunduğu ve koruduğu özgün mekanlardır. Kentte her grup, çıkarlarını koruyabilen koşullara sahip olarak görülür.

Türkiye'de kent kültürünün gelişme aşamasında orta sınıfının etkili olduğu düşünülmektedir. 1950 sonrasında gelişen iki süreç orta sınıfa baskı şeklinde görülebilir. Bunlardan biri, tarımda makineleşme ve sağlık hizmetlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan nüfus baskısının neden olduğu ilk göç dalgası olarak kabul edilebilir. Bu göç dalgası ile beraber kentlere gelen nüfusun, plansız ve donanımsız yerleşmesi kent standartlarını düşürmüştür. Bir diğeri ise; İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan gelişmelerle ortaya çıkan yeni varlıklıların kentlerde yükselmesi ve bu yükselmenin ardından, kentli orta sınıfın kentteki üstünlüğünü kaybetmesine sebep olmasıdır (Özer, 2000, s. 16). Bu ileri dönemlerde, sistemin bir parçası olan gecekondu kültürünün önünün açılmasına neden olan bir hareket olarak görülmektedir.

Ekonomik ve sosyal temele dayanan gecekondu sorunu Türkiye'de, işsizlik, sektörler arası ve bölgeler arası dengesizlik sorunlarına neden olmuştur. Ayrıca, altyapı hizmetlerinde tıkanma, konut sorunu gibi ekonomik kökenli sorunların yanı sıra sosyal sorunlar, çevresel tahribat, fiziki plansızlık, yerleşimde düzensizlik, gelir dağılımında dengesizlik, kültür değişmesi ve boşluğu (anomi) , sosyal tabakalaşma, toplumsal uyumsuzluk; idari ve planlamaya dayalı sorunlar olarak sıralanabilir (Mutlu, 2010, s. 83).

2.1.1. Gecekondu

Gecekondu, imar ve yapı kurallarına aykırı, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak sahibinin izni olmadan yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan, yoksul ya da dar gelirli ailelerin bir arada yaşadığı, şekillenmesini tamamlayamamış, hareket alanı sınırlı ve kentsel hizmet imkanlarından yoksun barınaklar olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1980, s. 48: Sencer, 1979, s. 124).

Türkiye'de gecekondu olgusu 2. Dünya Savaşı sonrasında toplumsal ve iktisadi koşullarda yaşanan değişiklikler sonucunda başladı. Kentlerde endüstri merkezlerinin gelişmesi, kent hayatının çekiciliği kasaba ve köylerde yaşayan nüfusu kentlere çekerken, kentlerde, gelen bu nüfusu iskan edecek yeterli konut stokunun bulunmaması, kentlerin kıyı bölgelerinde gecekondulaşma oranının artış yönünde eğilim göstermesine sebep olmuştur (Karpat, 2016, s. 101).

Bu dönemlerde kentte meydana gelen en önemli sorunların başında gelen gecekondu sorunu, 1950 öncesinde ülke genelinde çok az bulunurken, 1950'lerden sonra sayıları gittikçe artmıştır. Özellikle büyük kentlerin kıyılarında oluşturulan bu barınaklar endüstrinin merkezileştiği ve hızlı kentleşmeden payını almış kentlerin başlıca gelişme şekli olmuştur. Çarpık kentleşme ise, kentlerde nüfus patlaması sonucu plansız ve denetimsiz, gelişigüzel, altyapıdan yoksun, estetik kaygıdan uzak bir biçimde merkezden dışa doğru sağlıksız büyümedir. Gecekondu alanları, hızlı ekonomik kalkınma ve endüstrileşmenin, tarımdaki değişmelerin ve mesken kıtlığının bir yan ürünü olarak da görülebilir (Aydoğan Yıldırım, 2006, s. 21: Karpat, 2016, s. 44).

Köyden kente gelen kırsal insanının kentte barınma ihtiyacını karşılayan gecekonduların 1955'te sayıları yaklaşık 50.000 civarı iken, 1995'e gelinceye kadar bu miktar 2.000.000'u bulmuştur. Ayrıca buralarda yaşayan nüfus miktarı da 250.000'den 10.000.000'a yükselmiştir. Bu oran dönemin genel nüfus oranının % 16'sına tekabül etmektedir (Keleş, 1993, s. 383: Özer, 2000, ss. 46-47: Sencer, 1979, s. 122). 1950'lerden sonra ülkenin önemli bir sorunu haline gelen gecekondu olgusu, ülkenin ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal süreçleri ile tam bir etkileşime girmiş ve sonuçta ülkenin şimdiki yapısını belirleyen temel etkenlerden biri olmuştur (Altıntaş, 2003, s. 21). GAP Bölgesi'nde yaşayan halkın % 50'den fazlasının gecekondularda yaşadığı ve oda sayısının nadiren ikiyi geçtiği ifade edilmektedir (Kayan, 2012, s. 215).

2.2. KENTLEŞME

Kentleşme, ekonomik gelişme ve üretime koşut olarak kent sayısında artış, bununla beraber, ekonomik ve sosyal ölçekte büyüme olarak tanımlanabilir. Kentleşme, toplumsal örgütlenme düzeyinde yaşanan artış, kentsel nüfusun kente özgü ilişkiler kurması, işbölümü ve uzmanlaşmanın yaygınlaşmasıdır (Keleş, 1980, s. 70).

Kentleşme öncesi dönemi kapsayan Taş Çağı'nda, insanlar sadece yiyecek toplayan ilkel topluluklar halinde yaşarken, daha sonra avlanma becerilerinin gelişmesiyle beraber yerleşmeye benzer yığılmalar oluşturmaya başlamıştır. Fakat henüz gerçek anlamda yerleşim merkezi sayılmayan bu birimlerde yaşamlarını

sürdüren bu toplulukların gerçek anlamda değişimi sonradan gelen Neolitik Çağ'da yaşanmıştır. Bu dönemde insanlar, bazı aletleri icat etmiş ve bununla beraber bitki ıslahını öğrenmişlerdir. Bu gelişme insanların tarımı benimsemesini sağlamış, bundan sonra tarımsal faaliyetler için yerleşik hayata alışmaya başlamıştır (Bookchin, 1999, ss. 45-46). İlk yerleşim birimi olarak görülen köylerin bu şekilde meydana geldiği düşünülmektedir.

Kentlerin ortaya çıkışını bu dönem içerisinde yaşanan teknik gelişmelerle artan ürün fazlalığının meydana getirdiği söylenmektedir. Maddi açıdan refaha kavuşan insanlar, tarımı bırakarak kent işlerine yönelmiş, bu durum kentin ekonomik ve ticari yönünü meydana getirmiştir. Gelişen kentsel faaliyetlerde bulunan toplulukları hakimiyeti altına almak isteyen ilkel toplulukların, bu üretken toplulukların etrafında ordu karargahı kurarak askeri kentleri oluşturduğu düşünülmektedir. Ayrıca kentsel nüfusu yönetici ve maiyeti, ruhban sınıfı ve emri altındakiler oluştururken, daha sonra halkın ihtiyacını gidermek üzere zanaatkar sınıfının da oluşmasıyla kentsel nüfusun tamamlandığı şeklinde ifade edilmektedir (Murray, 1999, s. 45: Begel, 1996, s. 7-8). Bu araştırmalardan anladığımız kadarıyla kentleşmeyi ortaya çıkaran en temel faktörler ticaret, ekonomi, din, siyaset ve askeri güçlerdir. Kentleşme, demografik, ekonomik, toplumsal, fiziksel ve idari gelişme yönleriyle gelişerek devam eden bir süreç olarak tanımlanabilir.

Kapitalist üretimde, üretilen ürünün eritilme ihtiyacından ötürü ortaya çıkan (Harvey, 2012, s. 45) kentleşme ile kapitalistleşme olguları birbiriyle paralellik gösterir. Yani kent kapitalist üretime göre şekillenecek, kapitalist üretime göre şekillenen kentleşme ise toplumsal ve siyasal, yaşama elverişli müşterek alan olan kenti mütemadiyen tahrip edecektir (Harvey, 2012, s. 133). Batı'da kentleşme, fiziksel çevre ve yaşam koşullarında yaşanacak bir değişimi ifade etmiştir. Küçük, doğaya göre şekillenmiş yaygın ve sınırlı işlevlere sahip yerleşim alanları, yerlerini geniş, doğal çevreyi kendine göre şekillendirmiş, yoğun ve çok kullanışlı yerleşim alanlarına bırakacaklardır (Sencer, 1979, s. 2-3). Kısaca kentleşme, farklılaşmış fiziksel özellikleriyle işlevsel bir iç bütünlüğe sahip bir yerleşme şekli olarak görülmektedir.

18. yüzyılda sanayileşme hareketlerinin başlaması, kentleşme alanında yeni bir dönem başlatmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan kentleşmenin şekli, tamamen sanayileşmeye bağlı olarak gelişme göstermiştir. İlk kentleşme hareketleri İngiltere'de başlamıştır. Tarımsal teknolojinin gelişmesi ile başlayan tarımsal çözülme ve bunun sonucunda köylerden kitleler halinde kentlere yaşanan göç hareketleri sonucunda, kent sayılarının ve kentleşme oranlarının yükseldiği gözlenmiştir. Ayrıca iş kollarının gelişmesi ile ekonomik gelişmenin hızlanması ve bu durumun pazar ilişkilerini olumlu anlamda geliştirdiği şeklinde ifade edilmektedir (Görmez, 1991, s. 3: Sencer, 1979, s. 18). Batı'da kentleşme nüfusun tarımdan endüstri ve kentsel hizmetlere doğru yönlenmesi ve buna bağlı olarak kentsel iş kollarının biçimlerinin ekonomide etkinlik kazanmasıyla oluşmuştur.

Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme olgusunu üç değişken ile açıklayan Tekeli'ye göre, bu ülkelere hakim olan kayırmacı siyasi ilişkiler, kentte rant ekonomisi ve kentli yurttaşın oluşmaması üzerinden gelişmiştir(Tekeli, 2011, s. 98). Bu ülkelerde geleneksel yapının çözülmeye başlaması ile hızlı kentleşme olgusu ortaya çıkmıştır. Fakat kırsal göç sonucu oluşan bu tür örneklerde kentleşme hızı, kente göç eden bireylerin yeni toplumsal düzene uyum gösterebileceği hızda olmamıştır. Dolayısıyla yeni ilişki biçimleri gelişememiş, sivil toplum kurumları oluşamamış, siyasal düşünce ve toplumsal yapı kristalize hale gelememiştir (Tekeli, 2011, s. 98).

Türkiye'de kentleşme hareketleri iç ve dış nedenler olarak ikiye ayrılır. İç nedenler demografi, tarımda yaşanan değişmeler, iletici, çekici, siyasal-hukuksal, sosyo-psikolojik nedenler şeklinde sıralanabilir. Dış nedenler ise; İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ekonomik-toplumsal, siyasal olayların dünyada ve Türkiye'de kentleşmeyi zorunlu kıldığı yapısal değişmeler olara214k sayılabilir (Özer, 2004, ss. 50-61: Erkan, 2004, ss. 115-131). Kentte ulaşım ve haberleşme imkânlarında yaşanan artış,22221 kente aidiyet duygusu, kırsala yönelik siyasi kararlar gibi etkenlerin yanı sıra, bütün bunları doğuran 1950 sonrası ekonomik ve yapısal değişmelerin kentleşme hareketlerinde rol oynadığı ileri sürülmektedir.

Türkiye'de kentleşme olgusunu, kırsaldan kente yaşanan yoğun iç göç ortaya çıkarmıştır. 1950'lerden itibaren başlayan bu göç, ülkede kent sayısıyla beraber

kentli nüfusunu da arttırmıştır. Dışarıdan alınan kredilerle karayolları ağının gelişmesi, kentleşmenin yaşanmasında önemli bir etken olmuştur. Yolların düzelmesi, kır ile kent arasında etkileşimi sağlamış ve bu etkileşim sonucunda kırsaldan kente göçler yaşanmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1950'ye kadarki süreçte, kentleşme hareketleri daha çok dış göç ve zorunlu iskân gibi nedenlerle yaşanırken, 1950-1980 arası dönemde ise bu durum kırsaldan kente göç şeklinde cereyan etmiştir (Erkan, 2004, s. 138).

Bu dönemde dışarıdan alınan kredilerle tarımsal teknolojinin sağlanması kırsal istihdamı azaltmıştır. Köyde geçimini sağlayamayan birey, yolların da düzelmesiyle kente göç etmiştir. Göçün bu yönünü kentin çekici iç özellikleri olarak ifade eden Mutlu, Keleş ve Sencer, kentsel hayatın sunduğu iktisadi, sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim gibi olanakları bu duruma sebep olarak görmüşlerdir (Keleş, 1993, s. 47-52: Mutlu, 2010, s. 74-75: Sencer, 1979, s. 561-562).

Cumhuriyet öncesinde başkent İstanbul'un nüfusunun % 40'ı kentte yaşarken, 17 ve 18. yüzyıllarda Anadolu coğrafyasında kentli nüfusun oranı yüzde 8-9 arasında seyretmiştir. Bu oran XIX. yüzyıla kadar % 25'in üstüne çıkmamıştır. Fakat 1950'lerden sonra kentleşme hızı oldukça artmıştır. 1955 yılında kırsal nüfusun oranı % 71'lerde iken 1965'de % 65'lere, 1984'teise % 48'lere kadar düşmüştür (Görmez, 1991, s. 4-10).

Türkiye'de 1927'de kent sayısı 66 iken bu sayı 1950'de 102'ye, 1960'da 147'ye, 1870'de 238'e, 1980'de 320'ye 1985'de 380 gibi bir rakama yükselmiştir (Keleş, 1993, s. 42). Kentleşmenin bu denli hızlı olduğu birçok az gelişmiş ülke gibi Türkiye'de de sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda bazı sorunlar yaşanmıştır. Örneğin göç edenlerin konut sorunlarının çözülememesi, bu kitlenin kendi başına çözüm yollarına yönelmesine sebep olmuş ve bunun sonucunda gecekondu dediğimiz olgu ortaya çıkmıştır. Büyük kentlerde türeyen gecekondular, ekonomik, mali ve idari sorunların yanı sıra sosyo-kültürel anlamda da kentin dokusunu bozmuştur (Mutlu, 2010, s. 82).

Türkiye'de kentleşme hareketlerinin yaşandığı 1927-1950 arası ilk dönemde ülke nüfusu 13.6 milyon olarak hesaplanmıştır. Bu nüfusun 3.3 milyonu, yani % 24.2'si kentlerde yaşamıştır. Bu dönemde kentleşme hızı düşük seviyede yaşanmış

ve bundan dolayı göç edilen kentler bu nüfusu rahatlıkla özümleyebilmiştir. Fakat 1950-1985 arası dönemi kapsayan ikinci dönemde kentsel nüfus miktarı 4.883.865 milyondan 25.789.000'e yükselmiştir. Kent nüfusu oranları % 18,5'den % 50. 9'a yükselmiştir (Keleş, 1993, s. 41). Türkiye'de kentleşmenin miladı 1950 ve sonrası dönem olarak görülebilir. 1985-1997 arası dönemi kapsayan üçüncü dönemde ise bu oran % 56'dan % 65'e yükselmiştir (Özer, 2000, s. 40-41: Sencer, 1979, s. 561). 1950'den sonra ülke genelindeki kentleşme oranı ekonomik ve sosyolojik dengeleri alt üst eden bir hızda meydana gelmiştir.

1950'den sonra yaşanan bu hızlı dönüşüme rağmen, kentlerin bu hızı karşılayamamış olması, ulaşımdan yerleşim ve mesleklere kadar, her alanda marjinal, düzensiz ve plansız bir manzara ortaya çıkarmıştır. Tarımda yapısal ve ekonomik dönüşümlerin yaşandığı bu dönemde, gelişen sanayi sektörü ve tarımsal üretimde yaşanan artışa paralel biçimde nüfusta da artış yaşanmıştır. Bu dönemde toplam nüfus miktarı 20.947 000'den 27.755 000'ne yükselmiştir (Niray, 2011, s. 13). Nüfusta yaşanan bu artış kentsel sorunları da beraberinde getirmiştir. Gecekondu ve çarpık kentleşme bunlardan yalnızca bazılarıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan kentleşme; üretim, ticari faaliyetler ve hizmet sektörlerinin gelişiminde yaşanan hızlanmayla gerçekleşmektedir. Endüstriyel üretimde yaşanan artışa bağlı olarak doğum oranlarının yükselmesi ve bununla beraber bu nüfus fazlalığının kent dışı yerlerde yaşamaya başlaması, nüfusun kentte yığılması sonucu kent sayısında yaşanan artış ve buna bağlı olarak kentte yaşayan halkın düşünce ve davranışlarını etkileyen faktörlerin varlığının, bu ülkelerde kentleşme oranını yükselttiği düşünülmektedir (Görmez, 1991, s. 1).

Kent yaşamı üç temel boyuta ayrılabilecek bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar iktisadi, sosyal ve mekânsal boyutlardır.

Pazar ekonomisi, tarım dışı istihdam ve ileri teknoloji gibi gelişmeler kent yaşamının iktisadi boyutunu gösterirken, ileri derecede organizasyon, örgütlenme, uzmanlaşma, işbölümü, heterojenlik, bireyselleşme, nüfus yığılması, eğitimde artan yoğunlaşma, gelişmiş sanat kolları ve tarih bilincinin gelişmesi gibi faktörler ise sosyal boyutunu gösterir. Ulaşımda hızlanma, karmaşık kentsel mekanlar, haberleşme ağının gelişmesi, yapılaşmada yoğunlaşma, bunlarla beraber meydana

gelen çevre kirliliği, doğal çevrenin yerini giderek yapay çevreye bırakması gibi etkenler de mekânsal boyutunu gösterir. Kentleşme ile beraber gelişen bu boyutlar evrensel bir özellik taşımaktadır. Meydana geliş biçimleri, birbirleriyle etkileşimleri ve birbiriyle gösterdikleri uyum yerel nitelikleri meydana getirir (Özer, 2000, s. 15). Kentleşme ile beraber gelişen kent kültürü de yerel kültür üzerinden gelişmektedir.

Dünyada ve Türkiye'de kentleşme hareketleri dört temel etkene bağlı olarak gelişmektedir.

Bunlar iktisadi nedenlere bağlı meydana gelen itici ve çekici güçler, teknolojik gelişmenin sağladığı gelişmiş iletişim ve ulaşım imkanları, siyasi ve bürokratik karar ve uygulamalar, bireye sosyo-kültürel bağlamda gelişme imkanı veren geniş kültürel imkanlar olarak sıralanmaktadır (Arapkirlioğlu, 2007, s. 196). Bu kriterler hem kentleşmeyi sağlayan hem de bireyi kente çeken etkenler olarak da görülebilir.

Bir ülkede kentsel nüfusun yoğunluk kazanmasıyla beraber kırsal nüfusun seyrekleşmesinin, kentleşme olgusunun demografik yönünü gösterdiği ifade edilmektedir. Kentsel istihdam alanlarında yaşanan artışlar ve kırsal istihdam alanlarındaki azalma, iktisadi açıdan kentleşmenin sonuçları arasında gösterilmektedir.

Kentleşme, nüfus toplanması ve yoğunlaşması, mekanda yerleşme, yerel örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yerleşimde şekillenme gibi, sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus birikimi süreci olarak görülmektedir. Ekonomik ve mesleki anlamda uzmanlaşma, değerlerde ve dünya görüşünde değişme ile bireyde çoğulculuk düşüncesinin gelişme göstermesi, ilişki gruplarının yatay değişiminde görülen sosyal hareketlilik gibi sosyo-ekonomik ve davranışsal değişiklikler şeklinde ifade edilmektedir (Suher, 1991, s. 4: Helle, 1996, ss. 72-73).

Kırdan kente göç yoluyla yaşanan kentleşme ile nüfus alışverişi yapılan yerleşim yerleri arasında toplumsal ve ekonomik değişim süreci yaşanacaktır. Sosyal açıdan kentleşme, bireylerin devamlı şekilde günlük eylemlerinde yarı dini yarı ahlaki içerikteki "ayıp" kelimesi ile karşılaşmaları, sosyalleşebilme olanaklarının kısıtlılığı, eğitim seçeneklerinin azlığı ya da yokluğu ve kendilerini

gerçekleştirebilme fırsatlarının yetersizliği onları kente yönlendirmektedir (Ertit, 2014, s. 248).

Kentleşme ile aile ve akrabalık bağlarına dayalı birincil ilişkilerin gevşeyerek yerini örgütsel yapı içinde gelişen ikincil resmi ilişkilere bırakacağı düşünülmektedir (Erkut, 1991, s. 52). Kentleşme, kentsel mekanlarda yapılan düzenlemelerle kadınlara ev dışında vakit geçirebilmek ve akrabalık dışı ilişkilerin kurulabilmesi için yeni imkanlar sunmuş, özel alandan çıkarılarak kadının kamusal alanda görünürlüğü arttırılmaya çalışılmıştır (Kara ve Gürhan, 2013, s. 68-84).

2.3. KENTLİLEŞME

Kültür, insan topluluklarının biyolojik kökenlere dayanmayan bilgi, inanç, sanat ve gelenek gibi toplumsal gruplar tarafından meydana getirilmiş değerlerin tümüne verilen isimdir (Marshall, 2005, s. 442; Giddens, 2000, s. 18, Tylor, 2016, s. 91). Kent kültürü ise demografik, politik ve kültürel süreçlerin bir araya gelerek kentte ekonomik ve sosyal olarak oluşturduğu anlamlı bir birliktelik olarak kabul edilebilir.

Kentte geçmişten günümüze yaşayan insanların meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerin oluşturduğu bütünlük olarak kent kültürü, değişik kültürlerden gelen, farklı gelenek ve göreneklere sahip insanların yaşadığı kente özgü kültürel kodları edinmelerinin önünü açabilmektedir. Kent kültürü, kent ve kent toplumunun, sosyal, ekonomik ve politik koşullardan gelen birey ve grupların deneyimleriyle şekillenmektedir (Tatlıdil, 1992, s. 31). Böylece kentte yaşayan bireyler kentin kendine özgü toplumsal yapısına, kentteki ilişkiler ağına, kent sorunlarına dair konularda fikir sahibi olma, kenti benimseyerek çevresel ve tarihi-kültürel değerlerin korunup geliştirilmesine katkı sağlamaya çalışacaktır.

Toplumsal gelişme, kent yaşamı ve kent toplumunun oluşumuyla meydana gelecektir. Kent toplumu, eski kentin ve kırsal çevrenin kalıntıları üzerinden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu oluşumun sanayileşme ve şehirleşme arasındaki dönüşüm üzerinden gerçekleştiği, kent toplumunun gerçekleşmesi için, toplumsal ihtiyaçlara, yani kent toplumunun ihtiyaçlarına yönelik bir planlama gerektiği ileri sürülmektedir. Toplumsal dönüşümün hem alanı, hem de kaldıracı görevini ise

kentsel üretimin sağladığı düşünülmektedir (Lefebvre, 2017, ss. 157-159). Kent, bireyin gündelik yaşamında, maddi tahakküm güçleri sayesinde bilim, sanat, teknik gibi kentsel imkânlardan yararlanma imkânı sağlar.

Weber'e göre, kentli insan, kalbiyle değil kafasıyla hareket eden, derin duygusal tepkilere teslim olmayan bir tip olarak tarif etmiş, içinde yaşadığı kentsel çevrenin mantıklı nesnel düşünme yetisini arttırıcı etkisinin olduğunu vurgulamıştır (Weber, 2000, ss. 33-41). Kentsel ilişkilerde aklın egemenliği ile uzmanlaşma ve işbölümü oluşacaktır. Kişi ve grup çıkarları bu koşullar altında ayrışacak, yoğunluk, arazi değeri, sağlık durumu, statü, estetik kaygılar gibi konuların kentte belirlenen ilişkiler çerçevesinde oluşacağı öngörülmüştür.

Kentli, meydana getirdiği yeni toplumsal ortamla birlikte yeni alışkanlıklar edinecek, bu alışkanlıklar zamanla yeni bir hayat tarzına dönüşecektir. Kent insanı,"Akıntıda dalgayı takip edercesine yaşamını kendi eliyle yönlendirmeye çalışarak ortamdaki belirsizliklerle mücadele etmeye çalışan" bir birey olarak tanımlanmıştır (Aydoğan Yıldırım, 2006, s. 19).

Kentli kimliğinin oluşumunda kentsel alanların ekonomik ve sosyal işleyişi önemli bir işlev görmektedir. Bu mekânlarda kentli bireyler bir araya gelerek üretimi gerçekleştirirken, kentin ortak kamusal kimliğinin inşa edilmesinde de elbirliği ile çalışmaktadırlar (Kara ve Gürhan, 2013, s. 82). Bireyde oluşan kentli kimliği, kentte edindiği kişisel tecrübe ile elde edilmiştir. Kent ortamında sorgulama ve eleştiri yeteneği gelişen birey üretici ve yaratıcı yeteneğini geliştirmekte, ayrıca sorgulama yeteneğinin gelişmesiyle bireysel siyasi eğilimleri oluşmaktadır (Arapkirlioğlu, 2007, s. 200). Kişi elde ettiği bilgi birikimiyle kentli kimliğini oluşturmakta, istek ve beklentilerini bu kimlikle elde etmektedir.

Kent kültürü, kentte yaşayan insanlarca, ortak bir paydada üretilen maddi ve manevi değerlerin meydana gelme süreci olarak tanımlanmaktadır. Kentin meydana getirdiği kültürel mekânlarla, bireyde kentli kültürünün oluşmasının sağlanacağı öngörülmektedir (Kurt, 2011, s. 266). Bireyde kent kültürünün oluşumunda çevre, coğrafya, eğitim, ekonomi, farklı gelenek, inanç ve değerler ile birlikte kent ilişkileri rol oynamaktadır.

Kent ilişkileri, mesleki örgütlenmelerin ön plana çıktığı, kan bağına dayalı akrabalık ilişkilerinin olmadığı, sosyal baskı mekanizmasının sınırlandığı, ilişkilerin birey merkezli olduğu örgütlü yapılanmalar olarak ifade edilmektedir (Mutlu, 2013, s. 64).

Kent ilişkileri "gayrı şahsi, soğuk ve mesafeli olurken, mahiyetini maddiyat belirlemekte, komşu, hısım ve akraba ilişkileri sınırlı kalmakta ve bireysellik yaygınlaşmaktadır" şeklinde ifade edilmektedir (Weber, 2000, s. 20). Kentli bilinci arttıkça gelenekler gevşek tutulacağı, kuşaklar arası farklılaşmanın artacağı öngörülmektedir. Köyde bireyi sınırlandıran kontrol mekanizmaları olan din, akraba, komşu, mahalle kültürü gibi faktörler ve cemaate dayalı norm ve değerler sisteminin görünürlüğünün ortadan kalkacağı düşülmektedir.

Kentlileşme sürecinde bazı önemli değişkenler; kentte yaşama süresi, kentte hareketlilik (yer değiştirme eğilimi) , akraba, hemşeri, komşu ve arkadaşlarla olan ilişki, memleketleriyle olan ilişkiler ve ekonomik bağlar, tüketim alışkanlıkları ve eğilimleri, kentsel örgütlerle olan ilişki, kitle-iletişim araçlarına olan açıklık, sosyal kimlik (aidiyet) ve özdeşleşme şeklinde sıralanmıştır (Mazlum, 2010, s. 36). Fakat yapılan araştırmada, üzerinde durulan değişkenler beş madde halinde sıralanmıştır. Bunlar: Cinsiyet, kentte kalış süresi, ekonomik uğraş (meslek) , eğitim ve gelirdir.

Kentlileşme kriterlerini iki temel başlık altında toplayan Kartal'a göre kentlileşmenin iki yönü vardır. Bunlar ekonomik ve sosyal yönlerdir (Kartal, 1992, s. 21-22). Yapılan çalışmada kentliliğe dayalı kriterler dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar ekonomik, sosyal, siyasal ve inançsal tutum ve davranışlar şeklinde sıralanmıştır.

Modern anlamda kentlileşme süreci, Batı standartlarında bir kentli insan modeli betimler. Ancak Batı sınırları dışında yaşamlarını sürdüren toplumlarda, tek tip bir model bulunmamaktadır. Bu standart model yerine, her toplumun içerisinde bulunduğu zaman ve şartlara bağlı olarak ortaya çıkan kentlileşme süreci ve kentli insan tipinden söz edilebilir. Çünkü "kentlileşme süreci, kente yeni gelen bireyin geçmiş yaşantısına ait toplumsal ve kültürel değerlerin zaman içinde dönüşüme uğramasıyla yeni kültürel uygulamalar ve yeni bir yaşam tarzı geliştirme sürecidir" (Aydoğan Yıldırım, 2006, s. 6).

Sosyal kurumlarda yaşanan değişimler ise geniş ailenin yerini çekirdek ailenin alması, daha önce ailenin görevi olan çocuk eğitiminin, kentlileşme sonrasında okul ve cemiyet hayatına bırakılması şeklinde görülebilir. Kentte ticaret, sanayi ve hizmete dayalı meslekleri icra eden birey, artık basit makinalar yerine maliyetli makineleri kullanabilecektir. Uzmanlaşacağı meslekler edineceği bireysel ilişkilerin soğukkanlı, rasyonel ve faydaya dayalı olacağı öngörülebilir.

Ailede gençlerin evlilik ve kiminle evleneceği gibi kararları kendilerinin verebileceği, inanca dayalı sorumlulukların yerine getirilmesinde ise azalmaların yaşanacağı ifade edilmektedir. Kentte daha çok resmi kurumlarla ilişkide bulunan bireyin devlet daireleri, adliye, hastane, belediye, iş bulma kurumu gibi bürokratik kurumlarla teması artacaktır. Konut seçimi gelir düzeyine göre belirlenmektedir. Kentte eğitim olanaklarında yaşanan artış, çocuk eğitiminin de önemine yansıyacaktır. Köyde tarım işçisi olarak değerlendirilen çocuklar, kentte eğitimli bireyler olarak hayata dahil edilmektedirler (Arapkirlioğlu, 2007, s 205). Kente ilk göç sürecinde bireyler, kamu kurumlarında halledilmesi gereken işleri muhtar bakkal vb. kişilerin yönlendirmesiyle görürken, zamanla bu tür işlerini kendileri görebilecek düzeye gelmektedirler.

Kadına karşı tutumunda da belli bir değişim yaşayan birey, köyde üretimin bel kemiğini oluşturan kadını, yabancısı olduğu kentte eve kapatmakta ve onu bütün gözlerden uzak tutmaktadır.

Kentte kalış süresinin uzaması ve bu süreçte edinilen kent kültürü ve ekonomik zorluklar da eklenince kadının çalışması olağan karşılanmaya başlanacaktır. Kadın/erkek arkadaşlığı ve kadının giyimi ile ilgili görüşlerde pek bir değişim yaşanmamaktadır. Bu durum özellikle geleneksel yapısını sürdüren toplumlarda daha yoğun gözlenmektedir. Birey, kente ilk göç ettiği zamanlarda idrak edemediği bazı ilişkileri bu süreçte anlamaya başlamıştır. İktisadi güç ile politik gücün birbiriyle ilişkili olduğu, yani ekonomik gücün politik gücü yönlendirdiği, hatta ekonomik olanın isteği doğrultusunda karar verildiği gerçeğini bu süre zarfında idrak etmektedir (Kartal, 1992, s. 229- 232).

Bireyin kente göçünden itibaren oluşmaya başlayan kentli kimliği toplumsal pratikler aracılığıyla oluşmaktadır. Bireyde kentli kimliğini, iktisadi, sosyo-kültürel

ve mekana bağlı kriterlerin meydana getirdiği düşünülmektedir. Kentte bu kriterleri yerine getirecek yeterlikte alt yapının olmaması bireyin kentle bütünleşmesini, kente uyumunu olumsuz yönde etkileyebilir. Geldiği yerin kültürünü ardında bırakan kişinin kentli kimliğini edinememesi durumunda kimlik bunalımı yaşayabilir. Çünkü gelen kişi ya da kişilerin mevcut gelir ve eğitim durumu, yeni geldikleri ortamla bütünleşme fırsatı vermeyen bir düzeni teşkil etmektedir (Arapkirlioğlu, 2007, s. 206: Kıray, 1998, s. 99). Yeni girdiği çevreye ayak uyduramayan, geldiği yerlerdeki alışkanlıklarını da sürdürme imkanı yaşayamayan bireylerde yabancılaşma duygusunun baş gösterme olasılığı yüksektir.

Toplumsal cinsiyet, toplumsal kültürün ortaya çıkardığı bir cinsiyet kimliğini ifade etmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan cinsiyet kavramı kendini meydana getiren toplumsal gücü etkili bir şekilde ortaya çıkarıp yaygınlaştırmakta ve aynı zamanda kimliğini gizlemektedir. Toplum tarafından kişilere verilen kimlik bireyin toplum tarafından kabul görmesiyle güvence altına alınır. Kişilerde cinsiyet ile ilgili özellikler meslek, kişisel özellikler, fiziksel görünüm gibi öğelere göre kurulur ve iki temel boyutta kadınsı ve erkeksi özellikler kalıpyargı olarak gelişme gösterir (Dökmen, 2009, s. 81). Belirlenen kimliklerden herhangi birine dâhil edilemeyen kişiler, toplumdan soyutlanma ve dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmayı göze alamadığı için, kişinin bu kimlikten soyutlanması neredeyse olanaksız görülmektedir.

"Toplumsal cinsiyete dayalı kimliklenme, düşünülenin aksine sabit bir kimlikten çok sıradan davranışların tekrarıyla güçlendirilmiş" (Butler, 2018, s. 230) bir olgunun kişiler üzerinde tahakküm gücü oluşturmasına ulaşan bir inşa süreci içerisinde değerlendirilmelidir.

Anomi (yabancılaşma) durumu bir toplumda kuralların etkisizleşmesi, toplumda kaos ve çatışmanın yaşanma durumu olarak belirtilmektedir (Marshall, 1999, s. 32).

Durkheim, mekanik dayanışmaya dayalı toplumdan organik dayanışmanın yaşandığı topluma geçiş sürecinde bireylerde anomi durumunun ortaya çıkabileceğini varsaymaktadır. Yapısal olarak değişim yaşayan bir toplumun, bu geçiş döneminde, bu tür bir sorun yaşamasını normal bulan Durkheim, bu durumun geçici olduğunu, geçiş sürecini sağlıklı şekilde geçirmiş, kentleşebilmiş, işbölümü ve

uzmanlaşmayı sağlayabilmiş, heterojen ve kurumsallaşmış bir toplumsal değişim ile bu durumun atlatılacağını ifade etmiştir. Toplum genelinde ortaya çıkması muhtemel olan bu anormal durumun, gerçek anlamda uygarlaşabilmiş ve farklılaşabilmiş heterojen bir topluma geçişle ortadan kalkacağını ifade etmiştir (akt. Can, 2004, s. 97). Kişinin değiştirdiği toplumsal yapının beklentileri ile bireyin sahip olduğu araçlar arasında yaşanan ölçüsüzlükten dolayı ortaya çıkacak olan bu anormal durum, toplumda kaos ve çatışmaya sebep olabilir.

Kent kültürünün karmaşık yapısı, kişiler arası ilişkilerin daha yakın olduğu kırsaldan kente göç eden bireyde karmaşa yaşanmasına sebep olabilir. Ayrıca sınırlandırıcı kontrol mekanizmalarının olmaması ya da gevşek bırakılması, ardında bıraktığı kırsal kültüre dönüş yaşayamaması ve yeni ortama uyum sağlayamaması bireyde değerler krizine yol açabilir. Eski yaşantısı ve yeni yaşantısı arasında boşluk oluşması da bireyde anomiye sebep olabilir (Görmez, 1991, ss. 46-61).

Kente uyum durumunda diğer kriterlerden bazıları mekânsal, işlevsel ve yönetsel olarak kabul edilir. Kişinin kentte varlığını sürdürebilmesi için sosyo-kültürel anlamda spor salonları, yüzme havuzları, sinema, tiyatro, konser alanları, mesire yerleri, oyun parkları, çocuk kreşleri ve yaşlı bakım evleri gibi alanların varlığı gerekmektedir. Ayrıca bu hizmetlere ulaşım açısından hem kent yönetiminin bu hizmetleri makul bir ücret karşılığında vermesi, hem de bireyin bu ücreti karşılayabilecek yeterlikte bir gelire sahip olması gerekmektedir.

Kent yönetiminin, mekânsal açıdan bu hizmetleri verebileceği uygun imkanları temin etmesi gerekir. Bütün bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için işlevsel siyasi kararların mevcudiyeti, düzenin aksamadan yürütülebilmesi için etkin, demokratik ve vatandaş odaklı bir kent yönetimi gerekmektedir. Vatandaşın usulüne uygun taleplerini değerlendirecek ve onu hizmete çevirebilecek rant ve çıkardan uzak bir yönetim kastedilmektedir. Bireyde kentli kimliğini oluşturan bu faktörler sağlandığı takdirde kentlilik bilincinin de artacağı öngörülmektedir. Gerekli alt yapının olmadığı durumlarda ise birey, göç sonucunda geldiği yerin kültürüne dönüş yaşayamayacağı, yerleştiği kentin kültürünü de alamadığı için kültürel kimlik bunalımı yaşayacaktır (Arapkirlioğlu, 2007, 200-208).

Doğu kent kültüründe Eski Yunan ve Roma etkisi görülmesine rağmen Batı kentlerini şekillendiren etkenin Sanayi Devrimi ile Fransız İhtilali'nin özgürlük ve eşitlik ilkeleri olmuştur (Mutlu, 2010, s. 56). Kentte ekonomik faaliyetleri sürdüren halkın istek ve talepleri için uzun mücadeleler verilmesi sonucu kentsel haklar elde edilmiştir. Bu durumun, Batı kentlerinin yukarıda bahsedilen özgürlük ve eşitlik yönlerini ortaya koyduğu öngörülmektedir.

Kırdan kente göç eden bireyde üç çeşit davranış meydana gelir. Bunlar; ortama uyma, kısmen uyma ve tamamen reddetme şeklinde kendini gösterir. Birey, göçten sonra kente uyum sağlamaya çalışır; kentin şartları da buna elverdiği müddetçe sağlıklı bir şekilde kentlileşebilir. Fakat kent ortamının gerekli altyapıyı sağlayamaması durumunda birey, kent ortamında üstüne düşeni yaparak düşünce ve davranışlarında herhangi bir değişiklik yapmayarak kısmen uyum sağlayacak, ya da kentsel değerleri tamamen reddederek kentte kendine göre bir yaşam alanı açacak ve eski düzenine devam edecektir (Torlak ve Polat, 2006, s. 171-173). Kente uyum sürecinde, birey ya içinde bulunduğu çevreye göre kendini uyarlayacak ya da çevreyi kendine göre şekillendirecektir.

Her iki durumda da gerçek anlamda kentlilikten bahsedilemez. Birinci durumda birey sadece bir görevi yerine getirmiş gibi davranır. İkinci durumda ise birey geldiği ortamın kültürünü ve yaşam şeklini kente taşımış olur. Bu durum hem bireyin kentlileşmesini engelleyen, hem de kent yapısını tahrip eden bir tutum olacaktır. Doğru olan belli bir zaman aralığı içerisinde kentsel değerlerin kavranarak benimsenmesi, kırsal değerlerin itilerek yerine kentsel değerlerin içselleştirilmesidir.

Kentleşmenin kentlileşme kadar olumlu sonuçlarının olmadığı görüşünü savunan Mutlu'ya göre, kent kültürünü benimseyememiş bireyler için kentsel mekânlar sosyal, kültürel ve psikolojik uyumsuzluklardan dolayı kültürel boşlukların oluşmasına sebep olabilir. Bu durumun, bireylerde anomi olgusunun meydana gelmesine sebep olabileceğini ileri sürülmüştür. Anomi (yabancılaşma) , cemaatleşme, şiddet, gettolaşma, suç ve mafya gibi bozukluklarla beraber kişiyi kültürel ve mekânsal ayrışma gibi sonuçlara götürebilir (Mutlu, 2010, ss. 61-65). Kent, yeni değerlerin/özelliklerin idrak edilip benimsenmesi ve daha önceki kırsal yaşamıyla karşılaştırması sonucunda insanlarda kentli bilinci inşa edebilir.

Bireyin bu durumu sağlıklı bir şekilde algılayabilmesi için belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Uluç ve Karasu, Türkiye şartlarında bireyin kırsal insandan kentsel insana dönüşümünün kırk yıl ve üzeri bir zamanı kapsadığını ifade etmektedirler (Uluç ve Karasu, 2015, s. 205). Bireyin kent kültürünü özümseyebilmesi için gerekli süre, hem kişi bazında, hem de toplum açısından farklılık gösterebilir. Sosyo-ekonomik farklılıklar, eğitim seviyesi ve göç edilen kentsel çevreninin bu surenin uzayıp kısalmasında önemli etkileri olabilir.

"Kültür; ideolojik, davranışsal ve maddi boyutlarıyla" (Sorokin, 1997, s. 229) varlığını sürdürebilmektedir. Kent kültürünün ekonomik, sosyal, inançsal, siyasal, estetik ve düşünsel boyutlara dayandığı düşünülmektedir. Bu kültürün üretilmesi ve içselleştirilmesi ve davranışa dönüştürülerek yeniden üretilmesi ve geliştirilmesidir. Bu yanıyla kent, kentleşme, kent kültürü iç içe geçen, birbirlerini etkileyen ve belirleyen olgular olarak görülmektedir. Kentler içinde bulundukları toplumsal yapının kültürel sınırlarıyla çevrelenseler de kendine özgü kültürel farklılıkları bulunmaktadır. Bu bağlamda kentlileşme ve kentlilik göreceli birer kavram olarak da görülebilir.

Çalışmada, bireyde kente göç sonrasında oluşan kentlileşme kriterleri dört temel başlık altında ele alınacaktır. Bunlar; ekonomik, sosyal, siyasi ve inançsal tutum ve davranışlar olarak sınıflandırılacaktır.

2.3.1. Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Kentlileşme sürecinde, bireyin ekonomik tutum ve davranışlarında bazı değişmeler yaşanır. Bu süreçte bireyin geçimi tarım dışı alanlara, örneğin endüstri ve hizmet sektörüne kayar. İşgücünün niteliği artar. Ekonomik faaliyetler, örgütlü olarak, serbest piyasa koşullarına göre düzenlenir. Tüketim alışkanlıklarında akılcı ve tasarrufa yönelik davranışlar sergilenir. Kentsel hizmet ve mal harcamalarına katılım sağlanır (Mutlu, 2010, s. 71)

Bu süreçte, kırsala özgü duygusal ilişkilerin yerini maddiyatçı rasyonel ilişkiler almaktadır. Kentlileşme sürecinde kişi, ekonomik ve sosyal yönlerden farklı oranlarda kentlilik ve kırsallık öğelerini birlikte taşır; ancak bu süreç uzadıkça birey

kırı öteleyip kenti benimseyerek kentlileşecektir. Bireyde kent kültürü içselleştirilirken kırsal düşünce ve davranışlardan kategorik bir kopuş yaşanacaktır.

Kentlilik, bir toplumun iktisadi, sosyal, politik, eğitimsel ve teknolojik anlamda gelişmiş olmasının bir ölçütü de sayılabilir. Kentlilik, bireyde kente aidiyet olgusunun gelişmesiyle paralel kentsel davranış ve düşünce şeklinin gelişmesidir (Mutlu, 2010, s. 74). Kent, bireyde iki açıdan değişime yol açar. Bunlar ekonomik ve sosyal değişmelerdir. Ekonomik açıdan değişme, kente özgü bir işte, yani sanayi, hizmet yada ticaret sektörlerinden birinde çalışmasıdır. Sosyal açıdan değişme, kente özgü davranış ve düşünce şeklini geliştirme, kentin sosyal ve düşünsel değer yargılarını benimseyerek kırsal değer yargılarından ve davranışlarından arınma süreci olarak görülmektedir. Her iki alanda da değişimin ekonomik değişim ile sağlandığı açıktır.

Kentlileşme sürecinde kent yönetimlerinin belirleyici etkisi vardır. İktisadi açıdan yeterince güçlü olmayan kent yönetimleri, kentlerde, mekânsal ve teknolojik açıdan sosyo-kültürel olanakları, donatıları sunabilmekte yetersiz kalacaktır. Dolayısıyla birey kent ortamında ekonomik sorunlarla beraber sosyo kültürel alt yapı yoksunluğu da yaşayacaktır. Kendi olanaklarıyla bu hizmetlere ulaşımda yetersiz kalan bireyin kentle bütünleşmesini, kente uyumunu ve kentli kimliğini olumsuz etkileyecektir (Arapkirlioğlu, 2007, s. 200-206).

Kentli olma kriterleri iki temel etken üzerinden gelişmektedir. Bunlar ekonomik ve sosyo-kültürel etkenlerdir. Kent kültürü, bu iki temel etkende yaşanan değişimlerle kişinin hayatının dönüşmesi halinde kişi tarafından içselleştirilir.

2.3.2 Sosyal Tutum ve Davranışlar

Kente göç sonrasında bireyin sosyal tutum ve davranışlarında bazı değişiklikler yaşanır. Geniş akraba çevresi yerine aileye yönelen bağlılık, önemseme ve bu bağlamda aile içinde demokratik tutum ve davranışlar geliştirilir. Kiş, eğitim fırsatının bütün bireylere eşit olarak verilmesine yönelik tercihlere yönelir. Serbest zamanlar, kişisel ve toplumsal faydaya yönelik anlamlı faaliyetlerle değerlendirilir (Mutlu, 2010, s. 71)

Kişinin ekonomik, siyasal, kültürel, örgütlere ve etkinliklere katılarak kentsel donatılara erişebileceği; bu durumda, sosyal kimliğini oluşturarak uyum sürecini kolaylaştıracağı öngörülmüştür).(Erkut, 1991, s. 53-54).

Ekonomik ve sosyo-kültürel etkenlere bağlı değişimler ekonomik, sosyal, siyasal, psikolojik, inançsal ve estetik tutum ve davranış gibi alanlarda gerçekleşir. Bireyin tutum ve davranışlarında yaşanacak bu değişiklikler bireyin kentli kimliğini oluşturur. Bireyde kentlilik bilincinin oluşması ve kent kültürünün benimsenmesinin kentsel kimlik ve aidiyet, kente karşı sorumluluk, kültürel çeşitliliğe karşı hoşgörü ve kentsel mekânların kullanımı gibi etkenler tarafından belirlendiği gözlenmiştir (Mutlu, 2011, ss. 4-5). Ayrıca ortak yaşam alanlarının, bireylerin, birbirine karşı hoşgörülü, saygılı, nazik ve hakkaniyetli olmaları gibi durumların, yine kentlilik bilincinin gelişmesine bağlı olgular olarak meydana çıkacağı savunulmaktadır.

Uyum sürecinde birey, yeni yaşamın kurallarını, kentsel mekanlardaki ortak kullanım alanlarının algılanma şekline uygun bir tarza dönüştürecektir. Bireyin bu süreci sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için gerekli altyapı ve kurumsal hizmetlerin sağlanması gereklidir (Erkut, 1991, s. 63; Keskin, 1991, ss. 99-102).

Kırsaldan kente göç eden bireyin kente uyum sağlayabilmesi için sosyal ve ekonomik koşullara sahip olmaması durumunda kentlileşmeden söz edebilmek güçleşmektedir. Hem kırsaldan kopan, hem de kente uyum sağlayamayan, arada kalmış bireyler kentte sağlık, kültür ve sosyal haklarını kullanamazlar (Özer, 2000, s. 68). Her birey için olumsuz görülen bu durum, özellikle geleneksel bölgelerde kadınların kent kültürünü edinmesi açısından engelleyici bir etken olarak görülmektedir.

Hastane, park, eğitim/öğretim alanları, güvenlik güçleri, adliye, ücretsiz spor alanları gibi kamu alanlarının bütün yurttaşlara ayırım yapılmadan sunulması, yani hiçbir yurttaşın bu hizmetlerin tüketiminin dışında tutulmaması gerekir (Tekeli, 2011, s. 132). Kısacası ortak tüketim alanı kapsamına giren bu mallardan ırk, cinsiyet, sosyal statü gibi farklılıklar gözetilmeksizin bütün vatandaşlar faydalanabilmelidir; kimse bir diğerini bunların kullanımından uzak tutmamalıdır. Alan çalışmasında, bu hakların kadın ve erkeklerin kullanım farklılıkları toplumsal cinsiyet açısından incelenecektir.

Kentlileşme, kentleşme sonucunda, toplum ölçeğinde yaşanan değişimin, bireylerde davranış, ilişki, değer yargıları ile diğer maddi ve manevi alandaki değişikliklere yol açtığı süreçtir. Bireyin kentle bütünleşmesinin yaşandığı sosyalleşme süreci olduğu için bu süreçte sosyo/psikolojik değişim ağırlıklı olacaktır (Keleş, 1980, s. 71; Mutlu, 2010, s. 62).

Kente göç eden bireylerde çeşitli iktisadi, siyasi ve kültürel örgütlere üyelik ve kente özgü sportif ve sanatsal etkinliklere katılımla kurumsal yayılma sağlanır.

Kurumsal yayılma, kentlileşme özellikleri içinde yer alan sosyo-kültürel kriterleri (Mutlu, 2013, ss. 68-70) meydana getirmektedir. Öte yandan, bireyde kurumsal yayılma arttıkça kentte yaşayacağı sorunlar karşısında kentli olarak haklarını arama bilinci de oluşacak, yani bireyde siyasal bilinç yükselmiş olacaktır. Bireyde oluşan kentlilik bilinci, kişinin kent ortamında edindiği bilgi birikimi ve tecrübeyle kazanılır. Kentlileşme sonunda sorgulama ve eleştiri yeteneği gelişen bireyde, siyasal kültür de gelişecek; böylelikle siyasi kurumlardan istek ve beklentilerini daha rahat ve bilinçli olarak talep edebilecektir.

Kırdan kente göçten sonra bireyde oluşan kurumsal yayılma, çeşitli ekonomik, siyasi, kültürel örgütlere üyelik ve sportif, sanatsal etkinliklere katılımla sağlanmaktadır. Kentlilik bilincinin geliştiği her aşamada bireyin olaylara yaklaşımı ve toplum içindeki davranış kalıpları da değişecektir. Edindiği deneyim ve kazanımlarla kimliği yeniden biçimlenen kişi, bu kimlikle kolektif bilincin hakim olduğu örgütlerde kendine yer açacaktır. Bireyin sağlıklı bir şekilde kent kültürünü alabilmesi için kentlerde sosyo-ekonomik ve mekân kaynaklı sorunların çözüleceği bilinçli kent yönetimleri gerekmektedir.

2.3.3. Siyasi Tutum ve Davranışlar

Kente yerleşen bireyin kırsalda dar bir çerçevede gelişen siyasal davranışları kente göç sonrasında geniş bir alana yayılma gösterecektir. Bireyin siyasal tutum ve davranışlarında yaşanacak olan değişme, siyasal toplumsallaşma ile başlamaktadır. Daha sonraki adımda, herhangi bir cemaat ya da etnik kimliğe bağlı olmadan birey olarak kendini ifade edebilecek; oy verme ve oy verdiği siyasal partiyi sorgulama yeteneği gelişecek, hak ve sorumluluklarına karşı bilinçli davranışlar sergileyecektir.

Sivil toplum örgütlerini destekleme, insan, doğa ve hayvan haklarına yönelik faaliyetlere katılım şeklinde yaşanacaktır (Mutlu, 2010, s. 71-72).

Kentli olmak, kentte yaşamını sürdürmekten dolayı bireyin iktisadi, sosyo-kültürel ve politik şartları ve değerleri kavrama, içselleştirme ve hayata geçirme süreçlerini tamamlama şeklinde nitelendirilebilir (Mutlu, 2010, s. 68-69). Kısacası kentlileşme, bireyde sosyo- ekonomik ve sosyo-kültürel değişimlerin yaşanma süreci şeklinde de ifade edilebilir.

Kentlileşme sürecinde, bireyin sosyal açıdan siyasal, dini, psikolojik, estetik, örgütlenme, dayanışma ve yardımlaşma, eğitim/öğretim, kadın/erkek eşitliği gibi tutum ve davranışlarında değişme yaşayacağı öngörülmektedir (Erkut, 1991, s. 53; Mutlu, 2010; Wirth, 2002). Kentte geçirilen zamanın süresi arttıkça, bireyin kendini kente göre uyarladığı görülecektir. Bu durumu etkileyen örneğin yaş, cinsiyet, inanç, toplumsal yapı/kültür gibi öğelerden söz edilebilir. Kente göç sonrasında bireyin, yeniden bir uyum süreci geçirdiği gözlenmiştir.

Kent kültürü, bireyin kentli kimliğini etkileyen olumlu ve olumsuz niteliklerin tamamı olarak kabul edilir. Bu kimliği etkileyen olumlu özellikler, uygarlaşma, işbölümü ve uzmanlaşma, bilimsel ve sanatsal gelişimin önünü açacak toplumsal mekânları kullanma, hoşgörü kültürünün yaygınlaşması ve çoğulcu değerlerin yaygınlaşmasıdır (Mutlu, 2010, s. 57). Kente özgü davranış şeklini baskın bir biçimde gösteren hususlar, zekâya dayalı bilinç ve toplumsal ilişkilerde maddeci, objektif tutum olarak görülmektedir.

Kente özgü bir meslekte çalışan bireyin hayatında birçok açıdan değişiklikler yaşanmaktadır. Örneğin, ekonomik açıdan zorlu olan kent hayatında aile bireylerinin çoğu çalışmak zorunda kalması ataerkil aile yapısını çözebilecek bir durum ortaya çıkarabilir. Daha önceden karar yetkisi sadece erkeğin elindeyken, diğer bireylerin de çalışmaya başlamasıyla kararların ortak alındığı bir değişim yaşanmaktadır. Akraba, aile ve komşularla sınırlandırılan ilişkilerde yaşanan boşluğu STK, dernek ve hayır kurumları almaktadır. Kentsel yapılar bireylere bir yandan sosyalleşme imkânı verirken, bir yandan da kurulan ilişkilerde mesafe ve devamsızlığı sağlanmaktadır (Helle, 1996, s. 73). Bu anlamda kentlileşme soğuk, resmi, mesafeli ve uzak ilişkileri zorunlu kılmaktadır.

Kentlilik bilincinin arttığı her aşamada, bireyde davranış biçimleri ve olaylara yaklaşım biçimi de değişmektedir. Edindiği deneyim ve kazanımlarla kimliği yeniden biçimlenen kişi, bu kimliğini kolektif dayanışmanın etkin olduğu STK'larda etkin şekilde kullanabilmektedir.

Kentin heterojen nüfus yapısı birçok farklılığı bünyesinde biriktirme gibi bir olguya yol açar. Nüfusun çok çeşitli ve kalabalık olması kişisel farklılıkların da artmasına neden olmaktadır. Kentli bireyler farklılaşmış rollerle bir araya gelmekte, bu durum, kırsal insandan daha fazla sayıda insana gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla birçok örgütlenmiş grupla işbirliğine girmek zorunlu olmaktadır. Fakat bu ilişkiler karşılıklı fayda üzerine kurulduğu için daha mesafeli olunmaktadır. Birincil samimi ilişkilerin yerini, ikincil yüzeysel ilişkiler almaktadır.

Wirth, bu ilişkileri, büyük şirketlerin varlığına benzetir. Kentlerde ortaklık ya da bireysel girişimler yerine, büyük şirketlerin kurulumu daha mantıklıdır, çünkü büyük şirketlerin ruhu yoktur (Wirth, 2002, s. 82). Wirth, kentli insanlara özgü ilişkileri ruhsuz makinelere benzetmektedir. Kentsel gelişme bireyde nesnel ruhun öznel ruha baskın gelmesini sağlayarak kişisel başarıların önünü açmakta, kentle bütünleşebilmiş birey başarı kapılarını zorlayan insan olarak da tanımlanmaktadır.

Kentlilik, bir toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, eğitimsel ve teknolojik anlamda ilerlemiş olmasının ölçütü olarak da görülebilir (Mutlu, 2010, s. 73).

2.3.4. İnançsal Tutum ve Davranışlar

Kentlileşme sürecinde inanca yönelik bazı değişmeler yaşanmaktadır. Birey, inancın gereklerini yerine getirirken gösterişe kaçmama yolunda davranışlar sergilemektedir. İnanca dayalı davranışlarını makam ya da çıkara yönelik olmaktan uzak, yalnızca inandığı için yapmanın bilincine varacaktır. Bir yandan da başka inanç ve düşüncelere saygı duymasını öğrenecektir (Mutlu, 2010, s. 72). Bütün bunların yanı sıra inancın, giyim ya da bir takım sembollerden uzak, kişinin düşünce ve duygu dünyasına ait bir düşünce olduğuna dair bir düşünce geliştirecektir.

Büyük kentte bireyler, heterojen yapıdan ötürü meydana gelen kimlik karmaşıklığına karşı korunma içgüdüleri geliştirir. Karşılıklı güvensizliğe dayalı bu ilişkilerde, uzun yıllar komşu olanlar bile birbirini tanımakta güçlük çekebilir.

Dışarıdan kalpsiz ve soğuk olan bu duruşun altında hem korunma içgüdüsü, hem de yakın mesafelerin kurulmasıyla beraber oluşabilecek tedirgin edici durumların yaşanmasının önü alınmış olur (Simmel, 1996, 85). Kişinin etrafındaki ilişki ağı küçük tutulduğunda, insanlara saygısını kaybetmeyecek ve kendi başarılarına daha fazla odaklanacaktır.

İnsan, biyolojik bir organizma olmanın yanı sıra sosyal birer varlıktır. Aynı zamanda birer kültür taşıyıcısı ve yaşadığı toplumun bir ürünüdür. Bir topluma ait davranış ve algı kalıpları, özgün olmakla beraber bireye toplumsal kültür olarak aktarılmaktadır. Kent kültürü dediğimiz bu olgu, bireylerin zamanla edinecekleri bir değerler bütünü olarak görülmektedir. Birey tarafından içselleştirilmesi ve bir yaşam şekli haline gelebilmesi için öncelikle bireyin kentte yaşıyor olması gereklidir. Dolayısıyla birey, kent kültürünü edinirken, kentin heterojen yapısı içerisinde yer almalıdır.

Kent kültürü, bünyesinde barındırdığı bireyler arası ilişki ve etkileşimleri belli bir mekanizma çerçevesinde düzenleyen sistemin merkezi olarak görülür. Bir kültür havzası olan kenti, fiziksel oluşumu ile beraber kent haline getiren etken, bizzat oradaki kültür çevresidir. Bu kültür havzası, belli bir toprak parçası üzerinde kendine özgü bir hayat tarzı oluşturur (Önder ve Göksel, 2014, s. 78). Kent kültürü, toplumsal sınıflar, meslek grupları, etnik ve dini farklılıkların oluşturduğu karmaşayı bir arada tutan bir tutkal görevi görmektedir. Kentlilik bilinci, kentliliğe özgü tutum ve davranışlar, kentsel algı, aidiyet ve kentsel farkındalık gibi faktörlerden oluşur. Yerel yönetimler, vatandaşa verilen bütün hakları bireylere cinsiyet, köken, yaş, sosyal, inanç ve iktisadi ayrım yapmadan, eşit olarak sunma ve sağlamakla yükümlüdür (Mutlu, 2013, ss. 66-80).

2.4. GÖÇ

Göç, coğrafi anlamda mekân değiştirme sürecinin ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel boyutlarıyla toplumsal yapıyı değiştiren nüfus hareketleridir (Özer, 2004, s. 11). Göç, belli bir zaman dilimi içerisinde, belli bir yerleşme alanında yaşayan bireylerin, kendi iradeleri ya da iradeleri dışında yaşam yerlerini yerleşme alanının dışına taşımalarıdır.

Keleş'e göre "Göç, yerleşme amacıyla, bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi" şeklinde ifade etmiştir (Keleş, 1980, s. 53). Göçün klasik nedenleri kırsal alanlarda yeterli iş olanaklarının olmayışı, yoksulluk, toplumsal ve sosyal nedenler olarak gösterilir. Göçün meydana gelmesinde itici ve çekici etkenler vardır.

1980'lerden sonra Güneydoğu Anadolu'da ortaya çıkan siyasi kökenli çatışmalar sonucunda o bölgedeki köy ve mezraların boşaltılması sonucu orada yaşayan halkın kent merkezlerine göç etmesi, hem sosyal, hem de toplumsal bir göç olarak gösterilebilir. Aynı zamanda GAP projesi uygulamasından dolayı çok sayıda köyün baraj göl aynalarının altında kalmasıyla bölge halkının kentlere göç etmesini itici nedenler arasında gösterebiliriz (Özer, 2000, s. 62). Çekici nedenler, kent hayatının çekiciliği, kentte iş imkânlarının çokluğu, eğitim ve öğretimde alternatiflerin çokluğu olarak sıralanabilir.

Göç türleri iç göçler ve dış göçler olmak üzere ikiye ayrılır. Ülke içinde yerleşim amacıyla yapılan göçlere iç göçler, yurtdışında uzun süre kalma amacıyla yapılan göçlere de dış göçler denmektedir. 1960 sonrasında Türkiye ve Almanya arasında yapılan bir anlaşma sonucunda Avrupa'ya doğru yaşanan işçi göçü, dış göç açısından örnek olarak verilebilir. Devletin kalkınma politikalarında yeni bir döneme işaret eden bu tarihlerde yaşanan bu göçler, kır nüfusunu boşaltma politikaları çerçevesinde devlet eliyle hazırlanmış bir dış göç örneği olarak görülebilir (Özbay, 2015, s. 225).

Türkiye'de kentleşme oranını arttırıcı nitelikte olan iç göçlerin hızlanması 1950'lerle tarihlenmektedir. Kentleşmenin ülke genelinde ortaya çıkardığı değişiklikleri göz önüne aldığımızda, iç göç, ülkede ekonomik, siyasi ve toplumsal değişikliklere neden olan bir süreç olarak görülür (Özer, 2004, s. 17). İç göçe neden olan etkenlerin başında 1950'lerde yaşanan kalkınma politikaları ile beraber gelişen kırsal çözülme ve bununla beraber ortaya çıkan sorunlarda yaşanan gelişmeyi saymak gerekir.

1950'lilerden itibaren hızlanan köyden kente göç hareketi, genellikle kırda yaşayanların yoksunluklarına dayanan, daha iyi bir yaşam umuduyla kentlere doğru akan ve gittikçe önlenemez bir hal almıştır. Türkiye'de, daha birçok sorunu da

beraberinde getirmiştir. Göç edenlerin bir kısmı belli bir refah seviyesini yakalamışlarken, önemli bir bölümünün sonu kırsal yoksulluktan kentsel yoksulluğa terfi etmekle noktalanmıştır (Kartal ve Demirhan, 2014, s. 137)

Kırsal göç, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında üçüncü dünya ülkelerinin ekonomik ve toplumsal yapısında meydana gelen temel değişimlere bağlı olarak başlamıştır. Yaşanan bu değişimler sonucunda kırsal çözülme yaşanmış, mübadele sistemi ve bunlara bağlı olarak toplumsal yapı zayıflamıştır. Üçüncü dünya ülkelerinin ulusal iktisadi sistemleri, Batı'daki sanayi ve mali merkezlere bağımlı hale gelmiştir. Ayrıca XIX. yüzyılın sonuna doğru meydana gelen ekonomik dalgalanmalar da bu eğilimi güçlendirmiştir. Kırsal göçün temel etkenleri olarak sağlık ve eğitim hizmetlerinin eksik karşılanması ya da tamamen karşılanamaması, kırsal alanlarda yoksulluğun artışı olarak gösterilebilir. Göç eyleminde hem bu tür hizmetlerden yararlanmak, hem de yoksulluktan kurtulmak gibi etkenler rol oynamaktadır (Karpat, 2016, ss. 35-39).

Kırsal çözülme, liberal piyasa ekonomisinin geçerli olduğu siyasal yapılanmalarda, serbest piyasa mekanizmasının işlemesi ve bu konuda oluşturulan kamu politikalarının devreye sokulmasıyla tarımsal üretimde değişen örgütlenme biçimi ve buna bağlı nüfusun bir bölümünün topraktan kopmasıyla meydana gelir. Tarımsal üretimde makine teknolojisi, bilimsel çalışmalar, küçük işletmeler yerine büyük gelişmiş işletmelerin artışı ya da toprak bölünmelerinin yasaklanması gibi etkenler kırsal çözülmeyi tetikleyen etkenlerdir (Kartal, 1992, s. 34).

Kırsaldan kente doğru yaşanan göç, 1950-1985 arası dönemleri kapsamaktadır. 1945-1950 arası net göç miktarı 214.000; 1950-1955 arası dönemde ise bu miktar 904.000'e çıkmıştır. Daha sonraki 1965 dönemine kadar durgunluk yaşayan göç trendi, 1965-1970 arası dönemde tekrar bir sıçrama yaşamış ve bu miktar 1.939.000'e yükselmiştir (Özer, 2004, s. 37). Bu verilere göre ülkemizdeki iç göç ve kentleşme olgularının birlikte hareket ettiğini gözlemleyebiliriz.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kent ve kentleşme sorunları gündemi işgal etmiştir. Nüfus artışında hızlanma, tarımda makine teknolojisinin gelişmesi ve kentte iş imkânlarının artmasıyla kırdan kente göç süreci başlamış ve bu göçle beraber kırsal çözülme yaşanmıştır. Göç eden

kitleler kentlerde önemli problemler ortaya çıkarırken, aynı zamanda şehirleşme hızını da arttırmışlardır. Kenti kırdan ayıran temel nokta ekonomik farklılık olarak görülmektedir. Kır insanı ürettiğini tüketirken, kent insanı üretilmiş olanı tüketmektedir, yani başka bir deyişle köylü üretici iken kentli tüketicidir (Mutlu, 2013, s. 83). Köyde üretici durumunda olan bireyler kente göç edince tüketici konumuna gelecektir. Erkek şehirde de çalışma hayatına katılırken kadın için aynı durum yaşanmamaktadır.

Göç bireylerin sosyal etkileşim ağında ve kültürel yapısında birtakım değişim ve zorlanmaları beraberinde getirmektedir. Bu geçişte kadınlar toplumsal dışlanma, yalnızlık, dil engeli ve kültürel farklılıklar gibi birçok stres kaynağıyla karşı karşıya kalabilir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015). Yeni yerleşim alanlarına adaptasyon süreci cinsiyet açısından farklılıklar gösterebilir.

Köy ortamında tarla, bağ, bahçe gibi işlerde çalışarak hem üretime katkıda bulunan, hem de sosyalleşme imkanı bulan kadın kent ortamında ya eve kapanarak bütün gününü ev işi, çocuk bakımı gibi işlerle geçirmekte, ya da okul, iş yeri gibi ortamlara katılmasının söz konusu olduğu durumlarda ise cinsiyetinden soyutlanarak ataerkil kurallar çerçevesinde organize olmuş çalışma ortamına maruz kalmaktadır.

Bireylerin bulunduğu şartlardan daha iyi bir yaşam standardına ulaşabilme gayesi ile yapılan göçün, kadınlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri görülmektedir. Daha iyi bir yaşam standardı, kadınlar açısından iki yönlü olarak gerçekleşmektedir.

Geldikleri yerlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı büyük zorluklara maruz kalan kadın, yeni ortamında daha özgür olacağı koşullar bulmaktadır. Bu durum kadının üzerindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı ataerkil baskıyı hafifletecektir.

Kadının çalışarak edindiği iktisadi bağımsızlık ile kendine ait bir geliri olmakta, dolayısıyla toplumda saygınlığı artarak, özgüveni yükselecektir. Bu durum, maddi açıdan eşi de dahil hiç kimseye bağımlı olmamasını sağlayacaktır (Çelik, 2016, ss. 89-90).

Göç sürecinde yaşanan sıkıntıları, kadınlar açısından ele alan bir çalışmasında Buz, özellikle dış göçte kadınların cinsiyetleri ve ikincil kimliklerinden dolayı bazı sıkıntılar çektiğini vurgulamıştır. Göç ettikleri yerlere uyum sağlama ve hayatlarına şekil verme açısından ne kadar çabalasa da erkeklerin yaşadığı sorunlardan farklı bir takım sorunlarla başa çıkmak zorunda kaldığını ifade etmiştir (Buz, 2007).

Toplumsal cinsiyet olgusunu göç ve mülteci açısından inceleyen Buz, kadınların göç sırasında cinsiyetlerinden ötürü yaşadıkları tecavüz, cinsiyete dayalı ayrımcılık, ticari mal gibi alınıp satılma, şiddet gibi sorunlara değinirken, aynı zamanda göç nedenlerini de incelemiştir. Bu nedenleri, aile içi şiddet, kendi ülkelerindeki siyasal istikrarsızlık, savaş gibi nedenler olarak sıralamıştır (Buz, 2007). Cinsiyete dayalı ayrımcılık birçok alanda kadınların hayatını zorlaştırmakta, cinsiyetlerinden ötürü birçok imkândan mahrum olmalarına sebep olmaktadır.

Görüldüğü gibi göçün toplumsal cinsiyete dayalı birçok etkisi bulunmaktadır. Bu etkiler kırsaldan kente ve uluslararası boyutlarda değişmekle beraber, kadının yaşamı üzerinde boyut değiştirerek yol almaktadır.

2.5. TOPLUMSAL CİNSİYET VE KENT İLİŞKİSİ

Kent, sosyo-ekonomik gelgitlerin yoğunlaşmasından birey, aile, grup ve ağlara dayalı ölçeklerin meydana geldiği ve yeniden biçimlendirilerek değerlendirilmeye (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015, s. 118) alındığı bir olgu olarak görülür. Gruplar arası ilişkilerin yeniden düzenlendiği kentte, toplumsal cinsiyet ve kent ilişkisinin iktidar merkezli bir ilişki olarak kurulduğu görülür. Kentte para akışı, bilgi, teknoloji ve profesyonel piyasa bağlantıları gibi erkekleştirilmiş ilişki ağları göze çarpmaktadır (Jarvis vd. , 2015, s. 119). Dolayısıyla ekonomik kazanım ve kalkınma erkek iktidarına odaklanmıştır. İktidar iktisadi otoriteden güç alarak yürütüldüğü için, iktisadi gücü elinde bulunduran erkek egemenliğine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Kapitalist ilişkilerle benzerlik gösteren bu iktidar ilişkisinde, erkek, emeğinin karşılığını alan, edindiği maddi kazanımla özel mülkiyet edinebilen ve bu kazanımlarıyla kent ekonomisinde söz sahibi olabilen birey konumuna gelmektedir. Dolayısıyla kent ve kentsel mekânların şekillenmesinde söz sahibi olma durumu söz konusu olmaktadır.

Kent ve toplumsal cinsiyet ilişkisini ekonomik açıdan ele alan görüşe göre, kentte üretim gücünü elinde tutan eril düşünce, bu güç ile kenti ve kentsel ilişkileri de biçimlendirerek dönüştürmektedir. Bu süreçte toplumsal kurumlardan da destek bulmaktadır.

Kentte erkekler kadınlara oranla daha rahat davranabilmektedir. Mahrem alan içinde bir obje haline gelen kadın eğitim, çalışma hayatı ve arkadaş ortamında yapılan faaliyetlerden doğal olarak uzak kalmıştır (Aktaş, 2013, s. 70). Erkeğin sosyalizasyon alanlarının sayısında artış yaşanmasına rağmen, kadına sınırlı bir sosyalleşme alanı sunulmaktadır. Toplumsal cinsiyet ve kent ilişkisi, kentsel ihtiyaçlarda, erkek düşüncesinin hakim olması, kentsel mekanların erkek bakış açısıyla düzenlenmesi ve kadınların ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerde zayıf kalınmasına sebep olmaktadır.

Yirminci yüzyılda kentsel alanlar için ”Bölünmüş Kentler” sıfatının kullanılması, bu alanların kamusal ve özel olarak ayrılmış olmasından ileri gelmektedir. Yani mahrem olan özel ile genel olan kamusal olanlar ayrılmıştır. Kadınlar özel alanla sınırlandırılırken, erkekler kamusal alanlara sahip olmuştur (Mackenzie, 2002, s. 14). Ekonomik üretimin yarısını oluşturan kadın işgücü, evin özel sınırlarında kalmaktadır. Yurtiçi üretimin yarı yarıya düşmesine sebep olan bu durum, aynı zamanda kadının da ekonomik açıdan erkeğe bağımlı hale gelmesine neden olmuştur.

Kadın eve gelen misafirden tutun da arkadaşlarına kadar erkeğin istekleri doğrultusunda hareket etmektedir. Bu durum özellikle geleneksel toplumlarda daha sık görülmektedir. “Batı’da kentler, bireye cemaat yükümlülüklerinden kurtulmanın yolunu açarken” (Berktay, 2003, s. 114) , Türkiye gibi gelenekselliğini kaybetmemiş ülkelerde bu bilinç henüz oluşmamıştır. Örneğin hala giyim tarzından tutun eve giriş çıkış saatine kadar kadına müdahale eden bir toplum vardır.

Mekânın üretiminde, geleneksel toplumlarda kadınların özenle korunduğu toplumsal cinsiyetin inşasında, erkeklerin erkeklerle vakit geçirmesi teşvik edilirken, kadınların da kadınlarla vakit geçirmesi istenmektedir (Abu-Odeh, 2014, s. 259).

Örneğin erkeklere özgü kahvehaneler ve diğer sohbet mekânları, ya da kadınların gün düzenlemesi, kadınlar hamamı gibi mekânlar kadınlarla erkeklerin

birbirinden özenle uzak tutulmasını sağlamakta, ayrıca haremlik selamlık usulü ile misafirliklerde kadın ile erkekler ayrı ayrı odalarda ağırlanmaktadır. Kamusal ile özel arasındaki danışıklı ayırım, bireysel bilinç üzerinde, özgül bir alana işaret eden kamusallık imgesi uyandırmaktadır (Philliphs, 2007, s. 116).

Aile, okul, din, dil etnik kültür gibi kurumlar cinsiyet rollerinin benimsetilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin Müslüman toplumlarda kadın kendi bedeninin üstünde hak sahibi görülmemektedir. Aile, toplum ve varsa mensubu olduğu aşiretinin ve dini kurumların daha çok hak iddiasında bulunduğu erkek egemen bir anlayış hâkimdir (İlkkaracan, 2014, s. 11). Hem yüceltilen, hem de korku duyulan kadının doğurganlığı ve cinsiyeti üzerinde toplumsal kurumlar çeşitli şekillerde kontrol sağlamaya çalışmıştır (Tarhan, 2017, s. 98). Din bu konuda kadın bedenini sınırlandırırken, ataerkil aile yapısı ise kadını hem maddi hem de manevi alanda kontrol altına almaya çalışmıştır.

Yerleşik hayata geçişle birlikte kadına biçilen roller değişmiş, kırsal alanda kanaatkâr aile ortamı içinde hem üreten, hem de ürettiğini kullanılabilir duruma dönüştürme görevini kadın yerine getirmiştir. Kentsel alanda ise bütün yaşamı ev içinde çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgilenmek suretiyle sınırlandırılmış, kamusal alanlarda kendi işini görebilme yeteneğinden mahrum bırakılmıştır (Arat, 1986, s. 101). Kırsal alanlarda geleneksel bir toplum yapısı mevcut olduğu için kadına da erkeğe de biçilen roller geleneklere göre şekil almıştır.

Fakat kentsel alanlara yapılan göçler sonrasında geleneklerin bağlayıcılıkları çözülmeye başlayınca, bu rolleri biçimlendiren başka düşünce kalıpları oluşmuştur. Örneğin ekonomik bağımsızlığı olmayan kadın kendine bakmakla yükümlü olan erkeğe bağımlı hale gelerek cinsiyet rolünü erkeğin isteğine göre şekillendirmektedir. Ayrıca, aile içinde erkek çocuğuna yönelik sınırlandırmalar minimum düzeyde tutularak dışarıda ayakları üzerinde durabilmesi sağlanmaya çalışılırken, kız çocukları genellikle eve giriş çıkışları kontrol altında tutularak eve bağımlı hale getirilmektedir. Baba evinde dışarıdaki hayatı bilmeyen kadın evlendikten sonra dagittiği evin sınırları dışına çıkamamaktadır.

Modern toplumlarda, kadının kamusal alanlarda dolaşması serbestleştiği halde, bilinçaltına işleyen agorafobi*, kentsel mekanlarda rahatsız olmalarına ve kendilerini bu mekanlardan dışlamalarına sebep olmaktadır (Bourdieu, 2015, s. 56). Kadınlarda sosyal dışlanma, toplumla bütünleşmeleri engellenerek sosyal, iktisadi, siyasi, kültürel kurum ve sistemlerin dışına itilmelerine yol açmaktadır (Tarhan, 2017, s. 108).

Kentte kadına yönelik bu tutumun değişmesi için kamusal alanı düzenleyen bütün aktörlerin, tüm vatandaşlara eşit kullanım hakkının, herkesin algı düzeyine yakın, güvenli ve engelsiz erişimin sağlandığı, toplumsal gereksinimlerle uyumlu, yaşanılabilir kamusal ve sağlıklı yaşam çevrelerini oluşturmaları gerekir (Çelikyay, 2017, s. 37). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin mekanlara yansıması, kadın ve erkeklerin birlikte kullanabilecekleri mekanların oranıyla anlaşılır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ve çevrenin içeriği, zamansal ve mekânsal uzamda bir arada evrilerek karşılıklı etkileşimle değişim yaşar (Kayasüt, 2002).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kent kültürü açısından düşündüğümüzde, kadınların bu kültürü benimsemelerinin önünde birçok engelden söz edilebilir. Ekonomik ve aileye bağlı etkenleri yukarıda açıklamıştık. Bunların dışında din, gelenek, toplumsal baskı gibi etkenlerden de söz edilebilir. Örneğin bir toplumda kadının dışarıda görülmesinin günah olduğuna dair bir inanç varsa, aileler kız çocuklarını bu inanç çerçevesinde yetiştirecektir. Batı'nın, insan bedeni dâhil her alana hükmetmeye çalışmasına karşılık, Doğu'da daha çok geleneksel inanç noktasında kadın bedeni korunmaya alınmıştır (Göle, 2008, s. 115). Dolayısıyla diğer toplumsal kurumlar da bu inanca göre kadına yönelik politikalar üretecektir. Kente bağlı toplumsal değişimler, kültürel kanallar vasıtasıyla kentsel mekanlarda her iki cinsin karşılaşmasını sağlasa bile, geleneksel yapı inanç, iktisadi ve politik söylem kendini devam ettirmektedir (Kara ve Gürhan, 2013, s. 91).

Kentte, kadının kendini ispatlayacağı okul, akademik başarı, ticaret gibi alanlarda göstereceği başarıya karşılık, evcil düzendeki görece daha düşük başarılardan (evlilik, çocuk sahibi olmak gibi) vazgeçmek zorunda kalmaktadır.

*__Agorafobi__: Alan korkusu. Kamuya açık ve sinema, tiyatro gibi kapalı mekanlarda bulunmaktan dolayı duyulan psikolojik rahatsızlık.

Dolayısıyla geç evlilik, uyumsuz evliliklerin sonunda yaşanan boşanmalar ve çocuk sahibi olamama gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Bourdieu, 2015, s. 134).

Geleneksel toplumlarda ise evlilik, erkekler için bir yaşam alanı oluştururken, kadınlar için geleneğin sınırları içine hapsolmaya neden olmuştur (İlyasoğlu, 2013, s. 100). Yani toplumsal cinsiyete bağlı eşitsizlik her iki toplumsal yapıda da varlığını sürdürmektedir. Kadını eve kapatan geleneksel toplumlarda kadın ikincil konumdayken, kamusal alanda dolaşımı serbest bırakılan modern toplumda ise kadının yükü artmıştır.

Kentsel mekanlarda kadınların görünürlüğünü arttırmak için ortaya çıkarılan "Kadın dostu kent" söylemi, kadınların kentte kamusal alanlara dair verilen karar alma süreçlerine katılımını arttırmak, kadın ve erkek arasında eşitliğin sağlanması için strateji geliştirmek ve bu yönde uygun araçları yaşama geçirmek, gündelik hayata dair sıkıntılarda kadınların lehine uygun politikaların üretilmesini sağlamak anlamında kullanılmaktadır (Açıksöz, 2017, s. 125).

Bu bağlamda Türkiye'de 2006'larda "Kadın dostu kentler projesi", 6 il bazında hayata geçirilmiştir. Proje geleneksel yapısını kaybetmeyen Doğu ve Güneydoğu illerinde başlatılmıştır. Ataerkil yapının daha yoğun olduğu bu bölgelerde, kadınların kentsel imkanlardan yararlanabilme olanaklarının düşük olması projenin hayata geçirildiği coğrafyayı anlamlı kılmaktadır.

Bölgenin hassasiyetlerini de göz önüne alarak yapılan çalışmalar, mekânsal bağlamda mahremiyetin korunması için kadın ve erkeklerin oturma alanlarında belli bir mesafenin sağlanması, iktisadi özerkliği bulunmayan kadınların sosyal mekanlardan faydalanmayı arttırmak için pozitif ayrımcı ücret politikaları gibi uygulamalar yapılmıştır. Ataerkil yapıya sahip coğrafyada çocuk ve yaşlı bakımının kadınlar tarafından görüldüğü göz önüne alınarak bu tarz bakım evlerinin konutlara yakın kurulmasını sağlamak gibi uygulamalar yapılmıştır (Açıksöz, 2017, ss. 128-129). Bu tür politikalar kadınlara kent kültürünü benimsemeleri için gerekli olan imkan ve zamanın sağlanmasında önemli olabilir.

Ayrıca, Yerel Gündem 21 Programı kapsamında sürdürülen YG-21 Kadın Platformları/Meclisleri proje ortağı kentlerde, giderek güçlenen kadının kentsel yaşama katılımının arttırılmasına ve yerel karar alma süreçlerinde cinsiyet eşitliğinin

sağlanmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir (Oğuz ve Atatimur, 2008, s. 24). Bu tür çalışmalar kent ve kadın ilişkisini düzeltmeye yönelik bir adım sayılabilir. Zaman ve mekân etkileşimi, sosyal yaşamda olduğu kadar farklılıkları tanımlayan kimliklerin oluşumunu da belirler. Örneğin mekân bu anlamda, sosyal farklılıkların görülebilirliği açısından kimliklerin oluşumunda önemli bir fonksiyona sahiptir (Kayasüt, 2017).

Kentte kadına yönelik taciz, şiddet gibi davranışların kökeninde, eril düşünce anlayışının, iktidarı kadın bedeniyle ilişkilendirme düşüncesinin yattığını vurgulayan Alkan'a göre bu sorunlara kökten çözüm bulunamaz; ancak bir yere kadar sınırlandırılabilir. Bu tarz şiddet olaylarının sınırlandırılabilmesi için cadde ve sokak aydınlatma sisteminin arttırılması, yaya yolları boyunca sıralanan yüksek sağır duvarların kaldırılması, kör noktalara akşam trafiğinin yönlendirilmesi, çok katlı ve yer altı otoparkları yerine kamusal mekanlara yakın dağınık ve küçük otopark alanlarının oluşturulması ve son olarak her belediyenin yeterli barınma olanağına sahip kadın sığınma evleri açmasının zorunlu hale gelmesini önermiştir (Alkan, 1999, ss. 27-28).

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitliğin sağlanması durumunda, bireylerin ve farklı cinslere mensup grupların yaşam kalitesini arttıran, kaynaklara eşit fırsatlarla erişilebilen, ötekileştirilenlerin de kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olabileceği bir toplumda kadınlar da güçlendirilebilir (Hajal, 2007, s. 23).

2.5.1. Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi

Mekân, doğası her ne olursa olsun, üzerinde oluşan ve kurulmakta olan toplumsal yapıyı, ilişki tarzlarını, mübadele özelliklerini ve kültürel birikimini şekillendirmektedir. Mekân sosyal olarak inşa edilmektedir. Sosyal süreç ve mekân daima karşılıklı etkileşim içerisindedir (Karasu, 2012, s. 73). Mekânın varlığı kentin beşeri coğrafyası içinde, insana ve yaşama dair birçok simgelerle doludur.

Mekan, üstyapının koşulu ve sonucudur. Devlet ve ona bağlı her bir kurum, bir mekan tasarlar ve bunu kendi ihtiyaçlarına göre düzenler. Dolayısıyla mekan, devlet ve kurumlarının önkoşulu olarak düzenlenir. Bu anlamda mekan, hem kullanılan ve tüketilen bir ürün, hem de bir üretim aracı konumundadır. Hammadde

ve enerji akışı, mübadele ağları, hem mekanı şekillendirir, hem de mekan tarafından belirlenir. Bu şekilde üretilen bir üretim aracı, teknik, bilgi, üretici güçler, doğadan, devletten, üstyapılardan ve onu şekillendiren toplumsal işbölümünden ayrı düşünülemez (Lefebvre, 2014, s. 110-111).

Bir toplumda üretim tarzı ekonomik tablo ve mekân arasında paralel bir ilişkiden söz edilebilir. Avrupa'da yaşanan Rönesans Dönemi bunu ispatlar niteliktedir. Bu dönemde yaşanan sanatsal, kültürel ve ekonomik gelişmeler kentlere de yansımış ve günümüze kadar gelebilmiştir. Kentsel mekânlarda yaşanan bu değişimler, değişen üretim tarzının yol açtığı refah seviyesinin yükselmesine bağlı olarak, insanlara daha fazla boş vakit sağlamaktadır. İnsanlar bu boş vakitlerini mekânda bu türden değişiklikler (kültürel ve sanatsal) tasarlayarak değerlendirmiştir. Yani, kendi şartları üzerinde gelişen bir sonuç ortaya çıkarmışlardır (Lefebvre, 2014, ss. 104-105).

Ayrımcılık, toplumda bazı bireylerin ötekilere sağlanan belli hak ve/veya ayrıcalıklardan yoksun bırakılmasıdır (Ataöv, 1996, s. 1). Önyargının hedefindeki kişilere yönlendirilen ayrımcı tutum, bazı kişi ve gruplara karşı sınırlı hak ve özgürlüklerin sınırlı olarak tanınması anlamına gelmektedir. Kişi bu ayrımcı eyleme din, dil, ırk, cinsiyet vb. farklı özelliklerinden dolayı maruz kalmaktadır (Bayraktar Süngü, 2013).

Kent mekânları, kentli bireylerin, gündelik yaşamlarını sürdürmelerine aracılık eden, kent ve kentliliğin inşasında aracı rol oynayan küçük yapılanmalardır. Bu yapılar, kentin politik/iktisadi coğrafyası dışında yer alan, daha açık bir şekilde kentin kültürel yüzeyini yansıtan mekânlardır. Örneğin, sinemalar, tiyatrolar, restoranlar, pastaneler, müzeler, galeriler, kütüphaneler, oteller, kafeler, kahvehaneler, parklar gibi kentin gündelik yaşamının üzerine inşa edildiği yerler olarak modern yaşamın odağında kurumlar olarak yer alırlar (Aytaç, 2007, s. 200). Kamu hizmetine tahsis edilen bu kurumlar, vatandaşlar arasında herhangi bir ayrımcılık gözetmeden herkese eşit verilebilmelidir. Hiç kimse bir diğer vatandaşı bu hizmetlerden yararlanmaktan alıkoymamalıdır.

Mekan, kimin ne zaman ve hangi işi göreceğini belirleyen dış çizgilerden oluşmaktadır. Örneğin özel alanı ifade eden evin içi kadının çalışma alanını ifade

etmektedir. Kadın bu alanda söz sahibidir, eve ait sorumlulukları üstlenen, aynı zamanda bu alanda meydana gelebilecek herhangi bir sorunda yine sorumlu kişi olarak algılanır. Bu durum kırsal alanda daha az yoğunlukta işlenirken, kentsel çevrede daha yoğun görülmektedir.

Ev içi bakım hizmetlerinden de sorumlu tutulan kadın, hem çocuk bakımını hem de evde yaşayan yaşlıların bakımını üstlenmektedir (Illıch, 1996, ss. 134-148). Erkek ise evin geçimini sağlayan birey olarak ekonomik kazanç elde etmek için evin dışında çalışma hayatına karışmaktadır. Evin geçimini sağlayan erkeğin belli bir ücret karşılığında yaptığı işi toplumda saygınlık kazandırırken kadının ev içinde ücretsiz yaptığı iş ve bakım hizmeti doğal bir görevmiş gibi bir algı bulunmaktadır. Kamusal alanın toplumda edindiği saygınlık, kadının emeğinin gözden kaçırılmasına sebep olmaktadır.

Kaypak, "Kentte toplumsal cinsiyet olgusunu, erkek hâkimiyeti" olarak ifade eder. Kentin kamusal ve özel alan olarak ayrılması, kadınları eve mahkum etmiş, erkekleri de kamusal mekanlardan her türlü faydayı sağlayacak bir konuma getirmiştir. Bu ise kaynakların eşitsiz bir şekilde dağılımına yol açmaktadır. Kamusal hizmetlerden yararlanamayan kadın, yeniden üretimin mekanı olan evde, ev işi ile üretim kapasitesini sınırlandırmakta ve bunun da ekonomik olarak bir anlamı olmamaktadır. Bu durumu din, gelenek gibi söylemlerle gerekçelendirmeye çalışan eril düşünce, bunu da yeterli bulamayınca kentsel mekanların kadınlar açısından güvenliksiz olduğu fikrini ileri sürmektedir. Dolayısıyla kadınların kentte hareket alanları dar tutulmaktadır. Kentte kadınların ihtiyacına yönelik kentsel hizmetleri tasarlayıp kullanıma sunan kadın yöneticilerin azlığı da bu düşünceden kaynaklanmaktadır (Kaypak, 2014).

Gündelik hayatın her alanında içeriği ve biçimi şekillendiren toplumsal cinsiyet, mekânda kamusal-özel alan ayrımı üzerinden şekillenmektedir. Özel alana sıkıştırılan kadın ev, komşuluk, annelik ve kadınlık alanlarıyla sınırlandırılmış, erkeklere özgü kamusal çalışma alanlarından yalıtılmıştır (Alkan, 1999, ss. 5-6). Kadın erkek eşitliği sağlanmadan her iki tarafa da eşit haklar verilmesi ya da mekanı her iki tarafın da cinsiyetlerinden doğan gereksinimleri göz önünde tutularak yapılacak plan ya da tasarımlar, ataerkil toplum yapısında hayat yarışına geriden

başlayan kadının bu konumunu sürdürmesini sağlamaktan ileriye gidemeyecektir (Oğuz ve Atatimur, 2008, s. 19).

Erkek egemenliğinin somut göstergesi olan kamusal ve özel ayrımına dayalı kısıtlamalar, mekânın toplumsal cinsiyete göre bölünüp düzenlenmesinin eşitsizliğe dayalı temelde yapıldığını göstermektedir (Özbay, 2015, ss. 114-115). Kamu özel ayrımı aile ve muhafazakâr düşünce çerçevesinde savunulabilirken, bu ayrım cinsler arasında eğitim, öğretim, ekonomik bağımsızlık, siyasal katılım, bilgi edinme, kentsel mekânların kullanımı gibi haklar açısından eşitsizliğe sebep olabileceği noktada karşı durulması gereken bir ayrım olacaktır.

Toplumsal alanda mekân, toplumsal pratikler aracılığıyla inşa edilir. Bu pratikler iktidar ilişkilerinin izini taşır. Mekân, toplumu yeniden üreterek, toplumu düzenleyen iktidar ilişkilerini teyit eder, toplumsal uygulamaları şekillendirir. Mekan bedensel pratikler aracılığıyla inşa edilir, buna karşılık bedensel pratikleri koşullandırır (Schick, 2014, s. 171-179). Toplumsal cinsiyet ile mekân birbirini belirler; cinsiyetlendirilmiş bedenlerin coğrafyayı deneyimleme şekillerindeki farklılıklar, toplumsal cinsiyete dayalı farklılıkların sadece sonucu değil aynı zamanda üreticisidir.

Toplumda ötekini temsil eden mekanlar, sadece biriktiği yerleri değil, aynı zamanda ötekiliğin (üretildiği yerler olarak) üretebildiği miktarca mekânsal ayrımcılıkta kendini yeniden üretir (Schick, 2014, s. 182). Cinsiyet ekseninde toplumsal farklılaşma mekânın düzenlenmesinde etkili olurken, mekânsal yapılar da cinsiyet farklılıklarını yeniden üretir ve pekiştirir.

Kamusal ve özel ayrımı, hane içinde yaşanan eşitsizlikleri pekiştiren kamu politikalarıyla uyumlu olarak düzenler. Kamusal mekanlarda cinsiyete dayalı ayrımcılık bu yolla sağlanmadan önce, kişisel olan bu politikaların dışında tutulur. Kamusal mekanlarda yaşananlar da bu kurallar çerçevesinde yönetilir. Bu ayrımcılığın dayanağı olan mahremiyet, özel alanda yaşanan eşitsizliklere yapılacak müdahaleleri engelleyecektir. Bu durum kadınlar açısından ezici, insanlık açısından anlamsız bir düşünce olarak görülmektedir (Philliphs, 2007, s. 118).

Kamusal alanlarda çalışma imkânı kadın ve erkek açısından çok farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin erkekler için, çalışma hayatında bulunduğu

konum, bürokratik ya da siyasi bir manevra alanı içinde belirlenirken, kadınlarda inancın sınırlandırılmasından (İlyasoğlu, 2013, s. 11) tutun da kültürel dayatmalara kadar birçok engelleyici etmen olarak çıkar. Kent yeni imkanlar ile bireylerin sosyalleşmesini sağlasa da kişi bedeninin mahremiyetini korumak zorundadır.

Mekan ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki coğrafya ve kültür açısından farklılık gösterebilir. Örneğin inanca dayalı kültürel birikimin zayıfladığı bölgelerde, bu farklılıkların azalacağı düşünülürken, geleneksel inancın yaşandığı bölgelerde artacağı öngörülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi, kadınların çalışma hayatına katılımı gibi kent yapısının gereklerinin oranlarındaki yükseklik ve düşüklük durumu da bu farklılıkları bize gösterecektir. Yani kadınların eğitim seviyeleri ve çalışabilme durumu da bu farklılıkları gösteren etkenler arasında sayılabilir.

Kentleşme süreci bu yönüyle nüfusun sadece mekânda yer değiştirmesini aşan bir değişim sürecini göstermekte ve bu süreç, iktisadi, siyasi, sosyo/ kültürel düzeylerde bir çok değişimle birlikte yaşanmaktadır (Aydınlı ve Çiftçi, 2015, 193). Kentsel aktivitelere erkeklerin de iştirak etme miktarları çok düşük hatta hiç olmayabilir. Bu durumun ortaya çıkmasında ilk olarak ekonomik yetersizlik etkili olurken, bir diğer sebep ise kent kültürünün henüz benimsenmemesi olarak görülebilir.

Kente özgü mesire alanları, yetişkinlerin bir araya gelebileceği parklar, alışveriş merkezleri, kamu kurumları, sinema, tiyatro, konser, sergi salonu gibi kentsel mekanlarda göze çarpan farklılıklar cinsiyet ayrımının yanında kentleşme düzeyini de gösteren önemli bir faktör niteliğinde görülmektedir.

2.5.2. Kent ve Toplumsallaşma

Toplumsallaşma, insan davranışlarının devamlı, toplumsal etkileşimler yoluyla şekillendiği, ömür boyu devam eden bir süreçtir (Giddens, 2005, s. 25-28). Toplumsal yaşama katılan bireylerin katıldığı toplumun yaşam biçimini öğrenme süreci olan sosyalleşme (toplumsallaşma) kültürün zamanla yeni kuşaklara aktarılma kanallarının başında gelmektedir.

Doğumla ya da sonradan topluma katılma suretiyle başlayan bu süreçte, birey, içinde bulunduğu toplumun norm ve değerlerine göre tutum ve davranışlarını

düzenleyecektir. Kişide, biyolojik yetenekler ve toplumsal davranışlar öğretim ve eğitim aracılığıyla bu süreçte gerçekleşir (Doğan, 1998, s. 90). Kişinin sosyal bir gruba katılımı sonucu gerçekleşen toplumsallaşma, birey gruba katılırken o grupta geçerli olan sosyal normları, grup içine girişte ve ilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve mevkilerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri ve inançları öğrenip benimseme süreci olarak öngörülmektedir (Gültekin, Çelik ve Nas, 2008, s. 268).

Sosyalleşme (toplumsallaşma) , kişilerin, toplumsal norm ve değerlerini içselleştirerek toplumsal rollerini (işçi, memur, arkadaş vb.) yerine getirmeyi öğrenerek, toplumun birer üyesi haline gelmesini sağlayan bir süreçtir (Marshall, 1999, s. 760). Toplumsallaşma olgusunun bir süreç şeklinde ifade edilmesi, devamlı bir durum olduğunu göstermektedir. Toplumsallaşma bireyde kişiliğini kazanma süreci olarak arkadaşlık, aile, çevre ilişkileri, medya araçları, kültür, sanat, spor, müzik uğraşları gibi pek çok sosyalleşme etmenleri ile ilişki içinde gerçekleşmektedir. Bütün bu imkânların kentsel mekânlarda gerçekleşmesi, kentin bireyin sosyalleşmesi açısından önemini göstermektedir.

Kişi, doğduğu andan itibaren aile, arkadaş grubu, okul, sosyal sınıf, etnik ve dini grupların değerleri kapsamında sosyalleşir (Yeşilorman, 2006, ss. 2-3). Toplumsallaşma sürecini etkileyen faktörler aile, okul, din, dil, ırk, ekonomi ve kitle iletişim araçlarıdır. Bir toplumda dünyaya gelen birey, bu faktörlerin değer yargılarına göre toplumsallaşma sürecini devam ettirecektir. Kısacası, toplumsallaşma sürecini bireyin içerisinde yaşadığı sosyo- ekonomik ve sosyo-kültürel ögeler belirlemektedir.

Toplumsallaşma, belirli sosyal, kültürel, ekonomik ve inançsal değerlere, normlara ve beklentilere uyma davranışı oluşturarak, toplumda yaşayan bireylerin bu uyma davranışını göstereceği varsayımından yola çıkarak toplumsal davranışlar adı altında şekillenecektir (Yağmur ve Tarcan İçigen, 2016, s. 2). Ayrıca, sosyalleşme sürecinde, birey için aile ve okul, bu davranışları öğrenebileceği en önemli unsurlar olarak görülürken, sosyal etkileşim alanlarının yeterliliği, kişisel gelişimin sağlandığı mekânların varlığı ve kişisel ihtiyaçların giderilmesinin sağlanması önemli görülmektedir.

Toplumsal kültür, eril ve dişil üzerinde farklı tahakkümlerde bulunur. Örneğin her ikisinin de farklı şekillerde sosyalleşmesini beklerken yine her ikisine farklı rolleri uygun görmektedir. Toplum her ikisine de roller biçerken kadına ikincil rolleri uygun görmüştür. Kadını erkeğin bir adım gerisinde tutarken, erkekten de birçok konuda hep önde olması gerektiğini beklemektedir.

Kadın, erkeğe yardımcı konumunda tutulurken, ikincil konumda olmasını kabullenmesi gerektiği şeklinde bir dayatmada bulunulmaktadır. Geleneksel yapıya sahip toplumlarda kadına ev işi ve çocuk bakma dışında bir şeyle ilgilenmemesi gerektiği şeklinde roller dayatılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler kadınların ruh sağlığı üzerinde tahribata sebep olmaktadır (Koç, Haskan Avcı ve Bayar, 2017, s. 285).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin cinsiyetine yönelik tekrarlanan pratikler yoluyla oluşmuştur. Bu nedenle (toplumların kuruluşundan beri tekrarlanan) cinsiyetin yanlış ifadesi olarak üretilmiştir (Butler, 2014, s. 14). Bireysel cinsiyet, doğal olandan uzaklaştırılıp yapay ve kültüre dayalı bir altyapı üzerinde şekillenmiştir. Toplumsal zeminde uygunluğu denetlenen toplumsal cinsiyet, doğal olandan uzaklaştırıldığı için cinsiyetin yanlış ifadesi de denebilir. Sosyal zeminde toplumsal cinsiyetlerin kabullenilmesi, kültürel gelişimin inşa ettiği iktidar ilişkilerinde algı, biyolojik farklılığın sonucu şeklinde oluşmakta; dolayısıyla değişmez kabul edilmektedir.

Bireysel bedenlerin toplumsal ilişkiler ve mekânlar içinde hareket etmesiyle ortaya çıkan toplumsal cinsiyet, bedenlerin öznelliği olan maddi uygulamalardır; insan bedeninin kendisi toplumsal bir pratik olarak ele alınmaktadır (Sancar, 2009, ss. 181-182). Kişinin bedeni toplumsal uygulamalarla sınırlandırılmaktadır. Kişi sınırlandırılırken toplumsal kurumlardan destek alınmaktadır.

İçli, sosyalleşme, toplumda kişiler arası gerçekleşen, toplumsal davranış kalıplarının uygulanmasını sağlayan karşılıklı etkileşimin yoğun olarak gerçekleştiği durum olarak ifade etmiştir (İçli, 2005, s. 117). Kent kültürü açısından toplumsallaşma, özellikle kentsel mekanlarda bireyler arası etkileşimin yüksek olmasını göz önüne alırsak, sosyalleşme kavramının önemi farklılaşmaktadır. Okul, sinema, park alanları, yüzme havuzları, üniversiteler, tiyatro, kişisel gelişim alanları

gibi yerler bu anlamda örnek verilebilir. Ayrıca ev hanımlarının komşuluk ilişkilerini geliştirmesi de bu örneklere eklenebilir.

Kentsel dokuyu oluşturan mekan, şekil ve doğa gibi faktörlerin birleşimi sonucu kentin fiziksel yapısı şekillenmektedir (Altıntaş ve Eliri, 2012, s. 63). Kentin fiziksel yapısını oluşturan çevre, binalar, caddeler, sokaklar, ibadet yerleri, alışveriş ve eğlence merkezleri, kent toplumunun doğal üyesi olan bireyi birincil derecede etkileyen maddi kültür unsurlarıdır. Bireyde kente aidiyet duygusunun, kentsel mekanlarda toplumsallaşma yaşandıkça arttığı görülür. Birey kentlileştikçe, kendisini bu maddi öğelerle özdeşleştirmeye çalışacak ve etkilenecektir.

Sosyalleşme mekânlarından sayılan çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahip kent parkları, kentin özgün kimliği ile beraber, kentliliği oluşturan bileşenleri de düzenlemekte ve yeni bir kentlilik anlayışı oluşturması beklenen mekanlar olarak görülmektedir (Baltacı ve Keskin, 2018, s. 530). Park alanlarının toplumsal fonksiyonu, farklı sosyal ve ekonomik sınıftan insanların bir araya gelerek toplumsal bağların inşa edildiği alanlar olarak da tanımlanabilir. Farklı sınıfları ve farklı kuşakları temsil eden bireyleri bir araya getirme özelliği göstermektedir. Farklılıkları, geçici de olsa ortadan kaldıran bu alanlarda kadın ve erkek arasında olduğu varsayılan cinsiyete dayalı ayrımcılık, yani kamusal alanların toplumsal cinsiyete dayalı kullanımında bazı farklılıklar gözlenebilir.

Örneğin kente göç tarihi biraz daha eskiye dayanan ev hanımı kentli bireylerde, bu tür kentsel mekânlarda geçireceği zaman süresince artış yaşanabilir. Özellikle çocuk bakımını üstlenen ev hanımları için park alanları, çocukların oyun oynama, vakit geçirme ihtiyacı için önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu tür alanlarda yapılacak düzenlemelerde en çok vakit geçirecek olan kadınlar ve çocuklara yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Toplumsal açıdan değişme ve yeniden şekillenme, kent kültürünün benimsenmesi, kentlilik bilincinin gelişmesi ve kentleşmenin sosyo-kültürel yönünü gösterir. Fiziksel çevre ve günlük yaşamda edinilen alışkanlıklarda yaşanan değişim, kırsaldan farklı örgütlenme biçimlerinde yaşanan değişiklikler de kentleşmenin sosyal boyutunu göstermektedir (Mutlu, 2010, s. 49).

Kentlileşmeye bağlı toplumsal değişme, kente göç eden bireylerin kültürel anlamda bir değişim yaşaması anlamına gelmektedir (Yahyagil, 1998, s. 108). Kente göç eden sonraki kuşak bireylerde yaşanan bu değişme bireyin kent kültürü içerisinde sosyalleşme sürecinden geçmesi anlamına gelmektedir. Kent kültürü içinde doğup büyüyen birey, sosyalleşme sürecinde kentli kimliğini edinecektir.

Kentte sosyalleşebilmiş bireyde farklı kültürlerle karşılaşmak, farklılıklara karşı daha az tutucu olmasına sebep olur. Kırsalda tek bir tarzın hakimiyeti söz konusu iken, kentte yaşayanlar genel tarz ve değerler olmadığını, komşu, iş ya da okul arkadaşlarının kendilerinden farklı tarz ve doğrulara sahip olabileceklerini görürler. Kırsalda herkes benzer inanç sistemine ve ritüellerine sahipken, kent farklı inanç topluluklarından insanları bir araya getirmektedir. Bu karşılaşma bireylerin kendi inançlarını sorgulamaya ya da inançlarından şüphe etmeye başlamaları anlamına gelmese de kırsalda evrensel bilgi niteliğindeki din, kentte onlarca inanç sisteminden birine dönüşmektedir. Farklı dini inançlarla karşılaşmak insanların kendi inanç sistemlerini ya da geleneklerini sorgulamalarına neden olmayacak olsa da önceden sorgulamadan kabul edilen dogmaların artık tek doğru olmadığını fark edecektir (Ertit, 2014, ss. 248-249).

Kentte sosyalleşme yerlerinden biri olan yeşil alanlar, kültürel ve kişisel çeşitliliğin sergilendiği, demokratik ve açık görüşün vurgulandığı alanlar olarak kabul edilir. Tanımlı kent boşlukları olarak işlev gören parklar, bireyleri bir araya getiren yerler ve simgeler olmaları nedeniyle kişi ile toplum arasında iletişimin sağlanmasına yardımcı olurlar. Birçok insanın aynı mekanda bir araya gelmesi ile yeni sosyal aktiviteler oluşabilmektedir.

Bu kapsamda, insanların kentsel açık mekanda geçirdikleri süre ne kadar çok olursa, diğer kentlilerle karşılaşma olasılığı o kadar artacaktır. Diğer insanlarla bir arada bulunmak, onları izlemek ve onlardan etkilenmek, daha olumlu etkiler ve deneyimler sağlamakta ve arzu edilen kentli kimliğinin oluşmasına neden olabilmektedir (Özdemir, 2009, s. 145). Farklı kimlikleri bir araya getiren kentsel alanlarda farklı inanç, düşünce, kültür, dil, ırk gibi farklılıklara karşı hoşgörü oranını da arttıracaktır.

Bireyin kentte toplumsallaşabilmesini sağlayan diğer mekanlardan biri olan eğitim kurumlarında eşitliğin olmaması kadınların birçok açıdan erkeklerden geri kalmalarına sebep olabilir. Kadın ve erkeklere eşit eğitim imkanları sunulduğu takdirde kadınlara yakıştırılan yüzeysel düşünme, dar görüşlülük, mantıklı hareket edememe gibi sıfatlar ortadan kalkacaktır. Böylece küçük düşünceler yerine, toplumda kabul gören, eğitimli yetişkinlere yakışır bir şekilde düşünceleri değişebilir (Wollstonecraft, 2007, s. 36). Kişisel gelişim açısından eğitim, kadın-erkek ayrımı yapılmadan her ikisi için de önemli görülmektedir.

Kentsel mekânlar bireylerin toplumsallaşma, kimlik, toplumsal cinsiyet ve iktidar ilişkilerini, statü ve saygınlığını biçimlendiren alanlar olarak görülmektedir. Mekân, aynı zamanda bireylerin sosyal alanda var olma biçimlerini, tüketim alışkanlıklarını, kamusal alana katılımlarını ve sosyo-ekonomik durumlarını da belirleyen önemli bir zemin olarak görülür. Kadının erkeğe oranla geri planda durmasının kent kültürü ve mekân bağlamında ortaya çıkardığı farklılık, kadınların kendileri için sosyo-kültürel ve sosyo-politik mensubiyetlerine göre uygun gördükleri mekânları seçme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Aktaş, 2017, s. 141).

Farklı toplumsal sınırlara mensup kadınların aynı sınıflardan erkeklerle bir mekân kullanabilme eğilimi yine aynı mekanlarda kendini göstermektedir. Çünkü nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, rastlantısal karşılaşmalar, heterojenlik, kendini ifade edebilme kanallarının kısıtlı olması gibi kent yaşamına özgü duyumlar mekân kullanımında eşitsizlikleri gündeme getirmektedir (Aktaş, 2017, ss. 138-141). Kentsel mekanların toplumsal cinsiyet göre farklılaşması, kadın ve erkeğin cinsiyet rollerinin gelişimi aşamasında edindikleri tecrübelerle oluşmaktadır. Dolayısıyla mekânsal açıdan cinsiyetçi farklılaşma, bireyin sosyalleştiği dönemde edindiği cinsiyet rolleriyle beraber gelişmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde Şanlıurfa ile ilgili bazı temel özellikler kısaca anlatıldıktan sonra, anket sonuçlarından elde edilen veriler değerlendirilecektir.

3.1. ŞANLIURFA'NIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Araştırmanın bu kısmında, alan çalışmasının yapıldığı Haliliye, Karaköprü ve Eyyubiye ilçelerinin bağlı bulunduğu, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Şanlıurfa ilinin temel bazı özellikleri anlatılacaktır.

Şanlıurfa, 30-36 Kuzey enlemleri ve 37-40 Doğu boylamları arasında yer alan, deniz seviyesinden 518 metre yüksekliğindedir (Güler, 2002, s. 11). Şanlıurfa, doğusunda Mardin, batısında Gaziantep, kuzeyinde Adıyaman ve Diyarbakır, kuzeybatısında yine Diyarbakır, güneyinde ise Suriye sınırı ile çevrelenmiş bir sınır kentidir.

3.1.1. Şanlıurfa'nın Tarihi ve Demografik Yapısı

Şanlıurfa'nın bölge içinde bir merkez olarak görülmesi M. Ö. 3000'lere kadar gider (Üner, 2009, s. 15). Kentte hakimiyet kurmuş uygarlıkları tarih sıralamasına göre şöyle sıralayabiliriz: Ebla, Akad, Sümer, Babil, Huri, Mitani, Arâmî, Asur, Keldâni, Med, Pers, Makedonya, İskender, Seleukos, Parth, Roma, Edessa , Roma, Bizans ve Sâsâni Krallıkları (korumakurullari.ktb.gov.tr).

Hz. İbrahim'in doğduğu mağara ve ateşe düştüğü yer, Balıklıgöl ve Ayn-Zeliha Gölü, Şanlıurfa Kalesi gibi tarihi mekanlara sahiptir. Ayrıca, il merkezinin yaklaşık olarak 22 km kuzeydoğusunda, Örencik Köyü yakınlarında yer alan, dünyanın bilinen en eski tapınak yapıları topluluğu olarak bilinen Göbeklitepe son yıllarda dünyaca popülerleşmiştir. Buradaki tapınak yapıların, tarım ve hayvancılığa yakın olan son avcı grupları tarafından inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir (wikipedia.org). Dünya tarihinin neredeyse bu bölgede başlamış olduğu düşünülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı İmparatorluğunun bağlı olan Şanlıurfa, 1919 yılında önce İngilizler, daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiş, 11 Nisan 1920'de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924'te il olmuştur. 2010 yılında, seçim öncesinde Şanlıurfa'nın büyükşehir belediyesi haline getirilmesi planlanmış ve 2012'nin son çeyreğinde diğer 13 il gibi Büyükşehir belediyesi yapılmıştır.

3.1.2. Sosyo-Kültürel Yapı

Çok kültürlü bir yapıya sahip olan kentte Türkçe, Kürtçe ve Arapça yoğun olarak kullanılan diller arasındadır. Kırsaldan kent merkezine göç eden Kürt ve Arap bireylerin aşirete üye olmaları, kentin geleneksel kan bağına dayalı bir sosyal yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

"Türkiye'de toprak mülkiyetinin en fazla keskinlik gösterdiği Şanlıurfa'da feodal yapılar kapitalist üretim ilişkileriyle karşı karşıya gelerek üretim çok yönlü bir hale gelmiştir. Şanlıurfa gibi feodal ilişkilerin henüz tam çözülmediği yerlerde feodal, yarı feodal, feodalizm öncesi ve kapitalist üretim ilişkilerine aynı yerde ve aynı zamanda rastlanabilmektedir" (Beşikçi, 1970, s. 219). Geniş tarım alanlarının varlığı kentte temel geçim kaynağının tarıma dayanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla toplumsal ilişkiler de geleneksel ataerkil bir yapıyı teşkil etmektedir.

Ataerkil toplum yapısı içerisinde kadınlık ve erkeklik rolleri gelenekseldir.Bölgede, erkeğin rolü belirleyici olurken, kadının ikincil konumda bırakıldığı, soya dayalı bir düşüncenin hâkim olduğu görülmektedir. İlişkilerde akrabalığın öne çıktığı aşiretin alt birimlerinde, ailede erkekler ve kadınlar bulunsa da soyun, erkekler aracılığı ile sürdürüldüğü kabul edilmektedir (Ökten, 2009, s. 305). İlde babasoylu bir gelenek halen etkili bir şekilde sürdürülmektedir.

Kentin çok kültürlü yapısına2011'de, komşu Suriye'de patlak veren iç savaş sonrası yaşanan yoğun mülteci akışı ile yeni bir birikim de eklenmiştir. Suriyeli mültecilerle beraber kentin nüfus yapısı daha da yoğunlaşmıştır. Bu yoğunluğa bağlı olarak kentten göç eden bireylerin sayısında da artış yaşanmıştır. Bölgenin göç verilerinin son dört yılının sonuçları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 1: Şanlıurfa/Diyarbakır Bölgesi Göç Verileri

Yıl	Aldığı Göç	Verdiği Göç
2010	64.539	79.587
2011	69.391	85.285
2012	59.515	89.289
2013	63.482	92.017
2014	69.402	93. 062
2015	72. 651	102. 997
2016	74. 328	101. 882
2017	76. 883	97. 963
2018	84. 618	103. 904
2019	80. 930	107. 375
Toplam	**316. 759**	**411. 124**

Kaynak: www.biruni.tuik.gov.tr'den Elde Edilmiştir.

3.1.3. Ekonomik Yapı

Şanlıurfa geçmişte kurak iklim şartlarından dolayı tarımsal alanlarını tam anlamıyla kullanamamıştır. İl ve çevresinin bulunduğu enlem subtropikalhava kütlelerinin etkisinden dolayı ülkemizde kuraklığın yaşandığı alanların başında gelmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde birinci derecede tarımsal üretim üzerinde olumsuz etki yapan kuraklık durumunu gidermek ve tarım sektörünün temel yapısal sorunlarını ortadan kaldırmak veya en aza indirebilmek için 1989-2005 yılları arasında GAP Projesi devreye girmiştir (Benek, 2006, s. 68).

GAP Projesi, hem kırsal hem de kentsel alanlarda ekonomik ve sosyal düzenlemeler sağlamak üzere hayata geçirilmiştir (Kayan, 2012, s. 54). Fakat proje tarıma dayalı çalışmalarda istenilen sonuçları sağlayamamıştır. Dolayısıyla tarım alanında yüksek bir potansiyele sahip olan Şanlıurfa'nın, bu potansiyelden yeterince faydalandığını söylemek güçtür.

Yüksek bir turizm potansiyeli taşıyan kentte, bu potansiyelin hayata geçirilememesinden dolayı, kent önemli bir ekonomik kaynaktan yoksun kalmaktadır. Başta Göbeklitepe, Balıklıgöl vb. birçok tarihi değer taşıyan yerlere sahip olmasına rağmen, kentin 2019 turist verilerine göre kente gelen turist sayısı 7.663 ve bunların arasında yalnızca 31'inin yabancı uyruklu olduğu gözlenmiştir

(biruni.tuik.gov.tr). Kentin yüksek potansiyeli göz önüne alındığında bu sayılar oldukça düşük görünmektedir.

2018 TÜİK verilerine göre kent gelirinin ekonomik sektörel dağılımı şöyledir: Tarım sektörü 7.431.441tl, sanayi 6.032.799tl ve hizmetler 15.695.199 tl olarak hesaplanmıştır **(**www.tuik.gov.tr**).**

Veri sonuçlarından da anlaşılacağı üzere kent ekonomisinin önemli oranını hizmetler sektörü oluşturmakta, kentin doğal iktisadi potansiyeli kullanılmamaktadır.

Kent içi ekonominin belli bir kesimin elinde tutulması ile gelir dağılımında eşitsizlik yaşanmaktadır. 2018 verilerine göre gelir durumu 3.888 dolar ile en düşük gruba dahil edilmiştir (ajansŞanlıurfa.com). Gelir durumu verilerine göre, il genelinde düşük gelirli vatandaşların daha yoğun olduğu söylenebilir.

Ayrıca tarım alanlarının imara açılması ile kentin doğal kaynakları bilinçsiz bir şekilde tahrip edilmektedir. Verimli arazilerin imara açılması düzensiz kentleşmeye sebep olmakta ve bunun sonucunda kentin görünümü düzensiz ve kirli bir yapı arz etmektedir. Sanayi ihmal edilerek kentin tarım sanayi potansiyeli göz ardı edilmektedir.

Benzeri ihmal turizm sektöründe de yaşanmaktadır. Kentin turist çekme potansiyeli göz ardı edilmektedir. Dolayısıyla kent önemli bir ekonomik gelirden mahrum kalmaktadır.

Kentin ekonomisi hizmetler sektöründe yoğunlaşmakta, diğer olası ekonomik gelir getirme alanları ihmal edilmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, SINIRLILIKLARI, PROBLEMLERİ, VERİ TOPLAMA

Çalışmanın bu bölümünde yapılan alan çalışmasının konusu, amacı ve sınırlılıkları belirtilmiştir. Çalışmanın temelini oluşturan hipotezleri cinsiyet, meslek, eğitim aylık gelir ve kentte geçirilen süre değerlendirilecektir.

3.2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Sınırlılıklar

Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek arasında ortaya çıkan farklılıkların eğitim, yetiştirilme tarzı, çevre ve toplumun kendilerine biçmiş olduğu rollerden, yani

bireylerin toplumsallaşma dönemlerinde, toplum tarafından cinsiyet rollerinin dayatılmasıyla oluşmuştur (Marshall, 2005, s. 98-100). 1950'lerden sonra ortaya çıkan bu kavram, kadınlık ve erkeklik rollerinin yukarıda sıraladığımız etkenlerle, bireylere benimsetilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle kadınlık ve erkeklik rollerinin kent kültürünü edinme açısından farklılık göstereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda geleneksel toplumlarda bu farklılıkların arttığı varsayılmaktadır.

Türkiye'de kentleşme iki olgu üzerinden gerçekleşmektedir. Bunlar yüksek doğurganlık oranıyla nüfusun büyümesi ve kırdan kente göç yaşanmasıdır. Kırdan kente göç 1950'lerde tarımda makineleşmeye bağlı iş gücüne duyulan ihtiyacın azalması ve bu bağlamda istihdam alanları kısıtlanan kırsal kesimin iş imkanlarının çeşitli kollara ayrılan büyük kentlere göç etmesi ile yaşanmaktadır. Bireyler ekonomik durumlarını iyileştirmek, eğitim, sağlık vb. imkânlardan yararlanarak yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla göç etmektedirler. Yukarıda sıraladığımız nedenler göçün ekonomik boyutunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra dini, sosyal, siyasal ve kültürel nedenler göç olgusunu nedenleri arasında bulunmaktadır.

Modern kent sosyolojisine göre bireyde kentlileşme olgusu dört kriter üzerinden gelişmektedir. Bunlar ekonomik, sosyal, siyasal ve inançsal tutum ve davranışlar (Mutlu, 2010, ss. 71-72) şeklinde sıralanabilir.

Kentlileşme eğiliminin cinsiyet açısından farklılıklar gösterdiği düşüncesinden hareketle bu durumun geleneksel toplumlarda modern toplumlar karşısında farklılık gösterdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı Türkiye'deki kentleşme/kentlileşme süreciyle doğrudan paralellik göstermeyen Şanlıurfa'yı temsil amacıyla merkez ilçelerinde (Haliliye, Eyyubiye, Karaköprü) yaşayan bireylerin kentlileşme eğilimleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmiştir.

Araştırma Şanlıurfa'nın merkez ilçelerinde ikamet eden kent sakinlerinin kentlileşme eğilimlerini, cinsiyet faktörü açısından incelemekle sınırlıdır.

3.2.2. Problemler

Araştırmada cinsiyete ilişkin şu sorunun cevabı araştırılacaktır: Geleneksel bir yapıya sahip olan Şanlıurfa'da kentlileşme eğilimi açısından kadınlık ve erkeklik rolleri, kırsal alışkanlıklara göre ne derece farklılaşmıştır?

Bu kapsamda bireylerin kentlileşme eğilimlerini etkileyen;

- Meslek özellikleri
- Gelir durumu
- Eğitim özellikleri
- Kentte yaşam süresi özellikleri açısından ne tür farklılıklar gösterdiği araştırılmıştır.

3.2.3. Veri Toplama

Çalışmada hem kuramsal hem de ampirik veriler kullanılmıştır. Çalışmanın ilk iki bölümü olan "Toplumsal Cinsiyet ve Kentlileşme" için literatür taraması yapılmıştır. Çalışma sırasında kullanılan kaynakların çoğunluğu kitap ve makalelerden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm için kent sakinlerinin kentlileşme eğilimlerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi için anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmada kullanılan anket soruları literatür ve daha önce bu alanda yapılan araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan anket soruları, çalışmanın kuramsal kısmı ile bağlantılı olarak sorunların çözümü amacıyla oluşturulmuştur.

Anket soruları kent sakinlerinin içinde bulunduğu kültür göz önüne alınarak açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır. Anket formu 35 sorudan oluşmaktadır. Ayrıca anket sorularında olası hataları önleme amacıyla, alanda pilot uygulama ile önce farklı yaş ve sosyo-ekonomik düzeydeki sınırlı kişilere uygulanarak eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

Anket Şanlıurfa merkez (Haliliye, Eyyubiye, Karaköprü) ilçelerinde uygulanmıştır. Anket soruları doğrudan görüşme yoluyla doldurulmuştur. Anketler beş anketörün yardımıyla yapılmıştır.

Görüşmeler sırasında herhangi bir şekilde müdahale edilmeyerek deneklerin rahat ve kendi iradeleri ile cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Anket uygulanması sırasında anketörlerin yerel dillerden Kürtçeyi iyi bilmesi çalışma açısından çok faydalı olmuştur. Çünkü orta yaş ve üzerindeki kadınların Türkçeyi iyi bilememeleri, bu kişilerin dilini bilen anketörlerin varlığını zorunlu kılmıştır. Özellikle Eyyubiye ilçesinde bu zorunluluk daha da kaçınılmaz görülmüştür.

Anket çalışması sırasında ilginç bulunan bazı davranışlar, şu şekilde sıralanabilir:

Araştırma sırasında kadın örneklemlerden bazıları sorulara cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir. Genellikle eşlerinin yanlarında olmamasını buna gerekçe göstermişlerdir. Ayrıca bazı erkek denekler, hiç sorulmadığı halde iktidardaki partiye oylarını verdiklerini ifade etmişlerdir.

Gelir seviyesi iyi, eğitim düzeyi ise yüksek olan bazı erkekler, yönetim kademesinde kadınların bulunmaması gerektiğini sözlü ifade etmişlerdir. Gerekçe olarak ise amirlerinin kadın olmasından dolayı sıkıntı çekeceklerini ifade etmişlerdir. Bir diğer ilgi çekici örnek de kadın denekler arasında görülmüştür. Eğitim düzeyi yüksek, iyi bir gelire sahip denekler, bu çalışmaların kadınlara yönelik faydasızlığını ifade etmişlerdir. Yani eğer kadının kaderinde varsa, bu tarz çalışmaların bu kaderi değiştiremeyeceğini dile getirmişlerdir.

Öğrenciler arasında, açık öğretim lisesinde öğrenci olan işçi kadın denek, nasıl evlendiniz sorusuna, bekar olduğu sonradan anlaşıldığı halde, ‘görücü usulü’ cevabını vermiştir. Gerekçe olarak, ailesinin böyle isteyeceğini bildiği için böyle cevap verdiğini ifade etmiştir. Bu durum, geleneksel toplum yapısının insanların kararları üzerindeki yaptırım gücü olarak yorumlanmıştır.

Eyyubiye bölgesinde bazı evlerde genç kızlar cevap vermekten kaçınmışlardır. Sebep olarak, bu tür çalışmalara katılmalarından babalarının hoşlanmadığını ileri sürmüşlerdir. Aynı bölgede, okuma yazma bilmeyen kadın katılımcılar, çekingen ifadelerle soruları cevaplamışlardır. Eşleri müdahalede bulunmadığı halde çok çekingen davranan katılımcılar, yanlış bir şey söylemekten çekinmişlerdir.

Anket formuna karşı bazı bölgelerde çekingen tutum sergilenirken, bazı bölgelerde rağbet gösterilmiştir. Erkekler isteksiz davranırken, kadınlar sorunlarının çözülmesini umarak istekli davranmıştır.

Anket formlarını doldurma kısmında, kadınlar yanlış bir şey yapma korkusuyla eşlerinden yardım isterken, erkeklerin bu konuda, kadınlara oranla çok daha titiz davrandıkları gözlenmiştir. Çalışmanın amacını öğrendikten sonra, kadınların aksine soruları daha dikkatli cevaplandırmışlardır. Hatta eşlerinin yerine de çözmeye çalışmışlardır.

Çalışma esnasında kadın deneklerin bir kısmı soruların çözüm aşamasında, kendi düşüncelerinden çok çoğunluğun düşüncelerine uygun cevaplar vermeye çalışmışlardır. Yanında eşi olmayan kadınlar, çekingen cevap vermiştir. Bu durum geleneksel bir topluma sahip Şanlıurfa'da aile reisi olgusunun öneminin ortaya konması olarak yorumlanmıştır.

Çalışmanın özgünlüğü açıkça ifade edildiği halde bazı evlerde, anket çalışması devletle bağlantılı görüldüğü için, tereddütlü cevaplar verilmiştir. Hükümete ve devlete ters düşme endişesiyle cevap verilmemiş, hatta çalışmanın başında "siyaset ile alakalıysa katılmayız" diyenlere rastlanmıştır.

Bazı katılımcıların, soruların yanına not düşerek düşüncelerini ifade ettiği gözlenmiştir. Sosyal aktivitelere katılım ile ilgili soruya cevap olarak, parasızlıktan dolayı bu tür aktivitelere katılmadıklarını belirtenler gözlenmiştir.

Mesire alanlarında zaman geçirir misiniz sorusuna, oturdukları bölgede bu tür alanların olmadığını, maddi durumlarının yetersizliğinden dolayı başka yerlere de gidemedikleri için bu tür alanlardan faydalanamadıklarını belirtenler olmuştur.

Anlaşmazlık durumunda akraba ve dostlarından yardım isteme sebebini, kolluk kuvvetlerine duydukları güvensizlik olarak açıklayanların yanında, "Çocuklarınızı okutur musunuz?" sorusunun yanına maddi yetersizlikten dolayı hiçbirini okutamadıklarını not edenler olmuştur.

3.2.4. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Çalışmanın bu bölümünde yapılan araştırmanın yöntem ve teknikleri belirtilmiştir. Çalışmanın yapıldığı evren ve örneklem seçimi anlatılmıştır. Bölümün sonunda anket sonuçlarının değerlendirildiği veri analizi yapılmıştır.

3.2.4.1. Evren

Araştırmanın evrenini, Şanlıurfa'nın kentli nüfusunu temsil ettikleri düşüncesiyle merkez ilçeler Haliliye, Eyyubiye ve Karaköprü oluşturmaktadır. 2019 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre Şanlıurfa'nın nüfusu 2.073.614 (tuik.gov.tr) kişi ve bu nüfusun 911.324 kişiden oluşan kısmı 18 yaş ve üzeri kentli kadın ve erkek bireyleri kapsamaktadır.

Evren seçiminde değerlendirilen Haliliye ve Eyyubiye ilçeleri Kasım 2012'de kabul edilen 6360 sayılı kanun ile ikiye bölünerek ilçe statüsüne alınmışlardır. Karaköprü ise Aralık 2012'de nüfus ve yerleşim alanlarının genişlemesi sonucunda ilçe statüsüne alınmıştır **(**sanliurfa.bel.tr**).**

Evren seçimi olarak, Şanlıurfa'nın sosyo-ekonomik portresini ortaya çıkarmak amacıyla kentli kimliğine sahip oldukları düşünülen bu ilçeler seçilmiştir. Ayrıca ekonomik olanaklar açısından üst dilimin yoğun olarak yaşadığı Karaköprü, orta dilime mensup Haliliye ve alt gelir grubundaki Eyyubiye temsil amacıyla seçilmiştir. Çalışmanın sınırlılığı açısından ilçelerde yaşayan bütün bireylere ulaşmak imkansız olduğu için geneli temsil etme amacıyla her üç ilçeden de farklı mahalleler seçilmiştir.

Tablo 2: Katılım

İlçeler	**Sayı**	**%**
Haliliye	135	33, 8
Eyyubiye	133	33, 1
Karaköprü	133	33, 1
Toplam	**401**	**100, 0**

3.2.4.2. Örneklem Seçimi

Araştırma konusu olan ilin (Şanlıurfa) merkez ilçelerinde (Haliliye, Eyyubiye, Karaköprü) yapılan çalışmada tesadüfi örneklem tekniği kullanılmıştır. Bu uygulamaya göre örneklem seçimi rastlantısal olarak yapılmaktadır (Gökçe, 2004, s. 114). Araştırma konusu, evren seçiminde il genelini temsil etme amacıyla seçilen ilçelerde ikamet eden bireylerden oluşmaktadır.

Araştırma için birden çok teknik kullanılmıştır. Rastlantısal örneklem dışında üst, orta ve alt geliri temsil eden ilçeler, "amaçsal" örneklemeile evrenin özellikleri hakkındaki bilgilere dayanılarak araştırmanın amacına göre seçilmiştir (Koçak Turhanoğlu, Suğur, Gönç Şavran ve Beklan Çetin, 2012, ss. 155-156).

Araştırma kapsamı, % 5'lik örnekleme hatası (% 95 güvenilirlik düzeyi) ile 384 denek olarak belirlenmiştir. Ancak evreni temsil eden nüfusun büyüklüğü göz önüne alındığında genellemenin mümkün olduğunca evreni temsil etme kabiliyetine sahip olması gereklidir (Cebeci, 2018, ss. 59-60) düşüncesinden hareketle saha çalışmasında daha fazla birey ile görüşme yapılarak ana kütlenin temsil gücü arttırılmaya çalışılmış, örneklem sayısı 401 kişiye çıkarılmıştır.

Ayrıca araştırma konusu cinsiyet olduğu için mümkün olduğunca kadın deneklerle görüşülmeye çalışılmıştır. Çalışmada 203 kadın ve 198 erkek ile görüşme yapılmıştır.

3.2.4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma, hem literatür taraması, hem de alan araştırmasına dayalı olarak hazırlanmıştır. Bilgi toplama tekniği olarak anket tekniği uygulanmıştır. Anket formunda soruların tamamı kapalı uçlu hazırlanmış olup olgusal, davranış, tutum ve görüşler bölümlerine ayrılmıştır. Anket soruları karma şekilde hazırlanmıştır.

Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirmesinde "IBM SPSS 21.0for Windows" adlı istatistik paket programı kullanılmıştır.

3.3. ANKET VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.3.1. Kişisel Bilgiler

Çalışmaya katılan kent sakinlerinin sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarının bilinmesi çalışma açısından önem taşıdığı için, görüşülen kişilerin sosyal ve demografik özelliklerinin dağılımları tablolar halinde gösterilmiştir.

3.3.1.1. Cinsiyet

Tablo 3: Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	198	49,3
Kadın	203	50,5
Toplam	**401**	**99,8**

Çalışmaya katılan deneklerin % 49,4'ü erkek, % 50,6'sı kadınlardan seçilmiştir. Toplamda 401 kişiden oluşmaktadır. Yapılan çalışma cinsiyet çalışması olduğu için kadın sayısı erkeklerden mümkün olduğunca yüksek tutulmaya çalışılmıştır.

Tablo 4: Cinsiyet ve Meslek Durumu İlişkisi

			Cinsiyet		Toplam
			Erkek	Kadın	
Meslek	**İşçi**	Sayı	60	23	83
		%	72,3	27,7	100,0
	İşsiz	Sayı	38	36	74
		%	51,4	48,6	100,0
	Memur	Sayı	38	23	61
		%	62,3	37,7	100,0
	Emekli	Sayı	16	2	18
		%	88,9	11,1	100,0
	Çiftçi	Sayı	6	2	8
		%	75,0	25,0	100,0
	Ev hanımı	Sayı	0	113	113
		%	0,0	100,0	100,0
	Serbest çalışan	Sayı	21	3	24
		%	87,5	12,5	100,0
	Esnaf	Sayı	19	1	20
		%	95,0	5,0	100,0
Toplam		Sayı	198	203	401
		%	49,4	50,6	100,0

Çalışmaya katılan deneklerin meslek grupları, cinsiyet açısından incelendiğinde işçi grubunda erkekler % 72,3,kadınlar % 27,7olmak üzere toplam 83 kişi işaretlemiştir. İşsiz grubunda erkekler % 51,4, kadınlar % 48,6 ile toplamda 74 kişi işaretlemiştir. Memur grubunda erkekler % 62,3, kadınlar % 37,7 ile toplamda

61 kişi işaretlemiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin p≤0.05'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere işçi grubunda erkekler kadınlara oranla oldukça yüksek çıkmıştır. Evin geçiminin sorumluluğunun erkeğe bırakılması bu durumu pekiştirmektedir. İşsiz kadınlar grubuna ev hanımlarının (113) eklenmesi ile işsiz kadınların sayısı çalışma genelinde oldukça yüksek çıkmaktadır. Bu durum bölgede kadın erkek cinsiyet rolleri açısından geleneksel tutum ve davranışların terk edilmediğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin mevcut olduğu bir yerde, bireyin toplumsal cinsiyetin dayattığı kurallara karşı gelmesi mümkün değildir (Butler, 2014, s. 15). Erkeklerin kamusal alanda güç kazanması hem özel alanda üstünlük sağlamalarına yol açmış, hem de kadınların kamusal alandan soyutlanarak özel alanla sınırlandırılmalarının önünü açmıştır. Kadın üretiminin ev işi, çocuk ve yaşlı bakımı gibi işlerle sınırlandırılmasına neden olmuştur.

Tablo 5: Cinsiyet ve Eğitim Durumu İlişkisi

			Cinsiyet		Toplam
			Erkek	Kadın	
Eğitim Durumu	**Okur Yazar Değil**	Sayı	13	55	68
		%	19,1	80,9	100,0
	Okur Yazar	Sayı	14	33	47
		%	29,8	70,2	100,0
	İlk Okul	Sayı	19	15	34
		%	55,9	44,1	100,0
	Ortaokul	Sayı	25	13	38
		%	65,8	34,2	100,0
	Lise	Sayı	57	35	92
		%	62,0	38,0	100,0
	Yüksekokul	Sayı	14	8	22
		%	63,6	36,4	100,0
	Lisans	Sayı	41	43	84
		%	48,8	51,2	100,0
	Lisansüstü	Sayı	13	1	14
		%	92,9	7,1	100,0
	Diğeri	Sayı	2	0	2
		%	100,0	0,0	100,0
Toplam		Sayı	198	203	401
		%	49,4	50,6	100,0

Eğitim ve cinsiyet ilişkisini belirlemek istediğimizde, okur-yazar olmayan erkeklerin % 19,1, kadınların % 80,9toplam olarak 68 kişinin işaretlediği

görülmüştür. Lise düzeyi grupta erkekler % 62, kadınlar % 38, toplam92 kişi işaretlemiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi p≤0.05'den küçüktür.

Tabloya ilişkin sayısal verilere göre, okur-yazar olmayan kadın sayısının erkeklere oranla yüksek olduğu gözlenmiştir. Türkiye genelinde 2018 yılı okuryazar olmayan kadın sayısının 1.872.141 ve erkek sayısının 325.116kişi olduğu görülmektedir (tuik. gov. tr). Bu verilere göre Türkiye geneli okur-yazar olmayan kadın ve erkeklerin çalışma ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 6: Cinsiyet ve Gelir Durumu

			Cinsiyet		
			Erkek	**Kadın**	**Toplam**
Aylık geliriniz	**0-999**	Sayı	52	142	194
		%	26,8	73,2	100,0
	1.000-1.500	Sayı	30	19	49
		%	61,2	38,8	100,0
	1.501-2.000	Sayı	31	10	41
		%	75,6	24,4	100,0
	2.001-2.500	Sayı	27	9	36
		%	75,0	25,0	100,0
	2.501-3.000	Sayı	15	7	22
		%	68,2	31,8	100,0
	3.000+	Sayı	43	16	59
		%	72,9	27,1	100,0
Toplam		Sayı	198	203	401
		%	49,4	50,6	100,0

Aylık gelir ile cinsiyet ilişkisi içerisinde 0-999 arası grubunda erkeklerin % 26,8, kadınların ise % 73,2'si ile toplamda 194 kişinin işaretlediği görülmüştür. Katılımcılara kişisel gelirlerinin sorulduğu bu bölümde, geliri en düşük olan grubun kadınlardan oluştuğu gözlenmiştir. 1.000-1.500 TL. arası gelir grubunda erkeklerin % 61,2, kadınların ise % 38,8, toplam 49 kişinin işaretlediği görülmüştür. 3.000 TL. ve üzeri gelir grubunda ise erkekler % 72,9, kadınlar % 27,1, toplam 59 kişi işaretlemiştir. Değişkenler arasındaki anlamlılık düzeyinin p≤0.05'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Gelir düzeyinin kadınlar ve erkekler açısından oldukça farklı olduğu gözlenmiştir. Nitekim 0-999arası gelire sahip olduğunu belirten kadınların sayılarının erkeklerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Gruplar arası ilişkilerin yeniden düzenlendiği kentte, toplumsal cinsiyet ve kent ilişkisinin iktidar merkezli bir ilişki

olarak kurulduğu görülür. Kentte para akışı, bilgi, teknoloji ve profesyonel piyasa bağlantıları gibi erkekleştirilmiş ilişki ağları göze çarpmaktadır (Jarvis vd., 2015, s. 119). Dolayısıyla ekonomik kazanım ve kalkınma erkek iktidarına odaklanmıştır.

Tablo 7: Cinsiyet ve Kentte Geçirilen Süre

			Cinsiyet		Toplam
			Erkek	Kadın	
Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	**0-5**	Sayı	18	17	35
		%	51,4	48,6	100,0
	6-15	Sayı	32	29	61
		%	52,5	47,5	100,0
	16-25	Sayı	66	73	139
		%	47,5	52,5	100,0
	26-35	Sayı	49	47	96
		%	51,0	49,0	100,0
	36-45	Sayı	16	21	37
		%	43,2	56,8	100,0
	46+	Sayı	17	16	33
		%	51,5	48,5	100,0
Toplam		Sayı	198	203	401
		%	49,4	50,6	100,0

Cinsiyet üzerinden kentte geçirilen süre incelendiğinde, 16-25 yıl arası grupta, erkeklerde % 47,5, kadınlarda % 52,5oranla toplamda 139 kişi işaretlemiştir. 26-35 yıl arası grup içerisinde, erkeklerde % 51, kadınlarda % 49, toplamda 96 kişi işaretlemiştir. Değişkenler arasında istatistiksel anlamlılık değerinin ($p \leq 0.05$) büyük olduğu gözlenmiştir.

Kentte geçirilen sürelerin neredeyse birbirine yakın olması, kadın ve erkeklerin birbirine yakın zamanlarda kente göç ettiğini göstermektedir. Kente göç tarihi ile kentte kalış süreleri birbirine yakın olmalarına rağmen eğitim, meslek ve gelir açısından her iki grup arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

3.3.1.2. Meslek

Tablo 8: Meslek Dağılım Durumu

Meslek	Sayı	%
İşçi	83	20,7
İşsiz	74	18,5
Memur	61	15,2
Emekli	18	4,5
Çiftçi	8	2
Ev hanımı	113	28,2
Serbest çalışan	24	6,0
Esnaf	20	5,0
Toplam	**401**	**100**

Deneklerin meslek grupları mümkün olduğunca geniş tutulmaya çalışılmıştır. Özellikle kente özgü meslek grupları seçilmiştir. İşçi oranının % 20,7, ev hanımı oranının % 28,2,işsiz oranının % 18,5 olduğu gözlenmiştir. Ayrıca memur grubunun % 15,2, serbest çalışanın % 6, Çalışmaya toplamda 401 kişi katılmıştır.

Meslek dağılımında ev hanımı grubunun diğerlerine oranla daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Çalışma sırasında elde edilen bu verilerin Türkiye geneli istihdam verilerinin (erkekler 21.215, kadınlar 10.457;tuik.gov.tr) altında olduğu gözlenmiştir.

Tablo 9: Meslek ve Eğitim Durumu İlişkisi

Cevap		Eğitim Durumu?									Toplam
		Okur Yazar Değil	Okur Yazar	İlk okul	Orta okul	Lise	Yüksek okul	Lisans	Lisans üstü	Diğer	
İşçi	Sayı	7	8	7	17	23	7	10	3	1	83
	%	8,4	9,6	8,4	20,5	27,7	8,4	12,0	3,6	1,2	100,0
İşsiz	Sayı	2	4	5	2	25	3	30	2	1	74
	%	2,7	5,4	6,8	2,7	33,8	4,1	40,5	2,7	1,4	100,0
Memur	Sayı	3	1	0	2	10	3	35	7	0	61
	%	4,9	1,6	0,0	3,3	16,4	4,9	57,4	11,5	0,0	100,0
Emekli	Sayı	2	2	2	0	5	3	3	1	0	18
	%	11,1	11,1	11,1	0,0	27,8	16,7	16,7	5,6	0,0	100,0
Çiftçi	Sayı	1	3	2	1	1	0	0	0	0	8
	%	12,5	37,5	25,0	12,5	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Ev hanımı	Sayı	50	26	13	8	12	0	4	0	0	113
	%	44,2	23,0	11,5	7,1	10,6	0,0	3,5	0,0	0,0	100,0
Serbest çalışan	Sayı	1	1	2	3	10	5	2	0	0	24
	%	4,2	4,2	8,3	12,5	41,7	20,8	8,3	0,0	0,0	100,0
Esnaf	Sayı	2	2	3	5	6	1	0	1	0	20
	%	10,0	10,0	15,0	25,0	30,0	5,0	0,0	5,0	0,0	100,0
Toplam	Sayı	68	47	34	38	92	22	84	14	2	401
	%	17,0	11,7	8,5	9,5	22,9	5,5	20,9	3,5	,5	100,0

Araştırmaya katılan bütün katılımcıların meslek ve eğitim durumlarının birlikte hesaplandığı tabloya göre, işçi grubu için ortaokul düzeyi % 20,5, lise düzeyi % 27,9, lisans düzeyi % 12 ile toplamda 83 kişi işaretlenmiştir. İşsiz grubu için, lise % 33,8, lisans % 40,5 ile toplamda 74 kişi işaretlenmiştir. Ev hanımı grubunda okur-yazar olmayan % 44,2, okur-yazar olanlar % 23 ile toplamda 113 kişi işaretlenmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir

Tabloya göre işsiz grubu içerisinde, eğitim düzeyi lisans olanların oranının, diğerlerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bireyde eğitim düzeyi yükseldikçe, iş konusunda seçiciliğin arttığı görülmüştür. Dolayısıyla aldığı eğitimle uyumlu bir işte çalışma isteğinde artış yaşanmaktadır.

Ayrıca yaptığı iş karşılığında herhangi bir ücret almayan ev kadınları grubunda okur-yazar olmayanlar ve okur-yazar olanların yüksek oranlara sahip olduğu gözlenmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere kadınlarda eğitim oranı yükseldikçe ev hanımlığı statüsünde kalma oranı düşmektedir.

3.3.1.3. Aylık Gelir

Tablo 10: Gelir Durumu Dağılımı

Gelir	Sayı	%
0-999	194	48,4
1000-1500	49	12,2
1501-2000	41	10,2
2001-2500	36	9
2501-3000	22	5,5
3000+	59	14,7
Toplam	**401**	**100**

Çalışmaya katılan deneklerin % 48,4'ü 0-999 arası gelir durumuna sahip olduklarıgörülmüştür. % 14,7'si 3.000ve üzeri gelir durumuna sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere kent genelinde yoksulluk düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Gelir durumu 0-999 arası grubunun çok yoğun olmasının, ev hanımlarının yoğunluğundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca kişi başına düşen gelirde Şanlıurfa 2018 verilerine göre 3.888 dolar ile en düşük gruba dahil edilmiştir. Gelir durumu tablosu, il genelinde gelir durumunun düşük olduğunu göstermiştir.

Tablo 11: Gelir ve Eğitim Durumu

Cevap			Eğitim Durumu									Top.
			Okur Yaz. Değil	Okur Yaz.	İlk okul	Orta okul	Lise	Yük sek okul	Lisans	Lisans üstü	Diğer	
Aylık gelir	0-999	Sayı	51	26	17	10	47	4	38	0	1	194
		%	26,3	13,4	8,8	5,2	24,2	2,1	19,6	0,0	,5	100,0
	1.000-1.500	Sayı	6	11	4	9	8	1	9	1	0	49
		%	12,2	22,4	8,2	18,4	16,3	2,0	18,4	2,0	0,0	100,0
	1.501-2.000	Sayı	7	3	8	8	10	3	2	0	0	41
		%	17,1	7,3	19,5	19,5	24,4	7,3	4,9	0,0	0,0	100,0
	2.001-2.500	Sayı	1	4	2	6	11	5	3	4	0	36
		%	2,8	11,1	5,6	16,7	30,6	13,9	8,3	11,1	0,0	100,0
	2.501-3.000	Sayı	1	1	3	3	5	3	6	0	0	22
		%	4,5	4,5	13,6	13,6	22,7	13,6	27,3	0,0	0,0	100,0
	3.000+	Sayı	2	2	0	2	11	6	26	9	1	59
		%	3,4	3,4	0,0	3,4	18,6	10,2	44,1	15,3	1,7	100,0
Toplam		Sayı	68	47	34	38	92	22	84	14	2	401
		%	17,0	11,7	8,5	9,5	22,9	5,5	20,9	3,5	,5	100,0

Gelir ile eğitim düzeyi ilişkisine göre okur-yazar olmayanların % 26,3'ü 0-999 TL. arası gelir grubunu işaretlemiştir. Lise düzeyi olanların % 24,2, lisans düzeyi olanların % 19,6, toplamda 194 kişi olduğu gözlenmiştir. 3.000 TL. ve üzeri gelir grubu içerisinde lise düzeyi% 18,6, lisans düzeyi% 44,1, lisansüstü düzeyi % 15,3 olarak toplamda 59 kişi işaretlemiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

0-999 TL. arası gelir grubunu % 26,3 ile okur-yazar olmayanların, % 19,6 ile lisans grubunun işaretlediği gözlenmiştir. Eğitim düzeyi ile gelir durumunun paralel ilerlediğinin gözlendiği tabloda 3.000 TL. ve üzeri gelir grubu içerisinde okur-yazar olanlar ile olmayanlar % 3,4 ile grup içerisinde en düşük oranları temsil ederken, lisans grubunun % 44,1 ile grup içerisinde yüksek bir orana sahip olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi ile gelir durumunun birbiriyle doğru orantılı olduğu gözlenmiştir.

3.3.1.4. Eğitim Durumu

Tablo 12: Eğitim Durumu Dağılımı

Cevap	Sayı	%
Okur Yazar Değil	68	17,0
Okur Yazar	47	11,7
İlk Okul	34	8,5
Ortaokul	38	9,5
Lise	92	22,9
Yüksekokul	22	5,5
Lisans	84	20,9
Lisansüstü	14	3,5
Diğer	2	,5
Total	**401**	**100,0**

Çalışma içerisinde deneklerin eğitim durumu tablosuna göre, okur-yazar olmayanlar % 17, okur-yazar olanlar % 11,7, lise düzeyi 22,9, lisans düzeyi % 20, toplamda 401 kişi işaretlemiştir.

Üniversite ve üzeri eğitim durumunun yüksekliğinin, kent merkezinde üniversite ve üniversiteye bağlı meslek yüksekokullarının bulunmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca çalışmanın merkezi ilçelerde yapılmasının da bu durumu pekiştirdiği düşünülmektedir.

3.3.1.5 Kentte Geçirilen Süre

Tablo 13: Kentte Oturma Süresi

Kentte Oturma Süresi	Kişi Sayısı	%
0-5	35	8,7
6-15	61	15,2
16-25	139	34,7
26-35	96	23,9
36-45	37	9,2
46+	33	8,2
Toplam	**401**	**100,0**

Çalışmaya katılan deneklerin kentte oturma süreleri ile ilgili tabloya göre 0-5 yıl arası süre kentte oturanlar % 8,7,16-25 yıl arası süre kentte oturanlar % 34,7, 26-

35 yıl arası süre kentte oturanlar % 23,9, 46 yıl ve üzeri süre kentte yaşayanların % 8,2 olduğu gözlenmiştir.

Tablo 14: Eğitim Durumu ve Kentte Oturma Süresi

Cevap			Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?						Toplam
			0-5	6-15	16-25	26-35	36-45	46+	
Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	3	7	21	19	13	5	68
		%	4,4	10,3	30,9	27,9	19,1	7,4	100,0
	Okur Yazar	Sayı	9	10	6	16	4	2	47
		%	19,1	21,3	12,8	34,0	8,5	4,3	100,0
	İlk Okul	Sayı	2	1	12	9	5	5	34
		%	5,9	2,9	35,3	26,5	14,7	14,7	100,0
	Ortaokul	Sayı	2	10	7	7	6	6	38
		%	5,3	26,3	18,4	18,4	15,8	15,8	100,0
	Lise	Sayı	7	14	40	22	4	5	92
		%	7,6	15,2	43,5	23,9	4,3	5,4	100,0
	Yüksekokul	Sayı	1	3	9	3	2	4	22
		%	4,5	13,6	40,9	13,6	9,1	18,2	100,0
	Lisans	Sayı	9	14	40	14	3	4	84
		%	10,7	16,7	47,6	16,7	3,6	4,8	100,0
	Lisansüstü	Sayı	0	2	4	6	0	2	14
		%	0,0	14,3	28,6	42,9	0,0	14,3	100,0
	Diğer	Sayı	2	0	0	0	0	0	2
		%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Toplam		Sayı	35	61	139	96	37	33	401
		%	8,7	15,2	34,7	23,9	9,2	8,2	100,0

Eğitim düzeyi ile kentte oturma süresi arasındaki ilişki incelendiğinde, okur-yazar olmayan grubun oranlarının 16-25 yıl aralığında olanların % 30,9, 26-35 yıl aralığında olanların % 27,9. Okur-yazar grubunda oranlar 26-35 yıl aralığında olanların % 34, lise düzeyi 16-25 yıl arası kentte oturanların % 43,5'tir. Lisans düzeyinde 16-25 yıl arası kentte oturanların % 47,6, 26-35 yıl arası kentte oturanların % 16,7, 36-45 yıl arası kentte oturanların % 3,6, 46 yıl ve üzeri zaman kentte oturanların ise % 4,8 paya sahip oldukları ve toplamda 84 kişi işaretlediği görülmüştür. Lisansüstü eğitim düzeyinde 16-25 yıl aralığının % 28,6'dır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçüktür.

Eğitim düzeyi ile kentte geçirilen sürenin beraber hesaplandığı tabloya göre, okur-yazar olmayanların yoğun olduğu zaman aralıklarının 16-25, 26-35 ve 36-45 yıl aralığında olduğu gözlenmiştir. Sonuçlardan da anlaşılacağı üzere okur-yazar olmayanların oranı kentte kalış süresi uzadıkça yükselmektedir. Bu sonuç, kente göç

eden ilk ve ikinci grupların okur-yazar olmadığına dair bir gösterge olmaktadır. Yani kentte herhangi bir eğitim almamış bireylerin yoğun olarak kente ilk göç edenlerden oluştuğu söylenebilir.

Sonuçların, çalışmanın "Kentte geçirilen süre uzadıkça kentli eğilimlerde de artış yaşanacaktır" hipotezini desteklediği gözlenmiştir.

Tablo 15: Yaş Özellikleri

Yaş		**Sayı**	**%**
Yaş	**18-25**	154	38,4
	26-40	143	35,7
	41-55	75	18,7
	56-70	22	5,5
	71+	7	1,7
	Toplam	**401**	**100**

Deneklerden mümkün olduğunca tüm yaş gruplarını temsil edecek sayıda kişi ile görüşülmeye çalışılmıştır. Örneklemlerden 18-25 yaş grubunda olanların % 38,4, 26-40 yaş grubunda olanların % 35,7, 41-55 yaş grubunda olanların % 18,7'dir. Tabloda da görüldüğü gibi yaş ilerledikçe deneklerin sayısı düşmektedir. Bunun sebebinin, yaşı ilerlemiş bireylerin çalışmaya katılım yapma konusunda isteksiz davranmaları olduğu gözlenmiştir.

Tablo 16: Medeni Durum Dağılımı

Medeni durum	Sayı	%
Bekar	**165**	**41,1**
Evli	**215**	**53,6**
Dul	**21**	**5,2**
Toplam	**401**	**100,0**

Çalışma esnasında anket uygulanan deneklerin % 41,1 bekar, % 53,6'sını ise evliler oluşturmuştur. % 5,2 oran ile en düşük oranı dul grubunun oluşturduğu gözlenmiştir.

3.3.2. Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Bireyin, kırsaldan ayrılarak kente yerleşmesinin ardından bazı tutum ve davranışlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Yukarıda bu değişiklikleri dört başlık halinde toparlamıştık. Bunlar; Ekonomik, sosyal, siyasal ve inançsal tutum ve davranışlar başlıkları altında incelenecektir.

Ekonomik tutum ve davranışlar, kırsaldan ayrılarak geçim konusunda tarım dışı alanlara (sanayi ve hizmet sektörü) yönelmesi, işgücünde niteliklerin yükseltilmesi, serbest piyasa koşullarında örgütlü olması amaçlanır; tasarruf ve yatırım tercih edilir. Kentsel hizmet ve mal harcamalarına katılım sağlanır (Mutlu, 2010, s. 71).

Kent sakinlerinin ekonomik tutum ve davranışlarını öğrenebilmek amacıyla meslek, aylık gelir, köyde gayrimenkul varlığı ve sosyal güvence soruları sorulmuştur. Meslek ve aylık gelir tabloları yukarıda incelendiği için bu bölümde yalnızca; "Sosyal güvenceniz nedir?", "Köyünüzde arsa, bağ, bahçe gibi gayrimenkulünüz var mı?", "Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?", "Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılması sizce doğru mu?" soruları incelenecektir.

3.3.2.1. Meslek İle Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Tablo 17: Sosyal Güvenceniz Nedir?

Cevap				Sosyal güvenceniz nedir?					Toplam
				Bağ Kur	Yeşil Kart	Emekli Sandığı	Özel Sağlık Sigortası	Yok	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	5	19	6	21	9	60
			%	8,3	31,7	10,0	35,0	15,0	100,0
		İşsiz	Sayı	2	13	4	6	13	38
			%	5,3	34,2	10,5	15,8	34,2	100,0
		Memur	Sayı	10	4	11	8	5	38
			%	26,3	10,5	28,9	21,1	13,2	100,0
		Emekli	Sayı	2	2	6	5	1	16
			%	12,5	12,5	37,5	31,3	6,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	4	1	1	0	6
			%	0,0	66,7	16,7	16,7	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	8	1	6	5	21
			%	4,8	38,1	4,8	28,6	23,8	100,0
		Esnaf	Sayı	6	6	1	5	1	19
			%	31,6	31,6	5,3	26,3	5,3	100,0
	Toplam		Sayı	26	56	30	52	34	198
			%	13,1%	28,3	15,2	26,3	17,2	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	2	8	4	3	6	23
			%	8,7	34,8	17,4	13,0	26,1	100,0%
		İşsiz	Sayı	6	10	9	4	7	36
			%	16,7	27,8	25,0	11,1	19,4	100,0
		Memur	Sayı	2	4	6	8	3	23
			%	8,7	17,4	26,1	34,8	13,0	100,0
		Emekli	Sayı	0	0	1	1	0	2
			%	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	1	0	0	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	11	49	16	22	15	113
			%	9,7	43,4	14,2	19,5	13,3	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	0	0	1	1	3
			%	33,3	0,0	0,0	33,3	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	24	72	36	39	32	203
			%	11,8%	35,5	17,7	19,2	15,8	100,0

Çalışmaya katılan denekler arasında mesleği işçi olan erkeklerin % 35'i özel sağlık sigortası, ev hanımı olan kadınların ise % 43,4'ü Yeşil Kart kullandığını belirtmiştir. Değişkenler arası bağımlılık değerinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Sosyal güvence ile meslek durumu birlikte değerlendirildiğinde, yoğun olarak işaretlenenlerin başında Yeşil Kart (128) gelmektedir. Yeşil Kart, 3816 Sayılı Kanun ile yardıma muhtaç ve sağlık güvencesi olmayan kişilere ücretsiz olarak sağlık hizmeti alabilmeleri için verilen bir sağlık güvencesidir (cumhuriyet.com). 2018

TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde kişi başına düşen milli gelir sıralamasında sondan altıncı (3.431TL.) olan Şanlıurfa'da, bu durumun (tuik.gov.tr) yadırganmaması gerektiği söylenebilir.

Tablo 18: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı?

Cevap				Köyünüzde arsa, bağ, bahçe gibi gayri menkulünüz var mı? Evet	Hayır	Toplam
Erkek	**Meslek**	**İşçi**	Sayı	14	46	60
			%	23,3	76,7	100,0
		İşsiz	Sayı	12	26	38
			%	31,6	68,4	100,0
		Memur	Sayı	17	21	38
			%	44,7	55,3	100,0
		Emekli	Sayı	3	13	16
			%	18,8	81,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	3	3	6
			%	50,0	50,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	7	14	21
			%	33,3	66,7	100,0
		Esnaf	Sayı	5	14	19
			%	26,3	73,7	100,0
	Toplam		Sayı	61	137	198
			%	30,8	69,2	100,0
Kadın	**Meslek**	**İşçi**	Sayı	3	20	23
			%	13,0	87,0	100,0
		İşsiz	Sayı	8	28	36
			%	22,2	77,8	100,0
		Memur	Sayı	7	16	23
			%	30,4	69,6	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	2
			%	100,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	0	2
			%	100,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	34	79	113
			%	30,1	69,9	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	0	3	3
			%	0,0	100,0	100,0
		Esnaf	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
			%	0,0	,7	,5
			%	0,0	,5	,5
	Toplam		Sayı	56	147	203
			%	27,6	72,4	100,0

Çalışmaya katılan deneklere köyde gayrimenkullerinin varlığının sorulduğu bu bölümde memur erkeklerin % 44,7'si, ev hanımı kadınların % 30,1'i "Evet" cevabını vermiştir. Emekli erkeklerin % 81,3'ü, kadınların % 87'si "Hayır" cevabını

vermiştir. Değişkenler arası bağımlılık değerinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Köyde gayrimenkulünün olduğunu belirten erkeklerin arasında memur grubunun oranlarının daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu durumun sebebinin, kente göç sonrasında aile büyüklerinin mülklerinin tamamının satılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Deneklerin bir kısmı, durumun bu yönde olduğunu belirtmiştir.

Köyde gayrimenkulünün olduğunu belirten ev hanımlarının 30,1'inin diğer meslek grupları arasında yoğun olarak işaretlenen grup olduğu gözlenmiştir. Görüşülen kadınlara gayrimenkulünün varlığı sorulduğunda, birçoğu, aileden miras kaldığını belirtmiştir. Yapılan bir araştırmaya göre geçen yıl satılan konutların % 30,6'sı, yani 421.286 adedi kadınlar tarafından satın alınmıştır (ntv.com.tr). Şanlıurfa'da bu durum tamamen ailelerinin desteği ile sağlanmaktadır.

Tablo 19: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz?

Cevap				Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?				Toplam
				Akrabalar	Arkadaşlar	Bankadan	Farketmez	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	8	20	9	23	60
			%	13,3	33,3	15,0	38,3	100,0
		İşsiz	Sayı	11	11	4	12	38
			%	28,9	28,9	10,5	31,6	100,0
		Memur	Sayı	9	7	12	10	38
			%	23,7	18,4	31,6	26,3	100,0
		Emekli	Sayı	7	5	2	2	16
			%	43,8	31,3	12,5	12,5	100,0
		Çiftçi	Sayı	3	2	0	1	6
			%	50,0	33,3	0,0	16,7	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	4	8	0	9	21
			%	19,0	38,1	0,0	42,9	100,0
		Esnaf	Sayı	7	5	2	5	19
			%	36,8	26,3	10,5	26,3	100,0
	Toplam		Sayı	49	58	29	62	198
			%	24,7%	29,3	14,6	31,3	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	11	2	3	7	23
			%	47,8	8,7	13,0	30,4	100,0
		İşsiz	Sayı	18	9	4	5	36
			%	50,0	25,0	11,1	13,9	100,0
		Memur	Sayı	8	2	9	4	23
			%	34,8	8,7	39,1	17,4	100,0
		Emekli	Sayı	0	0	0	2	2
			%	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	0	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	80	8	9	16	113
			%	70,8	7,1	8,0	14,2	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	0	0	1	2	3
			%	0,0	0,0	33,3	66,7	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	120	21	26	36	203
			%	59,1%	10,3	12,8	17,7	100,0

Borç ihtiyacını bankadan karşıladığını belirten erkekler arasında memurlar % 31,5, "Fark etmez" diyen işçiler % 38,3'dür. Kadınlar arasında borç ihtiyacını akrabalarından karşıladığını belirtenler arasında ev hanımlarının % 70,8, işsizlerin % 50, memurların % 34,8 olduğu gözlenmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Borç ihtiyacını karşılama şekline "Akrabalarımdan" cevabını verenlerin (169) yoğun olarak seçildiği görülmüştür. Kente aşiret üyeleri ile beraber göç ettiği bilinen bireylerin, akrabalık bağlarının henüz tam anlamıyla gevşemediği belirlenirken, grup içerisinde ev hanımlarının yoğunluklu olduğu gözlenmiştir. Ekonomik geliri olmayan kadınların dışarıdan, risk altına girmeden bu ihtiyaçlarını kan bağına dayanarak karşıladığı görülmektedir.

Borç ihtiyacını bankadan karşıladığını söyleyenlerin başında memurlar gelmektedir. Dolayısıyla kente özgü düzenli geliri olan bir işte çalışmak ile borç ihtiyacını karşılama şeklinin modern yollarla giderilmesinin birbiriyle doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Tablo 20: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Doğru	Doğru değil	Kararsızım	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	7	47	6	60
			%	11,7	78,3	10,0	100,0
		İşsiz	Sayı	5	26	7	38
			%	13,2	68,4	18,4	100,0
		Memur	Sayı	7	25	6	38
			%	18,4	65,8	15,8	100,0
		Emekli	Sayı	3	12	1	16
			%	18,8	75,0	6,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	5	0	6
			%	16,7	83,3	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	3	17	1	21
			%	14,3	81,0	4,8	100,0
		Esnaf	Sayı	3	11	5	19
			%	15,8	57,9	26,3	100,0
	Toplam		Sayı	29	143	26	198
			%	14,6%	72,2	13,1	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	2	17	4	23
			%	8,7	73,9	17,4	100,0
		İşsiz	Sayı	7	20	9	36
			%	19,4	55,6	25,0	100,0
		Memur	Sayı	4	13	6	23
			%	17,4	56,5	26,1	100,0
		Emekli	Sayı	1	1	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	2	0	2
			%	0,0	100,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	5	103	5	113
			%	4,4	91,2	4,4	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	1	1	3
			%	33,3	33,3	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	0	1	0	1
			%	0,0	100,0	0,0	100,
	Toplam		Sayı	20	158	25	203
			%	9,9%	77,8	12,3	100,0

İşçi erkeklerin % 78,3'ü, memurların % 65,8'i, ev hanımı kadınların % 91,2'si ve işçilerin % 73,9'u faiz yapılmasını doğru bulmadığını belirtmiştir. Doğru bulduğunu belirtenlerin oranının, hem kadın, hem de erkek denekler arasında oldukça düşük olduğu gözlenmiştir. Değişkenler arası bağımlılık değeri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Kent genelinde inanca dayalı bir eğilim olduğu gözlenmiştir. Deneklerin birçoğu "faiz yapmak günahtır" şeklinde yorum yapmıştır. Bu tür yorumların "ev hanımı" kadınlar arasında yoğun olduğu gözlenmiştir.

3.3.2.2. Aylık Gelir ile Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Tablo 21: Sosyal Güvenceniz Nedir?

Cinsiyet				Sosyal güvenceniz nedir					Toplam
				Bağ Kur	Yeşil Kart	Emekli Sandığı	Özel Sağlık Sigortası	Yok	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	3	17	3	8	21	52
			%	5,8	32,7	5,8	15,4	40,4	100,0
		1.000-1.500	Sayı	4	16	1	4	5	30
			%	13,3	53,3	3,3	13,3	16,7	100,0
		1.501-2.000	Sayı	4	13	2	10	2	31
			%	12,9	41,9	6,5	32,3	6,5	100,0
		2.001-2.500	Sayı	2	6	7	11	1	27
			%	7,4	22,2	25,9	40,7	3,7	100,0
		2.501-3.000	Sayı	3	2	2	6	2	15
			%	20,0	13,3	13,3	40,0	13,3	100,0
		3.000+	Sayı	10	2	15	13	3	43
			%	23,3	4,7	34,9	30,2	7,0	100,0
	Toplam		Sayı	26	56	30	52	34	198
			%	13,1	28,3	15,2	26,3	17,2	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	14	52	26	25	25	142
			%	9,9	36,6	18,3	17,6	17,6	100,0
		1.000-1.500	Sayı	2	11	2	1	3	19
			%	10,5	57,9	10,5	5,3	15,8	100,0
		1.501-2.000	Sayı	0	6	1	2	1	10
			%	0,0	60,0	10,0	20,0	10,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	1	2	2	2	2	9
			%	11,1	22,2	22,2	22,2	22,2	100,0
		2.501-3.000	Sayı	1	1	1	3	1	7
			%	14,3	14,3	14,3	42,9	14,3	100,0
		3.000+	Sayı	6	0	4	6	0	16
			%	37,5	0,0	25,0	37,5	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	24	72	36	39	32	203
			%	11,8	35,5	17,7	19,2	15,8	100,0

Sosyal güvence ile aylık gelir beraber değerlendirildiğinde, aylık geliri 0-999 Tl. arası olan erkeklerin % 40'ı herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığını belirtmiştir. Kadınların ise % 36,6'sı Yeşil Karta sahip olduklarını belirtmişlerdir. 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olan erkeklerin % 34,9'u Emekli Sandığı, kadınların % 37,5'i Bağ Kur güvencesine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık değerinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Sağlık sigortasının koruma düzeyinin gelire bağlı olduğu düşüncesinden hareket ederek, deneklerin genelinde gelir durumunun düşük olması sebebiyle hiçbir sağlık sigortasına sahip olmadıklarını belirtenlerin sayısının, çalışmanın genelinde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Ayrıca çalışmaya katılan kadınların sağlık sigortası açısından erkeklere oranla daha az koruma düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Sağlık sigortasının koruma düzeyi yüksek olan kadınların, neredeyse dörtte üçünün erkeğe bağımlı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sağlık sigortasına sahip olma ve sigortanın koruma düzeyi kadınlar arasında daha düşüktür.

Tablo 22: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı?

Cevap				Köyünüzde arsa, bağ, bahçe gibi gayri-menkulünüz var mı?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	12	40	52
			%	23,1	76,9	100,0
		1.000-1.500	Sayı	11	19	30
			%	36,7	63,3	100,0
		1.501-2.000	Sayı	4	27	31
			%	12,9	87,1	100,0
		2.001-2.500	Sayı	6	21	27
			%	22,2	77,8	100,0
		2.501-3.000	Sayı	7	8	15
			%	46,7	53,3	100,0
		3.000+	Sayı	21	22	43
			%	48,8	51,2	100,0
	Toplam		Sayı	61	137	198
			%	30,8	69,2	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	36	106	142
			%	25,4	74,6	100,0
		1.000-1.500	Sayı	5	14	19
			%	26,3	73,7	100,0
		1.501-2.000	Sayı	3	7	10
			%	30,0	70,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	1	8	9
			%	11,1	88,9	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	5	7
			%	28,6	71,4	100,0
		3.000+	Sayı	9	7	16
			%	56,3	43,8	100,0
	Toplam		Sayı	56	147	203
			%	27,6	72,4	100,0

Gelir düzeyi 3.000 TL. ve üzeri olan erkeklerin % 48,8'i köyde gayrimenkulünün olduğu, kadınlar arasında ise bu oranın % 56,3 olduğu gözlenmiştir. 0-999 TL. arası gelire sahip olan erkekler arasında köyde gayrimenkule sahip olmadığını belirtenlerin oranı % 76,9, kadınlar arasında ise % 74,6 olduğu

gözlenmiştir. Değişkenler arası istatistiksel anlamlılık değerinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu belirlenmiştir.

Verilerden de anlaşıldığı üzere köyde mülk sahibi olmanın, genel anlamda ekonomik durumun iyileşmesine yol açtığı gözlenmiştir. Sahip olunan mülkün aileden miras kaldığını daha önceden belirtmiştik.

Köyde gayrimenkulünün olmadığını belirtenlerin sayısı (284) , gayrimenkulü olduğunu belirtenlerden oldukça yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, 'Kentlileşme oranı arttıkça kırsalla bağlar gevşer' tezini doğrulamaktadır.

Tablo 23: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin edersiniz?

Cevap				Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?				Toplam
				Akraba-lardan	Arkadaş-lardan	Banka-dan	Fark etmez	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	15	17	3	17	52
			%	28,8	32,7	5,8	32,7	100,0
		1.000-1.500	Sayı	5	14	3	8	30
			%	16,7	46,7	10,0	26,7	100,0
		1.501-2.000	Sayı	5	9	2	15	31
			%	16,1	29,0	6,5	48,4	100,0
		2.001-2.500	Sayı	7	8	3	9	27
			%	25,9	29,6	11,1	33,3	100,0
		2.501-3.000	Sayı	4	3	6	2	15
			%	26,7	20,0	40,0	13,3	100,0
		3.000+	Sayı	13	7	12	11	43
			%	30,2	16,3	27,9	25,6	100,0
	Toplam		Sayı	49	58	29	62	198
			%	24,7	29,3	14,6	31,3	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	90	15	14	23	142
			%	63,4	10,6	9,9	16,2	100,0
		1.000-1.500	Sayı	13	2	1	3	19
			%	68,4	10,5	5,3	15,8	100,0
		1.501-2.000	Sayı	5	2	1	2	10
			%	50,0	20,0	10,0	20,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	3	1	2	3	9
			%	33,3	11,1	22,2	33,3	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	1	2	2	7
			%	28,6	14,3	28,6	28,6	100,0
		3.000+	Sayı	7	0	6	3	16
			%	43,8	0,0	37,5	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	120	21	26	36	203
			%	59,1	10,3	12,8	17,7	100,0

Geliri 0-999 TL. arasında olan erkekler arasında borç ihtiyacını arkadaşlarından karşıladığını belirtenlerin oranı % 32,7'dir. 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olanlar arasında ise "Bankadan" cevabını verenler % 27,9'dur. Kadınlar arasında ise 0-999 TL. arası gelire sahip olanların % 63,4'ü borç ihtiyacını akrabalarından karşıladığını belirtmiştir. Kadınlar arasında diğer gelir gruplarında da benzer sonuçlar çıkmıştır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Borç ihtiyacını akrabalarından karşıladığını belirtenlerin çalışmaya katılan deneklerin dörtte birinden fazlası (105)'inin, 0-999 arası gelire sahip olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla dar gelirli bireylerin akraba bağlarına daha yoğun şekilde

bağlı oldukları söylenebilir. Bu durum kadınlarda daha da belirgindir. Borç ihtiyacını bankadan karşıladığını belirtenlerin (18) 3.000 ve üzeri gelire sahip oldukları görülmüştür. Sonuçta, gelir arttıkça finansal kurumlara rağbetin de arttığı söylenebilir.

Tablo 24: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Doğru	Doğru değil	Kararsızım	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	7	38	7	52
			%	13,5	73,1	13,5	100,0
		1.000-1.500	Sayı	6	18	6	30
			%	20,0	60,0	20,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	5	22	4	31
			%	16,1	71,0	12,9	100,0
		2.001-2.500	Sayı	3	22	2	27
			%	11,1	81,5	7,4	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	11	2	15
			%	13,3	73,3	13,3	100,0
		3.000+	Sayı	6	32	5	43
			%	14,0	74,4	11,6	100,0
	Toplam		Sayı	29	143	26	198
			%	14,6	72,2	13,1	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	10	115	17	142
			%	7,0	81,0	12,0	100,0
		1.000-1.500	Sayı	1	16	2	19
			%	5,3	84,2	10,5	100,0
		1.501-2.000	Sayı	1	8	1	10
			%	10,0	80,0	10,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	2	5	2	9
			%	22,2	55,6	22,2	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	4	1	7
			%	28,6	57,1	14,3	100,0
		3.000+	Sayı	4	10	2	16
			%	25,0	62,5	12,5	100,0
	Toplam		Sayı	20	158	25	203
			%	9,9	77,8	12,3	100,0

Katılımcı erkekler arasında faiz yapmayı doğru bulmadığını belirtenlerin oranı, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olanlar arasında % 74,4, kadınlar arasında ise 0-999 TL. arası gelire sahip olanların oranı % 81'dir. Doğru bulduğunu belirten bireylerin oranının oldukça düşük olduğu gözlenmiştir. Değişkenler arası istatistiksel anlamlılık değerinin $p \leq 0.05$'den büyük olduğu gözlenmiştir. Kentin geleneksel dindar eğilimi göz önüne alındığında çıkan sonuçlar yadırganmamıştır.

3.3.2.3. Eğitim ile Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Tablo 25: Sosyal Güvenceniz Nedir?

Cevap				Sosyal güvenceniz nedir?					Toplam
				Bağ Kur	Yeşil Kart	Emekli Sandığı	Özel Sağlık Sigortası	Yok	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	3	4	2	1	3	13
			%	23,1	30,8	15,4	7,7	23,1	100,0
		Okur Yazar	Sayı	0	7	3	1	3	14
			%	0,0	50,0	21,4	7,1	21,4	100,0
		İlk Okul	Sayı	2	5	3	5	4	19
			%	10,5	26,3	15,8	26,3	21,1	100,0
		Ortaokul	Sayı	5	13	1	6	0	25
			%	20,0	52,0	4,0	24,0	0,0	100,0
		Lise	Sayı	6	17	3	15	16	57
			%	10,5	29,8	5,3	26,3	28,1	100,0
		Yüksekokul	Sayı	1	5	1	6	1	14
			%	7,1	35,7	7,1	42,9	7,1	100,0
		Lisans	Sayı	7	5	10	13	6	41
			%	17,1	12,2	24,4	31,7	14,6	100,0
		Lisansüstü	Sayı	2	0	6	5	0	13
			%	15,4	0,0	46,2	38,5	0,0	100,0
		Diğeri	Sayı	0	0	1	0	1	2
			%	0,0	0,0	50,0	0,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	26	56	30	52	34	198
			%	13,1	28,3	15,2	26,3	17,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	28	6	8	11	55
			%	3,6	50,9	10,9	14,5	20,0	100,0
		Okur Yazar	Sayı	4	19	0	7	3	33
			%	12,1	57,6	0,0	21,2	9,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	0	4	6	4	1	15
			%	0,0	26,7	40,0	26,7	6,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	1	6	3	1	2	13
			%	7,7	46,2	23,1	7,7	15,4	100,0
		Lise	Sayı	5	7	7	5	11	35
			%	14,3	20,0	20,0	14,3	31,4	100,0
		Yüksekokul	Sayı	3	2	0	2	1	8
			%	37,5	25,0	0,0	25,0	12,5	100,0
		Lisans	Sayı	8	6	14	12	3	43
			%	18,6	14,0	32,6	27,9	7,0	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	24	72	36	39	32	203
			%	11,8	35,5	17,7	19,2	15,8	100,0

Lise düzeyinde eğitim almış olan erkeklerin % 29,8'i, okur-yazar olanların % 50'si Yeşil Kart kullandığını belirtirken, lisans düzeyimde eğitim alanların % 31,7'si özel sağlık sigortasına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca lise düzeyinde eğitim alanların % 28,1'i sağlık sigortasına sahip olmadıklarını beyan etmişlerdir. Okur-yazar olmayan kadınların % 50,9'u Yeşil Kart, lisans düzeyinde olanların % 32,6'sı

Emekli Sandığı'na bağlı olduklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin $p \leq 0.05$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan deneklerin eğitim düzeyi ile sağlık sigortası arasında anlamlı bir bağ olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi yükseldikçe sağlık sigortasının koruma düzeyinde artış yaşanırken eğitim düzeyi düştükçe sigortanın işlevselliği ve kalite düzeyi de düşmektedir. Bu durum özellikle kadın denekler arasında daha da belirginleşmektedir.

Tablo 26: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı?

Cevap				Köyünüzde arsa, bağ, bahçe gibi gayri menkulünüz var mı?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	11	13
			%	15,4	84,6	100,0
		Okur Yazar	Sayı	5	9	14
			%	35,7	64,3	100,0
		İlk Okul	Sayı	2	17	19
			%	10,5	89,5	100,0
		Ortaokul	Sayı	5	20	25
			%	20,0	80,0	100,0
		Lise	Sayı	19	38	57
			%	33,3	66,7	100,0
		Yüksekokul	Sayı	5	9	14
			%	35,7	64,3	100,0
		Lisans	Sayı	17	24	41
			%	41,5	58,5	100,0
		Lisansüstü	Sayı	5	8	13
			%	38,5	61,5	100,0
		Diğeri	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	61	137	198
			%	30,8	69,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	17	38	55
			%	30,9	69,1	100,0
		Okur Yazar	Sayı	11	22	33
			%	33,3	66,7	100,0
		İlk Okul	Sayı	6	9	15
			%	40,0	60,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	2	11	13
			%	15,4	84,6	100,0
		Lise	Sayı	9	26	35
			%	25,7	74,3	100,0
		Yüksekokul	Sayı	1	7	8
			%	12,5	87,5	100,0
		Lisans	Sayı	10	33	43
			%	23,3	76,7	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	56	147	203
			%	27,6	72,4	100,0

Köyde gayrimenkul sahibi olma oranı, lisans düzeyi eğitim alan erkeklerde % 41,5, lisansüstü eğitim alanlarda % 38,5'tir. Okur-yazar olmayan kadınlar arasında bu oran % 30,9, okur-yazar olanlarda % 33,3, ilkokul mezunlarında % 40'dır. Değişkenler arası istatistiksel anlamlılık değerinin $p \leq 0.5$'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Köyde gayrimenkulünün olmadığını belirtenlerin sayısının, deneklerin üçte birine yakın çıktığı gözlenmiştir. Kent sakinlerinin kırsalla bağlarında gevşeme olduğu söylenebilir. Kadın ve erkek denekler arasında köyde mal varlığı olanlar, eğitim düzeyi ile ters bir orantı göstermiştir. Eğitim düzeyi düşük kadınlar arasında köy ile bağlantıların devam ettiği söylenebilir.

Tablo 27: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz?

Cevap				Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?				Toplam
				Akrabalar	Arkadaşlar	Bankadan	Fark etmez	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	5	4	0	4	13
			%	38,5	30,8	0,0	30,8	100,0
				2,5	2,0	0,0	2,0	6,6
		Okur Yazar	Sayı	9	3	0	2	14
			%	64,3	21,4	0,0	14,3	100,0
		İlk Okul	Sayı	6	5	1	7	19
			%	31,6	26,3	5,3	36,8	100,0
		Ortaokul	Sayı	4	9	1	11	25
			%	16,0	36,0	4,0	44,0	100,0
		Lise	Sayı	13	20	6	18	57
			%	22,8	35,1	10,5	31,6	100,0
		Yüksekokul	Sayı	3	4	2	5	14
			%	21,4	28,6	14,3	35,7	100,0
		Lisans	Sayı	6	9	16	10	41
			%	14,6	22,0	39,0	24,4	100,0
		Lisansüstü	Sayı	2	4	3	4	13
			%	15,4	30,8	23,1	30,8	100,0
		Diğeri	Sayı	1	0	0	1	2
			%	50,0	0,0	0,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	49	58	29	62	198
			%	24,7	29,3	14,6	31,3	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	44	4	1	6	55
			%	80,0	7,3	1,8	10,9	100,0
		Okur Yazar	Sayı	24	4	2	3	33
			%	72,7	12,1	6,1	9,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	8	0	5	2	15
			%	53,3	0,0	33,3	13,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	9	0	2	2	13
			%	69,2	0,0	15,4	15,4	100,0
		Lise	Sayı	12	7	3	13	35
			%	34,3	20,0	8,6	37,1	100,0
		Yüksekokul	Sayı	2	1	2	3	8
			%	25,0	12,5	25,0	37,5	100,0
		Lisans	Sayı	21	5	10	7	43
			%	48,8	11,6	23,3	16,3	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	0	1	0	1
			%	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	120	21	26	36	203
			%	59,1	10,3	12,8	17,7	100,0

Okur-yazar olmayan erkeklerin % 38,5'i borç ihtiyacını arkadaşlarından temin ettiğini belirtmiştir. Lisans düzeyindeki erkeklerin % 39'u "Banka" cevabını verirken, ortaokul düzeyinde olanların % 44'ü "Fark etmez" cevabını vermiştir. Okur-yazar olmayan kadınların % 80'i, ortaokul % 69,2'si, lisans mezunu olanların % 48,8'i borç ihtiyacını akrabalarından karşıladığını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Tablolardan elde edilen verilere göre eğitim düzeyi düşük bireylerde kent tipi finansal kurumlara karşı bir çekince görülmektedir. Bu tür kurumlar yerine akrabalarını tercih etmektedirler. Bu durumun kadınlar arasında daha yoğun olduğu gözlenmiştir.

Borç ihtiyacını bankadan karşıladığını beyan eden bireylerin (79) eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuçta eğitim düzeyi yükseldikçe kente özgü kurumlara güven düzeyinde de artış yaşanmaktadır.

Tablo 28: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Doğru	Doğru değil	Kararsızım	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	4	7	2	13
			%	30,8	53,8	15,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	4	9	1	14
			%	28,6	64,3	7,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	1	17	1	19
			%	5,3	89,5	5,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	1	20	4	25
			%	4,0	80,0	16,0	100,0
		Lise	Sayı	7	41	9	57
			%	12,3	71,9	15,8	100,0
		Yüksekokul	Sayı	0	13	1	14
			%	0,0	92,9	7,1	100,0
		Lisans	Sayı	10	26	5	41
			%	24,4	63,4	12,2	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	9	3	13
			%	7,7	69,2	23,1	100,0
		Diğeri	Sayı	1	1	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	29	143	26	198
			%	14,6	72,2	13,1	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	1	53	1	55
			%	1,8	96,4	1,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	1	29	3	33
			%	3,0	87,9	9,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	1	13	1	15
			%	6,7	86,7	6,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	1	10	2	13
			%	7,7	76,9	15,4	100,0
		Lise	Sayı	7	21	7	35
			%	20,0	60,0	20,0	100,0
		Yüksekokul	Sayı	3	3	2	8
			%	37,5	37,5	25,0	100,0
		Lisans	Sayı	6	28	9	43
			%	14,0	65,1	20,9	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	1	0	1
			%	0,0	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	20	158	25	203
			%	9,9	77,8	12,3	100,0

Faiz almayı doğru bulduklarını belirten lisans düzeyinde eğitim almış olan erkekler % 24,4, okur-yazar olmayanlar arasında % 30,8'dir. Lise düzeyi eğitim alan kadınlar arasında ise % 20'dir. Faiz almayı doğru bulmadığını belirtenlerin oranı

hem kadın hem de erkek denekler arasında oldukça yüksek çıkmıştır. Değişkenler arası istatistiksel anlamlılık değerinin p≤0.5'den büyük çıkmıştır.

3.3.2.4. Kentte Geçirilen Süre ile Ekonomik Tutum ve Davranışlar

Tablo 29: Sosyal Güvenceniz Nedir?

Cevap				Sosyal güvenceniz nedir?					Toplam
				Bağ Kur	Yeşil Kart	Emekli Sandığı	Özel Sağlık Sigortası	Yok	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	3	3	1	5	6	18
			%	16,7	16,7	5,6	27,8	33,3	100,0
		6-15	Sayı	2	13	2	9	6	32
			%	6,3	40,6	6,3	28,1	18,8	100,0
		16-25	Sayı	4	13	10	21	18	66
			%	6,1	19,7	15,2	31,8	27,3	100,0
		26-35	Sayı	8	19	8	11	3	49
			%	16,3	38,8	16,3	22,4	6,1	100,0
		36-45	Sayı	2	4	5	4	1	16
			%	12,5	25,0	31,3	25,0	6,3	100,0
		46+	Sayı	7	4	4	2	0	17
			%	41,2	23,5	23,5	11,8	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	26	56	30	52	34	198
			%	13,1	28,3	15,2	26,3	17,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	1	6	0	3	7	17
			%	5,9	35,3	0,0	17,6	41,2	100,0
		6-15	Sayı	4	18	0	2	5	29
			%	13,8	62,1	0,0	6,9	17,2	100,0
		16-25	Sayı	8	26	14	10	15	73
			%	11,0	35,6	19,2	13,7	20,5	100,0
		26-35	Sayı	2	14	8	21	2	47
			%	4,3	29,8	17,0	44,7	4,3	100,0
		36-45	Sayı	4	6	6	2	3	21
			%	19,0	28,6	28,6	9,5	14,3	100,0
		46+	Sayı	5	2	8	1	0	16
			%	31,3	12,5	50,0	6,3	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	24	72	36	39	32	203
			%	11,8	35,5	17,7	19,2	15,8	100,0

6-15 yıl arası bir süreyi kentte geçiren erkeklerin % 40,6'sı sosyal güvence olarak Yeşil Kart'a sahip olduklarını, 46 yıl ve üzeri zamanını kentte geçirenlerin % 41,7'si ise Bağ Kur'lu olduklarını beyan etmişlerdir. 6-15 yıl arası zamanını kentte geçiren kadınların % 62,1'i Yeşil Kart, 46 yıl ve üzeri zamanını kentte geçirenlerin % 50'si Emekli Sandığı güvencesine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin p≤0.05'den küçük olduğu gözlenmiştir.

Dar gelirliler için sağlık güvencesi sağlayan Yeşil Kart grubunun, kentte geçirilen süre arttıkça daraldığı gözlenmiştir. Göç edenler ve kente yaşayanlar kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanının düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini benimsedikleri görülmektedir. Bu süreç, bireyin kentte bulunma süresi, etkileşim halinde olduğu sosyal çevreler, yaptığı iş, aldığı eğitim gibi birçok değişkenle ilişkilidir (Bal, 2006, s. 70). Dolayısıyla bireyin kentte geçirdiği süre uzadıkça kente uyum da artmaktadır.

Tablo 30: Köyde Gayrimenkulünüz Var mı?

Cevap				Köyünüzde arsa, bağ, bahçe gibi gayri menkulünüz var mı?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	5	13	18
			%	27,8	72,2	100,0
		6-15	Sayı	13	19	32
			%	40,6	59,4	100,0
		16-25	Sayı	22	44	66
			%	33,3	66,7	100,0
		26-35	Sayı	10	39	49
			%	20,4	79,6	100,0
		36-45	Sayı	3	13	16
			%	18,8	81,3	100,0
		46+	Sayı	8	9	17
			%	47,1	52,9	100,0
	Toplam		Sayı	61	137	198
			%	30,8	69,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz	0-5	Sayı	5	12	17
			%	29,4	70,6	100,0
		6-15	Sayı	6	23	29
			%	20,7	79,3	100,0
		16-25	Sayı	16	57	73
			%	21,9	78,1	100,0
		26-35	Sayı	13	34	47
			%	27,7	72,3	100,0
		36-45	Sayı	9	12	21
			%	42,9	57,1	100,0
		46+	Sayı	7	9	16
			%	43,8	56,3	100,0
	Toplam		Sayı	56	147	203
			%	27,6	72,4	100,0

46 yıl ve üzeri zamanını kentte geçiren erkeklerin % 47,1'i köyde gayrimenkulünün olduğunu belirtirken, 16-25 yıl arası göç etmiş olanların ise % 66,7'si köyde bir gayrimenkulünün olmadığını beyan etmişlerdir. 46 yıl ve üzeri zamandır kentte oturan kadınların % 56,3'ü köyde mülk sahibi olmadıklarını, %

43,8'i köyde mülk sahibi olduklarını belirtmişler; iki sonuç birbirine yakın çıkmıştır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyinin p≤0.05'den büyük çıkmıştır.

Tablo 31: Borca İhtiyacınız Olduğunda Nereden Temin Edersiniz?

Cinsiyet				Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?				Toplam
				Akrabalar	Arkadaşlar	Bankadan	Farketmez	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	6	7	0	5	18
			%	33,3	38,9	0,0	27,8	100,0
		6-15	Sayı	6	13	6	7	32
			%	18,8	40,6	18,8	21,9	100,0
		16-25	Sayı	16	20	9	21	66
			%	24,2	30,3	13,6	31,8	100,0
		26-35	Sayı	14	11	5	19	49
			%	28,6	22,4	10,2	38,8	100,0
		36-45	Sayı	3	5	3	5	16
			%	18,8	31,3	18,8	31,3	100,0
		46+	Sayı	4	2	6	5	17
			%	23,5	11,8	35,3	29,4	100,0
	Toplam		Sayı	49	58	29	62	198
			%	24,7	29,3	14,6	31,3	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	8	3	3	3	17
			%	47,1	17,6	17,6	17,6	100,0
		6-15	Sayı	22	2	5	0	29
			%	75,9	6,9	17,2	0,0	100,0
		16-25	Sayı	38	13	6	16	73
			%	52,1	17,8	8,2	21,9	100,0
		26-35	Sayı	30	1	6	10	47
			%	63,8	2,1	12,8	21,3	100,0
		36-45	Sayı	13	2	3	3	21
			%	61,9	9,5	14,3	14,3	100,0
		46+	Sayı	9	0	3	4	16
			%	56,3	0,0	18,8	25,0	100,0
	Toplam		Sayı	120	21	26	36	203
			%	59,1	10,3	12,8	17,7	100,0

6-15 yıl arası zamanını kentte geçiren erkeklerin % 40,6'sı borç ihtiyacını arkadaşlarından, kadınların ise % 75,9'u akrabalarından karşıladığını belirtmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri p≤0.05'den büyük çıkmıştır.

Kent içinde kadın bireyler daima akrabaya bağımlı bir profil çizmiştir. Bu durumun, kentin kadına yönelik bakış açısı ve sosyolojik tabanından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadınlara yönelik bakış açısına göre, kadını kendi ayaklarının üzerinde duramayan, eksik bir varlık olarak görürken, kadınlar bu rolü yadırgamamakta, tam tersine bu rolü içselleştirerek, karakterlerinin bir parçası haline getirmişlerdir.

Şanlıurfa, geleneksel ataerkil/inanca dayalı yapıya sahip bir kenttir. Dolayısıyla kadına yönelik tutum ve davranışlar da bu düşünce üzerinden şekillenecektir.

Tablo 32: Faiz Karşılığı Bankaya Kar Amaçlı Para Yatırılmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Doğru	Doğru değil	Kararsızım	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	4	12	2	18
			%	22,2	66,7	11,1	100,0
		6-15	Sayı	4	21	7	32
			%	12,5	65,6	21,9	100,0
		16-25	Sayı	12	44	10	66
			%	18,2	66,7	15,2	100,0
		26-35	Sayı	8	35	6	49
			%	16,3	71,4	12,2	100,0
		36-45	Sayı	1	15	0	16
			%	6,3	93,8	0,0	100,0
		46+	Sayı	0	16	1	17
			%	0,0	94,1	5,9	100,0
	Toplam		Sayı	29	143	26	198
			%	14,6	72,2	13,1	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	1	7	9	17
			%	5,9	41,2	52,9	100,0
		6-15	Sayı	1	26	2	29
			%	3,4	89,7	6,9	100,0
		16-25	Sayı	11	50	12	73
			%	15,1	68,5	16,4	100,0
		26-35	Sayı	4	42	1	47
			%	8,5	89,4	2,1	100,0
		36-45	Sayı	1	19	1	21
			%	4,8	90,5	4,8	100,0
		46+	Sayı	2	14	0	16
			%	12,5	87,5	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	20	158	25	203
			%	9,9	77,8	12,3	100,0

46 yıl ve üzeri zamanını kentte geçiren erkeklerin % 94,1'i faiz yapmayı doğru bulmadıklarını belirtirken, 0-5 arası yıldır kentte oturanların 22,2'si doğru bulduklarını belirtmiştir. Kadınlar arasında 16-25 arası yıldır kentte oturanların % 15,1'i faiz yapmayı doğru bulduklarını belirtirlerken, 36-45 arası olanların % 90,5'i doğru bulmadıklarını beyan etmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kent genelinde inanca yönelik bir eğilimin varlığı insanların faiz konusunda inançlarından ötürü olumsuz, ya da kararsız davrandıklarını göstermektedir. Nitekim erkek ve kadınlarda doğru bulmadıklarını belirtenlerin sayısı yüksek ve birbirine yakın çıkmıştır.

3.3.3. Sosyal Tutum ve Davranışlar

Birey, kırsaldan kente göç ettikten sonra kent ortamında bazı değişimler yaşayacaktır. Geniş bir yelpazeye sahip olan sosyal tutum ve davranışlarda yaşanan bu değişiklikler, bireyin yeme/içme, barınma, eğlenme vb. birçok ihtiyacını karşılama şekillerinde yaşanmaktadır.

Kırdan kente göçten sonra bireyde oluşan kurumsal yayılma, çeşitli örgütlere üyelik (ekonomik, siyasi, kültürel) ve etkinliklere katılım (sportif ve sanatsal) ile sağlanmaktadır. Kentlilik bilincinin geliştiği her bir aşamada bireyin olaylara yaklaşımı ve toplum içindeki davranış kalıpları da değişecektir. Edindiği deneyim ve kazanımlarla kimliği yeniden biçimlenen kişi, bu kimliği ile kolektif bilincin hakim olduğu örgütlerde kendine yer açacaktır. Bireyin sağlıklı bir şekilde kent kültürünü alabilmesi için kentlerde sosyo-ekonomik ve mekân kaynaklı sorunların çözüleceği bilinçli kent yönetimleri gerekmektedir.

Kentlileşme, bireyin sosyal tutum ve davranışlarında yaşanan değişikliklerle oluşur. Sosyal tutum ve davranışlar, geniş aileden çekirdek aileye geçiş sonrasında aileye verilen değerde artış, demokratik tutumlarda gelişme, kadın/erkek eşitliğine yönelik davranışlarda pozitif eğilimler gibi değişimler yaşanır. Eğitime önem verilir; kent toplumunda bir statüye sahip olmanın kişisel başarıya bağlı olduğuna inanılarak birey kendini buna göre düzenler. Farklılaşmaları normal karşılar, boş zamanlarını kişisel ve toplumsal faydaya yönelik olarak değerlendirir (Bal, 2006, s. 71).

Kent sakinlerinin sosyal tutum ve davranışlarını öğrenebilmek amacıyla, “Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?”, “Herhangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz?”,“Halı, kilim ve yün gibi eşyalarınızı nerede yıkarsınız?”, “Nasıl evlendiniz?”, “Evin gelirine katkıda bulunması için kadınların da çalışmasını uygun bulur musunuz?” soruları sorulmuştur.

3.3.3.1. Meslek ile Sosyal Tutum ve Davranışlar

Tablo 33: Boş Zamanlarınızda Nasıl Vakit Geçirirsiniz?

Cinsiyet				Boş zamanlarınızda nasıl vakit geçirirsiniz?						Top.
				Akrabalar ile beraber	Arkadaşlar ile beraber	Komşular ile beraber	Ailem İle beraber	Kitap okuma	Sosyal etkinlik katılım	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	8	18	2	26	4	2	60
			%	13,3	30,0	3,3	43,3	6,7	3,3	100,0
		İşsiz	Sayı	10	14	0	6	4	4	38
			%	26,3	36,8	0,0	15,8	10,5	10,5	100,0
		Memr.	Sayı	4	17	1	13	2	1	38
			%	10,5	44,7	2,6	34,2	5,3	2,6	100,0
		Emekli	Sayı	4	3	1	6	1	1	16
			%	25,0	18,8	6,3	37,5	6,3	6,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	2	0	2	0	0	6
			%	33,3	33,3	0,0	33,3	0,0	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	9	0	6	3	1	21
			%	9,5	42,9	0,0	28,6	14,3	4,8	100,0
		Esnaf	Sayı	4	5	1	6	2	1	19
			%	21,1	26,3	5,3	31,6	10,5	5,3	100,0
	Toplam		Sayı	34	68	5	65	16	10	198
			%	17,2	34,3	2,5	32,8	8,1	5,1	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	5	5	1	8	2	2	23
			%	21,7	21,7	4,3	34,8	8,7	8,7	100,0
		İşsiz	Sayı	4	9	1	10	9	3	36
			%	11,1	25,0	2,8	27,8	25,0	8,3	100,0
		Memr.	Sayı	2	6	0	11	2	2	23
			%	8,7	26,1	0,0	47,8	8,7	8,7	100,0
		Emekli	Sayı	1	1	0	0	0	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	1	0	1	0	0	2
			%	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	29	7	6	69	1	1	113
			%	25,7	6,2	5,3	61,1	,9	,9	100,0
		Serbet çalışan	Sayı	0	0	0	2	1	0	3
			%	0,0	0,0	0,0	66,7	33,3	0,0	100,0
		Esnaf	Sayı	0	1	0	0	0	0	1
			%	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	41	30	8	101	15	8	203
			%	20,2	14,8	3,9	49,8	7,4	3,9	100,0

Boş zamanını ailesi ile beraber değerlendirdiğini belirten erkekler arasında işçiler % 43,3; "Arkadaşlarımla" cevabını verenler arasında memurlar % 44,7'dir. Kadınlar arasında "Akrabalarımla" cevabını veren ev hanımlarının oranı % 25,7, "Ailemle" cevabını verenlerin oranı % 61,1 çıkmıştır. Değişkenler arası anlamlılıkdüzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Çalışmaya katılan deneklerden 166 kişi boş zamanını ailesi ile beraber geçirdiklerini belirtmişlerdir. Meslek grupları arasında, ev hanımları yoğun olarak işaretlenmiştir. Kentte kamu/özel ayrımının belirgin hale gelmesi ile kadına yönelik belirlenmiş roller, erkeği kendini ifade etmenin geniş sahası olan kamusal alana çıkarırken, kadını mahrem alanla (ev içi) sınırlandırdığı söylenebilir.

Zarar görmeden bölünemeyecek kaynakların bütünlüğünü korumak, ev halkının sağlayabileceğinden fazla işgücünün gerektiği durumlarda bunu sağlamak, kişisel savunma ya da saldırıda bulunmak için destek vermek gibi, insan topluluklarının sık yaşadığı sorunları çözmede kullanılan toplumsal örgütlenme araçlarından olan akrabalık (Haviland, Prins, Walrath ve McBride, 2008, s. 499) bağlarının, geleneksel bir yapıya sahip olan Şanlıurfa'da henüz çözülmediği söylenebilir

Tablo 34: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	41	19	60
			%	68,3	31,7	100,0
		İşsiz	Sayı	30	8	38
			%	78,9	21,1	100,0
		Memur	Sayı	33	5	38
			%	86,8	13,2	100,0
		Emekli	Sayı	9	7	16
			%	56,3	43,8	100,0
		Çiftçi	Sayı	4	2	6
			%	66,7	33,3	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	13	8	21
			%	61,9	38,1	100,0
		Esnaf	Sayı	14	5	19
			%	73,7	26,3	100,0
	Toplam		Sayı	144	54	198
			%	72,7%	27,3	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	16	7	23
			%	69,6	30,4	100,0
		İşsiz	Sayı	30	6	36
			%	83,3	16,7	100,0
		Memur	Sayı	17	6	23
			%	73,9	26,1	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	2
			%	100,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	22	91	113
			%	19,5	80,5	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	1	3
			%	66,7	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	1
			%	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	91	112	203
			%	44,8%	55,2	100,0

Çalışmaya katılan deneklerin kentsel mekanları kullanım alışkanlıklarının ölçüldüğü “Kafe, lokanta gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?” sorusuna işçi erkeklerin % 68,3, memurların ise % 86,8 oranında “Evet” cevabı verdiği

görülmüştür. Kadınlar arasında ise işsiz oranı % 83,3, memur oranı % 73,9'dur. Gitmediğini belirtenler arasında ise ev hanımları % 80,5'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere gittiğini belirtenlerin toplam 235 kişi olduğu gözlenmiştir. Kent içi sosyalleşme alanlarının başında gelen bu tür yerlere rağbet edilmesi, kentli bireylerin kent kültürünü içselleştirdiğini göstermektedir. Fakat ev hanımı grubunun bu tür yerlere gitme sayısının diğer meslek gruplarına oranla oldukça düşük olduğu gözlenmiştir Ev işi, çocuk bakımı, yemek yapma gibi sorumlulukları yerine getiren ev hanımlarının bu tür faaliyetlere katılımının kısıtlı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın yapıldığı Şanlıurfa sahasının muhafazakâr yapısının da bu durumda etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 35: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz?

Cinsiyet				Herhangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz?					Toplam
				Emniyet	Yargı	Zabıta	Jandarma	Akraba-Dost	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	24	6	0	3	27	60
			%	40,0	10,0	0,0	5,0	45,0	100,0
		İşsiz	Sayı	12	3	0	1	22	38
			%	31,6	7,9	0,0	2,6	57,9	100,0
		Memur	Sayı	23	5	1	0	9	38
			%	60,5	13,2	2,6	0,0	23,7	100,0
		Emekli	Sayı	3	2	0	1	10	16
			%	18,8	12,5	0,0	6,3	62,5	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	0	0	1	3	6
			%	33,3	0,0	0,0	16,7	50,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	9	3	0	2	7	21
			%	42,9	14,3	0,0	9,5	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	11	0	0	0	8	19
			%	57,9	0,0	0,0	0,0	42,1	100,0
	Toplam		Sayı	84	19	1	8	86	198
			%	42,4%	9,6	,5	4,0	43,4	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	11	2	1	1	8	23
			%	47,8	8,7	4,3	4,3	34,8	100,0
		İşsiz	Sayı	12	0	0	2	22	36
			%	33,3	0,0	0,0	5,6	61,1	100,0
		Memur	Sayı	6	1	1	1	14	23
			%	26,1	4,3	4,3	4,3	60,9	100,0
		Emekli	Sayı	1	0	0	0	1	2
			%	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	0	0	1	1	2
			%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	27	2	1	3	79	113
			%	23,9	1,8	,9	2,7	69,9	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	3	0	0	0	0	3
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	61	5	3	8	125	203
			%	30,0%	2,5	1,5	3,9	61,6	100,0

Anlaşmazlık durumunda emniyete başvuracağını belirten erkekler arasında memurların oranı % 60,5, işçilerin oranı % 40'dır. Akrabalarına başvuracağını belirtenler arasında işçilerin oranı % 45, işsizlerin oranı ise % 57,9'dur. Kadınlar arasında emniyete başvuracağını belirtenlerde memurların oranı % 26,1, işçilerin oranı ise % 47,8'dir. Akrabalarına başvuracağını belirtenler arasında yoğun olarak (% 69,9,) ev hanımları işaretlenmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Anlaşmazlık durumunda kolluk kuvvetlerine başvuracaklarını belirtenlerin toplamda 190 kişi olduğu belirlenmiştir. Meslek gruplarına göre dağılım, ağırlıklı

olarak işçi, işsiz, memur, ev hanımları şeklinde olmuştur. Kente özgü bir meslek edinmenin kent kültürünü edinme açısından önemli olduğu görülmektedir. Fakat akraba ve dostlarına haber vereceklerini işaretleyenlerin sayısı (211) diğerlerinden daha yüksek çıkmıştır. Bu durum zor zamanlarda akrabalara başvurma eğiliminin hala güçlü olduğunu göstermektedir. Uluç ve Karasu'nun çalışmalarında belirttiği gibi, kan bağına dayalı yazılı kültürü olmayan, birlikte saldırı, birlikte savunma anlayışına dayanan aşiret olgusu, kendi iç örgütlenmesinde bir askeri birliğin, alt-üst ilişkisine dayalı katmanlarından oluşan hiyerarşiye dayanmaktadır (Uluç ve Karasu, 2015, s. 206). Aşiret kültürünün henüz kaybolmadığı çalışma sahasında, soruya verilen bu cevap yadırganmamıştır.

Tablo 36: Halı, Kilim ve Yün gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız?

Cevap				Halı, kilim ve yün eşyalarınızı nerde yıkarsınız?			Toplam
				Damda	Kapı önünde	Halı yıkama fabrikalarında	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	38	5	17	60
			%	63,3	8,3	28,3	100,0
		İşsiz	Sayı	22	6	10	38
			%	57,9	15,8	26,3	100,0
		Memur	Sayı	16	2	20	38
			%	42,1	5,3	52,6	100,0
		Emekli	Sayı	11	1	4	16
			%	68,8	6,3	25,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	4	2	0	6
			%	66,7	33,3	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	14	2	5	21
			%	66,7	9,5	23,8	100,0
		Esnaf	Sayı	12	2	5	19
			%	63,2	10,5	26,3	100,0
	Toplam		Sayı	117	20	61	198
			%	59,1	10,1	30,8	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	10	3	10	23
			%	43,5	13,0	43,5	100,0
		İşsiz	Sayı	26	4	6	36
			%	72,2	11,1	16,7	100,0
		Memur	Sayı	10	0	13	23
			%	43,5	0,0	56,5	100,0
		Emekli	Sayı	1	0	1	2
			%	50,0	0,0	50,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	1	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	91	4	18	113
			%	80,5	3,5	15,9	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	1	1	3
			%	33,3	33,3	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	0	0	1	1
			%	0,0	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	140	13	50	203
			%	69,0	6,4	24,6	100,0

Kentte tüketim alışkanlıklarının ölçüldüğü bu bölümde, erkeklerde işçilerin % 63,3'ünün halı vb. ev eşyalarını damda, memurların % 62,6'sının halı yıkama fabrikalarında yıkattıkları anlaşılmıştır. Kadınlar arasında ev hanımlarında "Damda" cevabını verenler % 80,5, işsizler % 72,2'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Meslek durumu ile kent içi tüketim alışkanlıklarının birbiriyle doğru orantılı olduğu gözlenmiştir. Bu durum memur grubu ve ev hanımı grubu içerisinde oldukça belirgindir.

Milli gelirin kişi başına düşük olduğu kentte, halı vb. eşyaların yıkanma şekli de ekonomik yollarla halledilmektedir. Çalışmaya katılan deneklerden 257 kişinin "Damda yıkarız" cevabını vermesinden bu durum anlaşılmaktadır.

Tablo 37: Nasıl Evlendiniz?

Cevap				Nasıl evlendiniz?				Toplam
				Anlaşarak	Akraba evliliği	Görücü usulü	Hiç biri	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	13	11	21	15	60
			%	21,7	18,3	35,0	25,0	100,0
		İşsiz	Sayı	7	5	3	23	38
			%	18,4	13,2	7,9	60,5	100,0
		Memur	Sayı	8	3	9	18	38
			%	21,1	7,9	23,7	47,4	100,0
		Emekli	Sayı	3	5	6	2	16
			%	18,8	31,3	37,5	12,5	100,0
		Çiftçi	Sayı	3	1	1	1	6
			%	50,0	16,7	16,7	16,7	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	5	4	10	21
			%	9,5	23,8	19,0	47,6	100,0
		Esnaf	Sayı	4	6	5	4	19
			%	21,1	31,6	26,3	21,1	100,0
	Toplam		Sayı	40	36	49	73	198
			%	20,2	18,2	24,7	36,9	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	0	5	5	13	23
			%	0,0	21,7	21,7	56,5	100,0
		İşsiz	Sayı	0	3	3	30	36
			%	0,0	8,3	8,3	83,3	100,0
		Memur	Sayı	5	2	3	13	23
			%	21,7	8,7	13,0	56,5	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	1	1	0	2
			%	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	8	45	45	15	113
			%	7,1	39,8	39,8	13,3	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	0	0	1	3
			%	66,7	0,0	0,0	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	18	56	57	72	203
			%	8,9	27,6	28,1	35,5	100,0

"Nasıl evlendiniz?" sorusu meslek ile beraber değerlendirildiğinde, işçi erkeklerin % 21,7'si "Anlaşarak" cevabını vermiştir. Erkek işçilerin % 35'i, ev

hanımlarının % 39,8'i "Görücü usulüyle" cevabını vermiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Veri sonuçlarından anlaşılacağı üzere geleneksel evlilik şekilleri genel anlamda tercih edilmektedir. Bu durumun kentin geleneksel yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, akraba kültürünün henüz kaybolmadığı kentte, akraba evliliklerinin de yadırganmadığı gözlenmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere gelenekselliğini sürdürme açısından kadınlar daha ön planda durmaktadır.

Tablo 38: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz?

Cevap				Evin gelirine katkıda bulunmak için kadınların çalışmasını uygun bulur musunuz?			Toplam
				Uygun bulurum	Uygun bulmam	Kararsızım	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	21	26	13	60
			%	35,	43,3	21,7	100,0
		İşsiz	Sayı	19	12	7	38
			%	50,	31,6	18,4	100,0
		Memur	Sayı	23	10	5	38
			%	60,5%	26,3%	13,2%	100,0
		Emekli	Sayı	4	8	4	16
			%	25,	50,	25,	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	8	11	2	21
			%	38,1%	52,4%	9,5%	100,0
		Esnaf	Sayı	5	13	1	19
			%	26,3%	68,4%	5,3%	100,0
	Toplam		Sayı	82	84	32	198
			%	41,4%	42,4%	16,2%	100,
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	14	6	3	23
			%	60,9%	26,1%	13,	100,0
		İşsiz	Sayı	30	4	2	36
			%	83,3%	11,1%	5,6%	100,0
		Memur	Sayı	20	0	3	23
			%	87,	0,	13,	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	0	2
			%	100,	0,	0,	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	0	0	2
			%	100,	0,	0,	100,0
		Ev hanımı	Sayı	53	45	15	113
			%	46,9%	39,8%	13,3%	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	1	0	3
			%	66,7%	33,3%	0,	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	1
			%	100,	0,	0,	100,0
	Toplam		Sayı	124	56	23	203
			%	61,1%	27,6%	11,3%	100,

Kentli bireylerin kadınlara bakış açısının değerlendirildiği bölümde, kadınların çalışma hayatına katılımını doğru bulduğunu belirten memur erkeklerin oranı% 60,50, kadınların oranı % 87, ev hanımlarının oranı ise % 46,9'dur. Doğru bulmadığını belirten erkekler arasında işçiler % 43,3, serbest çalışanlar % 52,4'tür. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Veri sonuçlarına göre, kente özgü saygın bir meslek sahibi olan bireyler arasında kadın erkek eşitliğine yönelik bir bakış açısının edinildiği gözlenmiştir. Kadınların çalışmasını doğru bulduğunu ifade edenlerin sayısı (124) , erkeklere oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, kadınların kendilerine ait bir ekonomik

gelirin olmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu sonuç, kente göç eden ikinci kuşak kırsal kökenli kadınların kız çocuklarının da hem eğitim hakkından yararlanmak, hem de ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Ev hanımları arasında uygun bulmadığını belirtenlerin yüksek olmasının, akrabalarıyla beraber göç etmiş olmalarından, akraba-hısım çevrelerinin ayıplama endişesinden kaynaklanmaktadır. Benzer durum kız çocuklarının okutulmasında da yaşanmaktadır. Akraba çevrelerinin kınamalarından korunabilmek için kız çocuklarının okutulmasına ve kadınların çalışmasına olumlu gözle bakılmamaktadır.

3.3.3.2. Gelir Durumu ile Sosyal Tutum ve Davranışlar

Tablo 39: Boş Zamanlarınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?

Cevap				Boş zamanlarınızda nasıl vakit geçirirsiniz?						Toplam
				Akrabalar ile beraber	Arkadaşlar İle beraber	Komşular ile beraber	Ailem ile beraber	Kitap okuma	Sosyal etkinliklere katılım	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	10	18	1	9	8	6	52
			%	19,2	34,6	1,9	17,3	15,4	11,5	100,0
		1.000 - 1.500	Sayı	8	13	1	4	2	2	30
			%	26,7	43,3	3,3	13,3	6,7	6,7	100,0
		1.501 - 2.000	Sayı	4	8	1	17	1	0	31
			%	12,9	25,8	3,2	54,8	3,2	0,0	100,0
		2.001 - 2.500	Sayı	4	6	1	12	2	2	27
			%	14,8	22,2	3,7	44,4	7,4	7,4	100,0
		2.501 - 3.000	Sayı	2	7	0	5	1	0	15
			%	13,3	46,7	0,0	33,3	6,7	0,0	100,0
		3.000 +	Sayı	6	16	1	18	2	0	43
			%	14,0	37,2	2,3	41,9	4,7	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	34	68	5	65	16	10	198
			%	17,2	34,3	2,5	32,8	8,1	5,1	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	31	17	7	70	13	4	142
			%	21,8	12,0	4,9	49,3	9,2	2,8	100,0
		1.000 - 1.500	Sayı	4	4	1	8	1	1	19
			%	21,1	21,1	5,3	42,1	5,3	5,3	100,0
		1.501 2.000	Sayı	4	1	0	5	0	0	10
			%	40,0	10,0	0,0	50,0	0,0	0,0	100,0
		2.001 - 2.500	Sayı	0	3	0	3	1	2	9
			%	0,0	33,3	0,0	33,3	11,1	22,2	100,0
		2.501 - 3.000	Sayı	0	2	0	4	0	1	7
			%	0,0	28,6	0,0	57,1	0,0	14,3	100,0
		3.000 +	Sayı	2	3	0	11	0	0	16
			%	12,5	18,8	0,0	68,8	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	41	30	8	101	15	8	203
			%	20,2	14,8	3,9	49,8	7,4	3,9	100,0

Borç ihtiyacını akrabalarından karşıladığını belirtenlerin, çalışmaya katılan deneklerin dörtte birinden fazlası (105)'inin, 0-999 TL. arası gelire sahip olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla dar gelirli bireylerin akraba bağlarına daha yoğun şekilde bağlı oldukları söylenebilir. Bu durum kadınlarda daha da belirgindir. Borç ihtiyacını bankadankarşıladığını belirtenlerin (18) 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip oldukları görülmüştür. Sonuçta, gelir arttıkça finansal kurumlara rağbetin de arttığı söylenebilir.

Boş zamanını arkadaşları ile beraber değerlendirdiğini belirten erkekler arasında 1.000-1.500 TL. arası gelire sahip olanların oranı % 43,3'tür. Kadınlarda ise ailesi ile vakit geçirdiğini belirtenlerin % 49,3'ü 0-999 TL. arası gelire sahip olduğu gözlenmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Boş zamanını değerlendirme şekline ilişkin araştırmada bireylerin etkinliklerinin, sosyalizasyon sürecinde, içinde bulundukları aile, eğitim, sosyal sınıf ve alt kültür gruplarının özelliklerine göre şekillendiği, ayrıca bireyin içinde yaşadığı ortamın yarattığı sosyal ve fiziki çevreyle zenginleştiği ileri sürülebilir (Tatlıdil'denAkt. Gönüllü ve İçli, 2001, s. 97). Aile ve akraba gruplarını kadınların yoğun olarak işaretlendiği tabloya göre, kentin geleneksel aşiret yapısının hala korunduğu söylenebilir. Kamusal alana sınırlı çıkan kadınların sosyalleşme ihtiyacını aile ve akrabaları ile beraber vakit geçirerek gidermeye çalıştıkları gözlenmiştir.

Tablo 40: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Arkadaşlarınızla Gider misiniz?

Cevap				Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	39	13	52
			%	75,0	25,0	100,0
		1.000-.1500	Sayı	21	9	30
			%	70,0	30,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	19	12	31
			%	61,3	38,7	100,0
		2.001-2.500	Sayı	18	9	27
			%	66,7	33,3	100,0
		2.501-3.000	Sayı	11	4	15
			%	73,3	26,7	100,0
		3.000+	Sayı	36	7	43
			%	83,7	16,3	100,0
	Toplam		Sayı	144	54	198
			%	72,7%	27,3	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	52	90	142
			%	36,6	63,4	100,0
		1.000-1.500	Sayı	8	11	19
			%	42,1	57,9	100,0
		1.501-2.000	Sayı	3	7	10
			%	30,0	70,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	7	2	9
			%	77,8	22,2	100,0
		2.501-3.000	Sayı	6	1	7
			%	85,7	14,3	100,0
		3.000+	Sayı	15	1	16
			%	93,8	6,3	100,0
	Toplam		Sayı	91	112	203
			%	44,8	55,2	100,0

Erkekler arasında 0-999 TL. arası gelir grubunun % 75'i, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olanların % 83,7'si, kafe lokanta tarzı kentsel mekanlara gittiğini belirtmişlerdir. Kadınlar arasında 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtenlerin % 93,8'i bu tür yerlere gittiklerini belirtirken, 0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirtenlerin % 63,4'ü bu tür yerlere gitmediklerini belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kent kültürünün önemli bir parçasını oluşturan (Mutlu, 2010, s. 98) bu tür yerlere gittiğini belirtenlerin oranı, aylık gelir ile beraber değerlendirildiğinde toplamda 235 kişi cevap vermiştir. 0-999 TL. arası gelir için 91 kişi olumlu cevap vermiştir. 3.000 TL. ve üzeri gelir grubundan 51 kişi olumlu cevap vermiştir.

Görüldüğü üzere kültürel aktivitelere katılım oranları yüksek çıkmıştır. Genç nüfusun yoğunlukta olduğu çalışmada bu oranlar yadırganmamıştır.

Kadınlar arasında bu tür yerlere gitme düzeyi çalışma genelinde düşük (91) çıkmıştır. Sonuçlardan da anlaşıldığı üzere kadınların kentsel mekanlardan yararlanma düzeyi erkeklere oranla düşük çıkmıştır.

Tablo 41: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz?

Cevap				Herhangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz?					Toplam
				Emniyet	Yargı	Zabıta	Jandarma	Akraba-Dost	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	18	5	0	0	29	52
			%	34,6	9,6	0,0	0,0	55,8	100,00
		1.000-1.500	Sayı	12	2	0	5	11	30
			%	40,0	6,7	0,0	16,7	36,7	100,00
		1.501-2.000	Sayı	14	0	0	3	14	31
			%	45,2	0,0	0,0	9,7	45,2	100,00
		2.001-2.500	Sayı	12	3	0	0	12	27
			%	44,4	11,1	0,0	0,0	44,4	100,00
		2.501-3.000	Sayı	9	2	0	0	4	15
			%	60,0	13,3	0,0	0,0	26,7	100,00
		3.000+	Sayı	19	7	1	0	16	43
			%	44,2	16,3	2,3	0,0	37,2	100,00
	Toplam		Sayı	84	19	1	8	86	198
			%	42,4	9,6	0,5	4,0	43,4	100,00
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	37	3	0	5	97	142
			%	26,1	2,1	0,0	3,5	68,3	100,00
		1.000-1.500	Sayı	9	0	1	2	7	19
			%	47,4	0,0	5,3	10,5	36,8	100,00
		1.501-2.000	Sayı	4	0	0	0	5	10
			%	40,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,00
		2.001-2.500	Sayı	4	0	1	0	4	9
			%	44,4	0,0	11,1	0,0	44,4	100,00
		2.501-3.000	Sayı	2	2	1	0	2	7
			%	28,6	28,6	14,3	0,0	28,6	100,00
		3.000+	Sayı	5	0	0	1	10	16
			%	31,3	0,0	0,0	6,3	62,5	100,00
	Toplam		Sayı	61	5	3	8	125	203
			%	30,0	2,5	1,5	3,9	61,6	100,00

0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirten erkeklerin % 34,6'sı, 3.000 TL. ve üzeri bir gelire sahip olduklarını belirtenlerin de % 44,2'si anlaşmazlık durumunda emniyete başvuracağını belirtmişlerdir. 0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirten kadınların % 68,3'ü, 2.001-2.500 TL. arası gelire sahip olduğunu

belirtenlerin % 44,4'ü akrabalarına başvuracağını belirtmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri p≤0.05'den küçük çıkmıştır.

Anlaşmazlık durumunda kime başvuracakları sorulan deneklerin, ağırlıklı olarak "Emniyet" (145) ve "Akraba-dost" (211) seçeneklerini işaretlediği gözlenmiştir. "Emniyet" cevabını verenler arasında 0-999 TL. arası gelire sahip olanlar geliri düşük olduğu halde kente özgü seçim yapan bu kitlenin içerisinde eğitim düzeyi yüksek bireylerin de bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla ağırlıklı olarak kentli bilinci gelişmiş bireylerin cevap verdiği söylenebilir.

Tablodan da anlaşıldığı üzere cevaplar iki zıt kutup arasından gelmiştir. Ağırlıklı olarak "Akraba-dost" cevabının verildiği gözlenen tabloda, bu cevabı verenlerin toplamda (211) kişi olması ve bu sayının 126'sının 0-999TL.arası gelire sahip olduğu gözlenmiştir. 3.000 TL. ve üzeri gelir grubu ise 26 gibi bir sayıyla akraba-dost seçeneğini işaretlemişlerdir. Akrabalık bağlarının henüz tam olarak çözülmediği Şanlıurfa'da bu durum yadırganmamıştır.

Tablo 42: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız?

Cevap				Halı, kilim ve yün eşyalarınızı nerde yıkarsınız?			Toplam
				Damda	Kapı önünde	Halı yıkama fabrikalarında	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	34	8	10	52
			%	65,4	15,4	19,2	100,0
		1.000-1.500	Sayı	23	3	4	30
			%	76,7	10,0	13,3	100,0
		1.501-2.000	Sayı	21	1	9	31
			%	67,7	3,2	29,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	13	4	10	27
			%	48,1	14,8	37,0	100,0
		2.501-3.000	Sayı	9	0	6	15
			%	60,0	0,0	40,0	100,0
		3.000+	Sayı	17	4	22	43
			%	39,5	9,3	51,2	100,0
	Toplam		Sayı	117	20	61	198
			%	59,1	10,1	30,8	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	109	8	25	142
			%	76,8	5,6	17,6	100,0
		1.000-1.500	Sayı	14	1	4	19
			%	73,7	5,3	21,1	100,0
		1.501-2.000	Sayı	6	2	2	10
			%	60,0	20,0	20,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	3	1	5	9
			%	33,3	11,1	55,6	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	1	4	7
			%	28,6	14,3	57,1	100,0
		3.000+	Sayı	6	0	10	16
			%	37,5	0,0	62,5	100,0
	Toplam		Sayı	140	13	50	203
			%	69,0	6,4	24,6	100,0

Kent içi tüketim alışkanlıklarının ölçüldüğü sorumuza 0-999 TL. arası gelire sahip olan erkeklerin % 65,4'ü halı vb. eşyalarını damda yıkadıklarını belirtmişlerdir. 3.000 TL. ve üzeri bir gelire sahip olduklarını belirtenlerin % 51,2'si ise halı yıkama fabrikalarında yıkattığını beyan etmişlerdir. 0-999 TL. arası gelire sahip olan kadınların % 76,8'i, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtenlerin % 37,5'i damda, % 62,5'i ise halı yıkama fabrikalarında yıkattığını belirtmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Aylık gelir ile halı, kilim vb. eşyaların yıkanma şekli beraber değerlendirildiğinde "Damda yıkarız" cevabını verenlerin (257) ağırlıklı kesimi oluşturdukları ve 0-999 TL. arası gelir grubuna mensup oldukları gözlenmiştir. "Halı

yıkama fabrikalarında yıkarız" cevabını verenler arasında 0-999 TL. arası gelire sahip olduklarını belirten kadınların % 50 gibi bir oranı teşkil ettikleri gözlenmiştir. Bu grup içerisinde oranların yüksek olmasının sebebinin ev hanımlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kendi şahsına ait geliri olmaması ya da aylık geliri 1.000 TL'nin altında olmasına rağmen, eşinin ev harcamaları için verdiği parayla bu tür hizmetlerden yararlandıkları düşünülmektedir. Ayrıca 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olduklarını belirtenler (32) , halı yıkama fabrikalarında yıkadıklarını belirtmişlerdir. Gelir seviyesi arttıkça tüketim alışkanlıklarının yanı sıra refah düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Tablo 43: Nasıl Evlendiniz?

Cevap				Nasıl evlendiniz?				Toplam
				Anlaşarak	Akraba evliliği	Görücü usulü	Hiç biri	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	5	4	10	33	52
			%	9,6	7,7	19,2	63,5	100,0
		1.000-1.500	Sayı	9	5	3	13	30
			%	30,0	16,7	10,0	43,3	100,0
		1.501-2.000	Sayı	6	6	12	7	31
			%	19,4	19,4	38,7	22,6	100,0
		2.001-2.500	Sayı	7	4	13	3	27
			%	25,9	14,8	48,1	11,1	100,0
		2.501-3.000	Sayı	4	8	2	1	15
			%	26,7	53,3	13,3	6,7	100,0
		3.000+	Sayı	9	9	9	16	43
			%	20,9	20,9	20,9	37,2	100,0
	Toplam		Sayı	40	36	49	73	198
			%	20,2	18,2	24,7	36,9	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	6	41	47	48	142
			%	4,2	28,9	33,1	33,8	100,0
		1.000-1.500	Sayı	1	6	5	7	19
			%	5,3	31,6	26,3	36,8	100,0
		1.501-2.000	Sayı	1	2	3	4	10
			%	10,0	20,0	30,0	40,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	1	2	0	6	9
				11,1	22,2	0,0	66,7	100,0
		2.501-3.000	Sayı	1	2	0	4	7
			%	14,3	28,6	0,0	57,1	100,0
		3.000+		8	3	2	3	16
			%	50,0	18,8	12,5	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	18	56	57	72	203
			%	8,9	27,6	28,1	35,5	100,0

1.000-1.500 TL. arası gelire sahip olduklarını belirten erkeklerin % 30'u ile 2.501-3.000 TL. arası gelire sahip olduklarını belirtenlerin % 26,7'si evlilik şekli

sorusuna “Anlaşarak” cevabını vermişlerdir. 0-999 TL. arası gelire sahip olduklarını belirten kadınların % 28,9’u akraba, % 33,8’i görücü usulü evlilik yaptıklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$’den küçük çıkmıştır.

Bölgeye özgü geleneksel akraba evliliği şeklinin kadınlar arasında daha yoğun olarak (56) işaretlendiği gözlenmiştir. Ayrıca görücü usulü evliliklerin erkeklere oranla kadınlarda daha yüksek olduğu (57) gözlenmiştir.

Kadınların, geleneksel uygulamalara erkeklere oranla daha bağlı oldukları söylenebilir. Bu sayıların düşük gelir grubundaki kadınlar arasında daha yüksek olduğu görülmüştür. Ekonomik açıdan bağımlı olan kadınların ailenin istekleri doğrultusunda evlilik tercihi yaptığı sonucuna varılabilir.

Tablo 44: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların da Çalışmasını Uygun Bulur musunuz?

Cevap				Evin gelirine katkıda bulunmak için kadınların çalışmasını uygun bulur musunuz?			Toplam
				Uygun bulurum	Uygun bulmam	Karasızım	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	24	21	7	52
			%	46,2	40,4	13,5	100,0
		1.000-1.500	Sayı	10	17	3	30
			%	33,3	56,7	10,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	9	14	8	31
			%	29,0	45,2	25,8	100,0
		2.001-2.500	Sayı	10	9	8	27
			%	37,0	33,3	29,6	100,0
		2.501-3.000	Sayı	7	8	0	15
			%	46,7	53,3	0,0	100,0
		3.000+	Sayı	22	15	6	43
			%	51,2	34,9	14,0	100,0
	Toplam		Sayı	82	84	32	198
			%	41,4	42,4	16,2	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	87	37	18	142
			%	61,3	26,1	12,7	100,0
		1.000-1.500	Sayı	9	10	0	19
			%	47,4	52,6	0,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	5	4	1	10
			%	50,0	40,0	10,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	6	1	2	9
			%	66,7	11,1	22,2	100,0
		2.501-3.000	Sayı	5	1	1	7
			%	71,4	14,3	14,3	100,0
		3.000+	Sayı	12	3	1	16
			%	75,0	18,8	6,3	100,0
	Toplam		Sayı	124	56	23	203
			%	61,1	27,6	11,3	100,0

0-999 TL. arası gelire sahip olan erkekler arasında, kadınların çalışmasını uygun bulduklarını (% 46,2) beyan eden deneklerle, uygun bulmadıklarını belirten denekler (% 40,4) arasında çok önemli bir fark gözetilmemiştir. Fakat 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olan erkeklerin 51,2'si uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Kadınlar arasında 0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirtenlerin % 61,3'ü, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olanların ise % 75'i uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

"Kadınların çalışmasını uygun bulurum" cevabını verenlerin (111) 0-999 TL. arası gelire sahip oldukları görülmüştür. Grup içerisinde kadınların sayısının yüksek

olması(87) göz önüne alındığında, olumlu cevap verenlerin yüksek oranda kadın katılımcılardan meydana geldiği görülmektedir. Bu sonuç, ekonomik kazanca sahip olmayan kadınların çalışma hayatına olumlu baktığı şeklinde yorumlanmıştır. Toplamda 206 kişi olumlu cevap vermiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere kadına yönelik aşırı koruyucu davranışlarda genel bir esneklik olduğu görülmüştür. Bu durumu ekonomik yetersizliğin de tetiklediği düşünülmektedir.

Kadınların çalışma hayatına girmesini uygun bulmayanların (140) ve kararsız olduğunu (55) işaretleyenlerin de azımsanmayacak rakamlarda seyrettiği görülmüştür. Her iki grupta da yüksek oranlar 0-999 TL. arası gelire sahip olduklarını belirtenlerden oluşmaktadır. Bu durumun, kentin geleneksel cinsiyet rollerine bağlılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.3.3.3. Eğitim ile Sosyal Tutum ve Davranışlar

Tablo 45: Boş Zamanlarınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?

Cevap				Boş zamanlarınızda nasıl vakit geçirirsiniz?						Top.
				Akrabalar ile beraber	Arkadaşlar ile beraber	Komşular ile beraber	Ailem ile beraber	Kitap okuma	Sosyal etkinliklere katılım	
Erkek	Eğitim durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	5	3	1	4	0	0	13
			%	38,5	23,1	7,7	30,8	0,0	0,0	100,0
		Okur Yazar	Sayı	8	2	1	3	0	0	14
			%	57,1	14,3	7,1	21,4	0,0	0,0	100,0
		İlkokul	Sayı	3	8	0	7	1	0	19
			%	15,8	42,1	0,0	36,8	5,3	0,0	100,0
		Orta-okul	Sayı	2	6	0	15	1	1	25
			%	8,0	24,0	0,0	60,0	4,0	4,0	100,0
		Lise	Sayı	6	22	2	14	8	5	57
			%	10,5	38,6	3,5	24,6	14,0	8,8	100,0
		Yüksek-okul	Sayı	4	6	0	4	0	0	14
			%	28,6	42,9	0,0	28,6	0,0	0,0	100,0
		Lisans	Sayı	4	19	1	10	4	3	41
			%	9,8	46,3	2,4	24,4	9,8	7,3	100,0
		Lisans-üstü	Sayı	1	2	0	7	2	1	13
			%	7,7	15,4	0,0	53,8	15,4	7,7	100,0
		Diğer	Sayı	1	0	0	1	0	0	2
			%	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	34	68	5	65	16	10	198
			%	17,2	34,3	2,5	32,8	8,1	5,1	100,0
Kadın	Eğitim durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	20	2	6	27	0	0	55
			%	36,4	3,6	10,9	49,1	0,0	0,0	100,0
		Okur Yazar	Sayı	10	4	1	15	1	2	33
			%	30,3	12,1	3,0	45,5	3,0	6,1	100,0
		İlkokul	Sayı	3	0	1	10	1	0	15
			%	20,0	0,0	6,7	66,7	6,7	0,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	2	1	0	9	1	0	13
			%	15,4	7,7	0,0	69,2	7,7	0,0	100,0
		Lise	Sayı	4	7	0	19	3	2	35
			%	11,4	20,0	0,0	54,3	8,6	5,7	100,0
		Yüksek-okul	Sayı	0	5	0	2	1	0	8
			%	0,0	62,5	0,0	25,0	12,5	0,0	100,0
		Lisans	Sayı	2	10	0	19	8	4	43
			%	4,7	23,3	0,0	44,2	18,6	9,3	100,0
		Lisans-üstü	Sayı	0	1	0	0	0	0	1
			%	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	41	30	8	101	15	8	203
			%	20,2	14,8	3,9	49,8	7,4	3,9	100,0

Lise düzeyinde eğitim almış olan erkeklerin % 38,6'sı, lisans düzeyinde eğitim almış olanların % 46,3'ü boş zamanlarını arkadaşlarıyla beraber değerlendirdiğini belirtmişlerdir. Okur-yazar olmayan kadınların % 49,1'i, lise mezunu olanların % 54,3'ü, lisans düzeyinde eğitim almış olanların % 44,2'si

aileleriyle beraber vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Boş zamanını değerlendirme şekli ile eğitim durumunu birlikte değerlendirdiğimizde "Akraba" cevabını verenlerin ağırlıklı olarak eğitim düzeyi düşük kadınlar arasında yoğunlaştığı gözlenmiştir. Eğitim düzeyi düşük kentli kadın bireylerin sosyalleşme ihtiyaçlarını akrabaları içinde giderdikleri söylenebilir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bu oran düşmektedir. Dolayısıyla eğitim düzeyi azaldıkça akrabalarla beraber geçirilen süre artmaktadır. Boş zamanını arkadaşları ile beraber geçirenlerde lise ve lisans düzeyinin oranlarının birbirine benzer olması bu durumu doğrulamaktadır.

Gruplar arasında boş zamanını ailesiyle beraber geçirdiklerini ifade edenlerin sayısının (166) diğerlerine oranla oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bu seçeneğin eğitim düzeyi düşük bireyler arasında daha yoğun işaretlendiği gözlenmiştir. Elde edilen sonuçların, 2006'da TÜİK'in yayınladığı bazı kültürel faaliyetlere katılımın, örneğin toplamda 200 kişi üzerinde yapılan araştırmaya göre erkeklerde % 86,8, kadınlarda % 87,6'lik gibi sonuçların çok altında olduğu gözlenmiştir (tuik.gov.tr). Dolayısıyla kadınlarda kent içi sosyalleşme oranlarının erkeklerden düşük olduğu söylenebilir

"Kitap okuyarak" cevabını verenlerin toplamda 31 olması ise kentin genelinde kitap okuma alışkanlığının düşük olduğunu göstermektedir. Türkiye geneli halk kütüphanelerinden yararlanan (28.242.986) birey sayısına oranla (tuik.gov.tr) bu sayının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 46: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	7	6	13
			%	53,8	46,2	100,0
		Okur Yazar	Sayı	9	5	14
			%	64,3	35,7	100,0
		İlk Okul	Sayı	11	8	19
			%	57,9	42,1	100,0
		Ortaokul	Sayı	14	11	25
			%	56,0	44,0	100,0
		Lise	Sayı	40	17	57
			%	70,2	29,8	100,0
		Yüksekokul	Sayı	12	2	14
			%	85,7	14,3	100,0
		Lisans	Sayı	38	3	41
			%	92,7	7,3	100,0
		Lisansüstü	Sayı	12	1	13
			%	92,3	7,7	100,0
		Diğeri	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	144	54	198
			%	72,7	27,3	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	4	51	55
			%	7,3	92,7	100,0
		Okur Yazar	Sayı	9	24	33
			%	27,3	72,7	100,0
		İlk Okul	Sayı	5	10	15
			%	33,3	66,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	4	9	13
			%	30,8	69,2	100,0
		Lise	Sayı	23	12	35
			%	65,7	34,3	100,0
		Yüksekokul	Sayı	6	2	8
			%	75,0	25,0	100,0
		Lisans	Sayı	39	4	43
			%	90,7	9,3	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	1
			%	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	91	112	203
			%	44,8	55,2	100,0

Okur-yazar olmayan erkeklerin % 53'ü, lise mezunu olanların % 70,2'si lisans mezunu olanların toplamda% 92,7'si kafe vb. yerlere gittiklerini belirtmişlerdir. Bu tür yerlere gitmediğini belirten erkeklerin sayısı kadınlara oranla oldukça düşük çıkmıştır. Lisans düzeyinde eğitim almış olan kadınların % 90,7'si, yüksekokul mezunlarının % 75'i bu tür yerlere gittiklerini belirtirken, okur-yazar

olmayan kadınların % 92,7'si, ortaokul mezunu olanların ise % 69,2'si bu tür yerlere gitmediklerini belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kafe, lokanta vb. yerlere gitme alışkanlığı ile eğitim durumu beraber değerlendirildiğinde, "Evet" cevabını verenlerin ağırlıklı olarak lise, lisans, lisansüstü ve diğer eğitim düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Dolayısıyla eğitim durumu ve kentsel mekanlardan yararlanma durumunun birbiriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Kentsel mekanlardan faydalanma oranlarının hem cinsiyet hem de eğitime bağlı bir durum olduğu düşünülmektedir. Tablo verilerinden de anlaşıldığı üzere bu tür yerlere giden kadınların (91) gitmeyenlere (112) oranla daha düşük oldukları gözlenmiştir. Kentli bireylerin sosyalleşmesini sağlayan bu tür yerlere giden kadınların ağırlıklı olarak eğitim düzeyi yüksek bireyler arasında yer aldığı gözlenmiştir.

Tablo 47: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz?

Cevap				Herhangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz? Emniyet	Yargı	Zabıta	Jandarma	Akraba -Dost	Toplam
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	8	0	0	2	3	13
			%	61,5	0,0	0,0	15,4	23,1	100,0
		Okur Yazar	Sayı	5	0	0	1	8	14
			%	35,7	0,0	0,0	7,1	57,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	5	0	0	2	12	19
			%	26,3	0,0	0,0	10,5	63,2	100,0
		Ortaokul	Sayı	12	2	0	1	10	25
			%	48,0	8,0	0,0	4,0	40,0	100,0
		Lise	Sayı	26	6	1	1	23	57
			%	45,6	10,5	1,8	1,8	40,4	100,0
		Yüksekokul	Sayı	5	1	0	1	7	14
			%	35,7	7,1	0,0	7,1	50,0	100,0
		Lisans	Sayı	14	10	0	0	17	41
			%	34,1	24,4	0,0	0,0	41,5	100,0
		Lisansüstü	Sayı	7	0	0	0	6	13
			%	53,8	0,0	0,0	0,0	46,2	100,0
		Diğeri	Sayı	2	0	0	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	84	19	1	8	86	198
			%	42,4	9,6	,5	4,0	43,4	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	11	1	0	1	42	55
			%	20,0	1,8	0,0	1,8	76,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	7	0	2	2	22	33
			%	21,2	0,0	6,1	6,1	66,7	100,0
		İlk Okul	Sayı	4	1	0	1	9	15
			%	26,7	6,7	0,0	6,7	60,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	3	2	0	1	6	13
			%	23,1	15,4	0,0	7,7	46,2	100,0
		Lise	Sayı	11	1	0	1	22	35
			%	31,4	2,9	0,0	2,9	62,9	100,0
		Yüksekokul	Sayı	7	0	0	0	1	8
			%	87,5	0,0	0,0	0,0	12,5	100,0
		Lisans	Sayı	17	0	1	2	23	43
			%	39,5	0,0	2,3	4,7	53,5	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	61	5	3	8	125	203
			%	30,0	2,5	1,5	3,9	61,6	100,0

Okur-yazar olmayan erkeklerin % 61,5'i, lisansüstü eğitim alanların % 53,8'i, lise mezunu olanların ise % 45'i anlaşmazlık durumunda emniyete başvuracaklarını belirtmişlerdir. İlkokul mezunu olanların % 63,2'si, lise mezunu olanların % 40,4'ü, lisans mezunu olanların ise % 41,5'i akraba ve dostlarına haber vereceklerini belirtmişlerdir. Kadınlar arasında yüksekokul mezunlarının % 87,5'i, lisans eğitimi almış olanların % 39,5'i emniyete başvuracaklarını belirtmişlerdir. Okur-yazar olmayan kadınların % 76,4'ü, lise mezunu olanların % 62,9'u, lisans düzeyinde

eğitim almış olanların ise % 53,5'i akraba ve dostlarına haber vereceklerini belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kentte, yaşanacak herhangi bir anlaşmazlık durumunda başvurulacak yer ile eğitim durumunun birbiriyle doğru orantılı olduğu gözlenmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik eğilimler artmakta, devletin yasal kurumlarına işlerlik kazandırma oranı yükselmektedir. Kentte kurulan ilişkilerin birçoğunun gelip geçici olması (Giddens, 2012, s. 948) sebebiyle yasal kurumlara duyulan ihtiyaç artmaktadır. Tablodan da anlaşıldığı üzere eğitim düzeyi ile kent ilişkilerinin kurulum şekli birbiriyle doğru orantılıdır.

Fakat kadın denekler arasında bu durumun daha düşük düzeyde yaşandığı gözlenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine dayalı toplumlarda kadının erkeklere oranla güçsüz olduğu algısından ötürü sonuçların bu şekilde oluştuğu söylenebilir.

Tablo 48: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız?

Cevap				Halı, kilim ve yün eşyalarınızı nerde yıkarsınız?			Toplam
				Damda	Kapı önünde	Halı yıkama fabrikalarında	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	7	4	2	13
			%	53,8	30,8	15,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	13	1	0	14
			%	92,9	7,1	0,0	100,0
		İlk Okul	Sayı	15	1	3	19
			%	78,9	5,3	15,8	100,0
		Ortaokul	Sayı	18	0	7	25
			%	72,0	0,0	28,0	100,0
		Lise	Sayı	37	6	14	57
			%	64,9	10,5	24,6	100,0
		Yüksekokul	Sayı	6	3	5	14
			%	42,9	21,4	35,7	100,0
		Lisans	Sayı	16	4	21	41
			%	39,0	9,8	51,2	100,0
		Lisansüstü	Sayı	5	0	8	13
			%	38,5	0,0	61,5	100,0
		Diğer	Sayı	0	1	1	2
			%	0,0	50,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	117	20	61	198
			%	59,1	10,1	30,8	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	50	4	1	55
			%	90,9	7,3	1,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	25	3	5	33
			%	75,8	9,1	15,2	100,0
		İlk Okul	Sayı	9	0	6	15
			%	60,0	0,0	40,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	8	1	4	13
			%	61,5	7,7	30,8	100,0
		Lise	Sayı	24	3	8	35
			%	68,6	8,6	22,9	100,0
		Yüksekokul	Sayı	4	0	4	8
			%	50,0	0,0	50,0	100,0
		Lisans	Sayı	19	2	22	43
			%	44,2	4,7	51,2	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	140	13	50	203
			%	69,0	6,4	24,6	100,0

Okur-yazar olan erkeklerin % 92,4'ü, ilkokul mezunu olanların % 78,9'u halı vb. eşyalarını damda yıkadıklarını belirtirlerken, lisans düzeyinde eğitim almış olanların % 51,2'si, lisansüstü eğitim almış olanların % 61,5'i halı yıkama fabrikalarında yıkattıklarını beyan etmişlerdir. Okur-yazar olmayan kadınların % 90,9'u, lisans mezunlarının % 44,2'si, yüksek lisans yapmış olanların % 100'ü

damda yıkadıklarını, yüksekokul mezunlarının % 50'si, lisans mezunlarının % 51,2'si halı yıkama fabrikalarında yıkattıklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kente yerleşmiş bireylerin tüketim alışkanlıklarını ölçmek amacıyla sorulan halı vb eşyaların yıkanma şekline verilen cevaplardan, kent kültürünün edinilmesi noktasında önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçları öz olarak, çalışmaya katılan bireylerin eğitim düzeyi arttıkça, kente özgü tüketim alışkanlıklarının kazanıldığı şeklinde ifade edebiliriz.

Tablo 49: Nasıl Evlendiniz?

Cevap				Nasıl evlendiniz? Anlaşarak	Akraba evliliği	Görücü usulü	Hiçbiri	Toplam
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	3	2	5	3	13
			%	23,1	15,4	38,5	23,1	100,0
		Okur Yazar	Sayı	6	3	5	0	14
			%	42,9	21,4	35,7	0,0	100,0
		İlk Okul	Sayı	3	5	6	5	19
			%	15,8	26,3	31,6	26,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	5	7	8	5	25
			%	20,0	28,0	32,0	20,0	100,0
		Lise	Sayı	7	12	12	26	57
			%	12,3	21,1	21,1	45,6	100,0
		Ykskkl.	Sayı	2	1	4	7	14
			%	14,3	7,1	28,6	50,0	100,0
		Lisans	Sayı	7	5	6	23	41
			%	17,1	12,2	14,6	56,1	100,0
		Lisansüstü	Sayı	5	1	3	4	13
			%	38,5	7,7	23,1	30,8	100,0
		Diğer	Sayı	2	0	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	40	36	49	73	198
			%	20,2	18,2	24,7	36,9	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	26	20	7	55
			%	3,6	47,3	36,4	12,7	100,0
		Okur Yazar	Sayı	3	13	11	6	33
			%	9,1	39,4	33,3	18,2	100,0
		İlk Okul	Sayı	0	6	8	1	15
			%	0,0	40,0	53,3	6,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	1	3	6	3	13
			%	7,7	23,1	46,2	23,1	100,0
		Lise	Sayı	4	3	9	19	35
			%	11,4	8,6	25,7	54,3	100,0
		Yüksek okul	Sayı	3	0	0	5	8
			%	37,5	0,0	0,0	62,5	100,0
		Lisans	Sayı	4	5	3	31	43
			%	9,3	11,6	7,0	72,1	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	18	56	57	72	203
			%	8,9	27,6	28,1	35,5	100,0

Okur-yazar olmayan erkeklerin % 42,9'u, lisansüstü eğitim almış olanların % 38,5'i, lisans mezunu olanların % 17,4'ü anlaşarak evlendiklerini belirtirlerken, okur-yazar olmayanların % 38,5'i görücü usulü ile evlendiklerini beyan etmişlerdir. Kadınlardan yüksekokul mezunu olanların % 37,5'i anlaşarak evlendiklerini

belirtmiş, okur-yazar olmayanların % 47,3'ü akraba evliliği yaptıklarını, lisans düzeyinde eğitim almış olanların % 72,1'i görücü usulüyle evlendiklerini yaptıklarını beyan etmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilerden evlilik şekli ile eğitim durumu arasında anlamlı bir bağ olduğu gözlenmiştir. Evlilik şeklini geleneksel uygulamalarla gerçekleştiren bireylerin genelde düşük eğitim düzeyine mensup oldukları gözlenmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe kente özgü bir davranış şekli olan anlaşarak evlenmenin gerçekleşmesinde de artış yaşandığı söylenebilir. Dolayısıyla kente özgü davranışlar ile eğitim düzeyinin birbiriyle doğru orantılı olduğu görülmüştür.

Bu durum kadın denekler arasında daha belirgin olarak görülmüştür. Geleneksel evlilik yapan kadınların genelde okur-yazar olmadıklarını ya da sadece okur-yazar oldukları görülmüştür. Toplumsal cinsiyete dayalı roller açısından değerlendirildiğinde kadınların aile ve topluma göre evlilik yaptıkları söylenebilir.

Tablo 50: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz?

Cevap				Evin gelirine katkıda bulunmak için kadınların çalışmasını uygun bulur musunuz?			Toplam
				Uygun bulurum	Uygun bulmam	Karasızım	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	4	7	2	13
			%	30,8	53,8	15,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	3	10	1	14
			%	21,4	71,4	7,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	7	10	2	19
			%	36,8	52,6	10,5	100,0
		Ortaokul	Sayı	5	15	5	25
			%	20,0	60,0	20,0	100,0
		Lise	Sayı	23	24	10	57
			%	40,4	42,1	17,5	100,0
		Yüksekokul	Sayı	7	3	4	14
			%	50,0	21,4	28,6	100,0
		Lisans	Sayı	25	10	6	41
			%	61,0	24,4	14,6	100,0
		Lisansüstü	Sayı	6	5	2	13
			%	46,2	38,5	15,4	100,0
		Diğeri	Sayı	2	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	82	84	32	198
			%	41,4	42,4	16,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	21	28	6	55
			%	38,2	50,9	10,9	100,0
		Okur Yazar	Sayı	13	16	4	33
			%	39,4	48,5	12,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	8	2	5	15
			%	53,3	13,3	33,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	8	4	1	13
			%	61,5	30,8	7,7	100,0
		Lise	Sayı	27	5	3	35
			%	77,1	14,3	8,6	100,0
		Yüksekokul	Sayı	7	0	1	8
			%	87,5	0,0	12,5	100,0
		Lisans	Sayı	39	1	3	43
			%	90,7	2,3	7,0	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	124	56	23	203
			%	61,1	27,6	11,3	100,0

Kadınların çalışmasını uygun bulduğunu belirten erkeklerin oranı lisans düzeyinde % 61, lisansüstü düzeyde % 46,2'si iken, uygun bulmadığını belirtenlerin okur-yazar % 71,4, okur-yazar olmayan % 53,4 oranlarında olduğu görülmüştür. Kadınlarda yüksekokul mezunlarına (% 87,5) , lisans düzeyinde ise % 90,7 oranla

kadınların çalışmasını uygun bulduklarını belirtirlerken, okur-yazar olmayan kadınların % 50,9'u uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Tablodan elde edilen verilere göre eğitim durumu ile kadınlara bakış açısının doğru orantılı olduğu gözlenmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe kadına yönelik bakış açısında bir esneme yaşanmaktadır. Bu durum hem kadın denekler arasında hem de erkek denekler arasında yakın oranlarda yoğunlaşmış, ancak kadın deneklerin sayısal üstünlüğe sahip oldukları gözlenmiştir.

Erkekler arasında bu oranların düşük çıkmasının, geleneksel ataerkil cinsiyet rollerine bağlı kalıpyargılardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Kalıpyargılar, kişinin sosyalleştiği kültürden edinilir (Dökmen, 2009, s. 97). Toplumsal cinsiyete dayalı sistemde,kaynaklar etkileşim sürecinde eşitsiz dağıtılırken, sosyal pratiklerle kadın ile erkek arasındaki farklılıkların yeniden üretimi için bu kaynaklar yeniden kullanılır.

Elde edilen sonuçlara göre, kadınlara yönelik bakış açısında geleneksel düşünce kalıplarından olumlu yönde bir ayrışma yaşanmasına rağmen, kadınların kent yaşamına uyum sağlamalarına yönelik iyileşmeler geç seyretmektedir. Ekonomik bağımsızlığın önemini kavramış eğitimli bireylerin bu konuya hassasiyet gösterdiği söylenebilir.

3.3.3.4. Kentte Geçirilen Süre İle Sosyal Tutum ve Davranışlar

Tablo 51: Boş Zamanlarınızda Nasıl Vakit Geçirirsiniz?

Cevap				Boş zamanlarınızda nasıl vakit geçirirsiniz?						Toplam
				Akrabalar ile beraber	Arkadaşlar ile beraber	Komşular ile beraber	Ailem ile beraber	Kitap okuma	Sosyal etkinliklere katılarak	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	3	8	0	5	1	1	18
			%	16,7	44,4	0,0	27,8	5,6	5,6	100,0
		6-15	Sayı	7	13	2	5	3	2	32
			%	21,9	40,6	6,3	15,6	9,4	6,3	100,0
		16-25	Sayı	11	25	3	15	6	6	66
			%	16,7	37,9	4,5	22,7	9,1	9,1	100,0
		26-35	Sayı	9	15	0	20	5	0	49
			%	18,4	30,6	0,0	40,8	10,2	0,0	100,0
		36-45	Sayı	2	3	0	10	0	1	16
			%	12,5	18,8	0,0	62,5	0,0	6,3	100,0
		46+	Sayı	2	4	0	10	1	0	17
			%	11,8	23,5	0,0	58,8	5,9	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	34	68	5	65	16	10	198
			%	17,2	34,3	2,5	32,8	8,1	5,1	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	1	4	0	8	2	2	17
			%	5,9	23,5	0,0	47,1	11,8	11,8	100,0
		6-15	Sayı	10	4	2	10	1	2	29
			%	34,5	13,8	6,9	34,5	3,4	6,9	100,0
		16-25	Sayı	16	17	0	27	10	3	73
			%	21,9	23,3	0,0	37,0	13,7	4,1	100,0
		26-35	Sayı	9	4	2	30	1	1	47
			%	19,1	8,5	4,3	63,8	2,1	2,1	100,0
		36-45	Sayı	2	0	3	15	1	0	21
			%	9,5	0,0	14,3	71,4	4,8	0,0	100,0
		46+	Sayı	3	1	1	11	0	0	16
			%	18,8	6,3	6,3	68,8	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	41	30	8	101	15	8	203
			%	20,2	14,8	3,9	49,8	7,4	3,9	100,0

36-45 arası yıldır kentte oturan erkeklerin % 62,5'i, kadınların % 71,4'ü boş zamanını ailesi ile beraber geçirdiklerini belirtmişlerdir Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Kentte geçirilen süre ile aile bağlarının sıkılığı arasında olumlu bir bağımlılık vardır. Hem kadın denekler arasında hem de erkekler arasında, aileleriyle zaman geçirenlerin sayısı diğerlerine oranla yüksek çıkmıştır.

Arkadaşları ile zaman geçirdiklerini belirten erkekler arasında 16-25 arası yılını kentte geçirenler % 37,9 çıkmıştır. Kentte arkadaşlık ilişkilerinin erkek bireyler arasında daha yoğun olduğu görülmektedir. Kent içi dolaşımı rahat olan erkeklerin sosyal ilişkilerini geliştirme hususunda kadınlardan daha rahat olduğu söylenebilir.

Tablo 52: Kafe, Lokanta, Çay Bahçesi Gibi Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	15	3	18
			%	83,3	16,7	100,0
		6-15	Sayı	26	6	32
			%	81,3	18,8	100,0
		16-25	Sayı	51	15	66
			%	77,3	22,7	100,0
		26-35	Sayı	32	17	49
			%	65,3	34,7	100,0
		36-45	Sayı	9	7	16
			%	56,3	43,8	100,0
		46+	Sayı	11	6	17
			%	64,7	35,3	100,0
	Toplam		Sayı	144	54	198
			%	72,7	27,3	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	7	10	17
			%	41,2	58,8	100,0
		6-15	Sayı	10	19	29
			%	34,5	65,5	100,0
		16-25	Sayı	42	31	73
			%	57,5	42,5	100,0
		26-35	Sayı	17	30	47
			%	36,2	63,8	100,0
		36-45	Sayı	6	15	21
			%	28,6	71,4	100,0
		46+	Sayı	9	7	16
			%	56,3	43,8	100,0
	Toplam		Sayı	91	112	203
			%	44,8	55,2	100,0

Kentte geçirilen süre uzadıkça kent içi sosyal mekanlardan yararlanma oranları da birbirine yakın çıkmaktadır. 16-25 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 77,3'ü, kadınların % 57,5'i kafe vb. yerlere gittiklerini, 36-45 arası yıldan beri kentte oturan erkeklerin % 43,8'i, kadınların % 71,4'ü bu tür yerlere gitmediklerini belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Tablo 53: Herhangi Bir Anlaşmazlık Durumunda Kime Başvurursunuz?

Cevap				Herhangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz?					Toplam
				Emniyet	Yargı	Zabıta	Jandarma	Akraba-Dost	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	13	3	0	0	2	18
			%	72,2	16,7	0,0	0,0	11,1	100,0
		6-15	Sayı	15	5	0	1	11	32
			%	46,9	15,6	0,0	3,1	34,4	100,0
		16-25	Sayı	28	4	0	3	31	66
			%	42,4	6,1	0,0	4,5	47,0	100,0
		26-35	Sayı	19	4	1	3	22	49
			%	38,8	8,2	2,0	6,1	44,9	100,0
		36-45	Sayı	6	0	0	1	9	16
			%	37,5	0,0	0,0	6,3	56,3	100,0
		46+	Sayı	3	3	0	0	11	17
			%	17,6	17,6	0,0	0,0	64,7	100,0
	Toplam		Sayı	84	19	1	8	86	198
			%	42,4	9,6	,5	4,0	43,4	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	6	1	2	2	6	17
			%	35,3	5,9	11,8	11,8	35,3	100,0
		6-15	Sayı	9	1	1	1	17	29
			%	31,0	3,4	3,4	3,4	58,6	100,0
		16-25	Sayı	22	1	0	3	46	73
			%	30,1	1,4	0,0	4,1	63,0	100,0
		26-35	Sayı	12	0	0	1	34	47
			%	25,5	0,0	0,0	2,1	72,3	100,0
		36-45	Sayı	9	2	0	0	10	21
			%	42,9	9,5	0,0	0,0	47,6	100,0
		46+	Sayı	3	0	0	1	12	16
			%	18,8	0,0	0,0	6,3	75,0	100,0
	Toplam		Sayı	61	5	3	8	125	203
			%	30,0	2,5	1,5	3,9	61,6	100,0

Kentte geçirilen süre uzadıkça akraba bağlılığı açısından kadınlar arasında kayda değer bir değişim yaşanmamasına rağmen, erkekler arasında gözle görülür oranda değişim yaşanmıştır. 16-25 arası yıldan beri kentte oturan erkeklerin % 42,4'ü anlaşmazlık durumunda emniyete haber vereceklerini belirtirken, kadınların % 63'ü akrabalarına haber vereceklerini beyan etmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Veri sonuçlarına göre 16-25, 36-45 arası zamanını kentte geçirenler ağırlık kazanmıştır. Bu sonuca göre, kadınların erkeklere oranla akrabalık bağına daha fazla bağlı oldukları anlaşılmaktadır. Anlaşmazlık durumunda akraba ve dostlarına haber verdiğini belirten kadınların, toplamda 125 kişi olması bu tezi desteklemektedir. Bu

tutumun toplumdaki cinsiyetçi düşüncelerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kişinin cinsiyet rolü ve yönelimi içinde yaşadıkları, toplumun kültürüne dayalı kalıpyargılara göre şekillenmektedir (Demirtaş Madran, 2012, s. 4). Dolayısıyla çevre, kişinin sosyalleşmesinde çok önemli bir işlev görmektedir.

Tablo 54: Halı, Kilim ve Yün Gibi Eşyalarınızı Nerde Yıkarsınız?

Cevap				Halı, kilim ve yün eşyalarınızı nerde yıkarsınız?			Toplam
				Damda	Kapı önünde	Halı yıkama fabrikalarında	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	8	6	4	18
			%	44,4	33,3	22,2	100,0
		6-15	Sayı	20	2	10	32
			%	62,5	6,3	31,3	100,0
		16-25	Sayı	36	8	22	66
			%	54,5	12,1	33,3	100,0
		26-35	Sayı	31	3	15	49
			%	63,3	6,1	30,6	100,0
		36-45	Sayı	14	0	2	16
			%	87,5	0,0	12,5	100,0
		46+	Sayı	8	1	8	17
			%	47,1	5,9	47,1	100,0
	Toplam		Sayı	117	20	61	198
			%	59,1	10,1	30,8	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	11	3	3	17
			%	64,7	17,6	17,6	100,0
		6-15	Sayı	23	3	3	29
			%	79,3	10,3	10,3	100,0
		16-25	Sayı	55	4	14	73
			%	75,3	5,5	19,2	100,0
		26-35	Sayı	30	2	15	47
			%	63,8	4,3	31,9	100,0
		36-45	Sayı	14	1	6	21
			%	66,7	4,8	28,6	100,0
		46+	Sayı	7	0	9	16
			%	43,8	0,0	56,3	100,0
	Toplam		Sayı	140	13	50	203
			%	69,0	6,4	24,6	100,0

Kentte geçirilen süre uzadıkça erkekler arasında kente özgü tüketim alışkanlıkları kazanılmaktadır. 16-25 arası yıldan beri kentte oturan erkeklerin % 33,3'ü halı vb. eşyalarını fabrikalarda yıkattıklarını belirtmişlerdir. Kadınların % 75,3'ü ise damda yıkattığını beyan etmiştir. Verilerden de anlaşılacağı üzere kadınlar arasında değişim çok az yaşanmaktadır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Tablodan elde edilen verilere göre, bireylerin kentte geçirdiği süre uzadıkça, kente özgü tüketim alışkanlıkların kazanılma oranının yükseldiği gözlenmiştir. Kent halkının genel yoksulluk düzeyi göz önüne alınınca, edinilen özelliklerin kente özgü alışkanlıklar olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi düşük bireylerin bu tür ihtiyaçlarını kentin genelinin yaptığı uygulamalarla çözdüğü görülmüştür. Gelir seviyesi yükseldikçe tüketim alışkanlıkları da modern kent alışkanlıklarına doğru bir dönüşüm yaşamıştır. Tüketim alışkanlıkları ile kentte geçirilen süre arasında anlamlı bir bağ bulunmaktadır.

Tablo 55: Nasıl Evlendiniz?

Cevap				Nasıl evlendiniz?				Toplam
				Anlaşarak	Akraba evliliği	Görücü usulü	Hiç biri	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	8	0	4	6	18
			%	44,4	0,0	22,2	33,3	100,0
		6-15	Sayı	3	6	3	20	32
			%	9,4	18,8	9,4	62,5	100,0
		16-25	Sayı	13	10	10	33	66
			%	19,7	15,2	15,2	50,0	100,0
		26-35	Sayı	13	6	18	12	49
			%	26,5	12,2	36,7	24,5	100,0
		36-45	Sayı	1	9	6	0	16
			%	6,3	56,3	37,5	0,0	100,0
		46+	Sayı	2	5	8	2	17
			%	11,8	29,4	47,1	11,8	100,0
	Toplam		Sayı	40	36	49	73	198
			%	20,2	18,2	24,7	36,9	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	3	4	4	6	17
			%	17,6	23,5	23,5	35,3	100,0
		6-15	Sayı	1	7	8	13	29
			%	3,4	24,1	27,6	44,8	100,0
		16-25	Sayı	2	14	14	43	73
			%	2,7	19,2	19,2	58,9	100,0
		26-35	Sayı	5	16	19	7	47
			%	10,6	34,0	40,4	14,9	100,0
		36-45	Sayı	4	9	6	2	21
			%	19,0	42,9	28,6	9,5	100,0
		46+	Sayı	3	6	6	1	16
			%	18,8	37,5	37,5	6,3	100,0
	Toplam		Sayı	18	56	57	72	203
			%	8,9	27,6	28,1	35,5	100,0

Kent genelinde geleneksel evlilik tarzı devam etmektedir. Örneğin 26-35 yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkekler arasında görücü usulüyle

evlendiklerini belirtenler % 36,7, kadınlar arasında ise % 40,4'tür. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Katılımcılara sorulan "Nasıl evlendiniz?" sorusu kentte geçirilen süreyle beraber değerlendirildiğinde "Anlaşarak" cevabını verenlerin önemli bir kısmı (43) 16 ile 46 ve üzeri yıldan beri kentte oturanlardan oluşmaktadır. Kentte geçirilen süre uzadıkça bireylerin evlilik kararlarını kendi başına verme oranı da artma yönünde eğilim göstermektedir. Kadın katılımcılar açısından bu durum erkeklerin çok gerisinde kalmaktadır. Geleneksel muhafazakar eğilimi ağır basan çalışma alanında kadınların evlilik konusunda, erkeklere oranla daha fazla aileye bağlı oldukları söylenebilir.

Tablo 56: Evin Gelirine Katkıda Bulunmak İçin Kadınların Çalışmasını Uygun Bulur musunuz?

Cevap				Evin gelirine katkıda bulunmak için kadınların çalışmasını uygun bulur musunuz?			Toplam
				Uygun bulurum	Uygun bulmam	Kararsızım	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	11	5	2	18
			%	61,1	27,8	11,1	100,0
		6-15	Sayı	14	16	2	32
			%	43,8	50,0	6,3	100,0
		16-25	Sayı	34	21	11	66
			%	51,5	31,8	16,7	100,0
		26-35	Sayı	13	27	9	49
			%	26,5	55,1	18,4	100,0
		36-45	Sayı	2	9	5	16
			%	12,5	56,3	31,3	100,0
		46+	Sayı	8	6	3	17
			%	47,1	35,3	17,6	100,0
	Toplam		Sayı	82	84	32	198
			%	41,4	42,4	16,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	9	6	2	17
			%	52,9	35,3	11,8	100,0
		6-15	Sayı	18	8	3	29
			%	62,1	27,6	10,3	100,0
		16-25	Sayı	50	13	10	73
			%	68,5	17,8	13,7	100,0
		26-35	Sayı	27	15	5	47
			%	57,4	31,9	10,6	100,0
		36-45	Sayı	12	7	2	21
			%	57,1	33,3	9,5	100,0
		46+	Sayı	8	7	1	16
			%	50,0	43,8	6,3	100,0
	Toplam		Sayı	124	56	23	203
			%	61,1	27,6	11,3	100,0

Kentte geçirilen süre uzadıkça kadınlara yönelik bakış açısındaki geleneksel tutum değişmezken, tersine bir durum olarak süre kısaldıkça modern anlamda bir bakış açısı kazanılmaktadır. 0-5 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkekler arasında kadınların çalışmasını uygun bulduklarını belirtenler % 61,1 iken, 36-45 arası olanlar ise % 12,5'dir. Kadın deneklerden elde edilen veriler incelendiğinde, kentte geçirilen süre uzadıkça kadınların çalışma hayatına katılımı konusunda pozitif bir bakış açısı oluştuğu gözlenmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Ataerkil bir yapıya sahip olan Şanlıurfa toplumunda erkeklerin kentte geçirdiği süre uzadıkça kadınlara yönelik geleneksel tutumun pekiştiği, ancak bunun tersine ekonomik özgürlüğün önemi hakkında kentte kadınlar arasında bu geleneksel bakış açısının esnediği görülmüştür. Kentte birey olabilmek için, kadınların ekonomik özgürlüğün önemini kavramış oldukları anlaşılmaktadır.

3.3.4. Siyasal Tutum ve Davranışlar

Kente yerleşmiş bireyin, tutum ve davranışlarında bazı değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişimin en çok görüldüğü alanlar ekonomik, sosyal, siyasal ve dinsel tutum ve davranışlardır. Ekonomik ve sosyal davranışlara dair yaşanan değişiklikler yukarıdaki kısımda incelenmiştir. Bu bölümde siyasal tutum ve davranışlarda yaşanan değişiklikler incelenecektir.

Kente yerleşen bireylerde, siyasal toplumsallaşma önemsenir. Yurttaşlık kimliği benimsenir, cemaat ve etnik kültür ve inanca dayalı yaptırımlara itaat terk edilerek "birey" olma bilinci gelişir ve "kendini gerçekleştirme" önem kazanır. Oy verme, oy verdiğini sorgulama, hak ve sorumluluk bilincinin gelişmesi kentlileşme sürecinde yaşanan olgulardır. Ayrıca kentsel mal ve hizmetlerden yararlanılır. Bu hizmetlerin üretimi takip edilir, eksiklikleri eleştirilir ve gelişmesine katkı sağlanır (Mutlu, 2010, ss. 71-72). Kente yerleşmiş birey, siyasal kurumlar tarafından yapılan politikalar ve düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olur ve elde ettiği bilgiyi özümseme yeteneği elde eder. Ayrıca bireyin oy verme davranışını herhangi bir etki altında kalmadan gerçekleştirmesini sağlar. Kişiler,ihtiyaçlarını, eğilimleri yönünde karşılayabilmek, memnuniyetsizliklerini giderebilmek ve içinde bulunulan durumdan çıkabilmekiçin gerekli motivasyonu sağlayan (Akpınar Gönenç, 2001, s. 12) sivil toplum kuruluşları etrafında örgütlenirler.

Araştırmada, kentlileşme olgusunun bu yanını belirlemek için"Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?", "Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar verir?","Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?", "Apartman ya da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?"soruları sorulmuştur.

3.3.4.1. Meslek İle Siyasal Tutum ve Davranışlar

Tablo 57: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız?

Cevap				Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?					Toplam
				Adayın hizmet profili	Adayın tanıdık olması	Aile reisinin görüşü	Adayın mensup olduğu parti	Adayın mensup olduğu partinin lideri	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	40	3	3	7	7	60
			%	66,7	5,	5,	11,7	11,7	100,0
		İşsiz	Sayı	20	5	2	2	9	38
			%	52,6	13,2	5,3	5,3	23,7	100,0
		Memur	Sayı	29	3	2	2	2	38
			%	76,3	7,9	5,3	5,3	5,3	100,0
		Emekli	Sayı	11	0	0	0	5	16
			%	68,8	0,	0,	0,	31,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	4	0	0	2	0	6
			%	66,7	0,	0,	33,3	0,	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	13	1	2	1	4	21
			%	61,9	4,8	9,5	4,8	19,	100,0
		Esnaf	Sayı	13	1	2	0	3	19
			%	68,4	5,3	10,5	0,	15,8	100,0
	Toplam		Sayı	130	13	11	14	30	198
			%	65,7	6,6	5,6	7,1	15,2	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	13	2	2	2	4	23
			%	56,5	8,7	8,7	8,7	17,4	100,0
		İşsiz	Sayı	24	2	3	4	3	36
			%	66,7	5,6	8,3	11,1	8,3	100,0
		Memur	Sayı	18	0	1	4	0	23
			%	78,3	0,	4,3	17,4	0,	100,0
		Emekli	Sayı	0	0	0	2	0	2
			%	0,	0,	0,	100,	0,	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	0	0	1	0	2
			%	50,	0,	0,	50,	0,	100,0
		Ev hanımı	Sayı	37	20	13	8	35	113
			%	32,7	17,7	11,5	7,1	31,	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	0	1	0	0	3
			%	66,7	0,	33,3	0,	0,	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,	0,	0,	0,	0,	100,0
	Toplam		Sayı	96	24	20	21	42	203
			%	47,3	11,8	9,9	10,3	20,7	100,

Çalışmaya katılan deneklerin siyasi kriterlerinin değerlendirildiği bölümde, siyasi kriterini adayın hizmet profiline göre belirlediğini ifade eden erkekler arasında işçiler % 66,7, esnaf % 68,4'tür. Kadınlar arasında memurlar % 78,3'tür. Ayrıca siyasi kriterini adayın mensup olduğu parti liderine göre belirlediğini ifade eden kadınlar arasında ev hanımlarının oranı % 31'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Siyasi eğilimler açısından kent genelinde kamusal hizmete yönelik bir tercih yapıldığı gözlenmiştir. Kadınlar bu açıdan erkeklerden sonra gelmektedir. Veri sonuçlarına bakıldığında bu durum belirgindir.

Tablo 58: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Veriyor?

Cevap				Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar veriyor?		Toplam
				Aile reisinin kararına göre oy kullanırım	Kendim karar veririm	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	3	57	60
			%	5,0	95,0	100,0
		İşsiz	Sayı	6	32	38
			%	15,8	84,2	100,0
		Memur	Sayı	1	37	38
			%	2,6	97,4	100,0
		Emekli	Sayı	1	15	16
			%	6,3	93,8	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	5	6
			%	16,7	83,3	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	0	21	21
			%	0,0	100,0	100,0
		Esnaf	Sayı	3	16	19
			%	15,8	84,2	100,0
	Toplam		Sayı	15	183	198
			%	7,6	92,4	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	7	16	23
			%	30,4	69,6	100,0
		İşsiz	Sayı	3	33	36
			%	8,3	91,7	100,0
		Memur	Sayı	0	23	23
			%	0,0	100,0	100,0
		Emekli	Sayı	0	2	2
			%	0,0	100,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	30	83	113
			%	26,5	73,5	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	2	3
			%	33,3	66,7	100,0
		Esnaf	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	42	161	203
			%	20,7	79,3	100,0

Oy verme davranışının değerlendirildiği bölümde erkekler arasında memurlar % 97,4, işçiler % 95 oranla oyunu kendi kararına göre verdiklerini belirtmişlerdir.

Kadınlar arasında oyunu kendi kararına göre kullandığını belirtenler; memurlar ve emekliler % 100, işsizler % 91,7'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır

Modern demokratik yaşamın gereklerinden sayılan siyasal katılım, bireyin, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemidir (Kışlalı, 1987, s. 355). Deneklerin siyasal katılım düzeylerinin ölçüldüğü bu bölümde, oyunu kendi kararına göre kullandığını belirtenlerin (344) toplam deneklerin dörtte ikisinden daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bireylerin siyasi kararlarını kendi başına verdiği söylenebilir.

Kadın deneklerin, işçilerde % 30,4, çiftçilerde % 50, ev hanımlarında % 26,5 gibi bir oranla oyunu aile reisinin kararına göre kullandıklarını belirtmişlerdir. Gelir getiren bir mesleğe sahip olmayan kadınların, siyasal katılımı aile reisinin kararı üzerinden gerçekleştirdikleri gözlenmiştir. Ekonomik bağımlılık, bireylerin iradi karar mekanizmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ailevi sorumluluklar, katılım için gerekli eğitim ve beceri noksanlıkları, ayrımcılık ve cinsiyet rolünün sosyalleşmesi gibi özel hayattaki ağır yükümlülükler nedeniyle kadınlar, diğer pek çok etkinlik gibi siyasete de ayıracak zaman ve enerji bulamamaktadırlar. Kadınlar siyasal konulardan ziyade ev ve anne rolleri gibi kendi cinslerine uygun görülen rollerle daha fazla meşgul olmak durumunda kalmaktadırlar (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009, s. 100). Çalışmanın genelinde soruya verilen olumlu cevap sınırlı olduğu halde, bu cevabın çoğunluğunu yine erkekler oluşturmaktadır.

Kamusal alana çıkabilmesi, eve dair sorumluluklarının azaltılması, ev dışına çıkma ve çalışma yaşamına girmeleri, kadınların siyaset için temel bilgisel donanım edinmelerini kolaylaştıracaktır. Kadınlar, siyasi gelişmelerle ilgilendikçe politik kapasite ve becerilerini kullanmaya başlayacak ve bu süreç, siyasal tutumlarını da biçimlendirecektir.

Tablo 59: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?

Cevap				Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	8	52	60
			%	13,3	86,7	100,0
		İşsiz	Sayı	9	29	38
			%	23,7	76,3	100,0
		Memur	Sayı	11	27	38
			%	28,9	71,1	100,0
		Emekli	Sayı	3	13	16
			%	18,8	81,3	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	6	6
			%	0,0	100,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	3	18	21
			%	14,3	85,7	100,0
		Esnaf	Sayı	6	13	19
			%	31,6	68,4	100,0
	Toplam		Sayı	40	158	198
			%	20,2%	79,8	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	3	20	23
			%	13,0	87,0	100,0
		İşsiz	Sayı	6	30	36
			%	16,7	83,3	100,0
		Memur	Sayı	1	22	23
			%	4,3	95,7	100,0
		Emekli	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	2	2
			%	0,0	100,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	2	111	113
			%	1,8	98,2	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	0	3	3
			%	0,0	100,0	100,0
		Esnaf	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	13	190	203
			%	6,4%	93,6	100,0

Çalışmaya katılan erkekler arasında memurların % 28,9'u, işsizlerin % 23,7'si; kadınlar arasında işsizlerin % 16,7'si sivil toplum kuruluşlarına üye olduğu görülmüştür. Değişkenler arası anlam bağımlılığı $p \leq 0.5$'den küçük çıkmıştır.

Kent merkezinde yaşayan bireylerin STK üyeliğinin araştırıldığı bu bölümde, bu tür örgütlere üyeliğe katılımın düşük olduğu gözlenmiştir. Bireyin içinde yaşadığı sosyal ve kültürel şartları tahlil edebilmeleri, eleştirebilmeleri, değiştirebilmeleri, egemen yapı içerisinde dönüştürücü ve yaratıcı kişiler olarak var olabilmeleri için yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu, bireylerin eleştirel düşünme, kültürel yaratım, siyasî eylem ve hareketler içinde yer alma yeteneklerinin de gelişmesini gerektirir. Siyasî anlamda aktif kişiler, başkalarıyla girilen sosyal etkileşimin bir

ürünüdürler (Karataş, 2008, s. 60). Çalışmaya katılan kadın deneklerin erkeklere oranla çok düşük olduğu gözlenen tablo verilerine göre, kadın bireylerin yine erkeklere oranla daha edilgen oldukları söylenebilir. Siyasal eğilimlerde yaşanacak artış eğitim ve sosyalizasyon sürecine bağlıdır.

Tablo 60: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Apartman ya da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	24	22	14	60
			%	40,0	36,7	23,3	100,0
		İşsiz	Sayı	19	12	7	38
			%	50,0	31,6	18,4	100,0
		Memur	Sayı	24	11	3	38
			%	63,2	28,9	7,9	100,0
		Emekli	Sayı	6	7	3	16
			%	37,5	43,8	18,8	100,0
		Çiftçi	Sayı	3	3	0	6
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	12	5	4	21
			%	57,1	23,8	19,0	100,0
		Esnaf	Sayı	8	6	5	19
			%	42,1	31,6	26,3	100,0
	Toplam		Sayı	96	66	36	198
			%	48,5	33,3	18,2	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	16	2	5	23
			%	69,6	8,7	21,7	100,0
		İşsiz	Sayı	28	7	1	36
			%	77,8	19,4	2,8	100,0
		Memur	Sayı	21	2	0	23
			%	91,3	8,7	0,0	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	2	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	49	43	21	113
			%	43,4	38,1	18,6	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	2	0	1	3
			%	66,7	0,0	33,3	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	121	54	28	203
			%	59,6	26,6	13,8	100,0

Yönetim kademelerinde kadınların bulunmasını doğru bulduğunu belirten erkekler arasında memurlar % 63,2, işsiz % 50'dir. Kadınlar arasında ise memurlar % 91,3, işsizler % 77,8, emekliler % 100'dür. Doğru bulmadığını belirten erkekler arasında işçiler % 36,7, memurlar % 28,9'dur. Kadınlar arasında ise ev hanımlarının oranı % 38,1'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmış, anlamlı bir bağımlılık görülmemiştir.

3.3.4.2. Aylık Gelir İle Siyasal Tutum ve Davranışlar

Tablo 61: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız?

Cevap				Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?					Toplam
				Adayın hizmet profili	Adayın tanıdık olması	Aile reisinin görüşü	Adayın mensup olduğu parti	Adayın mensup olduğu partinin lideri	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	33	6	3	2	8	52
			%	63,5	11,5	5,8	3,8	15,4	100,0
		1.000-1.500	Sayı	18	2	0	4	6	30
			%	60,0	6,7	0,0	13,3	20,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	19	1	4	2	5	31
			%	61,3	3,2	12,9	6,5	16,1	100,0
		2.001-2.500	Sayı	16	3	2	4	2	27
			%	59,3	11,1	7,4	14,8	7,4	100,0
		2.501-3.000	Sayı	10	0	1	2	2	15
			%	66,7	0,0	6,7	13,3	13,3	100,0
		3.000+	Sayı	34	1	1	0	7	43
			%	79,1	2,3	2,3	0,0	16,3	100,0
	Toplam		Sayı	130	13	11	14	30	198
			%	65,7	6,6	5,6	7,1	15,2	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	63	19	17	10	33	142
			%	44,4	13,4	12,0	7,0	23,2	100,0
		1.000-1.500	Sayı	6	2	1	6	4	19
			%	31,6	10,5	5,3	31,6	21,1	100,0
		1.501-2.000	Sayı	6	0	1	0	3	10
			%	60,0	0,0	10,0	0,0	30,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	7	0	1	1	0	9
			%	77,8	0,0	11,1	11,1	0,0	100,0
		2.501-3.000	Sayı	5	1	0	1	0	7
			%	71,4	14,3	0,0	14,3	0,0	100,0
		3.000+	Sayı	9	2	0	3	2	16
			%	56,3	12,5	0,0	18,8	12,5	100,0
	Toplam		Sayı	96	24	20	21	42	203
			%	47,3	11,8	9,9	10,3	20,7	100,0

0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirten erkeklerin % 63,5'i, 3.000 TL. ve üzeri için % 79,1'i siyasi tercihini adayın hizmet profiline göre belirlediğini ifade etmiştir. 0-999 TL. arası gelire sahip olan kadınların % 44,4'ü, 2.001-2.500 TL. için % 77,8'i siyasi tercihini adayın hizmet profiline göre belirlediğini ifade etmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Tablo 62: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Verir?

Cevap				Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar veriyor?		Toplam
				Aile reisinin kararına göre oy kullanırım	Kendim karar veririm	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	5	47	52
			%	9,6	90,4	100,0
		1.000-1.500	Sayı	4	26	30
			%	13,3	86,7	100,0
		1.501-2.000	Sayı	1	30	31
			%	3,2	96,8	100,0
		2.001-2.500	Sayı	2	25	27
			%	7,4	92,6	100,0
		2.501-3.000	Sayı	1	14	15
			%	6,7	93,3	100,0
		3.000+	Sayı	2	41	43
			%	4,7	95,3	100,0
	Toplam		Sayı	15	183	198
			%	7,6	92,4%	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	30	112	142
			%	21,1	78,9	100,0
		1.000-1.500	Sayı	6	13	19
			%	31,6	68,4	100,0
		1.501-2.000	Sayı	2	8	10
			%	20,0	80,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	2	7	9
			%	22,2	77,8	100,0
		2.501-3.000	Sayı	1	6	7
			%	14,3	85,7	100,0
		3.000+	Sayı	1	15	16
			%	6,3	93,8	100,0
	Toplam		Sayı	42	161	203
			%	20,7	79,3	100,0

Oyunu aile reisinin kararına göre kullandığını belirtenlerin oranı 0-999 TL. arası gelir grubuna sahip kadınlar arasında % 21,1 yüksek çıkmıştır. Erkekler arasında oldukça düşük çıkmıştır. Fakat oyunu kendi kararına göre kullandığını belirten 0-999 TL.arası gelire sahip olan erkeklerde % 90,4, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olan erkekler arasında ise % 95,3'tür. Kadınlar arasında 0-999TL. arası gelir içinde % 78,9, 3.000 TL. ve üzeri gelir için ise % 93,8'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Oyunu aile reisinin kararına göre kullandığını belirtenler arasında kadınların daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Verilerden de anlaşılacağı üzere kentte ataerkil

davranışlar henüz terk edilmemiş; kadınlarda uyarılmış oy kullanma erkeklere oranla oldukça yüksektir. Uluç'un 2007'de yaptığı doktora çalışmasında, kadınların oyunun başkası tarafından kullanılmasının yanı sıra, uyarılmış katılımın da yüksek oranda seyrettiğini görmekteyiz. Deneklerin yarıdan fazlası birilerinin yönlendirmesi sonucu oy vereceği partiyi belirlemektedirler. Kadınların 60'ı "Hangi partiye oy vereceğime kocam karar verir" (Uluç, 2007, s. 460) seçeneğini işaretlemiştir. Kadının siyasal katılımı, erkeğe bağımlı hale gelmektedir.

Fakat genel anlamda iradi oy kullandığını belirtenlerin sayısal değeri oldukça yüksek (344) çıkmıştır. Kent genelinde modern anlamda oy kullanma oranlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 63: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?

Cevap				Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	8	44	52
			%	15,4	84,6	100,0
		1.000-1.500	Sayı	7	23	30
			%	23,3	76,7	100,0
		1.501-2.000	Sayı	1	30	31
			%	3,2	96,8	100,0
		2.001-2.500	Sayı	3	24	27
			%	11,1	88,9	100,0
		2.501-3.000	Sayı	5	10	15
			%	33,3	66,7	100,0
		3.000+	Sayı	16	27	43
			%	37,2	62,8	100,0
	Toplam		Sayı	40	158	198
			%	20,2	79,8	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	7	135	142
			%	4,9	95,1	100,0
		1.000-1.500	Sayı	2	17	19
			%	10,5	89,5	100,0
		1.501-2.000	Sayı	0	10	10
			%	0,0	100,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	0	9	9
				0,0	100,0	100,0
		2.501-3.000	Sayı	2	5	7
			%	28,6	71,4	100,0
		3.000+		2	14	16
			%	12,5	87,5	100,0
	Toplam		Sayı	13	190	203
			%	6,4	93,6	100,0

Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğunu belirten 2.501-3.000 TL. arası gelire sahip olan erkeklerin % 33,3'ü 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtenlerin % 37,2'sidir. Kadınlar arasında ise oldukça düşük çıkmıştır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Kentlileşme sonrasında yaşanan toplumsal değişme sonucunda gelişen toplumlarda sosyal/siyasal kurumlara katılım artmaktadır (Görmez, 1991, s. 36). Eğitim ile STK üyeliği arasında doğrudan bir bağ olduğu söylenebilir. Dolayısıyla eğitimin siyasal/sosyal kurumlara katılım açısından önemli bir etken olduğu görülmüştür.

Tablo 64: Apartman ya da Kent yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz?

				Apartman da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?			
				Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	22	21	9	52
			%	42,3	40,4	17,3	100,0
		1.000-1.500	Sayı	16	11	3	30
			%	53,3	36,7	10,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	7	11	13	31
			%	22,6	35,5	41,9	100,0
		2.001-2.500	Sayı	17	6	4	27
			%	63,0	22,2	14,8	100,0
		2.501-3.000	Sayı	8	4	3	15
			%	53,3	26,7	20,0	100,0
		3.000+	Sayı	26	13	4	43
			%	60,5	30,2	9,3	100,0
	Toplam		Sayı	96	66	36	198
			%	48,5	33,3	18,2	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	74	45	23	142
			%	52,1	31,7	16,2	100,0
		1.000-1.500	Sayı	16	1	2	19
			%	84,2	5,3	10,5	100,0
		1.501-2.000	Sayı	9	1	0	10
			%	90,0	10,0	0,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	6	1	2	9
			%	66,7	11,1	22,2	100,0
		2.501-3.000	Sayı	6	0	1	7
			%	85,7	0,0	14,3	100,0
		3.000+	Sayı	10	6	0	16
			%	62,5	37,5	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	121	54	28	203
			%	59,6	26,6	13,8	100,0

Yönetim kademelerinde kadınların da bulunmasını isteyen 0-999 TL. arası gelir grubu erkeklerin % 42,3, 2.001-2.500 arası % 63'tür. 1.501-2.000 arası kadınların % 90'ı, 0-999 TL. arası % 52,1'i uygun bulduğunu belirtmiştir. Yönetim kademelerinde kadınların da bulunmasını uygun bulmadığını belirten 0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirten kadınların % 31,7'sidir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

3.3.4.3. Eğitim Durumu ile Siyasal Tutum ve Davranışlar

Tablo 65: Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?

Cevap				Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?					Toplam
				Adayın hizmet profili	Adayın tanıdık olması	Aile reisinin görüşü	Adayın mensup olduğu parti	Adayın mensup olduğu partinin lideri	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	3	2	2	4	13
			%	15,4	23,1	15,4	15,4	30,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	5	2	0	2	5	14
			%	35,7	14,3	0,0	14,3	35,7	100,0
		İlk Okul	Sayı	14	1	2	1	1	19
			%	73,7	5,3	10,5	5,3	5,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	19	0	0	4	2	25
			%	76,0	0,0	0,0	16,0	8,0	100,0
		Lise	Sayı	35	2	4	2	14	57
			%	61,4	3,5	7,0	3,5	24,6	100,0
		Yüksekokul	Sayı	11	2	0	1	0	14
			%	78,6	14,3	0,0	7,1	0,0	100,0
		Lisans	Sayı	33	2	2	2	2	41
			%	80,5	4,9	4,9	4,9	4,9	100,0
		Lisansüstü	Sayı	10	0	1	0	2	13
			%	76,9	0,0	7,7	0,0	15,4	100,0
		Diğer	Sayı	1	1	0	0	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	130	13	11	14	30	198
			%	65,7	6,6	5,6	7,1	15,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	14	9	11	1	20	55
			%	25,5	16,4	20,0	1,8	36,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	11	6	4	4	8	33
			%	33,3	18,2	12,1	12,1	24,2	100,0
		İlk Okul	Sayı	10	3	1	0	1	15
			%	66,7	20,0	6,7	0,0	6,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	6	2	1	1	3	13
			%	46,2	15,4	7,7	7,7	23,1	100,0
		Lise	Sayı	19	3	2	4	7	35
			%	54,3	8,6	5,7	11,4	20,0	100,0
		Yüksekokul	Sayı	4	0	1	2	1	8
			%	50,0	0,0	12,5	25,0	12,5	100,0
		Lisans	Sayı	31	1	0	9	2	43
			%	72,1	2,3	0,0	20,9	4,7	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	96	24	20	21	42	203
			%	47,3	11,8	9,9	10,3	20,7	100,0

Siyasi tercihini adayın hizmet profiline göre yaptığını belirten erkekler arasında ilkokul mezunu % 73,7, lisans düzeyinde eğitim almış olanlar % 80,5; kadınlar arasında ise ilkokul mezunu % 66,7, lisans mezunu % 72,1'dir. Adayın mensup olduğu partinin liderine göre tercihini belirlediğini ifade eden erkekler arasında okur-yazar olmayanlar % 15,4, kadınlar arasında lisans düzeyinde eğitim

almış olanların % 20,9 oranlarında olduğu gözlenmiştir. Ayrıca adayın mensup olduğu partiye göre karar verdiğini belirten ortaokul düzeyinde eğitim almış olan kadınların oranı % 24,2'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır

Sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere eğitim durumu ile siyasi tercihler arasında anlamlı bir bağ vardır.

Tablo 66: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Veriyor?

Cevap				Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar veriyor?		Toplam
				Aile reisinin kararına göre oy kullanırım	Kendim karar veririm	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	3	10	13
			%	23,1	76,9	100,0
		Okur Yazar	Sayı	3	11	14
			%	21,4	78,6	100,0
		İlk Okul	Sayı	1	18	19
			%	5,3	94,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	0	25	25
			%	0,0	100,0	100,0
		Lise	Sayı	7	50	57
			%	12,3	87,7	100,0
		Yüksekokul	Sayı	0	14	14
			%	0,0	100,0	100,0
		Lisans	Sayı	1	40	41
			%	2,4	97,6	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	13	13
			%	0,0	100,0	100,0
		Diğeri	Sayı	0	2	2
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	15	183	198
			%	7,6	92,4	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	21	34	55
			%	38,2	61,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	12	21	33
			%	36,4	63,6	100,0
		İlk Okul	Sayı	0	15	15
			%	0,0	100,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	3	10	13
			%	23,1	76,9	100,0
		Lise	Sayı	3	32	35
			%	8,6	91,4	100,0
		Yüksekokul	Sayı	2	6	8
			%	25,0	75,0	100,0
		Lisans	Sayı	1	42	43
			%	2,3	97,7	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	42	161	203
			%	20,7	79,3	100,0

Okur-yazar olmayan erkeklerin % 76,9'u, ilkokul mezunu bireylerin % 94,7'si, lisans düzeyinde eğitim almış olanların % 97,6'sı oyunu kendi kararına göre verdiğini belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi yüksek olan kadınlarda oranlar erkeklerin oranlarıyla birbirine yakın seyrederken, eğitim düzeyi düştükçe aile reisinin kararına

göre oyunu kullandığını belirtenlerin oranları da artmaktadır. Kadınlar arasında, okur-yazar olmayanların % 38,22si, okur-yazar olanların % 36,4'ü oyunu aile reisinin kararına göre kullandıklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Sosyalizasyon sürecinde, eğitim en önemli araçların başında gelmektedir. Eğitim siyasal değerlerin kazandırılmasında, kuramsal olarak doğrudan etkili olmaktadır (Özer, 2004, s. 91). Bireylerin siyasal katılımının araştırıldığı bu soruda, aile reisinin kararına göre oyunu kullandığını belirtenlerin 57 kişiden oluştuğu görülmüştür. Verilerden de anlaşıldığı üzere, eğitim, siyasal eğilimler açısından önemli bir değişken olmaktadır. Eğitim ile beraber kent içi ilişkilerin kurulumu da önemli bir etkendir.

Tablo 67: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?

Cevap				Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	11	13
			%	15,4	84,6	100,0
		Okur Yazar	Sayı	1	13	14
			%	7,1	92,9	100,0
		İlk Okul	Sayı	1	18	19
			%	5,3	94,7	100,0
		Ortaokul	Sayı	1	24	25
			%	4,0	96,0	100,0
		Lise	Sayı	13	44	57
			%	22,8	77,2	100,0
		Yüksekokul	Sayı	3	11	14
			%	21,4	78,6	100,0
		Lisans	Sayı	13	28	41
			%	31,7	68,3	100,0
		Lisansüstü	Sayı	5	8	13
			%	38,5	61,5	100,0
		Diğeri	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
	Toplam		Sayı	40	158	198
			%	20,2	79,8	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	0	55	55
			%	0,0	100,0	100,0
		Okur Yazar	Sayı	0	33	33
			%	0,0	100,0	100,0
		İlk Okul	Sayı	1	14	15
			%	6,7	93,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	0	13	13
			%	0,0	100,0	100,0
		Lise	Sayı	3	32	35
			%	8,6	91,4	100,0
		Yüksekokul	Sayı	2	6	8
			%	25,0	75,0	100,0
		Lisans	Sayı	7	36	43
			%	16,3	83,7	100,0
		Lisansüstü	Sayı	0	1	1
			%	0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	13	190	203
			%	6,4	93,6	100,0

Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğunu belirten deneklerden lisans düzeyinde eğitim almış olan erkekler % 31,7, kadınlar % 16,3'tür. Eğitim düzeyi yükseldikçe bu tür örgütlere üyelik oranı da artmaktadır. Fakat kadın bireyler arasında erkeklere oranla oldukça düşüktür. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilerden de anlaşıldığı üzere, kentli bireylerin gelir seviyesi yükseldikçe STK'lara üyelik sayısında da artış yaşanmaktadır. Kentte farklı meslek kollarında çalışan bireylerin sosyal ve siyasal haklarını koruma amacıyla çevre, hayvan vb. sosyal alanlarda dernek, STK ve vb. kuruluşlara katılım oranı da artmaktadır. Bu durum, gelir seviyesi ve kentli bilincinin gelişmesiyle paralel olarak yükselmeye devam edecektir. Gelir arttıkça siyasal katılma düzeyi yükselmektedir (Özer, 2004, s. 90).

Tablodan anlaşıldığı üzere kent genelinde bu tür örgütlere üyelik oranı düşüktür. Bu durumun kent kültürünün henüz tam benimsenmemesi, dolayısıyla kent genelinde gelir seviyesinin düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadın bireyler arasında bu düzeyin oldukça düşük olduğu gözlenmiştir. Bu durumun, kadına yönelik bakış açısının erkeklerin gerisinde kalması ve kadının kamusal alanlara sınırlı çıkmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumun, siyasal bilinç kazanamamış kadın bireylerin haklarını koruma ve başkalarının haklarına sahip çıkma bilincinin henüz kazanılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 68: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru bulur musunuz?

Cevap				Apartman da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	2	9	2	13
			%	15,4	69,2	15,4	100,0
		Okur Yazar	Sayı	2	11	1	14
			%	14,3	78,6	7,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	9	7	3	19
			%	47,4	36,8	15,8	100,0
		Ortaokul	Sayı	13	7	5	25
			%	52,0	28,0	20,0	100,0
		Lise	Sayı	29	13	15	57
			%	50,9	22,8	26,3	100,0
		Yüksekokul	Sayı	8	2	4	14
			%	57,1	14,3	28,6	100,0
		Lisans	Sayı	24	13	4	41
			%	58,5	31,7	9,8	100,0
		Lisansüstü	Sayı	8	3	2	13
			%	61,5	23,1	15,4	100,0
		Diğeri	Sayı	1	1	0	2
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	96	66	36	198
			%	48,5	33,3	18,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	15	23	17	55
			%	27,3	41,8	30,9	100,0
		Okur Yazar	Sayı	20	9	4	33
			%	60,6	27,3	12,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	9	4	2	15
			%	60,0	26,7	13,3	100,0
		Ortaokul	Sayı	7	4	2	13
			%	53,8	30,8	15,4	100,0
		Lise	Sayı	28	5	2	35
			%	80,0	14,3	5,7	100,0
		Yüksekokul	Sayı	7	0	1	8
			%	87,5	0,0	12,5	100,0
		Lisans	Sayı	34	9	0	43
			%	79,1	20,9	0,0	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	121	54	28	203
			%	59,6	26,6	13,8	100,0

Erkeklerde eğitim düzeyi yükseldikçe yönetim kademelerinde kadınların da bulunmasını istediğini belirtenlerin oranında artış yaşanmaktadır. Okur-yazar olmayanlarda bu oran % 15,4 iken, lisansüstü eğitim alanlarda % 61,5'tir. Kadınlar

arasında okur-yazar olmayanların% 27,3'ü, lisansüstü eğitim alanların ise % 100'ü kadınların yönetim kademelerinde bulunmasını desteklemiştir.

Erkekler arasında kadın yönetici istemediğini belirtenler ile kararsız olduğunu beyan edenler (102) çalışmaya katılan toplam deneklerin dörtte biri kadardır. Kadınlar arasında ise 82'dir. Genel anlamda kadın yöneticiye karşı çekimser bir duruş olduğu söylenebilir. Geleneksel ataerkil bir yapıya sahip olan kentte bu durum yadırganmamaktadır.

3.3.4.4. Kentte Geçirilen Süre İle Siyasal Tutum ve Davranışlar

Tablo 69: Siyasi Tercihinizi Hangi Kritere Göre Yaparsınız?

Cevap				Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?					Toplam
				Adayın hizmet profili	Adayın tanıdık olması	Aile reisinin görüşü	Adayın mensup olduğu parti	Adayın mensup olduğu partinin lideri	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	8	3	3	1	3	18
			%	44,4	16,7	16,7	5,6	16,7	100,0
		6-15	Sayı	24	2	1	1	4	32
			%	75,0	6,3	3,1	3,1	12,5	100,0
		16-25	Sayı	42	4	4	5	11	66
			%	63,6	6,1	6,1	7,6	16,7	100,0
		26-35	Sayı	34	4	2	3	6	49
			%	69,4	8,2	4,1	6,1	12,2	100,0
		36-45	Sayı	12	0	0	2	2	16
			%	75,0	0,0	0,0	12,5	12,5	100,0
		46+	Sayı	10	0	1	2	4	17
			%	58,8	0,0	5,9	11,8	23,5	100,0
	Toplam		Sayı	130	13	11	14	30	198
			%	65,7	6,6	5,6	7,1	15,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	4	3	4	4	2	17
			%	23,5	17,6	23,5	23,5	11,8	100,0
		6-15	Sayı	17	4	3	0	5	29
			%	58,6	13,8	10,3	0,0	17,2	100,0
		16-25	Sayı	38	10	8	7	10	73
			%	52,1	13,7	11,0	9,6	13,7	100,0
		26-35	Sayı	20	4	4	8	11	47
			%	42,6	8,5	8,5	17,0	23,4	100,0
		36-45	Sayı	12	0	0	1	8	21
			%	57,1	0,0	0,0	4,8	38,1	100,0
		46+	Sayı	5	3	1	1	6	16
			%	31,3	18,8	6,3	6,3	37,5	100,0
	Toplam		Sayı	96	24	20	21	42	203
			%	47,3	11,8	9,9	10,3	20,7	100,0

26-35 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 69,4'ü, kadınların ise % 42,6'sı siyasi tercihini adayın hizmet profiline göre belirlediklerini, 36-45 arası yıldan beri kentte oturduğunu belirten kadınların % 38,1'i ise adayın mensup olduğu parti liderine göre siyasi tercihte bulunduklarını beyan etmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Kentte, kadınlara yapılan yardımların iktidar partisinin eliyle yapılmasının, kadınların parti liderlerine siyasal/duygusal bir bağla bağlanmasına yol açtığı gözlenmiştir. Kent genelinde kadınların maddi açıdan erkeklerin çok gerisinde olması bu durumu pekiştirmektedir.

Tablo 70: Hangi Siyasal Partiye Oy Vereceğinize Kim Karar Verir?

Cevap				Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar veriyor?		Toplam
				Aile reisinin kararına göre oy kullanırım	Kendim karar veririm	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	3	15	18
				16,7	83,3	100,0
		6-15	Sayı	4	28	32
				12,5	87,5	100,0
		16-25	Sayı	4	62	66
				6,1	93,9	100,0
		26-35	Sayı	4	45	49
				8,2	91,8	100,0
		36-45	Sayı	0	16	16
				0,0	100,0	100,0
		46+	Sayı	0	17	17
				0,0	100,0	100,0
	Toplam		Sayı	15	183	198
				7,6	92,4	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	3	14	17
			%	17,6	82,4	100,0
		6-15	Sayı	11	18	29
			%	37,9	62,1	100,0
		16-25	Sayı	18	55	73
			%	24,7	75,3	100,0
		26-35	Sayı	5	42	47
			%	10,6	89,4	100,0
		36-45	Sayı	2	19	21
			%	9,5	90,5	100,0
		46+	Sayı	3	13	16
			%	18,8	81,3	100,0
	Toplam		Sayı	42	161	203
			%	20,7	79,3	100,0

26-35 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 91,8'i, kadınların ise % 89,4'ü, oyunu kendi kararına göre kullandıklarını belirtmişlerdir. 6-15 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 16,7'si, kadınların ise % 37,9'u, oyunu aile reisinin kararına göre kullandıklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Tablo 71: Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?

Cevap				Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	5	13	18
				27,8	72,2	100,0
		6-15	Sayı	7	25	32
				21,9	78,1	100,0
		16-25	Sayı	15	51	66
				22,7	77,3	100,0
		26-35	Sayı	6	43	49
				12,2	87,8	100,0
		36-45	Sayı	2	14	16
				12,5	87,5	100,0
		46+	Sayı	5	12	17
				29,4	70,6	100,0
	Toplam		Sayı	40	158	198
				20,2	79,8	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	0	17	17
			%	0,0	100,0	100,0
		6-15	Sayı	0	29	29
			%	0,0	100,0	100,0
		16-25	Sayı	9	64	73
			%	12,3	87,7	100,0
		26-35	Sayı	2	45	47
			%	4,3	95,7	100,0
		36-45	Sayı	1	20	21
			%	4,8	95,2	100,0
		46+	Sayı	1	15	16
			%	6,3	93,8	100,0
	Toplam		Sayı	13	190	203
			%	6,4	93,6	100,0

16-25 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 22,7'si, kadınların ise % 12,3'ü sivil toplum kuruluşlarına üye olduklarını belirtmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Ailevi sorumluluklar, STK faaliyetlerine katılım için gerekli eğitim ve beceri noksanlıkları, ayrımcılık ve cinsiyet rolünün sosyalleşmesi gibi özel hayattaki ağır yükümlülükler nedeniyle kadınlar, diğer pek çok etkinlik gibi siyasete de ayıracak zaman ve enerji bulamamaktadırlar. Kadınlar siyasal konulardan ziyade ev ve anne rolleri gibi kendi cinslerine uygun görülen rollerle daha fazla meşgul olmak durumunda kalmaktadırlar (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009, s. 100). Çalışmanın

genelinde soruya verilen sınırlı olumlu cevapların çoğunluğu erkekler tarafından verilmiştir.

Kadınların kamusal alana çıkabilmesi, eve dair sorumluluklarının azaltılması, ev dışına çıkma ve çalışma yaşamına girmeleri, kadınların siyaset için temel bilgisel donanım edinmelerini kolaylaştıracaktır. Kadın, siyasi gelişmelerle ilgilendikçe politik kapasite ve becerilerini kullanmaya başlayacak ve bu süreç, siyasal tutumlarını da biçimlendirecektir.

Tablo 72: Apartman ya da Kent Yönetimi Kademelerinde Kadınların da Bulunmasını Doğru Bulur musunuz?

Cevap				Apartman da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?			Toplam
				Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	10	5	3	18
			%	55,6	27,8	16,7	100,0
		6-15	Sayı	18	10	4	32
			%	56,3	31,3	12,5	100,0
		16-25	Sayı	31	21	14	66
			%	47,0	31,8	21,2	100,0
		26-35	Sayı	23	17	9	49
			%	46,9	34,7	18,4	100,0
		36-45	Sayı	5	7	4	16
			%	31,3	43,8	25,0	100,0
		46+	Sayı	9	6	2	17
			%	52,9	35,3	11,8	100,0
	Toplam		Sayı	96	66	36	198
			%	48,5	33,3	18,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	12	3	2	17
			%	70,6	17,6	11,8	100,0
		6-15	Sayı	17	8	4	29
			%	58,6	27,6	13,8	100,0
		16-25	Sayı	50	12	11	73
			%	68,5	16,4	15,1	100,0
		26-35	Sayı	25	16	6	47
			%	53,2	34,0	12,8	100,0
		36-45	Sayı	9	10	2	21
			%	42,9	47,6	9,5	100,0
		46+	Sayı	8	5	3	16
			%	50,0	31,3	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	121	54	28	203
			%	59,6	26,6	13,8	100,0

16-25 arası yıldan beri kentte oturan erkeklerin % 47'si, kadınların ise % 68'i yönetim kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulduklarını belirtmişlerdir. Doğru bulmadıklarını belirten erkeklerin % 21,2'si ile kadınların % 15,1'i aynı

zaman aralığındadır. Kentte geçirilen sürenin kadınlara yönelik bakış açısının değişmesinde etkileri bulunmamaktadır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

3.3.5. İnançsal Tutum ve Davranışlar

Kırsaldan kente göç eden bireyde, ekonomik, sosyal siyasal ve inanca dayalı değişimler yaşanmaktadır; fakat bu değişmeler, göç edilen kentin kültürüne doğru bir evrimle meydana gelmektedir. Kent kültürü, bünyesinde barındırdığı bireyler arası ilişki ve etkileşimleri belli bir mekanizma çerçevesinde düzenleyen sistemin ana merkezi olarak görülür. Bir kültür havzası olan kenti, fiziksel oluşumu ile beraber kent haline getiren şey bizzat oradaki kültür çevresidir. Bu kültür havzası belli bir toprak parçası üzerinde kendine özgü bir hayat tarzı oluşturur (Önder ve Göksel, 2014, s. 78). Kent kültürü, toplumsal sınıflar, meslek grupları, etnik ve dini farklılıkların oluşturduğu karmaşayı bir arada tutan bir tutkal görevi görmektedir.

İnançsal tutum ve davranışlar; göç sonrası kentte kurumsal yayılma arttıkçaİnançsal tutum ve davranışlar ikinci, üçüncü plana inmektedir. Yani, dinsel ritüeller inancın gereği olarak yerine getirilirken gösterişe kaçılmaz. Dinin evrensel mesajlarını anlamaya gayret edilir. Batıl inançlar sorgulanır. İnanç, makam elde etmek ya da ayrıcalık görmek için kullanılmaz (Mutlu, 2010, s. 72). Kişi yaptığı ibadet ve inanca yönelik giyimi ile değerlendirilmez. Birey olarak aldığı eğitim, bilgi birikimi ve ahlaki tutum ve davranışlarıyla değerlendirilir.

Bu bölümde kent sakinlerinin inançsal tutum ve davranışlarını öğrenebilmek amacıyla "Giyiminizi hangi kriterlere göre belirlersiniz?"sorusu ile "Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz?" soruları incelenecektir.

3.3.5.1. Meslek İle İnançsal Tutum ve Davranışlar

Tablo 73: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz?

Cevap				Giyiminizi hangi kritere göre belirlersiniz?			Toplam
				Yakıştığı şekilde	Dinin/ Geleneklerin gerektirdiği gibi	Ailenin ve çevrenin ölçülerini gözeterek	
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	24	21	15	60
			%	40,0	35,0	25,0	100,0
		İşsiz	Sayı	23	11	4	38
			%	60,5	28,9	10,5	100,0
		Memur	Sayı	26	7	5	38
			%	68,4	18,4	13,2	100,0
		Emekli	Sayı	7	5	4	16
			%	43,8	31,3	25,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	3	3	0	6
			%	50,0	50,0	0,0	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	14	5	2	21
			%	66,7	23,8	9,5	100,0
		Esnaf	Sayı	12	3	4	19
			%	63,2	15,8	21,1	100,0
	Toplam		Sayı	109	55	34	198
			%	55,1	27,8	17,2	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	11	10	2	23
			%	47,8	43,5	8,7	100,0
		İşsiz	Sayı	15	11	10	36
			%	41,7	30,6	27,8	100,0
		Memur	Sayı	12	6	5	23
			%	52,2	26,1	21,7	100,0
		Emekli	Sayı	1	0	1	2
			%	50,0	0,0	50,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	0	1	1	2
			%	0,0	50,0	50,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	30	72	11	113
			%	26,5	63,7	9,7	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	0	2	3
			%	33,3	0,0	66,7	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	71	100	32	203
			%	35,0	49,3	15,8	100,0

Giyim şeklini yakıştığı şekilde düzenlediğini belirten erkekler arasında işçiler % 40, memurlar % 68,4'tür. Kadınlar arasında ev hanımlarının % 63,7'i, işçilerin ise % 43,5'ü dinin/geleneklerin belirlediği ölçüde giyimini belirlediği ifade etmişlerdir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Tablo verilerinden de anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan kentli bireylerin önemli bir kesiminde (221) inanca ve geleneğe dayalı bir eğilim görülmektedir. Özellikle işçi, işsiz ve ev hanımlarının diğer meslek gruplarına oranla daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu yoğunluk (132) , kadınların erkeklere oranla daha muhafazakar olduklarını göstermektedir.

Tablo 74: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz? Evet	Hayır	Toplam
Erkek	Meslek	İşçi	Sayı	44	16	60
			%	73,3	26,7	100,0
		İşsiz	Sayı	33	5	38
			%	86,8	13,2	100,0
		Memur	Sayı	17	21	38
			%	44,7	55,3	100,0
		Emekli	Sayı	12	4	16
			%	75,0	25,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	4	2	6
			%	66,7	33,3	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	15	6	21
			%	71,4	28,6	100,0
		Esnaf	Sayı	12	7	19
			%	63,2	36,8	100,0
	Toplam		Sayı	137	61	198
			%	69,2	30,8	100,0
Kadın	Meslek	İşçi	Sayı	17	6	23
			%	73,9	26,1	100,0
		İşsiz	Sayı	25	11	36
			%	69,4	30,6	100,0
		Memur	Sayı	16	7	23
			%	69,6	30,4	100,0
		Emekli	Sayı	2	0	2
			%	100,0	0,0	100,0
		Çiftçi	Sayı	1	1	2
			%	50,0	50,0	100,0
		Ev hanımı	Sayı	95	18	113
			%	84,1	15,9	100,0
		Serbest çalışan	Sayı	1	2	3
			%	33,3	66,7	100,0
		Esnaf	Sayı	1	0	1
			%	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	158	45	203
			%	77,8	22,2	100,0

Türbe vb yerlere gittiğini ifade eden erkekler arasında işsizler % 86,8, emekliler % 75'dir. Kadınlar arasında emekliler % 100, ev hanımları % 84,1, işçiler

% 73,9'dur. Bu tür yerlere gitmediğini belirten erkekler arasında memurlar % 55,3, kadınlar arasında işsizler % 30,6'dır. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Türbe, tekke vb. yerlere gittiğini belirtenler arasında ev hanımlarının (95) diğer meslek gruplarına oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Sosyalleşme alanları kısıtlı olan ev hanımlarının, bu tür yerlere komşu ve akrabalarıyla beraber giderek bir nevi sosyal aktivitede bulundukları kentin bilinen bir yönüdür. Dolayısıyla ev hanımları arasında bu oranların yüksek çıkması normal görülmektedir.

Gelir, meslek ve eğitim durumu bireylerin inanca dayalı eğilimleri açısından önemli birer etken olarak görülmektedir. Gelir düştükçe inanç yolu ile zengin olma umudu güçlenirken, bununla ilişkili olarak inanç bağlılığı da artmaktadır. Dolayısıyla gelir düzeyi düşük bireyler arasında tekke, türbe vb. yerlere giderek maddi beklentilerini dua yolu ile temin etme çabası bulunmaktadır.

3.3.5.2. Aylık Gelir ile İnançsal Tutum ve Davranışlar

Tablo 75: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz?

Cevap				Giyiminizi hangi kritere göre belirlersiniz?			Toplam
				Yakıştığı şekilde	Dinin/gelenek-lerin gerektirdiği gibi	Ailenin ve çevrenin ölçülerini gözeterek	
Erkek	Aylık gelir	0-999	Sayı	30	16	6	52
			%	57,7	30,8	11,5	100,0
		1.000-1.500	Sayı	18	9	3	30
			%	60,0	30,0	10,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	12	15	4	31
			%	38,7	48,4	12,9	100,0
		2.001-2.500	Sayı	12	8	7	27
			%	44,4	29,6	25,9	100,0
		2.501-3.000	Sayı	6	2	7	15
			%	40,0	13,3	46,7	100,0
		3.000+	Sayı	31	5	7	43
			%	72,1	11,6	16,3	100,0
	Toplam		Sayı	109	55	34	198
			%	55,1%	27,8%	17,2%	100,0
Kadın	Aylık gelir	0-999	Sayı	41	79	22	142
			%	28,9	55,6	15,5	100,0
		1.000-1.500	Sayı	8	8	3	19
			%	42,1	42,1	15,8	100,0
		1.501-2.000	Sayı	6	3	1	10
			%	60,0	30,0	10,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	4	4	1	9
			%	44,4	44,4	11,1	100,0
		2.501-3.000	Sayı	4	1	2	7
			%	57,1	14,3	28,6	100,0
		3.000+	Sayı	8	5	3	16
			%	50,0	31,3	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	71	100	32	203
			%	35,0	49,3%	15,8	100,0

Giyim şeklini yakıştığı gibi belirlediğini ifade eden 0-999 TL. arası gelire sahip olan erkekler arasında % .57,7, 3.000 TL. ve üzeri gelire sahip olanlar arasında % 72,1'dir. Kadınlar arasında 0-999 TL. arası gelir için % 28,9, 3.000 TL. ve üzeri için % 50'dir. Dinin/geleneklerin gerektirdiği gibi giyimini belirlediğini ifade edenler, 0-999 TL. arası gelire sahip olan kadınlar arasında % 55,6, 1.000-1.500 TL. arasında gelire sahip olanlar içinde % 42,1'dir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilerden de anlaşılacağı üzere gelir durumu ile dini/muhafazakar tutumlar arasında anlamlı bir bağ vardır. Gelir seviyesi düştükçe inanca ve değerlere dayalı

eğilimler artmakta, gelir seviyesi yükseldikçe azalmaktadır. Fakat kent genelinin muhafazakar ve dindar kimliği göz önüne alındığında, gelir durumu yüksek olan bireylerde de yakın sonuçlar elde edilmiştir.

Ayrıca kadınlar arasında dindar/muhafazakar eğilimler erkeklere oranla daha yoğundur. Kente yerleştikten sonra bile kadınlarda dindar eğilimlerde azalma pek olmamıştır.

Tablo 76: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Aylık geliriniz	0-999	Sayı	40	12	52
			%	76,9	23,1	100,0
		1.000-1.500	Sayı	18	12	30
			%	60,0	40,0	100,0
		1.501-2.000	Sayı	27	4	31
			%	87,1	12,9	100,0
		2.001-2.500	Sayı	18	9	27
			%	66,7	33,3	100,0
		2.501-3.000	Sayı	8	7	15
			%	53,3	46,7	100,0
		3.000+	Sayı	26	17	43
			%	60,5	39,5	100,0
	Toplam		Sayı	137	61	198
			%	69,2	30,8%	100,0
Kadın	Aylık geliriniz	0-999	Sayı	112	30	142
			%	78,9	21,1	100,0
		1.000-1.500	Sayı	13	6	19
			%	68,4	31,6	100,0
		1.501-2.000	Sayı	10	0	10
			%	100,0	0,0	100,0
		2.001-2.500	Sayı	6	3	9
			%	66,7	33,3	100,0
		2.501-3.000	Sayı	4	3	7
			%	57,1	42,9	100,0
		3.000+	Sayı	13	3	16
			%	81,3	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	158	45	203
			%	77,8	22,2	100,0

Türbe/tekke gibi yerlere gittiğini belirten 0-999 TL. arası gelire sahip olduğunu belirten erkekler arasında % 76,9, 1.501-2.000 TL. arasında gelire sahip olanlarda % 87,1'dir. Bu tür yerlere gitmediğini belirtenlerin oranı, 2.501-3.000 TL. arası gelire sahip olan erkekler arasında % 46,7, 3.000 TL. ve üzeri için % 39,5'dir. 0-999 TL. arası kadınlar için % 78,9, 1.501-2.000 TL. arası % 100, 3.000 TL. ve

üzeri için % 81,3'tür. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Türbe/tekke gibi yerlere gittiğini belirtenlerin sayısı hem kadınlar hem de erkekler arasında yüksek çıkmıştır. Erkeklerde gelir arttıkça bu tür yerlere gitme eğilimi azalırken, kadınlarda azalma yaşanmamaktadır. Kadınlar geleneksel/kültürel inanca dayalı eğilimlerini, erkeklere oranla daha yoğun sürdürmektedirler.

3.3.5.3. Eğitim Durumu İle İnançsal Tutum ve Davranışlar

Tablo 77: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz?

Cevap				Giyiminizi hangi kritere göre belirlersiniz?			Toplam
				Yakıştığı şekilde	Dinin/gelen-eklerin gerektirdiği gibi	Ailenin ve çevrenin ölçülerini gözeterek	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	6	6	1	13
			%	46,2	46,2	7,7	100,0
		Okur Yazar	Sayı	3	8	3	14
			%	21,4	57,1	21,4	100,0
		İlk Okul	Sayı	7	6	6	19
			%	36,8	31,6	31,6	100,0
		Ortaokul	Sayı	11	10	4	25
			%	44,0	40,0	16,0	100,0
		Lise	Sayı	35	15	7	57
			%	61,4	26,3	12,3	100,0
		Yüksekokul	Sayı	6	5	3	14
			%	42,9	35,7	21,4	100,0
		Lisans	Sayı	29	4	8	41
			%	70,7	9,8	19,5	100,0
		Lisans-üstü	Sayı	10	1	2	13
			%	76,9	7,7	15,4	100,0
		Diğeri	Sayı	2	0	0	2
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	109	55	34	198
			%	55,1	27,8	17,2	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	5	47	3	55
			%	9,1	85,5	5,5	100,0
		Okur Yazar	Sayı	8	22	3	33
			%	24,2	66,7	9,1	100,0
		İlk Okul	Sayı	4	8	3	15
			%	26,7	53,3	20,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	7	5	1	13
			%	53,8	38,5	7,7	100,0
		Lise	Sayı	20	6	9	35
			%	57,1	17,1	25,7	100,0
		Yüksekokul	Sayı	6	0	2	8
			%	75,0	0,0	25,0	100,0
		Lisans	Sayı	20	12	11	43
			%	46,5	27,9	25,6	100,0
		Lisans-üstü	Sayı	1	0	0	1
			%	100,0	0,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	71	100	32	203
			%	35,0	49,3	15,8	100,0

Giyim şeklini yakıştığı şekilde belirlediğini ifade eden lise düzeyinde erkekler % 61,4, lisans mezunu % 70,7, lisansüstü mezun oranı % 76,9'dur. Dinin/geleneklerin belirlediği gibi giyindiğini belirten okur-yazar olmayanlar ise % 46,2'dir. Kadınlar arasında ise yakıştığı gibi giyindiğini belirtenler yüksekokul mezunu düzeyinde % 75 iken, dinin/geleneklerin gerektirdiği gibi giyindiğini belirtenler arasında okur-yazar olmayanlar % 85,5, lisans düzeyinde olanların oranı% 27,9'dur. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilerden anlaşıldığı üzere, eğitim durumu ile inançsal tutum ve davranışlar arasında anlamlı bir bağ mevcuttur. Giyimini yakıştığı şekilde düzenlediğini belirten bireylerin lise ve lisans ağırlıklı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça kente özgü tutum ve davranışlar benimsenmektedir.

Dini/muhafazakar eğilimlerin kadın denekler arasında erkeklere oranla daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu durum, eğitim düzeyi düşük kadın bireyler arasında daha yoğundur. Dolayısıyla eğitim düzeyi, cinsiyet değişkeni ile beraber anlamlı bir bağ oluşturmuştur.

Çalışmaya katılan deneklerin 180'ni giyim şeklini yakıştığı şekilde düzenlediğini ifade etmiştir. Yakıştığı şekilde giyindiği ifade edenlerin oranlarının memur, işçi ve işsizler arasında yoğun şekilde yükselmesinden anlaşılacağı üzere bu meslekler arasında, mesleğe bağlı kentli bir tutum görülmektedir. Fakat kadın bireyler arasında, bu oran, erkeklere göre daha azdır.

Tablo 78: Türbe, Tekke Gibi Yerlere Gider misiniz?

Cinsiyet				Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	9	4	13
			%	69,2	30,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	10	4	14
			%	71,4	28,6	100,0
		İlk Okul	Sayı	16	3	19
			%	84,2	15,8	100,0
		Ortaokul	Sayı	18	7	25
			%	72,0	28,0	100,0
		Lise	Sayı	38	19	57
			%	66,7	33,3	100,0
		Yüksekokul	Sayı	11	3	14
			%	78,6	21,4	100,0
		Lisans	Sayı	25	16	41
			%	61,0	39,0	100,0
		Lisansüstü	Sayı	8	5	13
			%	61,5	38,5	100,0
		Diğeri	Sayı	2	0	2
			%	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	137	61	198
			%	69,2	30,8	100,0
Kadın	Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	Sayı	54	1	55
			%	98,2	1,8	100,0
		Okur Yazar	Sayı	25	8	33
			%	75,8	24,2	100,0
		İlk Okul	Sayı	12	3	15
			%	80,0	20,0	100,0
		Ortaokul	Sayı	10	3	13
			%	76,9	23,1	100,0
		Lise	Sayı	19	16	35
			%	54,3	45,7	100,0
		Yüksekokul	Sayı	5	3	8
			%	62,5	37,5	100,0
		Lisans	Sayı	32	11	43
			%	74,4	25,6	100,0
		Lisansüstü	Sayı	1	0	1
			%	100,0	0,0	100,0
	Toplam		Sayı	158	45	203
			%	77,8	22,2	100,0

Türbe/tekke gibi yerlere gittiğini belirten erkekler arasında okur-yazar olmayanların oranı% 69,2, ilkokul mezunu olanların oranı ise % 84,2'dir. Bu tür yerlere gitmediğini belirtenler arasında lisans düzeyinde eğitim alanlar % 39 ile yüksek çıkmıştır. Kadınlar arasında okur-yazar olmayanlar % 98,2, ilkokul % 80, lisans % 74,4'tür. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilerden de anlaşıldığı üzere kentin dindar/muhafazakar yapısından ötürü eğitim düzeyi yüksek olan bireylerde de bu tür yerlere gitme eğilimi yüksektir. Bu durum kadın denekler arasında daha fazla yoğunluk kazanmıştır.

3.3.5.4. Kentte Geçirilen Süre ile İnançsal Tutum ve Davranışlar

Tablo 79: Giyiminizi Hangi Kriterlere Göre Belirlersiniz?

Cevap				Giyiminizi hangi kritere göre belirlersiniz?			Toplam
				Yakıştığı şekilde	Dinin/gelenek-lerin gerektirdiği gibi	Ailenin ve çevrenin ölçülerine gözeterek	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsu-nuz?	0-5	Sayı	10	5	3	18
			%	55,6	27,8	16,7	100,0
		6-15	Sayı	24	4	4	32
			%	75,0	12,5	12,5	100,0
		16-25	Sayı	39	15	12	66
			%	59,1	22,7	18,2	100,0
		26-35	Sayı	25	18	6	49
			%	51,0	36,7	12,2	100,0
		36-45	Sayı	2	10	4	16
			%	12,5	62,5	25,0	100,0
		46+	Sayı	9	3	5	17
			%	52,9	17,6	29,4	100,0
	Toplam		Sayı	109	55	34	198
			%	55,1	27,8	17,2	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsu-nuz?	0-5	Sayı	6	8	3	17
			%	35,3	47,1	17,6	100,0
		6-15	Sayı	13	14	2	29
			%	44,8	48,3	6,9	100,0
		16-25	Sayı	27	32	14	73
			%	37,0	43,8	19,2	100,0
		26-35	Sayı	16	25	6	47
			%	34,0	53,2	12,8	100,0
		36-45	Sayı	2	15	4	21
			%	9,5	71,4	19,0	100,0
		46+	Sayı	7	6	3	16
			%	43,8	37,5	18,8	100,0
	Toplam		Sayı	71	100	32	203
			%	35,0	49,3	15,8	100,0

Kentte geçirilen süre uzadıkça geleneksel/dini tutum ve davranışlarda daha fazla yoğunlaşma olduğu görülmektedir. 0-5 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 55,6'sı, 6-15 yıl arası yıldan beri kentte oturduklarını beyan edenlerin ise % 75'i giyim şeklini yakıştığı şekilde belirlediklerini ifade etmişlerdir. Kadınlar arasında da yakın sonuçlar elde edilmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den küçük çıkmıştır.

Verilere göre kent genelinde geleneksel/dini eğilimin yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu yoğunluk, özellikle kadınlar arasında daha yüksek bir düzeye çıkmaktadır. İnsanlığın yeniden üretimi açısından din, aile aracılığıyla hem mülkiyetin, hem de ikincil konumda olanın kadının bedensel denetimini üstlenmiştir (Berktay, 1996, s. 212).

Tablo 80: Türbe, Tekke Gibi Dinsel Yerlere Gider misiniz?

Cevap				Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz?		Toplam
				Evet	Hayır	
Erkek	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	12	6	18
			%	66,7	33,3	100,0
		6-15	Sayı	16	16	32
			%	50,0	50,0	100,0
		16-25	Sayı	50	16	66
			%	75,8	24,2	100,0
		26-35	Sayı	34	15	49
			%	69,4	30,6	100,0
		36-45	Sayı	14	2	16
			%	87,5	12,5	100,0
		46+	Sayı	11	6	17
			%	64,7	35,3	100,0
	Toplam		Sayı	137	61	198
			%	69,2	30,8	100,0
Kadın	Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?	0-5	Sayı	11	6	17
			%	64,7	35,3	100,0
		6-15	Sayı	21	8	29
			%	72,4	27,6	100,0
		16-25	Sayı	55	18	73
			%	75,3	24,7	100,0
		26-35	Sayı	41	6	47
			%	87,2	12,8	100,0
		36-45	Sayı	16	5	21
			%	76,2	23,8	100,0
		46+	Sayı	14	2	16
			%	87,5	12,5	100,0
	Toplam		Sayı	158	45	203
			%	77,8	22,2	100,0

16-25 arası yıldan beri kentte oturduklarını belirten erkeklerin % 75,8'i ile kadınların % 75,3'ü,türbe vb. yerlere gittiklerini belirtmişlerdir. 0-5 arası yıldan beri kente yerleştiklerini beyan eden erkeklerin % 33,3'ü ile kadınların % 35,3'ü bu tür yerlere gitmediğini belirtmiştir. Değişkenler arası anlamlılık düzeyleri $p \leq 0.05$'den büyük çıkmıştır.

Kentte geçirilen süre bireyin inanca yönelik eğilimleri açısından değişikliğe sebep olmamaktadır.

3.4. GENEL DEĞERLENDİRME

● Deneklerin meslek özelliklerine bakıldığında, ev hanımlarının diğer meslek gruplarına oranla daha yoğun meşgaleler içinde bulundukları görülmüştür. Anket yapan araştırmacıların ağırlıklı olarak kadın olması ev hanımlarına ulaşımı kolaylaştırmıştır. Ayrıca kadınların erkeklere oranla daha az oranda meslek sahibi oldukları gözlenmiştir.

● Gelir açısından çok önemli farklılıkların mevcut olduğu gözlenmiştir. Ev hanımı ve çalışmayan lisans düzeyi ve okuyan kesimin yoğun olmasından ötürü gelir düzeyi 0-999 arası olanlar % 48,4 (194) gibi bir düzeyde seyretmektedir. Bu oranın içinde kadınların payı % 73,2'dir. Gelir açısından kadınlar erkeklere oranla daha düşük düzeydedir. Ayrıca kişi başına düşen gelirde Şanlıurfa'nın 2018 verilerine göre 3.888 dolar ile en düşük grup içinde değerlendirilmiştir. Gelir durumu tablosu, il genelinde gelir durumunun düşük olduğunu göstermiştir.

● Eğitim özelliklerine bakıldığında genel anlamıyla eğitim düzeyinin yükseldiği gözlenmiştir. Lise ve lisans gruplarının yoğunlukta olması bu durumu pekiştirmektedir. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyinin yüksekliğinin, kent merkezinde üniversite bulunmasından kaynaklandığı söylenebilir. Lisans düzeyinde kadın deneklerin sayısının erkeklerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Kentte geçirilen süre uzadıkça kadınlara yönelik sınırlandırmalar gevşemektedir. Ayrıca çalışmanın kent merkezine bağlı ilçelerde yapılmasının da bu durumu pekiştirdiği düşünülmektedir.

Okur-yazar olmayanların da belli bir yoğunlukta olması % 17 (68) ve bunların % 80, 9'unun (55) kadın olması, eğitim olanaklarının kadın ve erkeklere eşit oranda sunulmadığını göstermektedir. Ayrıca eğitim düzeyi ile gelir durumunun birbiriyle doğru orantılı olduğu gözlenmiştir. Yani gelir durumu düzeldikçe eğitim seviyesinin yükseldiği görülmektedir.

● Kentte geçirilen sürenin eğitim açısından önemli olduğu saptanmıştır. Kişinin kentte doğup büyümesinin eğitim almak noktasında sorunu çözmediğini,

kişinin eğitim hakkından yararlanabilmesi için ebeveynlerinin de ya kentte doğup büyümüş olması, ya da çok küçük yaşta kente göç etmiş olmasının gerektiği görülmektedir.

● Çalışmanın yapıldığı ilin kır kökenli olduğu göz önüne alındığında, kent sakinlerinin ekonomik tutum ve davranışlarının meslek ve gelir açısından önem arz ettiği görülmektedir. Gelir düzeyi yüksek erkeklerin köyde gayrimenkul sahibi olma oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Ev hanımı olan kadınlar arasında ise gelir düzeyi düşük olanlar arasında gayrimenkul sahiplerinin oranı yüksek çıkmıştır. Kentte yeterince gelire sahip olmayan kadınların, köyde aileden kalma mülklerinin olduğu gözlenmiştir. Köyde gayrimenkul sahibi olan memurların oranının yüksek olması, bir kaynaktan elde edilen gelirin genele yayılmadığını, ekonomik durumu iyi olan bireylerle durumu iyi olmayanların arasındaki farkın düşünülenden yüksek olduğunu göstermektedir.

Eğitim ve kentte geçirilen sürenin, ekonomik tutum ve davranışlar üzerinde kısmen etkili olduğu görülmüştür. Kentte oturan bireylerin sağlık güvencelerinin koruma düzeyi, meslek, aylık gelir, eğitim ve kentte geçirilen süre açısından önemli olduğu görülmüştür. Kadın ve erkek katılımcılar arasında ekonomik tutum ve davranışlar açısından farklar olduğu görülmüştür.

● Katılımcıların sosyal tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik sorular çerçevesinde, sosyal tutum ve davranışların önemli ölçüde gelir, eğitim, meslek, kentte geçirilen süreye bağlı gelişme gösterdiği görülmüştür.

Gelir seviyesi yüksek bireylerin, kente özgü sosyal tutum ve davranışları daha rahat edindiği görülmüştür. Sosyal aktivitelere katılım ve diğer alışkanlıkların gelişebilmesi için belli bir gelir seviyesine sahip olmak gerekmektedir. Kente özgü bir mesleğe sahip bireylerin kent içi sosyal aktivitelerden yararlanma oranları da artmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim düzeyinin de kentli davranışları edinme açısından önemli etkisi bulunmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek bireylerin sosyal tutum ve davranışlarının kente uyum konusunda etkili olduğu görülmüştür. Kentte geçirilen sürenin sosyal tutum ve davranışları edinme açısından önemli katkıları bulunmaktadır. Kente özgü davranışlar edinebilmek için bireyin kentte uzun zaman geçirmiş olması gerekmektedir.

Kadın katılımcıların erkeklere oranla akrabalık bağlarına daha fazla bağımlı olduğu gözlenmiştir. Deneklere borç ihtiyacını karşılama şekli sorulduğunda "Akrabalarımdan" cevabını verenler (169) arasında kadınların sayısının (120) erkeklere oranla çok daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu duruma göre, borç isteme konusunda kadınlar erkeklere oranla daha çekingen davranmaktadırlar. Kendilerini akrabalarına karşı daha rahat hissetmektedirler.

Boş zamanını değerlendirme şekli sorulan denekler arasında "Ailemle beraber" cevabını verenlerin önemli bir kısmının (101) kadınlardan oluştuğu göz önüne alındığında, kadınların aile içi zaman geçirme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Erkeklerin(68) ise arkadaşlarıyla zaman geçirme açısından, kadınlara oranla daha sosyal olduklarını göstermektedir. Benzer sonuçlar kafe, lokanta vb. yerlere gitme oranlarında da gözlenmektedir. Çalışmaya katılan erkeklerin 144'ünün bu tür yerlere gittikleri belirlenmiştir. Kent mekanlarının erkek bakış açısıyla dizayn edilmesi erkekler için rahat dolaşım alanları oluştururken, kadınlar için benzer rahatlık söz konusu değildir. Ayrıca kadınların ev işi, çocuk bakımı, varsa hasta/yatalak yaşlılara bakma gibi sorumlulukları, bu tür sosyal aktivitelerden faydalanmalarını engellemektedir.

Kent sakinlerinin genel itibari ile bir aşirete mensup olmaları, akrabalık bağlarının henüz kopmadığını, bireylerin kent içi tutum ve davranışlarının da köydeki gibi bu bağlar üzerinden devam ettirildiğini göstermektedir. Bu durum, kente henüz tam uyum sağlayamamış kadınlarda daha belirgin görünmektedir. Nitekim herhangi bir anlaşmazlık durumunda başvurulan yerler sorusuna "akrabalarım" cevabını verenlerin 125'inin kadınlardan oluşması bu tezi pekiştirmektedir.

Geleneksel ataerkil bir yapıya sahip olan Şanlıurfa'da, kadınların çalışarak toplum içinde erkek ile aynı seviyeye gelme düşüncesinin henüz tam anlamıyla benimsenmediği görülmüştür. Aşiret kültürünün henüz kaybolmadığı bireylerin düşünceleri, kadınların erkeklere oranla daha geride durmasına yönelik gelişmektedir. Örneğin "Kadınların çalışmasını uygun bulur musunuz?" sorusuna "uygun bulurum" cevabını verenlerin yalnızca 80'i erkeklerden oluşmaktadır. Sonuçta erkeklerin geleneksel düşüncelerinden henüz tam anlamıyla vazgeçemediği

görülmüştür. Fakat geçmişe oranla, erkeklerde bu oranın çıkması çok önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

● Çalışmaya katılan bireylerin siyasal tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik sorular çerçevesinde aylık gelir, eğitim, meslek ve cinsiyet değişkenlerinin çok önemli etkileri bulunmaktadır. Kentte geçirilen sürenin siyasal tutum ve davranışlar açısından etkisinin kayda değer düzeyde olmadığı görülmüştür; bununla birlikte kişinin yaşadığı ülkede ne olup bittiğini anlayabilmesi ve anladığını yorumlayabilmesi için belli bir refah seviyesine ulaşmış olması gerekmektedir. Kişi, haklarının bilincine varması için yeterli eğitime sahip olmalıdır. Yani eğitim, meslek, aylık gelir ve kentte geçirilen süre değişkenleri kişinin siyasal bilinç edinmesinde çok önemli birer etken olmaktadırlar. Bunların yanında kent kültürü de siyasal bilincin gelişmesinde önemlidir.

Bireyin kişisel haklarını modern görüşe göre savunması için kentte bu düşünceye yönelik gelişmelerin yaşanması gerekmektedir. Adalet düşüncesinin gelişmesi bu tür hakların edinilmesinde önemli bir etkendir. Ayrıca bireyin siyasal sisteme duyduğu güven de siyasal tutum ve davranışlarının gelişmesinde etkilidir. Örneğin çalışmaya katılan bireyler, kolluk kuvvetlerinin haksızlık yapabileceği düşüncesinden ötürü, anlaşmazlık sırasında akrabalarından yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Kişinin sisteme duyduğu güven ile bu sisteme katılımı doğru orantılıdır.

Kişinin cinsiyetinin, eğitim hakkından yararlanabilmesinde, meslek sahibi ve buna bağlı olarak düzenli bir gelire sahip olmasında önemli bir etkendir. Ayrıca siyasal haklarına sahip çıkabilmesi ve bu hakları sonuna kadar değerlendirebilmesi de yine cinsiyetine bağlı olarak gelişmektedir. Çalışmanın yapıldığı Şanlıurfa'da toplumun geleneksel ataerkil yapısı, kadının siyasal haklarını kullanabilmesi açısından elverişli görülmemektedir.

Siyasi, sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçları doğrultusunda, ikna ve eylemlerle çalışan sivil toplum kuruluşlarına katılımın araştırıldığı soruda, çalışmaya katılanlar arasında yalnızca 53 kişi bir STK'ya üye olduğunu belirtmişlerdir. STK'lara üyeliğin düşük olması kent genelinde sivil toplum kuruluşlarının işlevinin henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir.

Kadın katılımcıların sayısı (13) erkeklere oranla oldukça düşük çıkmıştır. Dolayısıyla kadınlar, siyasal kültürün edinilmesi açısından erkeklere göre oldukça geride kalmaktadırlar.

Modern kent düşüncesinde bireyin iradesi esas alınırken, aile reisinin kararına göre oyunu kullandıklarını söyleyenler 57 kişidir. Bu sayının 42'sini kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların iradi oy verme oranının erkeklere oranla daha düşük olduğu görülmüştür.

● İnsan topluluklarının bulunduğu her yerde belli bir inanca sığınma ihtiyacı da vardır. İnanca duyulan bu ihtiyaç, toplumların bu konudaki tutum ve davranışlarını belirlemektedir. Modern kent düşüncesine göre, kente göç eden bireyler arasında zaman içinde dini düşünce ve davranışlarda gevşeme yaşanacaktır. Fakat kırsal özelliklerini henüz kaybetmemiş geleneksel toplumlarda bu düşünce gerçekleşememektedir.

Çalışmaya katılan deneklerin inançsal tutum ve davranışlarını ölçme amacıyla sorulan sorular çerçevesinde, meslek değişkeninin inançsal tutum ve davranışlar üzerinde etkisinin sınırlı olduğu görülmüştür. İşçi, memur ve diğer meslek gruplarının bu sorulara birbirine yakın oranlarda cevap verdiği gözlenmiştir.

Fakat gelir durumunun inançsal tutum ve davranışlar üzerinde etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Tekke ve zaviyelere gidenlerin (152) 0-999 TL. arası gelire sahip olan grupta yoğunlaştığı görülmüştür. Gelir düzeyi düşük bireyler arasında tekke, türbe gibi yerlere gitme oranının bu kadar yoğun olmasının sebebinin, kente göç ederek hayattan beklentilerini tam anlamıyla bulamamış olmalarının sebep olduğu düşünülmektedir.

Eğitim durumunun inançsal tutum ve davranışlar üzerinde etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Araştırmada eğitim düzeyi yüksek bireylerin, giyim şeklini kendine yakıştığı şekilde düzenledikleri gözlenmiştir. Eğitim, bireylerin kentlileşme düzeylerini yükseltmektedir.

Ayrıca kentte geçirilen sürenin de inançsal tutum ve davranışlar üzerinde etkileri bulunmaktadır. Giyim şeklini yakıştığı gibi düzenlediğini belirten bireylerin

16-25 ile 26-35 yıl arası zamanını kentte geçiren bireyler arasında yoğun olduğu anlaşılmıştır.

Dini tutumların kadın denekler arasında daha yaygın olduğu görülmüştür. Giyim şeklini dinin gerektirdiği gibi düzenlediğini belirtenler 155 kişi iken, kadınlar bu sayının 100'ünü oluşturmaktadır. Bu durumun ev kadınları arasında daha yoğun olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan kadın deneklerin önemli bir kısmının ev hanımı olması, bu sonucu anlaşılır kılmaktadır. Kentin geleneksel ataerkil yapısı ve muhafazakâr nüfusun yoğunluğunun bu durumu pekiştirdiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Çalışmada, Şanlıurfa halkının modern anlamda kentlileşme eğilimi, toplumsal cinsiyet açısından araştırılmıştır. Kentlileşme deneyiminin, kadın ve erkek açısından farklılıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Birey, kentlileşme sürecinde tutum ve davranışlarında bazı değişimler yaşar. Kente göç eden bireylerde kentlileşme süreci, bazı tutum ve davranışlarının adım adım değişmesiyle yaşanır. Bu kriterler, ekonomik, sosyal, siyasal ve inanca dayalı tutum ve davranışlardır. Çalışmanın amacı, katılımcıların cinsiyetine dayanılarak bu kriterlerin kentlileşme açısından ne kadarını gerçekleştirdiğidir.

Şanlıurfa'nın temel ekonomik geçim kaynakları hizmet sektörüne dayanmaktadır. Tarım ve turizm hizmet sektöründen sonra gelmektedir. Dolayısıyla kent içi meslek dalları da hizmet sektörüne dayanmaktadır.

Görüşülen kent sakinleri arasında üniversite eğitimi alanların oranı tüm denekler arasında % 20,9 olarak belirlenmiştir. Kadın denekler bu oranın yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Şanlıurfa gibi geleneksel ataerkil bir yapıya sahip olan bir kentte, kadınların erkeklere yakın bir eğitim düzeyine sahip olması, muhtemel gelişme noktasında umut verici bir göstergedir. Genel anlamda lisans düzeyi eğitim seviyesinin düşük olduğu söylenebilir.

Okur-yazar olmayan bireylerin % 11,7 olduğu çalışmada, kadın denekler bu oranın % 80,9'unu oluşturmaktadır. Kente ilk göç edenler arasında okur-yazarlık oranı erkekler arasında artmasına rağmen, kadınlar arasında çok az yaygınlık kazanmıştır. Bunun, kent halkının aşiretçi yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aşiret içi kadının konumunun erkeklerin gerisinde tutulmasından ötürü toplumsal yapıya, kızların okutulmaması şeklindeki bir kalıpyargı hakim olmuştur. Aşiret ilişkilerinin henüz çözülmediği Eyyubiye taraflarında oturan katılımcılar, kızların da erkekler gibi eğitim hakkından yararlanması gerektiğini savunurken, kendi kızlarını ilkokula kadar okuttuklarını belirtmişlerdir. Eğitime yeterince önem verilmediği görülmektedir.

İyi eğitim almış bireylerin aldıkları eğitimin üstünde bir işte çalışma isteği, bu bireylerin üretimden uzaklaşarak tüketici pozisyonunda kalmalarına neden olmuştur. Eğitim düzeyi lisans olan bireylerin % 40,5 arasında işsizlik durumunun daha yoğun olduğu görülmüştür. Ev hanımlarının oranı ise bütün denekler arasında % 28,2'dir. Kent halkının yarısına yakınının işsiz tüketici durumunda olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kent içi üretim kapasitesi yarı yarıya düşerken, kent içi imkanlardan yararlanma oranları da buna paralel azalmaktadır. Kadın bireyler bu oranların neredeyse üçte birini oluşturduğu için bu yoksulluktan kadınlar daha fazla etkilenmektedir.

Kent içinde okutulan kadınların önemli bir kısmı eğitim almayı bir meslek sahibi olmak yerine, daha saygın bir evlilik için araç olarak görmektedirler. Lisans düzeyinde eğitim alan kadınların oranı % 51,2 iken, memur grubu içerisinde kadınların oranı % 37,7'dir. Bu nedenle kadın bireylerin ayakları üzerinde durma oranları, erkeklere göre çok düşük kalmaktadır. Bu eğilimin kentin aşiretçi muhafazakâr yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kadınlar kırsalda üretimi kendileri yapmaktayken, kentte, eve kapanarak erkeğin eline bakmaktadırlar.

Kentte geçirilen sürenin eğitim açısından önemli olduğu görülmektedir. Lisans düzeyinde eğitim alan bireylerin 16-25 yıl arası zamanını kentte geçirmiş olmaları, göç eden bireylerin, çocuklarının eğitimine önem verdiklerini göstermektedir. Daha uzun ve daha kısa zamanı işaretleyenlerin, eğitim düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kente ilk göç eden bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu, fakat sonraki kuşakların eğitimine önem verildiği söylenebilir; ancak bu durum, ikamet edilen semte göre değişmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan kadınların, Haliliye ve Karaköprü'de daha yoğun olduğu görülmüştür.

Eyyubiye'de aşiretlere mensup Kürt ve Arap ailelerin birbirine yakın yerlerde oturma oranları, diğer ilçelere oranla daha yüksektir. Kente göç eden akrabalarıyla aynı mahallede oturan bireylerin birbirinden etkilenerek, özellikle kız çocuklarının eğitimini belli bir süre sürdürdüğü görülmüştür. Ankette sorulan "Kız çocuklarınızı da okutur musunuz?" sorusuna, "Kızlar ilkokula kadar okusun yeter" cevabını veren ebeveynlerin de bulunması bu bölgelerde kadınların erkeklerin gerisinde tutulduğunu

göstermektedir. Haliliye ve Karaköprü'de bu eğilimin yok denecek kadar azalmış olduğu, fakat Eyyubiye'de yoğun bir şekilde devam ettiği görülmüştür.

Katılımcılar arasında gelir durumu 0-999 TL, arası olanların % 48,4 olması kent genelinde yoksulluk oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışmaya katılan kadın deneklerin bu oranın % 73,2'sini oluşturması ise kadın bireyler arasında yoksulluğu daha yoğun yaşandığını göstermektedir. Geliri düşük olan -ya da hiç olmayan- kadınların kentsel imkânlardan yararlanma düzeylerinin de düşük olduğu görülmüştür.

Ekonomik tutum ve davranışların ölçüldüğü sosyal güvence sorusuna, gelir düzeyi düşük bireylere sosyal güvence sağlayan Yeşil Kart (128) ve Bağ-Kur (50) seçenekleri, diğer sosyal güvencelere oranla daha fazla işaretlenmiştir. Ayrıca sosyal güvencesi olmayan (66) bireyler de azımsanmayacak ölçüdedir. Kent içi kişi başına düşen milli gelirin diğer büyükşehirlere oranla çok düşük olması, halkın sağlık kurumlarından yeterince yararlanamadığını göstermektedir. Sağlık güvencesinin Yeşil Kart olduğunu belirten kadınlar arasında ev hanımlarının oranı % 43,4'tür. Verilerden de anlaşılacağı üzere, kadınlar arasında yoksulluk düzeyi oldukça düşüktür. Ayrıca sosyal güvencesi olan kadınların, ağırlıklı olarak eşlerinin sağlık güvencesinden faydalandığı görülmüştür.

Boş zamanını akraba ve aileleriyle geçirme oranının, ev hanımları arasında % 25,7 ile % 61,1 olduğu görülmüştür. Kadınların kent içi sosyalleşme ve aile dışı aktivitelere katılım oranları diğer meslek gruplarının çok gerisinde kalmaktadır. Bu nedenle ev hanımlarının kentsel mekanlardan faydalanma oranları diğer meslek gruplarına göre çok düşüktür.

Gelir değişkeni, ekonomik tutum/davranışlar ile sosyal tutum/davranışlar açısından önemli farklılıklar meydana getirmektedir. Sosyal güvence açısından gelir düzeyi düşük kent sakinleri ile diğer gelir grupları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Gelir grupları içerisinde 0-999 TL. gelire sahip olduğunu belirtenlerin, oransal olarak diğer gruplara göre yüksek olduğu görülmüştür. Gelirin meslek gruplarına dağılımına göre 0-999 TL. gelir seçeneğini işaretleyenlerin, ev hanımlarında yoğunluk kazandığı görülmüştür.

Erkeklerin kamusal alanda güç kazanması, hem özel alanda üstünlük sağlamalarına, hem de kadınların kamusal alandan soyutlanarak özel alana hapsedilmelerine yol açmıştır. Kadının üretiminin ev işi, çocuk ve yaşlı bakımı gibi işlerle sınırlandırılması kadının emeğinin değersizleşmesine neden olmuştur.

Ayrıca sosyal tutum ve davranışlar konusunda, gelir düzeyi orta ve yüksek deneklerin, düşük gelirli olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal aktivitelere katılım, borç ihtiyacının karşılanma şekli, boş zamanın değerlendirilmesi vb. konularda gelir düzeyinin önemli farklara yol açtığı gözlenmiştir.

Eğitim değişkeni, denekler arasında Türkiye ortalamasının çok altında seyretmektedir. katılımcıların önemli bir kısmının eğitim düzeyi okur-yazar bile değildir. Okur-yazar olmayanların neredeyse tamamını kadınlar oluşturmaktadır. Göç eden bireylerin çocukları arasında kızların da lisans düzeyinde eğitim hayatına katılımı, kadınlar hakkındaki bu olumsuz düşüncenin etkisini kaybetmeye başladığı şeklinde yorumlanmıştır. Fakat yine de kadınların eğitimine verilen önemin genel ortalamanın çok altında olduğu görülmüştür.

Eğitim düzeyi yüksek bireylerin istihdam edilememesi, eğitime duyulan güveni azaltmıştır. Lisans bitiren kızlar daha iyi bir evlilik yapmak için okul okuduklarını ifade ederken, erkekler de okumakla zaman kaybettiklerini söylemişlerdir. Çocuklarını okutmaktan dolayı pişman olduğunu belirten ailelerin, çocuklarının eğitim yerine bir mesleğe çırak vermelerinin, bir an önce iş hayatına atılmalarına sebep olacağı şeklinde bir eğilim taşıdıklarını göstermektedir.

Kentte geçirilen sürenin, bireylerin, özellikle eğitim, meslek ve cinsiyet değişkenleri açısından kentlileşme eğilimleri üzerinde sınırlı bir etkisinin, fakat sosyal tutum ve davranışlar açısından önemli etkilerinin olduğu gözlenmiştir.

Ankete katılan kadınların neredeyse 3/4'ünün işsiz olması, kent içinde kadın istihdam oranlarının Türkiye ortalamasının çok altında olduğunu göstermektedir. Kentli kadınların önemli bir kısmının tüketici konumunda olduğunu gösteren verilerden yola çıkarak, kadınların sadece 1/4'ünün ekonomik anlamda ayaklarının üzerinde durabildiği, çoğunluğun ise eş ya da ailelerine bağımlı kaldıkları söylenebilir.

Üretim potansiyeli olan kadınlar eve kapanarak zamanlarını ev işi, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi gelir getirmeyen işlerle harcamaktadırlar. Ayrıca kadın bireylerin üretim gücünden yararlanmaması, kent içi üretim kapasitesini yarı yarıya düşürmektedir.

Kent içi mekanlardan yararlanma oranlarının gelir, eğitim ve meslek açısından anlamlı farklılıklar oluşturduğu gözlenmiştir. Kadın katılımcılar arasında bu farklılıklar daha çok yoğunluk kazanmaktadır.

Toplumun ataerkil geleneksel yapısında çözülmenin bu kadar gecikmesi, kadınların ekonomik açıdan bağımlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Modern siyasal davranışlar arasında sayılan iradi oy kullanma, kentlileşme açısından önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir. Çalışmaya katılan denekler arasında (344) kişi, oyunu kendi isteği doğrultusunda kullandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan deneklerin 1/3'den daha fazla olan kısmı, kendi iradeleriyle oyunu kullandıklarını beyan etmişlerdir. Bu durum kentlileşme açısından önemli bir gelişme olarak görülebilir.

Oyunu aile reisinin kararına göre kullandığını belirtenler arasında okur-yazar olmayan kadınlar 21 ve okur-yazar olanlar 12 kişidir. Eğitim düzeyi erkekler arasında düşük iken de bu kesimin siyasi davranışlarını iradi yolla belirlediklerini, ancak bu durumun kadınlar arasında erkeğe bağımlı bir tablo ortaya çıkardığını görmekteyiz.

Muhafazakar toplum yapısı özelliği taşıyan kent merkezlerinde, kırsala oranla, geleneğe/inanca dayalı tutum ve davranışlara bağımlılık düzeyinde artış yaşanmaktadır. Bu bağımlılık, kentte geçirilen süre uzadıkça artmaktadır. 36-45 yıl arası zamanını kentte geçirdiğini belirten erkeklerin % 87,5'i türbe vb. yerlere gittiğini belirtmişlerdir. 26-35 yıl arası zamanını kentte geçiren kadınların % 87,2'si de aynı şekilde cevap vermiştir. Görüldüğü gibi topluma hakim olan geleneksel inanca dayalı davranışlar, kent merkezinde de devam edilmektedir. Bu tür yerlere gidenler arasında kadınların daha da yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu durumun, sosyalleşme alanları kısıtlı olan kadınların, bu tür yerlerde bir araya gelerek sosyalleşme ihtiyaçlarını giderme isteğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuçta, bireylerin kentlileşme eğilimlerinin, başta cinsiyet olmak üzere, meslek, aylık gelir, eğitim ve kentte geçirilen süre açısından etkilediği söylenebilir.

Kente özgü bir **mesleğe** sahip olma düzeyi ile kentlileşme eğilimi birbiriyle doğru orantılıdır. Bireyin, kentte geçimini sağlayabilmek için yine kente özgü bir meslekte çalışmasının, kente özgü tutum ve davranışlarının gelişmesi açısından önemli etkileri vardır. Bireyin meslek edinmesi açısından **cinsiyetinin** etkilerinin önemli olduğu söylenebilir.

Kent içi imkanlardan yararlanabilmek için belli bir düzeyde gelire ihtiyaç duyulmaktadır. Bireyin kentlileşme süreçlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için kentte belli bir düzeyde **gelire** ihtiyacının olduğu görülmüştür.

Belli bir düzeyde eğitime sahip olmanın, kentte kendini ifade edebilme açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. **Eğitim** düzeyi yükseldikçe kente uyum ve kent kültürünü sürdürme oranının da yükseleceği belirlenmiştir.

Meslek, gelir ve eğitim değişkenlerinde olumlu yönde yaşanacak bir değişimle beraber **kentte geçirilen süre** uzadıkça kentlileşme eğiliminde artış yaşanacağı öngörülebilir.

Verilerden, meslek, aylık gelir, eğitim ve kentte geçirilen sürenin cinsiyet açısından, kendi içinde ciddi farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, mesleki saygınlık artıp gelir ve eğitim düzeyi yükseldikçe kadın ve erkek arasındaki farklılıklar azalmaktadır. Ayrıca kadınlardan erkeklere gidildikçe, katılımcıların kentlileşme eğilimleri çağdaş kentlileşmeye doğru evrilmektedir. Ancak üretim ilişkileri, gelir seviyesindeki genel düşüklük, eğitim düzeyinin genel ortalamanın altında kalması ve toplum içinde kadının konumu, Şanlıurfa'da kentlileşme eğilimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, özellikle kadınlar arasında geleneksel eğilimlerin devam etmesine neden olmaktadır. Toplumun gelişmişlik seviyesinin yükseltilmesi için kız ve erkek çocuklarının eğitimlerine eşit derecede önem verilmelidir.

Ekonomik üretim için hem kadın bireylerin, hem erkek bireylerin üretim kapasitelerinden yararlanılmalıdır. Böylelikle erkeğin üzerindeki ekonomik yükün azalacağı görülecektir. Ayrıca kadın erkekle eşitleneceği için haklarına daha fazla

sahip çıkacak; eğitim almış, ayakları üzerinde durabilen annelerin yetiştireceği çocuklar, diğerlerine oranla daha fazla topluma faydalı, bilinç düzeyleri yüksek bireyler olacaktır.

KAYNAKÇA

Abu-Odeh, L. Arap toplumlarında namus cinayetleri ve toplumsal cinsiyetin inşası. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 243-264. İstanbul: İletişim Yayınları.

Açıksöz, S. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği-mekânsal planlama ilişkisi: kadın dostu kentler. H.S. Çelikyay (Ed). *Kamusal alanların mekânsal organizasyonu.*ss. 119-138 Bartın: Bartın Üniversitesi.

Adaçay, F.R. (2017) , Kalkınma açısından cinsiyetler arası eşitsizlikler ve Türkiye'de toplumsal cinsiyet, *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2(1) , 1-12.*

Ahmed, L. (2014). Arap kültüründe kadınların bedenlerinin yazılışı. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 55-74. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akın, M. H. ve Aydemir, M. A. (2007) , Üniversitede okuyan kız öğrencilerin cinsiyet rolü tutumları bağlamında aile ve evlilik kurumlarına bakışları (Selçuk Üniversitesi Örneği) , *Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, 18, 43-60.*

Akkoyunlu Ertan, K. (2013). Kent hakkı. H. Reyhan ve Ö. Leblebici (Ed). *Kenti yeniden düşünmek*. ss.13-59. Ankara: Alter Yayıncılık.

Akpınar Gönenç, A. (2001). Sivil toplum düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi. Altkitap- O- İnceleme.

Aktaş, C. (1991). *Sistem içinde kadın.* İstanbul: Beyan Yayınları.

Aktaş, C. (21.01.2019) , "Toplumsal cinsiyet ve aile", http: //www.gercekhayat.com.tr/yazarlar/toplumsal-cinsiyet-ve-aile/ (Erişim: 17.10.2019).

Aktaş, G. (2013) , Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: erkek egemen bir toplumda kadın olmak, *Edebiyat Fakültesi Dergisi, 30(1) , 53-72.*

Aktaş, G. (2017) , Kadın açısından kente ilişkin mekan pratikleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 27, 136-149.*

Alkan, A. (1999). Toplumsal cinsiyet ve kentsel mekânın düzenlenmesi çerçevesinde kent planlaması. Ankara: A.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Basımevi.

Altıntaş, H. (2003) , Türk siyasal sisteminde siyasal partiler ve kentleşmenin kutuplaşma sürecine etkileri, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 5, ss. 1-31.*

Altıntaş, O. ve Eliri, İ. (2012) , Birey toplum ilişkisinde kent kültürü, kamusal alan ve onda şekillenen sanat olgusu, *İdil Dergisi, 1(5) , 61-74.*

Arapkirlioğlu, K. (2007). Kent kimliği ve kentsel siyasal hareketler. A. Mengi (Ed). *Yerellik ve politika*. ss. 193-210. İstanbul: İmge Yayınevi.

Arat, N. (1986). *Kadın Sorunu.* İstanbul: Say Yayınları.

Ataöv, T. (1996). *Çatışmaların kaynağı olarak ayrımcılık.* Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi.

Augoustions, M. ve Walker, I. (1995) , *SocialCognıtıon An IntegratedIntroduction.* Londra: Sage Publications.

Aydınlı, H. İ. ve Çiftçi, S. (2015) , Türkiye'de kır-kent kavramlarının değişen niteliği ve mevzuatın sürece etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14(54) , 192-200.*

Aydoğan Yıldırım, G. (2006). *1980 sonrasında Türkiye'de kent ve kentleşme kavramları.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

Aytaç, Ö. (2007) , Kent mekanlarının sosyo-kültürel coğrafyası, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2) , 199-226.*

Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Bal, H. (2006). Kent sosyolojisi. Fakülte Kitabevi: Isparta.

Baltacı, F. ve Keskin, S. (2018) , Kentsel mekânlarda sosyalleşme ve kentlilik ağları: Elazığ kültür park örneği, *Uluslararası Sanat, Estetik Sempozyumu ve Sergisi (Fırat Üniversitesi Elazığ, 19- 20- 21 Nisan 2018)* , ed. Tahir Çelikbağ, ss. 529-536.

Bayraktar Süngü, E. (2013) , "Önyargı ve ayrımcılık", *Tavsiye Ediyorum.com Makale Kütüphanesi,* https: //www.tavsiyeediyorum.com/makale_11312.htm , (Erişim: 11.10.2019).

Beauvoir, S. (1962). *Kadın nedir - ikinci cins* -. Çev. Orhan Suda. İstanbul: Düşün Yayınevi.

Begel, E.E. (1996) , Kentlerin doğuşu, *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi. 8, ss. 7-16.*

Benek, S. (2006) , Şanlıurfa ilinin tarımsal yapısı, sorunları ve çözüm önerileri, *Coğrafi Bilimler Dergisi, 4(1) , 67-91.*

Berktay, F. (1996). *Tek Tanrılı dinler karşısında kadın.* İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (2003). *Tarihin cinsiyeti.* İstanbul: Metis Yayınları.

Beşikçi, İ. (1970). Doğu Anadolu'nun düzeni sosyo-ekonomik ve etnik temeller. E yayınları: Ankara.

Bhasin, K. (2003). Toplumsal cinsiyet. Çev. Kader Ay. İstanbul: Kadav Yayınları.

Bilican Gökkaya, V. (2018). *Toplumsal cinsiyet ve aile içinde kadına yönelik şiddet.* Ankara: Gece Kitaplığı.

Boockchin, M. (1999). Kentsiz Kentleşme. Çev. Burak Özyalçın. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bourdieu, P. (2015). *Eril tahakküm.* İstanbul: Bağlam Yayınları

Butler, J. (2014). *Bela bedenler.* İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Butler, J. (2018). *Cinsiyet belası feminizm ve kimliğin altüst edilmesi.* Çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.

Buz, S. (2007) , Göçte kadınlar: feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma, *Toplum ve Sosyal Hizmet, 2(18) , 37-50.*

Can, Y. (2004) , Durkheim ve Merton'ınanomi kuramları bağlamında cemaatten cemiyete Türk toplumu, *Muhafazakar Düşünce 1(2) , 95-105.*

Cansever, T. (1996) , Şehir , *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi. 8, ss. 125-129.*

Cebeci, S. (2018). Bilimsel araştırma ve yazma teknikleri. İstanbul: Alfa Eğitim Yayınları.

Cindoğlu, D. Modern Türk tıbbında bekaret testleri ve suni bekaret. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 115-132. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çarkoğlu, A. ve Kalaycıoğlu, E. (2012) , Türkiye'de aile, iş ve toplumsal cinsiyet, *İstanbul Politikalar Merkezi.*

Çelik, Z. (2016) , Göç, kentleşme ve toplumsal cinsiyet, *Kadın Çalışmaları, Anadolu Üniversitesi, 78-10.*

Çetinel, E. ve Ersoy Yılmaz, S. (2016) , Feminist teori: yönetim ve organizasyon alanına eleştirel bir yaklaşım, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10, 1-30.*

Demirgöz Bal, M. (2014) , Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış, *Kadın Sağlığı Hemşirelik Dergisi, 1(1) , 15-28.*

Demirtaş Madran, H.A. (2012) , Cinsiyet, cinsiyet rolü yönelimi ve düşünme ihtiyacı, *Türk Psikoloji Yazıları, 15(29) , 1-10.*

Dikici, E. (2016) , Feminizmin üç ana akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri, *InternationalJournal of SocialScience, 43,523-532.*

Doğan, İ. (1998). Sosyoloji kavramlar ve sorunlar. İzmir: Sistem Yayıncılık.

Donovan, J. (2015). *Feminist teori.* Çev. Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek ve Fevziye Sayılan. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dökmen, Z. Y. (2009). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Erdoğan, D. (2014) , Feminist kuramlar Marksist feminizm ve Sosyalist feminizm "Radikal feminizm ve Marksist feminizmin orta yolu olarak Sosyalist feminizm", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın Ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, 1-21.*

Erkan, R. (2004). Kentleşme ve sosyal değişme. Ankara: Bilimadamı Yayınları.

Erkut. G. (1991). Kentlileşme sürecinin sosyolojik boyutu. H. Suher (Ed). *Kentleşme ve kentlileşme politikaları.* ss. 37-67. Ankara: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı.

Ertit, V. (2014) , Sekülerleşmenin hızlandırıcısı olarak kentleşme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 41, 247-254)*

Evinç Torlak, S. ve Polat, F. (2006) , Kentlileşme sürecinde kimlik farklılaşması açısından Denizli'de iki mahallenin karşılaştırmalı analizi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2) , 167-186.*

Giddens, A. (2005). Sosyoloji. Çev. Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Gökçe, B. (2004). Toplumsal bilimlerde araştırma. Ankara: Savaş Yayınevi.

Göle, N. (2008). *Modern mahrem medeniyet ve örtünme.*İstanbul: Metis Yayınları.

Gönüllü, M. ve İçli, G. (2001) ,Çalışma yaşamında kadınlar: aile ve iş ilişkileri, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(25) , 81-100.

Göregenli, M. (2012) , Temel kavramlar önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık. Çayır, K, ve Ayan Ceyhan, M. *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar.* (ss.1-12).İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Görmez, K. (1991). Şehir ve insan. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Güldü, Ö. ve Ersoy-Kart, M. (2009) , Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: sosyal psikolojik bir değerlendirme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(64) , 97-116.

Güler, S.E. (2002). Eskiçağdan kurtuluş savaşına (1920) kadar Şanlıurfa'nın tarihi. (Ed).Kürkçüoğlu, A.C, Akalın, M., Kürkçüoğlu, S. S. ve Güler, S.E. (2002). Şanlıurfa uygarlığın doğduğu şehir. ss. 11-53. Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.

Gültekin, N. Çelik, A. ve Nas, Z. (2008) , Üniversitelerin kuruldukları kente katkıları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(24) , 264-269.*

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011) , Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı ve algılama biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, (153) , 157-171.*

Harvey, D. (2012). Asi şehirler şehir hakkından kentsel devrime doğru. Çev. Ayşe Deniz Temiz. İstanbul: Metis Yayınları.

Helle, H. J. (1996) , Kentlileşmiş insan, *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi. 8, ss. 71-79.*

Henden Şolt, H.B. (2018) , Kentsel kalkınmada kadınlar ve toplumsal cinsiyet, *İnternational Journal of Social and Humanities Sciences, 2(2) , 11-26).*

http: //tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 (Erişim: 10.12.2019).

http: //www.cumhuriyet.com.tr/haber/yesil-karta-kimler-sahip-olabilir-nasil-cikartilir-1572942 (Erişim: 08.05.2020).

http: //www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 (Erişim: 16.05.2020).

http: //www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1086 (Erişim: 17.05.2020).

http: //www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1086 (Erişim: 19.05.2020).

https: //biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr (Erişim: 29.05.2020).

https: //biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr (Erişim: 06.05.2020).

https: //korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-89637/sanli.html (Erişim: 21.02.2020)

https: //tr.wikipedia.org/wiki/G% C3% B6beklitepe, (Erişim: 25.02.2020).

https: //www.sanli.bel.tr/kategori/45/0/ilceler (Erişim: 26.03.2020)

Illich, İ. (1996). Gender. Ankara: Ayraç Yayınevi.

İçli, G. (2005). Sosyolojiye giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.

İlkkaracan, P. (2014). Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 11-32. İstanbul: İletişim Yayınları.

İlyasoğlu, A. (2013). *Örtülü kimlik İslamcı kadın kimliğinin oluşum öğeleri.* İstanbul: Metis Yayınları.

İmam, A. M. (2014). Müslüman dinsel sağ ("köktendinciler") ve cinsellik. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 75-97. İstanbul: İletişim Yayınları.

İmançer, D. (2002) , Feminizm ve yeni yönelimler, *Doğu Batı Dergisi, 19, 151-171.*

Jarvis, H.,Kantor, P. ve Cloke, J. (2015). Kent ve toplumsal cinsiyet. Ankara: Dipnot Yayınları.

Kara, Z. ve Gürhan, N. (2013) , Eşit/sizliğin tarafı olmak: Mardin'de toplumsal cinsiyet algısı, *Birey ve Toplum Dergisi, 3(5) , 65-92.*

Karasu, M. A. (2012) , Kent kültürünün suça etkisi - Şanlıurfa örneği-, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(2) , 71-103).*

Karataş, İ. H. (2008). *Türk Eğitim Sisteminde Sivil Toplum Kuruluşları: Konumları ve işlevleri.* (yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

Karpat, H. K. (2016). Türkiye'de toplumsal dönüşüm kırsal göç, gecekondu ve kentleşme. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kartal, N. ve Demirhan, Y. (2014) , Türkiye'de kentsel yoksulluğun kırsal nedenleri ve çözüm önerileri üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(2) , 135-154.*

Kartal, S.K. (1992). Ekonomik ve sosyal yönleriyle Türkiye'de Kentlileşme. Ankara: Adım Yayıncılık.

Kayan, A. (2012) , Temel bileşenler bakımından GAP'ın tamamlanma oranı ve üretim potansiyeli üzerine bir araştırma, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 7(2) , 51-67.*

Kayan, A. (2012). *Gap bölgesinde çarpık kentleşme ve gecekondu sorunları: Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa Örnekleri.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Kayasüt, Serap. "Kadın ve mekan etkileşimi". *Boyut Pedia* (04.08.2006).

Kaypak, Ş. (2014) , Toplumsal cinsiyet bakış açısından kente bakmak, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(1) , 344-357).*

Keleş, R. (1980). Kentbilim terimleri sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Keleş, R. (1993). Kentleşme politikası. Ankara: İmge Kitapevi.

Keskin, A. (1991). Kentleşme ve kentlileşme sorunlarında ulaşımın yeri. H. Suher (Ed). *Kentleşme ve kentlileşme politikaları.* ss. 37-67. Ankara: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı.

Kışlalı, A. T. (1987). Siyaset bilimi. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu: Ankara.

Koç, M., Haskan Avcı, Ö. ve Bayar, Ö. (2017), Kadın toplumsal cinsiyet rolü stresi ölçeğinin (KTCRSÖ) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Egitim Fakültesi Dergisi, (40) , 284-297.*

Köse Akkirman, D. (2017). *Toplumsal cinsiyet ve mekan: kent mekanına erişimde cinsiyete dayalı farklar ve eşitsizlikler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.

Kösmene, S (21.06.2012) "Zeynep Hanım: "'İlim Çin'de de olsa alınız' hadisini açıklar mısınız?",https: //www.yeniasya.com.tr/suleyman-kosmene/ilim-cin-de-de-olsa-aliniz_206975 adresinden (Erişim: 16.11.2019).

Kurt, N. (2011) , Kent hizmetlerinin geleceğinde kentsel sorumluluklar ve kent kültürünün geliştirilmesi stratejileri, *Yönetim Bilimleri Dergisi, 9(2) , ss. 263-278.*

Kutlu, Ö. ve Göksel, Z. S. (2014) ,Kent kültürü oluşturma aracı olarak kültürel belediyecilik: Selçuklu örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Dr. Mehmet Yıldız Özel Sayısı, 75-91.*

Lefebvre, H. (2014). Mekanın üretimi. Çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2017). Kentsel devrim. Çev. Selim Sezer İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2017). Şehir hakkı. Çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Mackenzie, S. (2002). Kentte kadınlar. Haz. ve Çev. Ayten Alkan ve Bülent Duru. ss. 249-283.*20. Yüzyıl Kenti*. Ankara: İmge Yayınevi.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü.* Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mazlum, A. (2010). *Kentlileşme sürecinde toplumsal farklılaşma ve bütünleşme: Mersin ili örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi).Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas.

Mernissi, F. (1995). *Peçenin ötesi.* Çev. Mine Küpçü. İstanbul: Yayınevi Yayıncılık.

Mernissi, F. (2014). Bekaret ve ataerki. P. İlkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 99-113). İstanbul: İletişim Yayınları.

Mernissi, F. (2014). İslam'da aktif kadın cinselliği anlayışı. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 33-53. İstanbul: İletişim Yayınları.

Metin, A. (2011) , Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyla Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1) , 74-92).*

Mitchel, J. ve Oakley, A. (1998). *Kadın ve eşitlik.* Çev. Fatmagül Berktay. İstanbul: Pencere Yayınları.

Morny, J. (2006). Tanrı'nın gözünden ötesi: din çalışmalarında alternatif perspektifler. S. Marcos (Ed). *Bedenler, dinler ve toplumsal cinsiyet.* Çev Sibel Özbudun, Balkı Şafak ve İlker Çayla.ss. .21-44. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Murata, S. (2019). *İslam'da cinsiyet diyalektiği.* Çev. Şamil Öçal. Ankara: Hece Yayınları.

Mutlu, A. (2013). Kent kültürünü yeni boyutlarıyla düşünmek. H. Reyhan ve Ö. Leblebici (Ed). *Kenti yeniden düşünmek*. ss.61-90. Ankara: Alter Yayıncılık.

Mutlu, A. (2010). Kentli hakları ve Türkiye. Konya: Çizgi Yayınları.

Mutlu, Ahmet. (2011). Samsun'da kent kültürü ve kentlilik bilinci yerel basın üzerinden bir analiz. M. Aydın ve B. Şişman.*Samsun Sempozyumu 13-16 Ekim . Bildiriler Kitabında (s.397-407).Samsun.*

Niray, N. (2002). Tarihsel süreç içinde kentleşme olgusu ve Muğla örneği, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, ss. 1-27.*

Oğuz, M. ve Atatimur, N. (2008) , Kent ve kadın, *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar, 6, ss. 1-29.*

Ökten, Ş. (2009) , Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(8).*

Özaydınlık, K. (2015) , Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 33,93-112.*

Özbay, F. (2015). Dünden bugüne aile, kent ve nüfus. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Özbudun, S. ve Uysal, G. (2012). *50 soruda antropoloji.* İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı.

Özdemir, A. (2009) , Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 1, 144-153.*

Özer, A. (2000). Kentleşme ve yerel yönetimler. Ankara: TBMM Kütüphanesi.

Özer, İ. (2004). Kentleşme kentlileşme ve toplumsal değişme. Bursa: Ekin Kitabevi.

Özmete E. ve Zubaroğlu Yanardağ, M. (2016) , Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: kadın ve erkek olmanın değerleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, (1) , 91-107.*

Özsöz, C. (2008) , Kültürel feminist teori ve feminist teorilere giriş, *Sosyoloji Notları, 6, 51-55.*

Öztürk, E. (2017). *Feminist teori ve tarihsel süreçte Türk kadını.* Ankara: Gece Kitaplığı.

Phillips, A. (2015). *Demokrasinin cinsiyeti.* Çev. Alev Türker. İstanbul: Metis Yayınları.

Reed, E. (2012). *Kadının evrimi anaerkil klandan ataerkil aileye.* İstanbul: Payel yayınevi.

Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkansız iktidar ailede, piyasada ve sokakta erkekler.* İstanbul: Metis Yayınları.

Saygılıgil, F. (2013) , Mekanın cinsiyeti, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(1) , 209-218.*

Schick, İ. C. (2014). *Bedeni, toplumu, kainatı yazmak İslam, cinsiyet ve kültür üzerine.* Çev. Pelin Tünaydın. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sencer, Y. (1979). Türkiye'de kentleşme. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Serdaroğlu, U. (2010). (Modernist) Bilimin toplumsal eşitsizliklerin inşasındaki rolü: "bilim"e feminist ve postkolonyel eleştiriler. U. Serdaroğlu (Ed). *İktisat ve toplumsal cinsiyet.* ss. 161-162. Ankara: Efil Yayınevi.

Sevim, A. (2005). Feminizm. İstanbul: İnsan Yayınları.

Shaaban, B. (2014). Tavarik toplumunda aşk ve yaşam. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 175-193. İstanbul: İletişim Yayınları.

Shalhoub-Kevorkian, N. (2014). Tecavüzün kültürel bir tanımına doğru: Filistin toplumunda tecavüz mağdurlarıyla çalışırken karşılaşılan ikilemler. P. İlkkaracan (Ed). *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik.* ss. 207-241. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sorokin, P. A. (1997). *Bir bunalım çağında toplum felsefeleri.* Çev. Mete Tunçay. İstanbul: Göçebe Yayınları.

Suher, H. (1991). Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları. H. Suher (Ed). *Kentleşme ve kentlileşme politikaları.* ss. 1-14. Ankara: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı.

Tarhan, S. (2017). Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sosyalleşme sürecine ve kamusal alana yansımaları. H.S. Çelikyay (Ed). *Kamusal alanların mekânsal organizasyonu.*ss. 91-117 Bartın: Bartın Üniversitesi.

Tatlıdil, E. (1992) , Kent sosyolojisi: kuram ve kavramlar, *Sosyoloji Dergisi, 3, 25-44.*

Taylor, E. B. (2016). Kültür bilimi, Çev. Esra Dabağcı, *Vira Veritta e-Dergi, 4, 91-109.*

Tekeli, İ. (2011). Kentsel arsa, altyapı ve kentsel hizmetler. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tuzcu, A. Ilgaz, A. (2015) , Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 7(1) , 56-67.*

Uluç, A.V. (2007). *Güneydoğu Anadolu bölgesinin toplumsal ve siyasal yapısı: Mardin örneğinde siyasal katılım.* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Uluç, A.V. ve Karasu, M. A. (2015). Kente yerleşmiş aşiret üyelerinin kentlileşme eğilimleri üzerine bir çalışma: Şanlıurfa örneği, *Yönetim Bilimleri Dergisi, 13(25) , 201-232.*

Üner, M.E. (2009). Osmanlıdan Cumhuriyete Şanlıurfa Tarihi. Şanlıurfa: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Vergin, N. (2000). *Din, toplum ve siyasal sistem*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Weber, M. (2000). Şehir modern kentin oluşumu. Çev. Musa Ceylan. İstanbul: Bakış Yayınları.

Wirth, L. (2002) , Bir yaşam biçimi olarak kentlileşme, A. Alkan ve B. Duru (Ed) ve Çev. ss. 77-106.*20. Yüzyıl Kenti*. Ankara: İmge Yayınevi.

Wollstonecraft, M. (2007). *Kadın haklarının gerekçelendirilmesi.*Çev. Deniz Hakyemez. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Yağmur, Y. ve Tarcan İçigen, E. (2016) , Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme süreci ve rekreasyon faaliyetlerinin incelenmesi üzerine bir çalışma, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 27(2) , ss. 227-242.*

Yahyagil, M. Y. (1998) , Kentlerin kültürün gelişmesindeki etkileri, *Sosyoloji Konferansları, 105-120.*

Yavuz, G. ve Serdaroğlu, U. (2010). Kalkınma ve kadın (veya toplumsal cinsiyet) ilişkilendirilişinin değişimdeki kavşakları. U. Serdaroğlu (Ed) , *İktisat ve toplumsal cinsiyet. ss. 74-80.* Ankara: Efil Yayınevi

Yeşilorman, M. (2006) , Siyasal sosyalizasyon sürecinde sosyo-ekonomik faktörlerin rolü, *Bilig, 36, ss. 1-46.*

Yıldırım, N. (2007). Toplumsal cinsiyet ve aile – din – toplum. U. Dufner (Ed). *Türkiye'de toplumsal cinsiyet tartışmaları.* ss. 49-55. İstanbul: Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.

Yılmaz, E. ve Çitçi, S. (2011) , Kentlerin ortaya çıkışı ve sosyo-politik açıdan Türkiye'de kentleşme dönemleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 35, ss. 252-267.*

Yumuş, A. (2011). *Kalkınma planları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Yuval-Davis, N. (2014). *Cinsiyet ve millet.* İstanbul: İletişim Yayınları.

(02.01.2020) ,"Şanlıurfa para konusunda da sonda" https: //www.ajansŞanlıurfa.com/ekonomi/Şanlıurfa-para-konusunda-da-sonda-h37138.html (Erişim: 28.03.2020).

(18.01.2019) "Kadınlara konut satışında Cumhuriyet tarihinin rekoru",https: //www.ntv.com.tr/emlak/kadinlara-konut-satisinda-cumhuriyet-tarihin-rekoru,zn9VzjAo7kqCk4JGfzDoSw (Erişim: 08.05.2020).

EKLER

EK-1: ETİK KURULU KARARI FORMU

HARRAN UNIVERSITESI
SOSYAL VE BE$ERI BILIMLER ETIK KURULU

Tarih: 09. 10. 2019
Saat: 11:00
Sayi: 2019/61
Konu: Fatma Betul BAYKU}

Sosyal ve Beteri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptigi toplanti sonucunda Harran Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu Kamu Yonetimi Anabilim Dali Yuksek Lisans Ogrencisi **Fatma** Betiil Baykut'un arattirmaci, dani§mani Dr. Ogr. Uyesi Ahmet Kayan'in yurü ucu oldugu "Toplumsal **Cinsiyet** Apisindan Kentliletme Egilimi- $anliurfa Ornegi" konulu t yiiksek lisans tez pa1i§masi oy birligiyle uygun bu1unniu§ ve 9 Ekim 2019 tarihinden ge9erli olmak iizere onay1anmi§tir.

Doç. Dr. M ut KAYA
n

Dr. si. Fatma $AKMAK
Balk imcisi

Prof. Dr. Mithat rman RASU
A KA

Dog. Dr. Mustafa OZMUSUL

Dog. Dr. Ozlem DEMIR

Dr. Ogr. Uy Senay KO$AKOGLU
esi

Dr. Ogr. Uyesi Mehmet CAN$ELIK

EK 2: TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN KENTLİLEŞME EĞİLİMİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ SORULARI

Sayın katılımcı,

Bu ankete vereceğiniz cevaplar "Toplumsal Cinsiyet Açısından Kentlileşme Eğilimi: Şanlıurfa Örneği" adlı yüksek lisans tezi dışında kullanılmayacaktır. Ankete vereceğiniz cevapların bilimsel amaç dışında kullanılmayacağını taahhüt ederim. Vereceğiniz cevaplarla ilgili herhangi bir olumsuzlukla karşılaşırsanız mail adresim aşağıdadır.

Fatma Betül BAYKUŞ
Yüksek Lisans Öğrencisi
(fatmabetulbaykus63@gmail.com)

Anket Soruları:

I. Demografik ve Eğitim Durumuna İlişkin Sorular:

1. Cinsiyet
   ( ) Erkek ( ) Kadın
2. Medeni durum
   ( ) Bekar ( ) Evli ( ) Dul
3. "Kaç yaşındasınız?"
   ( ) 18 – 25 ( ) 26 – 40 ( ) 41 – 55 ( ) 56 – 70 ( ) 71+
4. "Kaç çocuğunuz var?"
   ( ) Yok ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4( ) 5+
5. "Eğitim durumunuz?"
   ( ) Okur-yazar değil ( ) Okur-yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul
   ( ) Lise ( ) Yüksekokul ( ) Lisans ( ) Lisansüstü
   ( ) Diğer

II. Ekonomik Duruma İlişkin Sorular:

6. Meslek?
   ( ) İşçi ( ) İşsiz ( ) Memur ( ) Emekli ( ) Çiftçi
   ( ) Ev hanımı ( ) Serbest çalışan ( ) Esnaf
7. "Aylık geliriniz?"
   ( ) 0 – 999 ( ) 1000 – 1500 ( ) 1501– 2000 ( ) 2001 – 2500
   ( ) 2501 – 3000 ( ) 3000+
8. "Köyde arsa, bağ, bahçe gibi gayrimenkulünüz var mı?"
   ( ) Evet ( ) Hayır
9. "Sosyal güvenceniz nedir? "
   ( ) Bağ Kur ( ) Yeşil Kart ( ) Emekli Sandığı ( ) Özel Sağlık Sigortası ( ) yok

III. Tutum ve Davranışlara İlişkin Sorular:

10. "Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?"
( ) Evet ( ) Hayır
11. "Hangi siyasal partiye oy vereceğinize kim karar veriyor?"
( ) Aile reisinin kararına göre oy kullanırım ( ) Kendim karar veririm.
12. "Siyasi tercihinizi hangi kritere göre yaparsınız?"
( ) Adayın hizmet profili ( ) Adayın tanıdık olması ( ) Aile reisinin görüşü
( ) Adayın mensup olduğu parti ( ) Adayın mensup olduğu partinin lideri
13. "Resmi bir kurumda işiniz varsa nasıl halledersiniz?"
( ) Kendim uğraşırım ( ) Akraba/hemşeri aracılığıyla yaparım
( ) Tanıdık-dost aracılığıyla
14. "Borca ihtiyacınız olduğunda nereden temin edersiniz?"
( ) Akrabalarımdan ( ) Arkadaşlarımdan ( ) Bankadan ( ) Farketmez
15. "Boş zamanlarınızda nasıl vakit geçirirsiniz?"
( ) Akrabalarımla ( ) Arkadaşlarımla ( ) Komşularımla ( ) Ailemle
( ) Kitap okuyarak ( ) Sosyal etkinliklere katılım
16. "Sinema, tiyatro, konser vb. aktivitelere gider misiniz?"
( ) Evet ( ) Hayır
17. "Mesire alanı, park, havuz ve spor amaçlı kamu hizmetlerinden faydalanır mısınız?"
( ) Evet ( ) Hayır
18. "Kafe, lokanta, çay bahçesi gibi yerlere arkadaşlarınızla gider misiniz?"
( ) Evet ( ) Hayır
19. Her hangi bir anlaşmazlık durumunda kime başvurursunuz?
( ) Emniyet ( ) Yargı ( ) Zabıta ( ) Jandarma ( ) Akraba-Dost

III. Kentlileşmeye İlişkin Sorular:

20.Kaç yıldır kentte yaşıyorsunuz?
( ) 0 – 5yıl ( ) 6 – 15yıl ( ) 16 – 25yıl ( ) 26 – 35 yıl ( ) 36 – 45 yıl
( ) 46+yıl
21. "Evinizde eşiniz ve çocuklarınızın dışında kimler yaşamakta?"
( ) Büyükbaba ( ) Babaanne ( ) Kardeşler ( ) Kardeş ve ailesi
( ) Akrabalar ( ) Hiç biri
22. "Salça, biber, ekmek gibi ev ihtiyaçlarınızı nasıl temin edersiniz?"
( ) Evde kendimiz yaparız ( ) Hazır satın alırız ( ) İkisi de
23. "Halı, kilim ve yün gibi eşyalarınızı nerde yıkarsınız?"
( ) Damda ( ) Kapının önünde ( ) Halı yıkama fabrikalarında
24. "Düğün, sünnet, nişan gibi merasimleri nerde yaparsınız?"
( ) Köyde ( ) Evin önünde ( ) Mahalle arasında ( ) Düğün salonunda
25. "Faiz karşılığı bankaya kar amaçlı para yatırılması sizce doğru mu?"
( ) Doğru ( ) Doğru değil ( ) Kararsızım
26. "Türbe, tekke gibi dinsel yerleri ziyaret eder misiniz?"
( ) Evet ( ) Hayır

27. Sizce çocuk bakımı kimin görevidir?
( ) Anne ( ) Baba ( ) Her ikisi
28. “Evinizde faturaların ödenmesi ve alışveriş gibi işleri kim yapar?”
( ) Erkek ( ) Kadın ( ) Her ikisi
29. “Ailede karar verme yetkisi kime aittir?”
( ) Anne ( ) Baba ( ) Ortak karar verilir
30. (Sadece evli olanlar) “Nasıl evlendiniz?”
( ) Anlaşarak ( ) Akraba evliliği ( ) Görücü usulü
31. “Giyiminizi hangi kriterlere göre belirlersiniz?”
( ) Yakıştığı şekilde ( ) Dinin/geleneklerin gerektirdiği gibi
( ) Ailenin ve çevrenin ölçülerini gözeterek
32. “Sizce kadınlar da erkekler gibi evin dışında işini yalnız görebilir mi?”
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kararsızım
33. “Evin gelirine katkıda bulunmak için kadınların çalışmasını uygun buluyor musunuz?”
( ) Uygun bulurum ( ) Uygun bulmam ( ) Kararsızım
34. “Çocuklarınızı şehir dışında okutur musunuz?”
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Sadece erkekleri ( ) Sadece kızları
( ) Kararsızım
35. “Apartman ya da kent yönetimi kademelerinde kadınların da bulunmasını doğru bulur musunuz?”
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kararsızım
36. “Sizce kızlar da erkekler gibi üniversite dâhil eğitim hakkından yararlanmalı mıdır?”
( ) Evet ( ) Hayır